

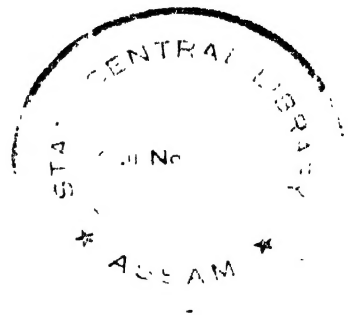
REFERENCE
Not to be lent out

சரஸ்வதிகாந்தம்

SARA-SAMUCCAYA

(a Classical Indonesian compendium of high ideals)

Prof. Dr. Raghu Vira, M.A., Ph.D., D.Litt. et Phil.

1962

**Published by the
INTERNATIONAL ACADEMY OF INDIAN CULTURE
J22 Hauz Khas Enclave
New Delhi 16 (India)**

Price Rs. 40

**Printed by
The Academy's own printing works
The Arya Bharati Mudranalaya
New Delhi 16**

SATA-PITAKA SERIES

INDO-ASIAN LITERATURES

Volume 24

Reproduced in original scripts and languages

**Translated, annotated and critically evaluated by
specialists of the East and the West
in a Series of Collectanea**

Founded by

RAGHU VIRA M.A., Ph.D., D.Litt. et Phil.

EDITOR-IN-CHIEF

आषाढ-रघुवीर-समुपक्रान्तं

जम्बुद्वीप-राष्ट्राणा

(भारत-नेपाल-गान्धार-शूलिक-तुशत्क-पारस-ताजिक-भोट-चीन-मोंगोल-मञ्ज
उदयबर्ष-सिंहल-सुवर्णभू-श्याम-कम्बुज-चम्पा-दीपान्तरादीना)

**एकैकेषां समन्वयसां संस्कृति-साहित्य-समुच्चय-
सरितां सागरभूतं**

शतपिटकम्

PREFACE

The *Sāra-samuccaya* is the *Gītā* of the Balinese Hindus. As designed by its author Vararuci, it contains the essence of the high teachings and noble ideals set forth in the *Mahābhārata*. It richly merits the devotion and reverence that has been bestowed upon it through the centuries by the denizens of the idyllic island.

The present edition is based upon six mss. which we have designated क, ख, ग, च, छ and ज. Out of these, five are photograph copies of paper transcripts made from original palm-leaves, four transcripts in Balinese and one in Roman. Three of these belong to the Leiden University collection and two to the Djakarta Museum. The sixth is a palm-leaf or *lontar* (*lon* "leaf" + *tar* "palm" तारु). A short description is given hereunder :

MS. क

It is entered as MDCLXX (Cod. 4471) in the second part of the "Supplement op den Catalogus van de Javaansche en Madoereesche Handschriften der Leidsche Universiteits-Bibliotheek", compiled by Dr. H. H. Juynboll, and published in 1911. The ms. contains 131 pages written in clear Balinese script. It ends abruptly at śloka 497 (see footnote 7).

The manuscript is a hand copy made from an original palm-leaf.

On the margins there appear corrections and notings in Dutch.

The Sanskrit text has been preserved extremely well. It is rare to find Sanskrit text in such good condition in Indonesian manuscripts.

I am grateful to the Leiden University for having provided me with a photographic copy of this and the other two mss. ग and च.

MS. ख

It is also a Balinese transcript on paper containing 258 marked pages. The writing is clear and beautiful but readings are horribly corrupt (e.g. म्याष for म्यास, such distortions are usually not shared by other mss.). It is marked M.S., K.B.C., Copyright, Royal Batavia Society, no. 661 BR.

It gives a complete text of *Sāra-samuccaya*. It ends with a fragmentary Sans-

krit line यस्य पञ्चतपाः कश्चित् । ये च तोय ॥०॥०॥

There are no marginal notings or corrections.

I am grateful to the Djakarta Museum for having supplied me with a complete photographic copy of this ms. and of छ.

MS. ग

Leiden Cod. Or. 4470, entered on the Catalogue mentioned before, page 276, under MDCLXIX. It contains 105 pages. It is also a paper manuscript transcribed in Balinese characters with occasional marginal notings. The transcript bears the date, eleventh month of Śaka year 1802 or 1880 A.D. by a brāhmaṇa of Āryavaṃśa in the region Kaviviṣaya. It is an incomplete manuscript. It ends with śloka 448.

The colophon runs : इति सारसमुच्चय । पश्चात् लिनिखितं कविविषय । दे सं माध्य कुषा-
व्यन्तर । ब्रह्मवंश सिर । कं मङ्गल नि अन् रात् । आर्यवंशज । गुह्य साकर्करा । रि वे । बु । उ ।
कुरन्तिल् । एकादश मास । त । ५ । र । ड । तं । ० । इ शककाल । १८०२ । वर्ष नि भूमि । यन्
वुस् पस्तुतिनुहन् । वनः मच्चेकि । दिन्याहङ्गवानि । माण्ड्या गेमुल्य् मान्तुक् मर इ कविविषय । अपन्
लरङ्गन् त्मेन् । दे सं रक्षे सरात् ॥ ० ॥ अन्तुस विरूप नि अक्षर । लिन्तं कवोन् । बाप् कन्नं । ससर् ।
सुसुर् । तुन ल्विः कवेः ॥

MS. च

Leiden Cod. Or. 4469, entered in the Catalogue, page 275, under MDCLXVIII. It contains 117 pages transcribed in Balinese on paper. The transcript is dated in the month of Āṣāḍha, Kṛṣṇapakṣa, Śaka year 1771 (1849 A.D.). The colophon also mentions Svecchāpura. The manuscript is complete. There are occasional marginal notings in Dutch.

The colophon runs : पश्चात् सिनुरत् रि वे । क । वृ । वार लङ्किर् । कृष्णपक्ष । पि । ८ ।
शशिः आषाढ । र । ४ । तं । ६ । इ शककाल । १७७१ । पर्यन्तुसकन विरूप नि अक्षर । म्वं कुरं
ल्विःन्य । अपन् उलिः इ अत्यन्तविमूढ । कदि तम्पक् इ रकटा पपल्यवन् रिं ह्नि । कपजोडन दे सं
सुखमवोस् । नियतं दद्यन् कदीर्घायुष्णं सं मद्व्य । दे र सं अनुरत् अपन् लहुरुवु ऐश्वर्य्य । अवेशम रि
स्वेच्छापुर् ॥०॥ ओं सरस्वत्यै नमः । ओं ग्मुं गणपतये नमः । ओं श्रीगुरुभ्यो नमः । ओं अविघ्न-
मस्तु ॥ ० ॥ ० ॥ पुस्तक अद्वेन् पदन्त पुतु गेलोल् । अग्रिय रि तगल्ललं ॥ ० ॥ ० ॥ इति सार-
समुच्चय ॥ ० ॥

MS. छ

It is a Djakarta manuscript marked M.S., K.B.C., Royal Batavia Society, No. 574. It is a Roman transcript from a lontar of the Batavia Society No. 860.

It contains 98 pages on paper. The manuscript is of little textual value.

The colophon reads : तलस् । पर्यन्तुसकन विरूप नि अक्षर इकि । म्बं कुरं सुविम्ब । अपन्
उलिः इं अत्यन्तमूढ । कदि तम्पकि रकटा पपलम्बन् रि ह्नि । कपञ्चोन्न दे सं सुखमबोस् । नियतम्
दद्यन् कदीर्घायुषन् सं मद्ध्य ॥ ओं सरस्वत्यै नमः । ओं ग्मुं गणपतये नमः । ओं श्रीगुरुभ्यो नमः ।
ओं अविघ्नमस्तु । स्लेवमुगुरात् (?) । रि ह्नि । च । उ । तुलु । तं पि । १० शशिः । क ७ ।
There are two more lines, but they are not legible.

MS. ज

It is a lontar acquired by me from Bali. It consists of 91 leaves, 46 × 3.5 cm., four lines to a page. Like ख it is a complete manuscript ending with the Sanskrit line : यश्च पञ्चतपः कश्चत् । ये च तोया.

As in Indian mss., there is no separation of words. All Sanskrit verses are regularly divided in four parts. A few observations are called for with regard to the representation of Sanskrit phonemes.

The mss. have neither an ओ nor a ख. Throughout they are replaced by ओ and क respectively, e.g. क्यातो for ख्यातो and दुःक for दुःख. Similarly ए often replaces ऐ. ट and ठ are not distinguished, nor घ, ड and ढ; for all of them there is only one graphic symbol. The similarity of form between न and भ, ग and श, प and ष, ई and अनुस्वार sometimes causes confusion. In ms. क the virāma sign marking a final consonant has been confused with य. The *pépét* is uncertain.

Phonetically, though not graphically, द and घ get mixed up, घन and दान becoming interchangeable (see stanza 30). Similarly तथापि appears as ततापि.

Distinction between short and long अ and इ is not always maintained. शास्त्र may stand for शास्त्र and vice versa.

अनुस्वार is often replaced by झ when followed by श, स or ह, e.g. अझ्, सझ्, अहिङ्सा, पुङ्सा etc. and मानङ्कित्वा (stanza 417).

Doubling of consonants after र is normal. Still one finds instances like अर्यं.

Phonologically, India may be divided into व and ब areas, e.g. Kashmir and Panjab are व areas while Bihar and Bengal are ब areas. There are certain words like व्यास (st. 1), बल्लि (st. 432), बामलोचना (st. 433), दृष्य for द्रव्य (st. 27) and व्रत (283), where all Sāra-samuccaya mss. normally show a व. On the other hand Sāra-samuccaya readings are from a ब area—बाल (for बाल, st. 35), बान्धव (st. 25), वुष (st. 408),

अवुष (st. 408), निरावाष (st. 417), वृहस्पति (st. 436), वन्धन (st. 450), अनूवन्धिनी (st. 454), बृहयेत (st. 45), अवुवन् (st. 123), द्रूयात्, पिबेत् (st. 262), लळवा (st. 281), वीज—and the *ष* is met with not in one particular ms. but in all.

Some peculiarities of sandhi may also be noted. Sandhi is not regularly observed between *pādas*. Final *अः* and *त्* sometimes remain *अः* and *त्* without being replaced by *ओ* or *द्* as required by rules of sandhi. नरः धर्मपथेन (st. 26), and अर्जयेत् ज्ञानं (st. 31) are examples from within a *pāda*.

The *visarga* in *आः* is often retained where it should be elided or converted into a sibilant. Common to all mss. are : ये प्रसक्ताः विलीनाः ते (st. 439), नियमाः तारयन्ति हि (st. 135), कृषाः मनः (st. 272), स्वाध्यायशीलाः जनयन्ति (st. 280), चोराः वाचो (st. 127), अभाष्याः तेषां (st. 282), दरिद्राः भुञ्जते सदा (st. 296), प्रवृत्ताः विनिवर्तन्ते (st. 365), ब्राह्मणावसथाः नृप (st. 369), °वशाः वयं (st. 385). An initial consonant (particularly *य* and *व*) has been, now and then, doubled after a final *anusvāra*, the *anusvāra* itself having often got elided, and that in all mss.—त वृधः for तं वृधः (st. 418), कामसुखंल्लोके (st. 463), पुरुषं व्वा (st. 498), एकं यदि for एकं यदि (st. 41), पूर्त्तं विवहृत्यते (st. 220), लौकिकं वेदिकं for लौकिकं वेदिकं (st. 242), शीघ्रतरं व्वायोः (only one ms. क has शीघ्रतरं वायोः, st. 246), सर्वं यदा for सर्वं यदा (st. 252). In st. 451 the mss. read in unison वादान् (for वादांसु) तितिक्षति, in st. 123 कुर्वन् इह (for कुर्वन्निह), in st. 244 सम्यग्मिध्या (for सम्यङ् मिध्या), in st. 260 °भाक् (for °भाग्) भवेत्, in st. 287 दरिद्रा (for दरिद्राः) पापकर्मणि. एकतस्त्रयः (for एकतः स्त्रियः) in st. 432 is permissible in the system of Pāṇini.

ण and न are often differentiated in the Balinese script. But here and there we find a ण replaced by न in all the manuscripts, e.g. रूपानि (for रूपाणि, st. 633), पुष्पानि (st. 360), वाय्यमानो (st. 354), भाष्यमान (st. 351).

Although the script has three distinct forms for the three sibilants श, ष and स, there are instances of स replacing श or ष in all the manuscripts, e.g. निष्फल (for निष्फल, st. 21), निष्कृति or निष्कृति (for निष्कृति, st. 196).

*

*

The text of the Sanskrit ślokas in Śāra-samuccaya has inestimable value for the textual criticism of the Mahābhārata. Out of the 517 ślokas, we have been able to trace as many as 321 from the available Mahābhārata material as represented by the Vulgate and the Critical editions of Poona. Of the remaining 196, further efforts may reveal correspondences of some more ślokas. The majority of 321 ślokas are from Books 3, 5, 12 and 13 named Aranya, Udyoga, Śānti and Anuśāsana Parvans. A few stanzas are derived from books 1, 2 and 6, named

Ādi, Sabhā and Bhīṣma Parvans. Virāṭa and other Parvans dealing with battles had nothing to contribute.

The Sāra-samuccaya is so far the biggest contribution to Mahābhārata's textual testimonia from outside India. Even the abridged versions of the Mahābhārata that have come down to us in Indonesia are not so prolific in their quotations. There, the quotations are mostly fragmentary single *pādas* or single hemistichs. Complete ślokas are not the norm. Moreover, Sabhā, Aranya, Śānti and Anuśāsana have been lost. This loss further adds to the value of Sāra-samuccaya.

Sāra-samuccaya's purpose and content are didactic as against the purpose and content of the Ādi, Virāṭa, Bhīṣma, Mausala, Mahāprasthānika and Svargārohana abridgements in Old-Javanese, which are telling the story for the recreation of the people, both high and low.

Sāra-samuccaya has served the same purpose in Indonesia as the Gītā in India. Both are taken out of the Mahābhārata. The one extols Vyāsa and the other Kṛṣṇa. The Gītā is more philosophical while the Sāra-samuccaya ordains mental and spiritual attitudes and patterns of behaviour.

Its author, Vararuci, as well as the Sāra-samuccaya itself, are both unknown in Indian literature. The two names do occur but in entirely different contexts. The honorific prefix Bhagavān that is associated with the name of Vararuci cannot be taken as an indication that he hailed from India or that the compilation of Sāra-samuccaya was an importation into Indonesia. Vararuci and Sāra-samuccaya could easily have been Indonesian, just as the abridgements of the Mahābhārata Parvans are. Abridgement was a necessity for the royal courts and the people of Indonesia.

The text is very well preserved. Manuscript ॠ may be said to represent a pristine tradition. It does not mean that it is free from faults. While editing the Sanskrit ślokas, the critical text of the Mahābhārata for Books 1, 2, 3, 5, 6, 12 and the collation sheets of Book 13 proved to be essential guides and instruments. My own experience with the editing of the Virāṭa Parvan which familiarized me with the variety of Mahābhārata text problems served me in good stead in editing the Sāra-samuccaya.

The Mahābhārata text of Vararuci was not a pure recension. It belonged neither to the North nor to the South. It was a misch-codex. Of course, the North dominates as does the Kashmirian ॠ phonology. But Southern readings are

also here. The very first śloka affords evidence of the mixed state of our text. The exact place of Sāra-samuccaya readings in the long life of Mahābhārata tradition could perhaps be established only if all the available Indian misch-codices could be collated and grouped scientifically. The Poona Critical Edition has on the whole kept out the misch-codices. The editors were pursuing the idea of reaching the Ur-text of Vyāsa. Of course the mss. did not allow that. The Mahābhārata is a living literature. Its life has been lived not only in pure recensions but in mixed versions as well. Whenever we shall be called upon the study of the relationship of any text in India or outside to the Mahābhārata, we are bound to require to have before us a proper emplacement in time and locale of the misch-codices. How far that can be achieved could be determined only by patient and long research. In the present edition we have done the only thing possible, namely the recording of the correspondences between the readings of the Sāra-samuccaya and the recensions or sub-recensions of the Mahābhārata as recorded in the Critical Edition. The Sāra-samuccaya agrees now with one recension and then with the other. Often it cuts across the recensions. It also provides fresh variants, although I am convinced that most of these fresh variants could be found if all the available Mahābhārata manuscripts in India were to be gone into. The Critical Edition has utilized only a fraction of the existing material.*

It is only rarely that Sāra-samuccaya manuscripts show two variants. They are usually of a very minor nature.

The Sanskrit text is followed by Old-Javanese paraphrase and exegesis. The Old-Javanese style is influenced by Sanskrit commentary style. How far it accords with Sanskrit commentarial tradition is illustrated by the Sanskrit *chāyā* which has been appended after Old-Javanese words or phrases. It is only when we translate the Old-Javanese into Sanskrit that we partially recreate the atmosphere which must have existed in the tenth or eleventh century A D., when Sanskrit *ācāryas* explained to their eager disciples the thoughts and values that moulded their lives and actions. Translating back into Sanskrit has been a recognised part of Tibetan and Chinese studies. It has been undertaken by Indian and Europeans alike.

---

* In the notes, N and S stand for North and South versions, Ś for Śāradā, K for Kashmiri, N for Nepali, V for Maithili (North Bihar), B for Bengali, D for Devanāgarī, Da for Arjunamīrā's version, Dn for Nilakaṇṭha's Vulgate, T for Telugu, G for Grantha (Tamil Nad) and M for Malayalam.

But the purpose was different; it was to reconstruct a lost text. Here our purpose is not to reconstruct a lost text but to reformulate and grasp, through the clear and precise medium of Sanskrit, situations in Old-Javanese which, through the modern medium of Dutch and English present a far-offish look, the time distance being lengthened by the linguistic distance. Through Sanskrit the distances are minimised, and particularly for the Indian Pandits.

As regards the organisation of this edition, there are 517 sections, each dominated by a stanza. Each section has been divided into five sub-sections. The first sub-section appears in Balinese script and represents the full text of the mss., only that the ślokas are serially numbered. The second sub-section is in Devanāgarī. As in the previous volumes of the Śatapitaka Series we have reproduced, side by side with Sanskrit, the Kuwi or Old-Javanese portion into Devanāgarī characters. It is to help the Indian Pandits and students to get close to Old-Javanese. Within brackets appear the Sanskrit *chāyā* or translations. The third sub-section is formed by a free English translation of the Sanskrit ślokas. The Old-Javanese has been rendered into English for the first six ślokas only. Thereafter, Old-Javanese covers more or less the same ground as Sanskrit. The fourth and fifth sections are occupied by the notes arranged in three columns. The fourth section contains references to the Mahābhārata, the Indische Sprüche or Manu, with or without variants. The fifth section, which follows the references, is formed by serially numbered variants from mss., with occasional grammatical analyses of Old-Javanese formations.

With the aid of Devanāgarī transcription, Sanskrit *chāyā*, English translation and the footnotes, Sanskritists in India and abroad, will find in Sāra-samuccaya yet another text through which they could initiate themselves into the history and culture of ancient Java and contemporary Bali and Lombok. To the Bali and Lombok populace and Padendas the publication of their Scripture will be a matter of joy and welcome.

•

•

At the end I shall narrate the story of how this text was taken up and brought to completion.

It was in 1952 that I met Prof. C. Hooykaas in London and invited him to come to India and participate in the promulgation of the Indonesian Division of the Śatapitaka. Prof. Hooykaas agreed. He selected Sāra-samuccaya as the ideal text

on which he and I would collaborate, he concentrating on the Old-Javanese exegesis and I on the Sanskrit stanzas. Prof. Hooykaas collated a number of mss., constituted the Old-Javanese text and collected references to the Sanskrit stanzas from the Indische Sprüche. It was a long work, done with great patience, care and skill. This he did while in London. In June 1953 he came over to Nagpur, where the Academy was then located and spent a few months with me. At my request he prepared a word-to-word English rendering of the Old-Javanese, adding here and there word analyses. Together, we went over the entire work, I dictating an English translation of the Sanskrit ślokas and he explaining the Old-Javanese. After a few months Prof. Hooykaas left. We then thought that it would be possible to prepare the press-copy and publish the work within a year or so.

But before getting the press-copy ready, it was necessary to have a complete set of collation sheets on which every variation, minor or major, with or without textual value, had been registered. The obtainment of the photographs of mss. took a long time. When they were all in my hands, a small staff had to be trained in the Balinese script and in putting the mss. readings on sheets on which there was a column for every syllable.

The next item was the tracing of the stanzas from the vast ocean of the Mahābhārata. The Mahābhārata Critical Edition, started at Poona more than thirty-five years ago, has not yet been completed. The 13th Book, entitled Anuśāsana Parvan, had to be referred to in a general way, pointing out its variants but not the recensions or groups of mss. Chapter and stanza numbers were extracted from the Vulgate as printed by the Citraśālā Press, Poona, 1933. For the *variae lectiones* I am indebted to my friend, the late P. K. Gode, Curator of the Bhandarkar Oriental Research Institute, who secured for me a copy of the Anuśāsana Parvan collation sheets for stanzas in the Śāra-samuccaya.

Besides, my occupation with other divisions of the Śatapitaka Plan, carried me to other lands such as China, Manchuria, Inner and Outer Mongolia, and I was kept away from the Śāra-samuccaya for years together. The Tibetan and Mongolian Divisions had to be organized and put on the rails. But the Indonesian Division was not neglected. The sapling planted with the loving help of Prof. Hooykaas has been growing. Dr. Lokesh Chandra, Dr. Sudarshana Devi and Dr. Sharada Rani have joined the Indonesian team. Drs. Sudarshana and Sharada have contributed during these years six Old-Javanese texts : Wṛhaspati-tattwa, Ślokāntara, Gaṇapati-tattwa, Wṛati-śāsana, Sang Hyang Tattwa-jñāna, Tattwa Sang Hyang

Mahājñāna (Śatapitaka Series Nos. 1, 2, 6, 20 and 23).

It was the indefatigable Dr. Lokesh Chandra, who put his energy to the Sāra-samuccaya last year. It is he who spent nine industrious months to complete the Balinese printing types, to train young compositors to appreciate and master their setting, and got the press-copy going. When, however, he wrote to Prof. Hooykaas, he found that the Professor was busy and not available to revise the Old-Javanese portion. Needless to say that it would have given me great satisfaction if the Sāra-samuccaya could have passed through Prof. Hooykaas' keen eyes before it passed on to the printing press. Here it is my duty and joy to express deep appreciation and cordial gratitude to Prof. Hooykaas for his services to this Edition.

The heavy burden of reading the proof-sheets of over 400 pages in three scripts (Balinese, Devanāgarī and Roman) and three languages (Old-Javanese, Sanskrit and English) has been cheerfully borne by Doctors Lokesh Chandra, Sharada Rani and Sudarshana Devi Singhal. Without their cooperation the work could not have been printed within the short span of a year.

Vaiśākha-pūrṇimā,
Indraprastha (New Delhi)

Raghu Vira

A REGISTER OF MAHĀBHĀRATA ŚĠOKAS IN SĀRA-SAMUCCAYA

Mbh.	Sār.	Mbh.	Sār.	Mbh.	Sār.
१.१.२०४	४५	३.२.२४	५०८	३.१८१.३५	२७६
१.२.२३६	६	३.२.३५	५०९	३.१८१.३६	२८०
१.२.२३७	४	३.२.२६	४८३	३.१८१.३७	२८१
१.२.२४०	५	३.२.२९	४४९	३.१८१.३८	२८२
१.२.२४१	३	३.२.३३	४५३	३.१९१.२१	
१.५६.२७	२	३.२.३४	४५४	(२९७.६३)	३२५
१.५६.३३	७	३.२.३८	४६९	३.१९६.१९	२४७
१.६६.१३	२४८	३.२.३९	४७०	३.१९७.३१	११३
१.६६.१	३४७	३.२.४२	४६७	३.१९८.४३	३२३
१.६६.९	३५३	३.२.४६	४७८	३.१९८.५३	२२
१.६६.१२	३४८	३.२.४७	२७०	३.१९८.५४	४६५
१.६६.१५	१३३	३.२.४२		३.१९८.६३	
१.७०.६९३०		(५.३६.३२)	२३०	(१२.३०९)	५३
पंक्ति ६, ७	४२९	३.२.५३		३.१९८.६४	४८
१.७४.४	१०१	(१२.३४४.२)	२२८	३.२००.६	२९८
१.७४.५	४५१	३.२.५४	२२९	३.२००.१२५	१८९
१.८०.८४००पंक्ति५-६		३.३०.४	१११	३.२०२.१७	७७
(३.२.३५)	४६२	३.३०.५	११२	३.२०३.४०	१०९
१.८२.६		३.३०.२५	१००	३.२०३.४१	
(१२.२८८.१५)	१०७	३.३०.४२		(१२.३१६.१२)	७२
१.८२.११	१२६	(१.३८.९)	९८	३.२०३.४२,	
२.५.८१, ८३.	१९६	३.३२.२, ३	२०३	१२.३१६.१३	१४०
३.१.२२	३०६	३.३२.२२	२०	३.२०६.१५	
३.१.५८	३०७	३.८०.३३	२८३	(१२.३१७.१३)	५०७
३.२.१२० (इलोक २)		३.८०.३७	२८५	३.२०६.१६	४१०
(१३.७.७)	२२५	३.८०.३९	२८४	३.२४५.१४	५०६
३.२.१५	५१२	३.१५४.१३	३२७	३.२४५.१५	५०३

<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>	<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>	<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>
३.२४५.१८	५४	५.३४.४०	६७	५.४०.२५	६५
३.२४६.२४	२६७	५.३४.४३	३५२	५.४०.२६	६६
३.२४७.३५	१३	५.३४.४६	१६६	५.४३.१२	६३
३.२४७.३६	४००	५.३४.४८	२६६	५.४४.५	२४१
३.२४७.४५	५०५	५.३४.४९		५.४३.१८	१६८
३.२७८.२७	८५	(१२.२८.२९)	२६५	५.५८.२०	२७७
३.२८१.३४,		५.३४.६७	३३२	५.७०.१८	२७३
१२.१५६.२१	१६३	५.३४.७४	१२५	५.७०.६०	१०५
३.२८१.४८	३१९	५.३४.७५	१२८	५.१०५.७	२६३
३.२८४.३२	३२६	५.३५.३४	२३	५.१०५.८	
३.२९७.४१	२४६	५.३६.७	१२७	(३.५२.८)	
३.२९७.४५	१७४	५.३६.४५		(५.१०.८)	२२०
३.२९७.५९	०८६	(१२.२६.३१)	५०२	५.११३.९	२०१
५.४.६	३५१	५.३७.३१	२३८	५.१२२.३५	१८
५.४.४२	३४३	५.३७.३३	३३१	५.१३७.८	३५४
५.२७.२३		५.३७.५३	३९२	६.२४.५६	५११
(२.५७.१९)		५.३८.१	२५५	६.२८.५	४०३
(५.३६.६६)	१०३	५.३९.२५	२३६	६.३९.२८	२१७
५.२९.२१	६२	५.३९.४२	८३	१२.२.६३	१९
५.३३.२६	३१२	५.३९.४२	९९	१२.८.२४	२९२
३.३३.३०	३४९	५.३९.५१	१८३	१२.१७.१४	३९७
५.३३.३६	३५०	५.३९.५३	२८	१२.२६.१७	४९५
५.३३.३९	३१६	५.३९.५७	४७	१२.२८.१५	३७७
५.३३.४५	२३२	५.३९.६०	२५६	१२.२८.१६	५०४
५.३३.४८	४०	५.३९.६१	२७२	१२.२८.३५	३७५
५.३३.५०	१२३	५.३९.६९	४२२	१२.२८.४१	११८
५.३३.५१, ५३	१८८	५.४०.६	४३७	१२.२८.४३	३७४
५.३३.५९	२३७	५.४०.१६	३८	१२.२८.५१	४९३
५.३४.३७	१६८	५.४०.२४	६४	१२.३७.२९	१९४

<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>	<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>	<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>
୧୨.୩୭.୩୪	୩୪୬	୧୨.୧୭୪.୧୧	୪୧୭	୧୨.୨୦୮.୧,୧୦	୧୩୮
୧୨.୬୬.୧	୪୧୫	୧୨.୧୫୩.୪,୧୨	୪୦୬	୧୨.୨୦୧.୧, ୨	୪୨୫
୧୨.୭୧.୬	୧୧୧	୧୨.୧୫୬.୧୩	୧୭୬	୧୨.୨୧୩.୧୫	୭୬
୧୨.୭୬.୩୬		୧୨.୧୫୬.୧୬	୧୧୫	୧୨.୨୧୭.୬	୩୧୪
(୫.୧୩୧.୩୧)		୧୨.୧୫୭.୧୦	୪୨୪	୧୨.୨୧୭.୧୧	୫୧୩
(୧୨ ୭୬.୧୩)	୨୩୫	୧୨.୧୫୮.୨	୭୩	୧୨.୨୨୧.୪୦	୨୫୮
୧୨.୮୦.୨୦	୭୧	୧୨.୧୬୧.୪୩	୩୧୩	୧୨.୨୨୮.୨	୪୦୮
୧୨.୧୫.୧	୧୦୨	୧୨.୧୬୮.୧୫	୪୧୦	୧୨.୨୩୭.୨୬	୧୮୬
୧୨.୧୦୫.୧	୧୭୧	୧୨.୧୬୮.୧୬	୪୧୧	୧୨.୨୪୩.୭	୪୫୦
୧୨.୧୦୫.୧୨	୪୧୧	୧୨.୧୬୮.୧୭	୪୧୪	୧୨.୨୪୧.୧୪	୧୫୬
୧୨.୧୦୫.୪୪	୪୭୧	୧୨.୧୬୮.୩୬	୪୬୩	୧୨.୨୪୧.୨୧	୧୪୨
୧୨.୧୦୫.୪୫	୪୧୮	୧୨.୧୬୧.୧୪	୩୭୦	୧୨.୨୪୨.୨, ୩	୪୬୪
୧୨.୧୦୫.୪୬,୪୭	୧୬	୧୨.୧୬୧.୧୫	୩୭	୧୨.୨୪୮.୧୭	୨୪୧
		୧୨.୧୬୧.୨୧	୩୮୪	୧୨.୨୪୮.୨୭	୨୫୦
୧୨.୧୦୧.୨୬	୨୪୦	୧୩.୧୬୧.୨୮	୧୩୪	୧୨.୨୪୮.୨୮	୨୫୩
୧୨.୧୧୫.୧୧	୧୩୧	୧୨.୧୮୦.୧୬	୮୮	୧୨.୨୬୧.୬୪	୧୩୦
୧୨.୧୨୪.୧୫	୧୬୫	୧୨.୧୮୩.୧୪	୩୬୮	୧୨.୨୬୨.୩୭	୨୬୫
୧୨.୧୨୪.୬୦	୧୬୪	୧୨.୧୮୭.୩୬,		୧୨.୨୬୩.୧୧	
୧୨.୧୩୦.୧୨	୧୩୨	୧୨.୨୨୪.୩୪	୮୭	(୧୬୬.୨୪)	୩୨୮
୧୨.୧୩୦.୧୧	୪୨	୧୨.୧୧୨.୬୧	୧୩୫	୧୨.୨୬୬.୫	୪୧୪
୧୨.୧୭୦.୧୧	୪୭୭	୧୨.୧୧୪.୧୮	୩୧୫	୧୨.୨୬୬.୧୦	୪୧୬
୧୨.୧୭୧.୧		୧୨.୨୦୪.୧୬	୫୧୬	୧୨.୨୬୮.୭	୪୫୧
(୧୩.୧୬୩.୧୧)	୨୧୧	୧୨.୨୦୫.୬	୫୧୫	୧୨.୨୭୧.୧୧	୪୧୧
୧୨.୧୭୪.୩	୨୮୭	୧୨.୨୦୫.୧୮	୪୦୭	୧୨.୨୭୧.୧୨	୪୧୨
୧୨.୧୭୪.୭	୫୧	୧୨.୨୦୬.୧୦	୪୮୬	୧୨.୨୭୧.୧୩	୪୧୩
୧୨.୧୭୪.୧୨	୩୬୦	୧୨.୨୦୭.୪	୪୦୧	୧୨.୨୭୫.୧୫	୧୭୧
୧୨.୧୭୪.୧୩	୩୬୫	୧୨.୨୦୭.୧୨	୪୪୭	୧୨.୨୭୬.୧୦	୪୧
୧୨.୧୭୪.୧୫	୩୬୧	୧୨.୨୦୮.୬	୭୦	୧୨.୨୭୬.୨୩	୪୨୬
୧୨.୧୭୪.୧୬	୩୫୧	୧୨.୨୦୮.୮	୧୫	୧୨.୨୭୭.୧୫	୪୮୮

<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>	<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>	<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>
୧୨.୨୭୭.୧୬	୪୮୯	୧୨.୩୦୯.୪୫	୫୫	୧୩.୩୮.୧୨	୪୩୦
୧୨.୨୭୭.୪୩	୪୮୦	୧୨.୩୦୯.୫୧	୩୮୯	୧୩.୩୮.୧୬	୪୩୫
୧୨.୨୭୯.୨୫	୬୮	୧୨.୩୦୯.୭୯	୧୨	୧୩.୩୮.୧୭	୪୩୪
୧୨.୨୮୧.୧୯	୨୬୯	୧୨.୩୦୯.୮୦	୨୫	୧୩.୩୮.୨୯	୪୩୨
୧୨.୨୮୨.୧୬	୧୯୦	୧୨.୩୦୯.୮୪	୪୯୨	୧୩.୩୯.୮୯	୪୩୬
୧୨.୨୮୨.୧୭, ୧୮	୨୧୫	୧୨.୩୦୯.୯୧	୧୮୪	୧୩.୪୮.୪୮	୧୬୭
୧୨.୨୮୨.୧୯	୨୧୬	୧୨.୩୧୬.୨୯	୪୮୧	୧୩.୪୮.୪୯	୧୬୯
୧୨.୨୮୩.୨୭	୩୧୦	୧୨.୩୧୬.୩୦	୪୮୪	୧୩.୫୭.୨୮	୨୦୬
୧୨.୨୮୪.୨୧	୨୯	୧୨.୩୧୭.୫	୪୨୩	୧୩.୫୮.୧୯	୨୦୯
୧୨.୨୮୪.୨୫	୪୬୬	୧୨.୩୧୭.୯	୪୯୬	୧୩.୫୮.୨୦	୨୦୮
୧୨.୨୮୫.୨୫	୬୧	୧୨.୩୧୭.୧୨	୪୯୭	୧୩.୫୯.୫	୨୦୪
୧୨.୨୮୬.୨୮	୪୦୫	୧୨.୩୧୭.୧୪		୧୩.୫୯.୭	୨୧୪
୧୨.୨୮୬.୩୧	୯	(୩.୨.୪୫)		୧୩.୫୯.୧୦	୧୭୩
୧୨.୨୮୬.୩୨	୧୦	(୧୧.୨.୧୫)	୩୯୦	୧୩.୫୯.୧୧	୨୨୬
୧୨.୨୮୬.୩୪	୧୫	୧୨.୩୧୮.୩୮	୩୬୪	୧୩.୬୨.୨୩	୨୦୫
୧୨.୨୮୭.୬	୫୧୪	୧୨.୩୧୮.୪୧		୧୩.୭୫.୧୪, ୧୫	୭୪
୧୨.୨୮୭.୨୭	୩୭୮	(୩.୨୦୦.୨୧)	୩୬୩	୧୩.୯୩.୪୬	୪୫୮
୧୨.୨୮୭.୩୭	୧୭୫	୧୨.୩୩୭.୩	୧	୧୩.୯୬.୧୮, ୧୯	୨୧୧
୧୨.୨୮୭.୪୪	୨୭	୧୩.୧.୭୩	୩୫୮	୧୩.୯୮.୫୦, ୫୧	୨୧୦
୧୨.୨୮୮.୨୭	୧୦୮	୧୩.୭.୨୪	୪୫୭	୧୩.୯୮.୫୬	୨୩୧
୧୨.୨୯୭.୧୯	୮	୧୩.୯.୩	୨୧୯	୧୩.୧୦୪.୧୧	୧୨୧
୧୨.୨୯୭.୬	୨୪	୧୩.୧୩.୨	୭୯	୧୩.୧୦୪.୧୪	୧୫୩
୧୨.୩୦୬.୧୦୬, ୧୦୭		୧୩.୧୩.୩	୮୨	୧୩.୧୦୪.୨୦, ୨୧	୧୫୯
	୩୯୮	୧୩.୧୩.୪	୮୧	୧୩.୧୦୪.୩୫	୧୨୯
୧୨.୩୦୯.୯	୧୨୨	୧୩.୧୩.୫	୮୦	୧୩.୧୦୪.୩୬	୧୧୬
୧୨.୩୦୯.୧୫	୧୮୦	୧୩.୧୩.୬	୧୬୨	୧୩.୧୦୪.୮୦	୨୪୩
୧୨.୩୦୯.୧୮	୩୮୫	୧୩.୨୨.୧୨	୧୭୦	୧୩.୧୦୪.୮୧	୨୪୪
୧୨.୩୦୯.୪୦	୩୮୮	୧୩.୩୬.୬	୨୩୯	୧୩.୧୦୮.୯	୭୫
୧୨.୩୦୯.୪୧	୩୬	୨୩.୩୭.୧୧	୧୧୯	୧୩.୧୧୧.୧୩, ୧୪	୩୯

<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>	<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>	<i>Mbh.</i>	<i>Sār.</i>
१३.११५.८	१४६	१३.१२०.१०		१३.१३०.३३	२१२
१३.११६.१२	१५२	(३.१६८.८६)	१५७	१३.१६३.१२	१७७
१३.११६.२३	१५०	१३.१२१.११	१६२	१८.५.६२	१७

N. B. In the case of Mahābhārata books 1 to 12 references are to the Critical Edition, but for book 13 references are to the Vulgate (Citrasālā Press, Poona, 1933)

BALINESE SCRIPT
LETTERS AND THEIR DESIGNATIONS

बलिद्वीप-वर्णमाला

तद्रूपाणि बलिभाषानामानि च ॥

स्वराः (शास्त्रस्वर)		गन्तुङ्न् (निलम्बमानः ल म-पॅपॅत् म-तॅदुं (सछत्रः)	
अ	अकार, ह-वयः, अ-वयः	ए	एकार
आ	अकार दीर्घ, अकार म-तॅदुं (सछत्रः)	ऐ	ऐसान्य (ऐषानी दिक्)
इ	इकार	ओ	ओकार
ई	इकार दीर्घ	औ	ओकार म-तॅदुं, ओकार वृद्धि
उ	उकार	अँ	अकार म-पॅपॅत्
ऊ	उकार दीर्घ, उकार म-तॅदुं (सछत्रः)	स्वर मात्राः	
ऋ (रॅ)	प-रॅ रॅ, प म-रेफ	(पङ्गु-स्वर, सन्दङ्न्-स्वर)	
...	गेम्पेलन् प-रॅ रॅ (संयुक्त ऋकारः)	१	तॅदुं, तहुं (छत्रम्)
ॠ (रॅउ)	प-रॅ रॅ दीर्घ, प म-रेफ दीर्घ	२	उलु (शिरः)
...	गेम्पेलन् प-रॅ रॅ दीर्घ (संयुक्त ॠकारः)	३	उलु-सरि, सूचिक (स-केसरं शिरः, स-सूचिकं शिरः)
ऌ (लॅ)	ल-लॅल्ल	४	सुकु (पादः)
...	गन्तुङ्न् (निलम्बमानः) ल म-पॅपॅत्	५	सुकु-इलुत् (कुञ्चितः पादः)
ॡ (लॅउ)	ल-लॅल्ल दीर्घ	६	

५५ क, चक म-रेफ, गुबुं म-बैलैक् (विद्या
बकरेला)

... १... तलि

... १... तलि म-रेफ

१ १... तलि-तैदुं, तलि-तदुं, तैदुं-तलि

१ १... तैदुं-तलि म-रेफ

... १... पेंपें

१ १... पेंपें म-तैदुं

... १... मुकु कॅम्बुं (स्फीतः पादः) [अर्धस्वर]

... १... नन्य [अर्धस्वर]

बिसर्गविधयः

(पङ्क्ते-तैकैतन्)

: १ बिसः, बिसर्गं

... १... सुरं

... १... बेंबेंक् (बिन्दुः)

... १... अदेंगदेंग् (स्तम्भः) रजेंग्, पगें, पगेंद्
(वृत्तिः, सीमा)

... १... उलु-बन्ध (शिरश्चन्द्रः), अर्ध-बन्ध
व्यञ्जनानि
(अक्षर, शास्त्र, व्यञ्जन)

क १ क-दन्ति ... गन्तुङ् क

ख १ ख-दन्ति ... गन्तुङ् ख

ग १ ग-दन्ति ... गन्तुङ् ग

घ १ घ-दन्ति ... गन्तुङ् घ-घोर

ङ १ ङ-दन्ति ... गन्तुङ् ङ

च १ च-दन्ति ... गन्तुङ् च

छ १ छ-लेछ ... गन्तुङ् छ-लेछ

(छकारो ल-सदृश इच्छा-शब्दान्तगतः)

ज १ ज-दन्ति ... गन्तुङ् ज

झ १ झ-दन्ति (झर-शब्दान्तगतः)

ञ १ ञ-दन्ति ... गन्तुङ् ञ

मि = म । अस्योच्चारणं दृश्य-यथा महा-

राष्ट्रधाम

ट १ ट-लटिक् ... गन्तुङ् ट-लटिक्

ठ १ ठ-शठ ... गन्तुङ् ठ-शठ

ड १ ड-डमर ... गन्तुङ् ड-डमर

ढ १ ढ-मूढ ... गन्तुङ् ढ-मूढ

ण १ ण-रम्बत् (तरंगवत्) ... गन्तुङ् ण-रम्बत्,

१ ण = कोर्जो

त १ त-दन्ति ... गन्तुङ् त

ब ७० ब-थवा (अथवा-शब्दास्तगतः) ॐ गन्तुङ्क्त्

य-थवा

द ७१ द-दन्ति ॐ द-लिट्

घ ७२ घ-मध् ॐ गन्तुङ्क्त् घ-मध्

न ७३ न-दन्ति ॐ न-कोजो

प ७४ प-दन्ति ॐ गेम्पेलन् प

फ ७५ फ-फल ॐ ॐ गेम्पेलन् फ-फल

ब ७६ ब-दन्ति ॐ गन्तुङ्क्त् ब

भ ७७ भ-कम्बं ॐ गन्तुङ्क्त् भ-कम्बं

म ७८ म-दन्ति ॐ गन्तुङ्क्त् म

य ७९ य-दन्ति ॐ गन्तुङ्क्त् य, नन्य

र ८० र-दन्ति ॐ चक्र, शुबुं

ल ८१ ल-दन्ति ॐ गन्तुङ्क्त् ल

व ८२ व-दन्ति ॐ गन्तुङ्क्त् व, मुकु कम्बुं

श ८३ श-शशी ॐ गन्तुङ्क्त् श-शशी

ष ८४ ष-षप (ष-सर्षप इति समीचीनं स्यात्)

...ॐ गेम्पेलन् ष-षप

स ८५ स-दन्ति ॐ गेम्पेलन् स

ह ८६ ह-दन्ति ॐ गन्तुङ्क्त् ह

• • •

अकारान्तानि व्यञ्जनानि “अक्षर-पोलोस्”
इत्युच्यन्ते । तेषामुच्चारणं स्वर-जैजै (अं, औं),
स्वर-सोन्तोः (अ) इत्येतैः साहाय्येन कार्यम् ।
व्यञ्जनसंयोगेषु स्वरहीनं व्यञ्जनं “व्यञ्जन,
अक्षर-पदैम्” इति बोध्यते ॥

• • •

व्यञ्जनानि द्विविधानि—(१) अक्षर-दन्ति
(२) अक्षर-वयः ॥

एषु १८ अक्षर-दन्ति-नामानि—

क, ग, ङ । च, ज, झ । त, द, न ।

प, ब, म । य, र, ल, व । स, ह ॥

शिष्टानि व्यञ्जनानि अक्षर-वयः-नामानि ॥

• • •

अक्षर-अञ्चैः—नामानो बहवः संक्षेपाः । यथा

सप्तवार ७ रविवार

८ सोमवार

९ अंगारवार

१० बुधवार

११ बृहस्पतिवार

१२ शुक्रवार

१३ शनिवार ॥

अङ्कः

(अङ्क)

८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९०

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ ०

विराजचिह्नानि

(चिरि पैपमोसन्)

५५ पैपमोसन्, पन्ति (पत्रादी कथादी च)

१ चरिक् (सिकि)

१ चरिक् कलिः

१०१ चिरि पञ्चवर्ति किदुं, पसलिनन्

१०२ पमद

१०३ चिरि पञ्चवर्ति कॅकबिन्, पसलिनन्

•

•

•

ಪ್ರಾ.ಪ್ರ. ೨೬ ಪದ್ಯಮ್ ಪ್ರಾ.ಪ್ರ.

គាត់បាន ២៣ ឆ្នាំ ឡើយ គាត់ គឺ ជា ម្ចាស់ ផ្ទះ ។ ក្រុម គាត់ បាន
 ក្រុម ។ គាត់ បាន ២៣ ឆ្នាំ គាត់ គឺ ជា ម្ចាស់ ផ្ទះ ។ ក្រុម គាត់ បាន

ព្រះ ក្រុង ហេតុនាម ដ៏ ប្រសើរ មហេសី ។

បរាធារា មហាបតី ធម៌វិញ ព្រះ ឧបាសមាធិបតី ។ ៣ ។

[illegible]

'॥०॥ ओं अविघ्नमस्तु' ॥०॥

भगवान् (भगवान्) वरुचि (वरुचिः) मयुलकै^१ (समुच्चितवान्) सारसार (सारान्) सं ह्ये (श्रीमद्) अष्टादशपर्व (अष्टादशपर्वः, महाभारतस्य) । ^२ नये (कृतिः) भगवान् (भगवतः) व्यास (व्यासस्य) । मतंग्य^३ (अतःकारणात्) पनमस्कार^४ (नमस्करोति) सिर (तत्रभवान्, वरुचिः) इ भगवान् (भगवतो) व्यास (व्यासाय) । लि (वचनं) निर (तस्य) ॥^५

मगवान् वररुचिर्भगवतो व्यासस्य कृतेः श्रीमदष्टादशपर्यणो महाभारतस्य सारात् समुच्चिन्नवान् ।
मतः कारणात् तत्रभवान् वररुचिर्भगवतो व्यासाय नमस्करोति । तस्य वचनम् ॥

मते बहुलं^० परमाभ्युदाहं^० यं द्विपक्ष्ये सुतमात्म^१भावात् ।

पराशरस्तु सत्यवती महर्षिः तस्मै नमोऽज्ञानतमोनुदायः ॥ १५॥

हन् (भासीत्) चिर (भयवात्) महर्षि (महर्षिः) । तन् (न) हन् (भासीत्) कर्मिणः^{११} (वर्गः,
जकारात्) चिर (सत्यम्) । किमस्यकम्^{१२} (प्रयुजितः) इं त्रिलोक (त्रिलोकेषु) । समस्तसर्वे^{१३} (सर्वस्य
सर्वे) तनः) मिं [ज]जान् ([ज]जानस्य) निं सर्वेयाय (सर्वेयावानां, सर्वेसत्त्वानां) । ज्ञानः (ज्ञानः)
नं (विद्याः) सत्यवती (सत्यवत्याः) । सर्वेण्य^{१४} (सर्वेसमकालं, नियोजकालं) तन्वा (सह) कर्मण्य

(भगवता) पराक्षर (पराक्षरेण) । प्रसूत (प्रसूतः) रि रक्तः (मध्ये) निरं कृष्णद्वीप (कृष्णद्वीपस्य) । भगवान् (भगवान्) व्यास (व्यासः) ऊरुनिर (नाम तस्य) । सिर (असी) त (अब) सैम्बर्हेन्^{१५} (नमस्कार्यः) । कम्पन्^{१६} (अब) इ कुलुन् (अनेन दासेन, मया) मुन्नरक्कन्^{१७} (कथयिष्यते) सार (सारः) निं यबे (कृतेः) निर (तस्य) अन्नि^{१८} (धर्मशास्त्रस्य) ॥

भासीद् भगवान् महर्षिः । तस्य [किञ्चिद्] गूढं नासीत् । स त्रिलोकेषु प्रपूजितः । स सर्वभावानाम-
ज्ञानतमो नुदति । स वेद्याः सत्त्ववत्याः सुतः । स भगवता पराक्षरेण सह संदेशनस्य (नियोगस्य) फलम् ।
स कृष्णद्वीपस्य मध्ये प्रसूतः । तस्य नाम भगवान् व्यासः । तस्मै नमः । अत्रानेन दासेन मया तस्य
कृतेर्धर्मशास्त्रस्य सारः कथयिष्यते ॥

May there be no impediments.

His Reverence Vararuci collected all the essentials of the Mahābhārata, the composition of His Reverence Vyāsa, to whom Vararuci pays homage in the following verse.

“Obeisance to the Great Seer, of vast learning and supreme nobility, who dispels the darkness of ignorance, the son whom Satyawati begot out of her own being from Parāśara, in the midst of an island.”

There was a great seer. There was nothing he did not know. He was honoured in the three worlds. He dispelled the darkness of ignorance of all beings. He was the son of Her Ladyship Satyawati, begotten of her union with His Reverence Parāśara. He was born in the middle of the Kṛṣṇa island. His name is His Reverence Vyāsa. Before this person should communicate the essence of his wise composition, he must pay his homage to His Reverence

The following notes on the testimony of Śara-samuccaya for the textual criticism of the MBh. refer to the Poona critical edition. The abbreviations are the same as given there.

MBh. 12.337.3. a) परमाभ्युदारं is found only in Southern mss. T1, G1.3.6 M5.7. परमाभ्युदारं is found

in one Kawi ms. स. two Arjunamīśra mss. and M1.

b) आत्मभावात् is not recorded in the critical apparatus of the Poona ed. The closest variant in Poona is आत्मभाव (K1.2.4 D5.7). N shows आत्मवन्तं and आत्मयोगात्. S has only आत्मवन्तं.

c) For सत्त्ववती S and N both show a variant कम्प-

वती.

In the Bengali recension of the Sabhāparvan after the first śloka there are two stanzas of which the second is :

जन्मे बहुज्ञं परमाभ्युदारं
यं द्वीपमध्ये सुतमात्मयोगात् ।
पराक्षरात् सत्त्ववती महर्षि
तस्मै नमोऽज्ञानतमोनुदाय ॥

१-१. ॥०॥ २० अन्नि... २० कुलुर्क

इति क ऋटितम् ।	८. ख—परम् ।	पूजा । कस्य इति पूजितः ।
३. ख—ओं अविघ्नमस्तु नम सिधं ।	९-१०. 'मावात्...महर्षि— इति क ऋटितम् ।	१३. √रसस्-उस्-अकम् । १४. प-सँधु-अत् । √तँधु सवेकने ।
३. √पुपुल्-अकम् ।	१०. क ख च—जनं, ग छ— ज्ञानं, ङ—ज्ञातमोनुद्वय ।	१५. √सँध्व-अम् । १६. क-मँन-न् ।
४-४. क ऋटितम् ।	११. क-√पिङ्ग ।	१७. म-उषर्-अकम्-अ । √उषर् भाषणे ।
५. मतं-न्य-न् (मतं 'कारणं, हेतुः', न्य 'तस्य', न् 'यत्') ।	१२. क-"इत्"-√त्वं-अन् । कर्मणि "इत्" अन्तःसर्गः । क...अन् इत्यपि कर्मण्येव । त्वं इति	१८. ख—हृजि ।
६. प-नमस्कार ।		
७. च—बहुजबहुजम् ।		

यथा समुद्रोऽतिमहात् यथा च हिमवान् गिरिः ।
 उभौ रत्ननिधौ^२ व्याप्तौ^३ तथा भारतमुच्यते ॥ २ ॥

समुद्रोऽतिमहात् यथा च हिमवान् गिरिः ।
 उभौ रत्ननिधौ^२ व्याप्तौ^३ तथा भारतमुच्यते ॥ २ ॥

यथा समुद्रोऽतिमहान् यथा च हिमवान् गिरिः ।
 उभौ रत्ननिधौ^२ व्याप्तौ^३ तथा भारतमुच्यते ॥ २ ॥

निहन् (एतद्) कोत्तमनिर^४ (अस्योत्तमत्वं) । कच्छत्त (यथा) नि तसिक् (समुद्रः) सखन् (च)
 गुनुं (गिरिः) हिमवान् (हिमवान्) । अन् (हि) कल्यन् (खनिः) मास् (सुवर्णस्य) मजिक् (माणि-
 कयानां) सर्वमूल्य (सर्वमूल्यानां) । मज्जन् (तथा) त (हि) सखेः^५ (सर्वं) निक् (एतद्) अजि (ज्ञानं)
 भारतकथा^६ (भारतकथा) गिनवे^७ (कृता) निर (तेन) । अन् (हि) तसकन्^८ (परिपाकः) इ उत्तमरत्न
 (उत्तमरत्नानां) मकादि (आदिभूतं) रहस्यज्ञान (रहस्यज्ञानं) ॥

एतदस्योत्तमत्वम् । यथा हि समुद्रो यथा च हिमवान् गिरिः सुवर्णस्य सर्वमूल्यानां माणिक्यानां
 खनी, तथा ह्येतत् सर्वं ज्ञानं यत् तेन कृता भारतकथा । तद्वयादिभूतं रहस्यज्ञानमुत्तमरत्नानां
 परिपाकः ॥

As the very big ocean and as the Himālaya mountain are known to be the
 mines of precious objects, so is the Bhārata.

Now its superiority. As the ocean and the Himālaya mountain are the mines

c) उद्योग रत्नमिषी स्याता
appears as स्यातावुद्योग रत्न-
मिषी in the Poona consti-

d) तथा भारतमभ्यते is a Northern reading, S has महाभारतमभ्यते.

२. क स ग ज—°विधि, च—
°विधी, छ—°विदि ।

३. क स ग ग छ ज—क्यातो ।

११. $\sqrt{\text{तसक्-अन्}} ।$

Abstract

MS. 12241. a) इयं	replaces मूर्धः. Poona	३. दे-म-मः ३. दे-म-मः
अविर्भावितम् is not recorded	reading is इयं सर्वः कविर्वाः.	४. व-म-मः—वि-म-मः
by the Poona ed. Only in	१. व-म-मः—व-म-मः, व-म-मः—व-म-मः,	५. व-म-मः—वि-म-मः
the third quarter one	व-म-मः—व-म-मः.	६. व-म-मः—वि-म-मः
Southern ms. G7, निर्वः	२-२. क-म-मः.	

ဗုဒ္ဓဟောတော်မူသောအခါ အဓိကဉာဏ်၊
 ပညာသွယ် ဗုဒ္ဓ၊ သုတေသန၊ ဂုဏ်သိမ်မွေ့ပါ ဟော၊ ၁၀၀
 အပမာပရ၊ ဗုဒ္ဓ၊ အဓိကဉာဏ်၊ မဂ္ဂ၊ ခိ၊ ကုဏ္ဍိ၊ မ၊ အဓိ၊ အဓိကဉာဏ်၊
 ဂုဏ်၊ အဓိ၊ ယိရိ၊ မဂ္ဂ၊ ပညာအပမာသုတ၊ ၁

इतिहासोत्तमादस्माज्जायन्ते कविबुद्धयः ।

पठ्यन्त्य इव भूतेभ्यो लोकसंविषयस्त्रयः ॥ ४ ॥

'अथयापन् (अथ य) इकि' (एषा) अक्षि (पुण्या) भारतकथा (भारतकथा) । सङ्कु (अथयः) नि^२ बुद्धि (बुद्धिनां) तं कथं (श्रीकवीनां) । कथञ्च नि (अथा) विलोक (अथो लोकाः) अन् (हि) । विजिल् (आयन्ते) सङ्कु पञ्चमहामुत्त (पञ्चमहामुत्तेभ्यः) ॥

अथ चेथा पुण्या भारतकथा कविबुद्धीनां प्रभवः । यथा हि पञ्चभूतेभ्यस्त्वयो लोका वायन्ते तथा ॥

Out of this excellent narrative are created poetic faculties. It is like the five elements out of which the mechanism of the three worlds is formed.

MBh. 1.2.237 (practically no v.l.).

१-१. क ऋटिसय ।

२. क द—नि ।

[illegible]

मधुसूय पपुपुपु १ मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १
 मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १
 मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १ मधुसूय एधेधुधु १

भूत्वा त्विदमुपाख्यानं आध्वनम्यन्न रोचते ।

पुंस्कोकिलस्तं भूत्वा कथा ध्वांसस्य बाणिष ॥ ६ ॥

सबन् (अपरं) बनेः (च) कोतमनिर (अस्योत्तमत्वं) । यन् (यदि) ह्य (विद्यते) सिर
 (कश्चिद्) तस् १० बन्धु (श्रुतः) रस (रसः) निकि (अस्य) सं ह्यं अजि (उपाख्यानस्य) । निस्तविद्
 (कथं) जुग (नु) सिर (सः) अह्युन (रोचयेत्) रमंङ्क (श्रोतुं) कथास्तर (कथान्तरं) । त्क रिं (दूरे
 तिष्ठन्तु) गीत (गीतं) वेणु (वेणुः) वीणादि (वीणादि) । कथञ्च नि (यथा) ध्वं (पुरुषः) बन्धु ११
 (श्रुतः) सुशब्द (सुशब्दः) नि कुबो (कोकिलस्य) । ह्युस् बन्धु (प्रविष्टं) रि हति (हृदये) मङ्गन्
 (माधुर्यं) इं स्वरस्य (स्वरस्यास्य) । अमङ्गन् १२ (कुर्वन्) हर्षं (हर्षं) नि चित्त (चित्तस्य) । तम् (न) ह्य
 (विद्यते) रस्ता (सम्भावना) नि (तस्य) कथान् १३ (रुचौ) रमंङ्क (श्रोतुं) श्चत् (रौक्ष्यं) नि शब्द
 (शब्दस्य) नि गगक् (ध्वांसस्य) ॥ १२

अपरं चास्योत्तमत्वम् । यदि कश्चिद् विद्यते येनास्योपाख्यानस्य रसः श्रुतः कथं नु स कथान्तरं
 श्रोतुं रोचयेत् । दूरे तिष्ठन्तु गीतं वेणुर्वीणादि । यथा यदि पुरुषेण कोकिलस्य सुशब्दः श्रुतः, हृदये चास्य
 स्वरस्य माधुर्यं प्रविष्टं, चित्ते च हर्षः कृतः, तदा ध्वांसशब्दस्य रौक्ष्यं श्रोतुं स रोचयेतेति सम्भावना न
 विद्यते ॥

मङ्गुन (इति) लि (वचनं) भगवान् (भगवतः) वररुचि न् (वररुचेः) वनमस्कार (नमस्कुर्वतः)
 रि भगवान् (भगवन्तं) व्यास (व्यासं) । १० न्हैर् (अतः परं) उमुञ्जरकंन् ११ (कथयति) कोतमन् (उत्तमत्वं)
 इकि (अस्याः) भारतकथा (भारतकथायाः) । ११ इकि १२ (एषः) इतरनन् १३ (आख्यायते) सारसमुच्चय
 (सारसमुच्चयः) । सार (सारः) इरनि (नाम) विशेष (विशेषस्य) । समुच्चय (समुच्चयः) वपुपुल्ल १४
 (अस्य संग्रहः) । महन् (इति) मत्तन्वन् (अतः) सारसमुच्चय (सारसमुच्चयः) इरनिकि (अभिधानमस्याः)
 सं ह्यं (पुण्यायाः) अजि (कथायाः) । बन्धु (कृतिः) भगवान् (भगवतः) वररुचि (वररुचेः) । निहन्
 (एषः) यिन्कत् १५ (उपदेशः) भगवान् (भगवतः) वैशम्पायन (वैशम्पायनस्य) इं महाराज कथमेक
 (महाराजाय जनमेजयाय) । इ काल निर (काले) कुमरिताकंन् १६ (कथनस्य) इकं (अस्याः) भारतकथा
 (भारतकथायाः) । वतिकि (एषः) वितन् १७ (उद्गमः) इं सारसमुच्चय (सारसमुच्चयस्य) ॥

इति वचनं भगवन्तं व्यासं नमस्कुर्वतो भगवतो वररुचेः । अतः परमस्या भारतकथाया उत्तमत्वं
 कथयति । एष सारसमुच्चय आख्यायते । सारो नाम विशेषस्य । समुच्चयोऽस्य संग्रहः । इत्यतः सार-
 समुच्चयोऽस्याः पुण्यायाः कथाया अभिधानम् । एषा कृतिर्भगवतो वररुचेः । एष भारतकथाकथनकाले

महाराजाय जनमेजयाय भगवतो वैशम्पायनस्योपदेशः । एष सारसमुच्चयस्वोद्भूतः ॥

After having heard this narrative another narrative will sound insipid. Just as after having listened to the notes of a male cuckoo, the harsh cries of a crow jar on one's ears.

Something more about this excellence. If somebody has enjoyed the hearing of this story how would it be possible for him to enjoy another tale or a song or a flute. When the music of a cuckoo has pervaded the heart with the sweetness of its melody then one would hardly find pleasure in listening to the cawings of a crow.

Thus spoke Bhagavān Vararuci while paying his obeisance to Bhagavān Vyāsa. Henceforth he will say what is best in this Bhārata epic. It is designated Śārasamuuccaya. Śāra signifies essence. Samuuccaya is its accumulation. It is the work of Bhagavān Vararuci. This didactic discourse was delivered at the time of the narration of the Bhārata epic by Bhagavān Vaiśampāyana to Mahārāja Janamejaya.

MBh. 1.2.236. b) Lon-
tars show अय्यम् (ms. स, ग,
च, छ, ज) and आय्यम् (ms. क).
In Poona ed. आय्यम् is an
all-India reading; only
K1.3 B2.4 Da Dn1 D1.7.
11 show अय्यम्. Kawi रोष्यते
(रोषते in क) is replaced by
रोषते in Poona ed., रोष्यते
is not recorded even as a
variant. रोषते of our best
ms. क may point to a con-
tamination between रोष्यते

and विद्यते. विद्यते is found
in D13 and the text of
the commentator Arjuna-
miśra.

१. क—रोषते ।

२-२. क कृटितं पञ्चाल्लिखितं
च ।

३. √कृटि-“उम्” ।

४. √कृट् ।

५. क-√कृट्-अ ।

६-६. च—ह्रस्वमुजर्कन्, ज—
ह्रस्व । उम्-√उजर्-अकन् ।

७. क अधिपाठः—लुम्कस् त
तिर मुजर्कन् सार नि
भारतकथा ।

८. क—इकी, छ—इकि ।

९. स—हिङ्करनम् । इन्-√अरन्-
अन् ।

१०. ज—पुपुल्य । प-√पुपुल्-
न्य ।

११. च छ—पित्कन् । √तकन् ।

१२. √चरित-“उम्”-अकन् ।

१३. वित्-अन् ।

मोक्ष मोक्ष म मोक्ष म मोक्ष म मोक्ष म मोक्ष म

मोक्षमोक्ष मोक्षमोक्ष मोक्षमोक्ष मोक्षमोक्ष मोक्षमोक्ष १ २ ३

मोक्षमोक्ष मोक्षमोक्ष १ मोक्षमोक्ष १ मोक्षमोक्ष १ मोक्षमोक्ष १

मोक्षमोक्ष १ मोक्षमोक्षमोक्ष १ मोक्षमोक्ष १ मोक्षमोक्ष १ मोक्षमोक्ष १

දුක පාස දි අපාඨි සාද්ධානි ॥ දුක පාස දි පාස 75 ॥ පාඨි පාස දුක 75 ॥ අපාඨි ॥

වර්මේ චාර්මේ ච කාමේ ච මොළේ ච භරතවර්ම ॥

විවිද්ධාස්ති තදන්යත්ත වර්මෙහාස්ති න තත් ත්වච්ඡිද් ॥ 3 ॥

අක්කු (පුත්ත මම) කම් (ත්ව්) ජනමෙජ්ජ (ජනමෙජ්ජ) ॥ සම්මිද් (සර්ව විච්ඡා:) ඤි වරදර: (උපදෙසානා) ॥ ටාච්ඡ (ටාච්ඡත්ත:) ජනපච්ඡාර්ම (පදාර්ථමූලා:) චතුර්වර්ග (චතුර්වර්ගස්ය) ॥ සාමන්තස්ස (සර්වාංගස්යාච්ඡානි) ॥ සංකප්පස්ස (සර්වාංගස්යොපාච්ඡානි) ॥ හන් (විච්ඡන්තේ) භුච් (හි) ච චුච් (චානිහ) ॥ සංකප්පස්ස (සත්සංකප්ප:) ॥ චුච් (චුච්) හන් (විච්ඡන්තේ) චුච් (චුච්) ॥ ට චුච් (චුච්) හන් (විච්ඡන්තේ) චුච් (චුච්) ॥ සංකප්පස්ස (සත්සංකප්ප:) ॥ චුච් (චුච්) හන් (විච්ඡන්තේ) චුච් (චුච්) ॥ සංකප්පස්ස (සත්සංකප්ප:) ॥ චුච් (චුච්) හන් (විච්ඡන්තේ) චුච් (චුච්) ॥

මම පුත්ත ජනමෙජ්ජ, ටාච්ඡත්තචතුර්වර්ගස්ය පදාර්ථමූලා: සර්ව විච්ඡා උපදෙසාස්තේවා සර්වාංගච්ඡානි සර්වාංග චොපාච්ඡානිහ විච්ඡන්තේ ॥ සත්සංකප්ප: ॥ විවිද්ධ විච්ඡන්තේ තදන්යත්ත විච්ඡන්තේ ॥ විවිද්ධ න විච්ඡන්තේ තදන්යත්ත න විච්ඡන්තේ ॥

You, scion of the Bharata race, in the field of dharma, artha, kama and moksha, whatever is recorded here that is to be found elsewhere, and what is not recorded here is not to be found anywhere else.

MBh. 1.56.33 (practically no. v.l.).

1. ස-මිද් ॥ 2. ස-උපන්යාස-ච්ඡන් ॥

චාච්ඡා ච චතුර්වර්ග ච චතුර්වර්ග ච චතුර්වර්ග ॥

චාච්ඡා ච චතුර්වර්ග චතුර්වර්ග චතුර්වර්ග ॥ 3 ॥

හි චාච්ඡා ච චතුර්වර්ග ॥ චතුර්වර්ග චතුර්වර්ග චතුර්වර්ග චතුර්වර්ග ॥ චතුර්වර්ග චතුර්වර්ග චතුර්වර්ග ॥ චතුර්වර්ග චතුර්වර්ග චතුර්වර්ග ॥

මානුෂ: සර්වමූලෙභු වර්තේ චේ භුමාභුමේ ॥

මනුෂ්ඨෙ සමාච්ඡිද් භුමෙච්ඡාචාකාරයේ ॥ 4 ॥

හි සර්ව: (සර්වභු) ඤි සර්වමූල (සර්වමූලානා) ॥ චුච් (චුච්) චුච් (චුච්) චුච් (චුච්) චුච් (චුච්) චුච් (චුච්) ॥ චුච් (චුච්) චුච් (චුච්) චුච් (චුච්) චුච් (චුච්) ॥ චුච් (චුච්) චුච් (චුච්) චුච් (චුච්) චුච් (චුච්) ॥

सर्वभूतेष्वेव मनुष्यजन्मा हि शुभाशुभं कर्म कर्तुं शक्नोति । नो ह्यशुभकर्मा स शुभकर्मसु तार्येत ।
इति फलं मनुष्यभावस्य ॥

Among all beings man alone performs good and evil acts. If one be engrossed in evil, he should be taken across towards good.

MBh. 12.297.19. a) (Northern variant सदा- however that क and त can
Our मानुषः is replaced by क्षिप्य). easily be confused in the
मानसं in Poona ed. d) For अवकारयेत् Poona Balinese script.
c) For अशुभेषु समाविष्टं अवतारयेत् (var. अवतारय, १. √ गवे-उम्-अकन् ।
Poona has अशुभेभ्यः समाक्षिप्य अवधारय, अवधारयेत्). Note २. √ अन्तस् ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

अष्टाश्विन्यां चैव चैव चैव चैव चैव चैव चैव चैव ॥ १ ॥

अष्टाश्विन्यां चैव चैव चैव चैव चैव चैव चैव चैव ॥ १ ॥
अष्टाश्विन्यां चैव चैव चैव चैव चैव चैव चैव चैव ॥ १ ॥
अष्टाश्विन्यां चैव चैव चैव चैव चैव चैव चैव चैव ॥ १ ॥
अष्टाश्विन्यां चैव चैव चैव चैव चैव चैव चैव चैव ॥ १ ॥

उपभोगैः परित्यक्तं नास्मानमवसादयेत् ।

चण्डालत्वेऽपि मानुष्यं 'सर्वथा तात' दुर्लभम् ॥ ६ ॥

मत्तन्म्यम् (अतः) ह्यम् (मा) जुग^२ (खलु) च्चं (पुरुषः) मनस्ताप (मनस्तापं कुर्यात्) । अन्
(यदि) तन् (न) परित्रय (विभवति) । सि बहि च्चं (मनुष्यभावः) त प्व (खलु) कर्णोऽन्व^३
(महीयेत) रि अन्वैक् (हृदये) । अपयपन् (यतः) परमदुर्लभं (परमदुर्लभं) इकि (एतद्) सि अन्व-
मानुष (मानुषजन्म) इरन्व (नाम) । यद्यपि (यद्यपि) चण्डालयोनि (चण्डालयोनिः) तुवि (एव) ॥

यदि न विभवति तथापि पुरुषो मनस्तापं न कुर्यात् । तस्य खलु हृदये मनुष्यभावो महीयेत ।
यद्यपि चण्डालयोनिरेव । परमदुर्लभं ह्येतन्मानुषजन्म नाम ॥

If one be devoid of prosperity one should not be unhappy about it. The human frame even though as a pariah is most invaluable.

MBh. 12.286.31. a) Our The general reading for variant अनित्यक्तं.
परित्यक्तं appears only in North and South is अपि b) अवसादयेत् has a vari-
three Devanāgarī mss. त्यक्तं with a Kashmirian ant साववेन्नरः. Del reads

साधयेत्. व appears in two
lontars also.

d) सर्वथा तात दुर्लभं is
also the reading of the
Poona text.

१-१. क—सर्वथात्वात्, ख—
सर्ववित्वाय, ग—सर्ववि-
षत्वेय, च—सर्ववत्वात्,
छ—सर्ववत्वात् ।

२. क—सुग, ग ज—सुगं,
च—सुगा ।
३. क—√गॉ- अकॉन्-अ ।
४. ख च छ—सि ददि ।

तुळी पि गलाळी पुजला ही पुण्य तलाजीपण ।

आहोळी लक्ष्मण पुण्यी लक्ष्मी लक्ष्मणलक्ष्मी ॥ १० ॥

आपली तुळी लक्ष्मी पुं । लक्ष्मी तुळी लक्ष्मी लक्ष्मी । पुं पि लक्ष्मी

आपली लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी

लक्ष्मी ॥

इयं हि योनिः प्रथमा यां प्राप्य जगतीयते ।

आत्मानं शक्यते त्रातुं^१ कर्मभिः शुभकर्मभिः ॥ १० ॥

अपन् (यतः) इकि (एषः) इहि^२ व् (मनुष्यभावः) । उत्तम (उत्तमः) शुभ (हि) य (एषः) ।
निमित्त (निमित्तं) नि मज्जुन (तस्य) । व् (शक्नोति) वि (हि) य (सः) तुमुलुं^३ (त्रातुं) अयक्य
(आत्मानं) सक्कुं^४ संसार (संसारात्) । मकसाधनं (साधनं कृत्वा) शुभकर्म (शुभकर्माणि) । हिङ्गन्^५
(सीमा) इं कोत्तमन् (उत्तमत्वस्य) इं इहि व् (मनुष्यभावस्य) इक (एतस्य) ॥

यत एष मनुष्यभावः । उत्तमो ह्येष तन्निमित्तम् । स हि शुभकर्माणि साधनं कृत्वा संसारादात्मानं
त्रातुं शक्नोति । एष सीमा मनुष्यभावस्योत्तमत्वस्य ॥

This birth is the foremost, O King ! Having acquired it one is able to save
himself by noble deeds.

MBh. 12.286.32. c) It would be strange to
आत्मानं शक्यते त्रातुं is prob-
ably the older reading, think that no trace of
आत्मानं being governed by आत्मानं has been left in
त्रातुं. All Poona mss. have the more nor- Indian mss. One can only
mal आत्मा for आत्मानं and recommend a looking up
read आत्मा च शक्यते त्रातुं. of more Indian mss.

१. ख—त्रातुं, ग—त्रातं, च

ज—त्रातं, छ—त्राती ।

२. ख—सि ददि ।

३. √तुलुं-उम् ।

४. क—संक्कुं, ग—सक्कु, छ—
संक्कु ।

५. √हिङ्गन् ।

તર્કપાત ભગવદ્ગુણધર્મસૂત્રીઃ ૩ અગ્રાધી ૫૧ ।

તથા સિદ્ધાન્તે દ્યુતિ મગ્નઃ સિ સંપ્રીયો ૧ ૮૮ ૧

પાત પ્ર પ્તે અત્તિ તપસ્યત્તિ ત્વં ભવત્તે ૧ તદ્ધ સિ ભગવદ્ગુણ ભગ્નૈત્તિ
પા ૧ ૫૧ પ્ર ૫ ૫ ૧ પ્રે ભાગા યા ગિ જાત ભવત્તિ તદ્ધ તા ભાગિભ ૧ ગુપ સિ
અત્તિ ભવત્તિ ત્વં ભવત્તિ જાતપાત ૧

इहैव नरकव्याधेर्विचकिस्तां न करोति यः ।

यथा निरीवधं स्वानं सद्यः किं करिष्यति ॥ ११ ॥

હન (વિષયો) વ્ય (ચેત્) વ્યં (મનુષ્યઃ) તન્ (ન) નરકલોક (કરોતિ) હકં (તાનિ) દુષકર્મ્યં
(દુષકર્મ્યાનિ) । તમ્ભ (ઔવધં) નિ નરકલોક (નરકલોકસ્ય) કાર્ત્ત્વન્^૧ નર (વ્યાધિમતસ્ય) । વ્યઃ
(મૃતઃ) વ્ય (હિ) ય (સઃ) । વ્યં (મનુષ્યઃ) મત્તર (સરજઃ) નર (ગચ્છતિ) રિ દેશ (દેશં) કતુનન્^૨ તમ્ભ
(નિરીવધં) ત કર્મિક (નામ) । વ્ય નિ (વ્યક્તં) તન્ (ન) કર્ત્ત્વન્^૩ (ભવ્યતે) હકં એનક્ (દુષં)
કોત્ત્વન્^૪ (સ્વકર્મફલં) ॥

One who does not remedy the hell-disease while he is in the incarnation of man, what then will he do when he goes to non-human incarnations where he lacks the remedy of doing conscious noble deeds.

૧. ક ય વ—‘વ, સ—‘વ,	શ્લોકે ચતુર્થપાદે ‘પ્રાપ્ય’	૪. ક-√તુન-અન્ ।
ચ છ—‘હેષ ।	इति यावन्नास्ति ।	૫. જ ગ જ—તંદુ ।
૨. વ—‘કરો’ હસ્યતઃ પરંદાદય-	૩. ક-√અર્ત્ત્વન્ ।	૬. ક-√તલઃ-અન્-ન્ય ।

જાતપાત સિદ્ધાન્તે ભગવદ્ગુણધર્મસૂત્રીઃ ૩ અગ્રાધી ૫૧ ।

તથા સિદ્ધાન્તે મદયાન્યુત્તરિ પ્રિયમત ૩ પ્રતિયુજા ૧ ૮૯ ૧

પાતેભવત્તિ ૧ પિતૃત્તિ ૧ પ્રે ભાગા યા ગિ જાત ભવત્તિ તદ્ધ તા ભાગિભ ૧ ગુપ સિ
ભાગાત્તિ પાત્તિ સિ યા ગિ પ્રેત્તિ ત્વં ૧ મહિષીત્તિ સિ અત્તિ તિત્તિ યુગ ૧ પ્ર
ભવત્તિ ૧

तथात्मानं समाख्याद् ध्वंसेत न पुनर्यथा ॥ १२ ॥

Having acquired the human frame which is difficult of attainment and which forms a ladder to heaven, one should act in such a manner that one does not slip down again.

d) For our ध्वंसेत Poona २. क—मं, ख—षम्, ग—

(कर्मफलानां) इक (सा) । कलिङ्गन्^४ (अस्यार्थः) । इकं (यानि) शुभाशुभकर्म (शुभाशुभकर्माणि) मङ्गे (इह) । रि^५ पॅन^६ (परत्र) इक (तद्) अन् (यद्) कभुक्षित (भुज्यते) कलन् (तत्फलं) । रि प्नात् (अवसाने) नि^७ कभुक्षन्^८ (तद्भोगस्य) । मंजन्म (जायते) त य म्वः (अथ स पुनः) । तुमूत्^९ (अनुवर्तुं) वासना (वासनां) नि कर्मफल (कर्मफलानां) । वासना (वासना) डरनि (नाम) संस्कार (संस्कारस्य) । गुरः (शेषः) नि^{१०} अम्ब^{११} मात्र (वासलेषस्य) । य (सः) तिनूत् (अनुस्रियते) नि परिभाषा^{१२} (परिभाषया, दण्डेन) । स्वर्गच्युत (स्वर्गच्युतः) । नरकच्युत (नरकच्युतः) । कुनं (अथ) इकं (यानि) शुभाशुभकर्म (शुभाशुभकर्माणि) रि पॅन (परत्र) । तन् पफल (अफलानि) इक (तानि) । मत्तन्^{१३} (अतः) मङ्गे (इह) जुग (एव) पॅपॉङ^{१३} (समाचरेत्) शुभाशुभकर्म (शुभाशुभकर्माणि) ॥

O Brahman, the human incarnation forms the domain of action. Beyond is the domain of enjoyments of their results. Whatever deeds are performed here, they are enjoyed hereafter. The birth herebelow is the region of doing acts, noble or ignoble. The next world is the region of enjoyment of the fruits of actions. The meaning is that the actions good or evil are done here while their fruit is obtained hereafter, and when the enjoyment comes to an end, one is again born in order to follow vāsana for fruits of actions. Vāsana is saṃskāra or impression. It is the wee bit of odour that is left over. It is followed by punishment. He falls from beyond, which may be either heaven or hell. Now as regards good or evil actions that may be done in hell or heaven, they yield no fruit. Hence one should perform actions good or evil in this world only.

MBh. 3.247.35. Poona ed. has reversed the order of the two hemistichs.

c) For कुरुते all Poona mss. have क्रियते but in 3.245.19 where c d recur, a Śāradā ms. (Ś1) supports कुरुते.

१. प-√गवे-अन् ।

२. ख ग च छ ज—युक्तित्य ।

य is found in क only.

It seems to be the original. युक्तित्य of other lontars is a later effort at emphasis.

३. ख ग—पॉन, च छ—प्ना ।

४. क-√लिङ्-अन्-न्य ।

५. क ख ग—रि ।

६. क ख ग—पॉन, च छ—प्ना ।

७. ग—नो, च—नि ।

८. क-√भुक्ति-अन्-न्य ।

९. √नूत्-उम्-अ ।

१०. क नास्ति ।

११. ख—हम्बं, च छ ज—आम्बं, ग—अम्बॉ ।

१२. Note परिभाषा as punishment.

१३. क—डमॉपॉङ, ख—पॉपॉङ, ग—डमॉपॉ, च—डमॉपॅङ, छ—डमॉपॅङ, ज—डमॉपॅङ ।

॥ ३५ ॥

කපකෘත්‍යා චරිතා ක්‍රියා ක්‍රියාත්මකාත්මකා භූ ॥ ෧෩ ॥

ඉති භූ භූ භූ 1 ක්‍රියාත්මකාත්මකා භූ භූ 1 භූ භූ භූ භූ භූ භූ
භූ භූ 1 භූ භූ 1 භූ භූ 1 භූ භූ 1 භූ භූ 1 භූ භූ 1
භූ භූ 1 භූ භූ 1 භූ භූ 1 භූ භූ 1 භූ භූ 1

मानुष्यं दुर्लभं प्राप्य विद्युत्सलसितवज्रचलम् ।

भवक्षये¹ मतिः कार्य्या भवोपकरणेषु² च ॥ १४ ॥

इति तं (यदेतद्) जन्म व्यं(मनुष्यजन्म) । क्षणिकस्वभाव (क्षणिकस्वभावं) त य (हि तद्) । तन्
पहि (अभेदः) लवन् वज्र (लसितेन) नि किलत् (विद्युतः) । दुर्लभं (दुर्लभं) तोवि (खलु) । मतन्यन्
(अतः) पंडित³ (यतेत, मति कुर्यात्) य (सः) रि कगवयन्⁴ (करणे) नि धम्मसाधन (धर्मसाधनानां) ।
मकारण (सर्वं कारणं) नि मनाशनं संसार⁵ (संसारनाशनस्य, भवक्षयस्य) । स्वर्गफल (स्वर्गफलस्य)
कुनं (च) ॥

Having attained the human body which is difficult to acquire and which lasts only as long as a flash of lightning, one should determine destroying existence and its instruments.

1. ख छ—भा°, च—भावा° ।
It is difficult to decide
whether the original
is भव or भाव in the
third and fourth quar-
ters. The manuscripts

are equally divided
between the two and
offer no basis for the
superiority of the one
over the other.

2. ख—भावोपका°, ग—कार-

णेषु, च छ—भा° ।

3. √पाँ-अकँन्-अ ।

4. क-√गवे-अन् ।

5. ख—शरीर । It is an
emendation.

භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ

භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ

භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ

භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ භූ

यो दुर्लभतरं प्राप्य मानुष्यं¹ लोभतो नरः ।

धर्माविमत्ता² कामात्मा भवेत् सकलवञ्चितः ॥ १५ ॥

हन (विद्यते) एव (चेत्) सुखं (प्राप्य) इति च्छं (मानुष्यं) । विमुक्त (विमुक्तः) रि धर्मसाधन-
(धर्मसाधनेभ्यः) । ज्ञेयं (रमते) रि अर्थकाम (अर्थकामेषु) आरः (हा विक्) । लोभसम्बन्धं
(लोभात्मा) । य इह (स किल) कश्चिन्न (वञ्चितः) इत्यर्थं (नाम) ॥

The person who having been born as a man, which is not at all easy, and who out of greed and because of having given himself up to passion, comes to disregard dharma, he indeed loses all.

MBh. 12.286.34. b) Our लोभतो does not appear in Poona ed. It is replaced by इह वै, द्विषते, सततं and प्रभवं. Only one Bengali ms. has लभते which is the closest approach to लोभतो.

d) For सकलवञ्चितः Poona reads स क्षणं वञ्च्यते and क्षणं स वञ्च्यते. For वञ्च्यते the variants are वध्यते and वञ्चते. वञ्चितः occurs in all the Telugu

ms., four Grantham ms. and four Malayalam ms. There is no Northern ms. with वञ्चितः.

१. क—मन°, ख—मानुष, ग च छ—मानुष्य, ज—मनुष्य.
२. ख—धर्म्मार्थ°, ग—धर्म्मार्वा°, च—धर्म्मतमन्त, छ—धर्म्मत-मन्तन्, ज—धर्म्मार्थ°. The reading अर्थ for अव is obviously imported from the Kawi para-phrase where it is an

addition. अवमन्ता has been translated in Kawi by विमुक्त which is correct.

३. It is an exact translation of Sanskrit लोभात्मा, modelled after कामात्मा.

४. सकलवञ्चितः is a perfect reading. सकल however stands un-paraphrased in Kawi. Kawi seems to suggest स किल वञ्चितः ।

आत्मा एव साक्षात्पुत्रो भवति नान्यथा ॥

आत्मा एव साक्षात्पुत्रो भवति नान्यथा ॥ १६ ॥

एवम् एवम् साक्षात्पुत्रो भवति नान्यथा ॥ १६ ॥

मानुष्यं महादुष्प्राप्यं तद्विहितसितोपमम् ।

तत्सत्त्वा यदि संसारान्मावकायति वञ्चितः ॥ १६ ॥

इहं (यः) भङ्गः (प्राप्नोति) सि इति च्छं (मनुष्यमात्रं) । प्रसिद्ध (ध्रुवं) ज्ञं (सकनोति) रि धर्मसाधन (धर्मसाधनाय) । तातम् अन्तस् (नापक्रामति) सक्ते संसार (संसारात्) । कश्चिन्न तं (वञ्चितः) इत्यर्थं (नाम) ॥

Human birth is extremely difficult to attain. It resembles a flash of light-

ning. If having acquired that one does not escape out of saṃsāra, one is undone.

१. √पङ्क्तिः ।

२. क नास्ति ।

उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥

उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥

उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥
 उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥
 उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥
 उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥
 उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥
 उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥
 उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥
 उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥
 उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥
 उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥

ऊर्ध्वबाहुर्विरोम्येष न च कश्चिच्छृणोति मे ।

धर्मविर्यवच कामवच^१ स किमर्थं न सेव्यते ॥ १७ ॥

निहन् (एषः) मत (एकलः) कमि (अहं) मञ्जु (इह) । मनव^२ (ऊर्ध्वबाहुः) । मञ्जुः^३ (विरोमि) ।
 मयितुतुर्^४ (उपदिशामि) । लि (वचनानि) ममि (मम) । इकं (एतौ) अर्थं (अर्थः) । काम (-कामी) ।
 मलमकन्^५ धर्मं (धर्ममूलौ) जुग (हि) कुलह^६ (भवेतां) । ह्य्य (मा) पलपं^७ लवन् (प्रतिविरुद्ध)
 धर्मं (धर्मं) मञ्जुन (इति) लि (वचनानि) ममि (मम) । न्वातन् (न) हन (विद्यते) जुग (हि)
 अञ्जु^८ (भृणोति) रि हेतुन्यन् (अतः) एव^९ (दुष्करः) सं मकोलः^{१०} (सेवकः) धर्मसाधन
 (धर्मसाधनानां) । अप (कि) कुनं (तु) हेतुन्य (हेतुरस्य) ॥

I raise my arms and cry but no one listens to me. Artha and kama flow from
 dharma. So why do people not pursue dharma ?

MBh. (Citrāsālā ed.)	४. म-पि-√तुतुर् ।	८. अ-√ञ्जुः ।
18.5.22 (same as above).	५. क—मलमक, ख—लम-	९. अ-√इवः ।
१. च नास्ति ।	कन । म-√लमक-अन् ।	१०. मक-√उलः ।
२. म-√ तवे to beckon.	६. ऊ-√उलः-अ ।	
३. म-√उवुः ।	७. √पपं ।	

उत्थुनात्पङ्क्तिर्नायम् न स कश्चिन्नास्ति ॥ १७ ॥

૨ પિં ડેહુઝાપાછેજાઃ જાગણા પાપિં જાગણા ૧ ૧૪૭ ૧

બાળી પાગેજાજી ૧ બાળી ડેહાજાજા માજી ૧ ડેહુ જગ જુઝામાજી ગજાજી ૧
જિંબાજા જાગેજી ડેહાજાજા જુજા જાળી પાગેજા પિં જાગેજી ડેહાજાજા ૧ જાગે
જાગે માજી ડેહુ ૧

કામાર્થો લિપ્તમાનસ્તુ' ધર્મમેવાવિતરણરેત્ ।

ન હિ ધર્મશિષ્યેત્યર્થઃ કામો વાપિ કરાણમ્ ॥ ૧૮ ॥

અન્ (યઃ) પરમાર્થન્થ (અત્યર્થઃ) । અન્ (યદા) અર્થકામ (અર્થકામી) સાધ્યન્ (સાધ્યેત્) ।
ધર્મ (ધર્મ) જુમ (જુમ) જુકસન્થ (ચરેત્) જુમજુન્ (આદિતઃ) । નિયત (નિયત) કર્તવ્યન્ (પ્રાપ્તિઃ) ।
ઈ અર્થકામ (અર્થકામયોઃ) મ્ને (મવિષ્યતિ) । તન્ (ન) પરમાર્થ (પ્રુવા) વિ (સલુ) કર્તવ્યન્ (પ્રાપ્તિઃ) ।
ઈ અર્થકામ (અર્થકામયોઃ) । જોન અનસર્ (અપેત્ય) સર્કે ધર્મ (ધર્મત્) ॥

Seeking kama and artha one must start with the pursuit of dharma. By ignoring dharma there is neither artha nor kama.

MBh. 5.122.35. No ૨. ✓સાધ્ય-અન્ । ૬. ✓સસર્ ।
significant variant. ૩. ✓જુકસ-અર્કન્-અ । ૭. સક-ઈ ।
૧. ચ-લિપ્તમાના, જ- ૪. ✓જુમજુન્-અન્ ।
"માના", જ-લિપ્તમાના । ૫. ક-✓તેસુ-અન્ ।

ડેહુજી પુત્રબાળી મા જાગેજી જાગેજી ૧

જાગે માજી જાગેજી ડેહુ જાગે માજી ૧ ૧૪૮ ૧

જાગે મા પડીજા ૧ મા ડેહુજી જાગે ૧ જાગેજી જાગે ૧ જાગેજી જાગે ૧ જાગે મા પડીજા
જાગે મા ૧ જાગે પાગેજી માજી ૧ જાગે ૧ જાગે જાગે જાગે ૧ જાગે મા જાગે
જાગેજી જાગે ૧ જાગે મા જાગેજી ૧

ધાર્મિકં પ્રવચન્તિ ચ' ન ધર્માદ્યં' ન કામિનમ્ ।

'અને સુધિકતા કામિન' ધર્મ તુ પરમં સુધમ્ ॥ ૧૯ ॥

જુનં (અથ) સં વચિત (વચિતઃ) । સં ધાર્મિક (ધાર્મિકઃ) જુમ (હિ) । જુમસ્તુતિ' નિર (તુતે) । જુમસ્તુતિ' નિર (પ્રગ્યતે) । અન્ (હિ) નિર (સઃ) પ્રસિદ્ધ (સલુ) અન્ (અમતે) જુમ (સુધ) ।

सम् (न) धर्मम् (पूजनं) सुमिः (धनिः) । कामी (कामिनः) । अपन् (यतः) सम् (न) सुम् (सम्)
सुम् (सुम्) । रि हन् (मावे) नि अहङ्कारात्मान (अहङ्कारात्मानस्य) । रि स्त्वं नि धनकाय धनहरे
(धनकामधनहाराणां) ॥

Respect is paid to a man of dharma, and not to one who is rich or given to passion. In riches one may find a bit of happiness, but in dharma there is absolute bliss.

MBh. 12.263.54cd, 55
cd. a) धामिकम् is found
only in D5.7 T G1-3.
Other mss. have धामिकान्.
All Poona mss. read
पूजयन्तीह.

b) Lontars would point
to धनस्य and not to धनादयः.
Only one corrupt lontar
reads धानस्यम्. धनादयः is
attested by D7 T G1.3 M1.
5-7. Other Poona mss.

read धनादयान्. कामिनं
appears only in D7 M1.5.6.
others कामिनः.

c) Our lontars are hor-
ribly corrupt. धने सुखकला
काचित् is the dominant
reading in Poona mss.

१. क ख ग च छ ज—ज्ञा ।

२. क—दानस्य, ख—धानस्यं
ग—धानस्य, च छ—
दानस्य, ज—धनस्य ।

३-३. क—मानरोषकलकाचित्,
ख ज—मानरोषकलका
(ज—क) चिक, ग—धान-
रोषकलकाचित्, च—
मानरोषकलकाचित्, छ—
मानरोषकलकाचित् ।

४. इन्-√अस्तुति ।

५. इन्-√अलम् ।

६. √तैष्ठु ।

७. मं-√अलम् ।

८. ज—रि ।

ॐ ह्रीं नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

धर्मं एव प्लवो नाव्यः स्वर्गं समभिवाञ्छताम् ।

त च मोक्षमिच्छतः^२ जलधेः पारमिच्छतः ॥ २० ॥

इकं (यद्) धर्मं (धर्मः) इत्यत्र (नाम) । हन् (मार्गः) नि^३ नर (गमनस्य) रि स्वर्गं (स्वर्गः)
इकं (सः) । कश्चि (यथा) गति (गतिः) नि नरहृ (प्लवस्य) । अन् (सः) हन् (मार्गः) नि जलधेः^४
(धमिजः) नैस्तम्^५ (पारं गच्छतः) इं तसिक् (जलधेः) ॥

For those sailing to heaven, dharma is the only raft. Dharma is the boat
for merchants who must cross over to the other shore of the ocean.

MBh. 3.32.22. b) सम-
निवाञ्छतां is replaced in
all Poona mss. by द्रौपदि
गच्छताम्. Poona shows no
variants.

c) For स च lontars
would point to another
variant स वा or सदा. The
general Southern reading

is स वै. Only one Mala-
yalam ms. has स च. The
constituted text has सैव.
For तटं our lontars read
चतं. In Poona the pāda is
सैव नोः सागरस्येव.

d) Poona वणिजः पार-
मृच्छतः (N पारमिच्छतः).

१. स— समाधिवाञ्छं, च—

समधिवाञ्छं ।

२. क—तद्वचनं, च छ—नि-
तद्वचनम्, ज—स्वीकृत-
वचनम् ।

३. ग ज—नि ।

४. स च छ—बन्धग, ग ज—
बन्धगा ।

५. ✓ तन्तस् ।

यत्तु कालेनानुसारेण कृतोऽपि हि विपद्यते ।

बहुधा पुनरारम्भः सङ्कल्पोऽपि न निष्फलः ॥ २१ ॥

तुल्ये कालेनानुसारेण कृतोऽपि हि विपद्यते ।
बहुधा पुनरारम्भः सङ्कल्पोऽपि न निष्फलः ॥ २१ ॥
यत्तु कालेनानुसारेण कृतोऽपि हि विपद्यते ।
बहुधा पुनरारम्भः सङ्कल्पोऽपि न निष्फलः ॥ २१ ॥

यत्नः कालार्थमोक्षायां कृतोऽपि हि विपद्यते ।

धर्माय पुनरारम्भः सङ्कल्पोऽपि न निष्फलः ॥ २१ ॥

इकं (यद्) कयत्नम् (यतितं) रि कगवयनिं (साधने) काम (कामस्य) । अर्थं (अर्थस्य) । म्भं^२
(च) मोक्ष (मोक्षस्य) । इति (फलं) इकं^३ (तद्) तन् (न) फलं^४ (फलति) । कुनं (अथ) इकं (यद्)
कयत्नम्^५ (यतितं) रि धर्मासाधन (धर्मसाधने) । नियतं^६ (नियतं) मफल (सफलं) इक (तद्) ।
यद्यपिन् (यद्यपि) अङ्गनङ्गनं^७ (सङ्कल्पितं) जुग (एव) । मफल (सफलं) अतिकं^८ (तद्) ॥

One may make efforts for kāma, artha and mokṣa and fail, but an endeavour
in dharma, even a thought, is not wasted. It bears fruit.

१. क—✓मवे-अन् ।

२. क नास्ति ।

३. च—इकां ।

४-४. तन्-म-फल ।

५. क—✓यत्न-अन् ।

६. क ग च छ ज—नियम, स—

नियमा ।

७. स च छ ज —नैन्, ग—

अङ्गनङ्गन् ।

८. क—तिका, स—इका ।

සමුද්ධායං සමුද්ධායං ඉං ගායා ධර්ම පුද්ගලානි ।

එවං සමුද්ධායං සමුද්ධායං පුද්ගලානි ॥ ෩ ॥

සමුද්ධායං සමුද්ධායං ගායා ධර්ම පුද්ගලානි ॥ ෩ ॥

සමුද්ධායං සමුද්ධායං ගායා ධර්ම පුද්ගලානි ॥ ෩ ॥

यथावित्यः समुद्यन्' वं तमः सर्वं व्यपोहति ।

एवं कल्याणमातिष्ठन् सर्वपापं व्यपोहति ॥ २२ ॥

कवि (यथा) क्रम (क्रमः) सं ह्य' आदित्य (आदित्यस्य) । अन् (यद्) बिजिल् (उदेति) ।
हुमिलङ्कन्^२ (व्यपोहति) त्वं (तमः) नि रात् (जगतः) । मङ्गल (एवं) तिकं^३ (यः) च्चं (पुरुषः)
मुलहङ्कन्^४ (आतिष्ठते) इं चम्मं (धर्मं) । अन् (सः) हिलङ्कन् (व्यपोहति) सत्विर्^५ (सर्वविषाः)
इं 'पाप (पापस्य) ॥

Just as the rising sun drives away all darkness, so stationing oneself in good one drives away all evil.

MBh.3.198.53. d) The constituted text reads सर्व-
पापं: प्रमुच्यते. Only one Śāradā and two Kashmiri
mss. read सर्वं पापं व्यपोहति.

This śloka recurs in
12.148.33 with variation.

The last line there reads
सर्वं पापं व्यपोहति, with
variant सर्वपापं from five
Northern and four South-
ern mss.

१. ख ग ज—समुद्य, च छ—
समुदा ।

२. √हिलं-°उम्-अकंन् ।

३. च छ—हिकं ।

४. म्-√उलः-अकंन् ।

५. स-त्विर् ।

६. क च—नि, ज—रि ।

සමුද්ධායං සමුද්ධායං ගායා ධර්ම පුද්ගලානි ॥ ෩ ॥

සමුද්ධායං සමුද්ධායං ගායා ධර්ම පුද්ගලානි ॥ ෩ ॥

සමුද්ධායං සමුද්ධායං ගායා ධර්ම පුද්ගලානි ॥ ෩ ॥

यथा यथा हि पुण्यः कल्याणे रमते मनः ।

तथा तथास्य' तिष्ठन्ति सर्वार्था नात्र संशयः ॥ २३ ॥

सत्त्वि^२ (सर्वे विधाः) नि चं (पुद्गलाः) कनिष्ठमध्यमोत्तम (कनिष्ठमध्यमोत्तमाः) तुषि
(अपि) । यावत् (यावद्) गवे (कुर्वन्ति) ह्यु (कल्याणं) कर्म्म^३ (रताः) नि हतिन्व (मनसा) ।
नियत (नियतं) सिद्ध (सिद्धिः) नि सत्तिनाध्यम्य^४ (सर्वेषां साध्यमानानां तेषां) ॥

As one's mind advances in the enjoyment of doing good, so do all one's projects come to fruition. Here there is no doubt.

MBh.5.35.34. b) Poona
ed. (all mss. here and in
12.219.7) कृते for रमते. मनः
is a Northern reading, S
has generally मति. In 12.
219.7 मनः is the only read-
ing in N and S.

and तथा कृतस्य in others.
कृतस्य is not attested by any
Poona ms. (5.35.34, 12.
219.7). सिध्यन्ति सर्वाणि of
our text is the Southern
reading, North having
सर्वाणि: सिध्यन्ते. See also
12.219.7.

कृतस्या ।

२. स-त्विद्-ञ ।

३. क-√ज्जंक् । ka- prefix
denotes a passive par-
ticiples, so: delighted
in, taken pleasure in.

४. स-√साध्य-°इन्-न्य ।

c d) Lontars have two
readings, तथा तथास्य in क

१. स ग ज—कृतस्य, च छ—

बेद्यः सदा विना प्रीतिं बेद्यः प्रीतिः सदा विना ।

बेद्यः प्रीतिः सदा विना प्रीतिः सदा विना ॥ २४ ॥

ये ज्ञानादानीं दृष्टं बेद्यः । प्रीतिं सदा विना विना । दृष्टं प्रीतिः सदा विना ।
य । ये विना सदा विना । सदा विना । बेद्यः प्रीतिः सदा विना ॥

धर्मः सदा हितः पुंसां धर्मसंबन्धायः सताम् ।

धर्मलोकान्ध्रयस्तात' प्रवृत्ताः सचराचराः ॥ २४ ॥

धर्मं (अथ) कोसवन् (उत्तमत्वं) इकं धर्मं (धर्मस्य) । प्रसिद्ध (नियतं) सङ्ग (मूलं) नि
हितावसान (हितावसानस्य) । इरिकं (तेम्यः, तेषां कृते ये) मूलहर्कन्^२ (उपासते) य (एतं धर्मं) । धर्मं^३
(अथ) विनकाधय (आश्रयभूतः) सं पण्डित (पण्डितानां) । संक्षेपन्व (अस्य संक्षेपः) । धर्मं (धर्मः)
मन्तसकंन्^४ (तारयति) इकं त्रिलोक (त्रिलोकं) ॥

Dharma always brings benefit. It is the refuge of the noble. The three worlds, together with all that moves and that does not move, flow from dharma.

MBh.12.297.6. a) सदा and a large number of 3.6 M1.5-7), others read
occurs in one Northern Southern mss. (D7 T G1. सताम्.

which is also the reading of our best lontar ၇. Other lontars seem to point to

प्राताः .
१. क—*तात, ख व छ—*वत,
ग—*त्रया, ज—*प्रातः ।
२. म्-√उलः-अकम् ।

३. ब ल म—स्य ।

४. म- $\sqrt{\text{अन्तस्-अकंम्}}$ । क-
न्तसकंम् ।

ឈ្មោះ ក្រសួងមហាផ្ទៃ មន្ទីរព័ត៌មានសាធារណៈ ។

စာမဟူ၍ ပျဉ်းစုံတို့ ။ ဂဏာမဟူ၍ ဗိမ္ဗာဏာမဟူ၍ ။ ၇၇ ။

[illegible]

यस्य मोक्षकामति' मतिर्धम्मं मार्गानुसारिणी ।

तमाहुः पुण्यकर्म्मणि न क्षोभ्यो मित्रबान्धवैः ॥ २५ ॥

हन (विद्यते) एव (चेत्) ध्वं (पुरुषः) तन् (न) लिङ्गर् (उत्क्रामति) अपर्णः^२ (स्थिरा) बुद्धिन्व्य
(बुद्धिर्यस्य) । अर्^३ (अथ) तूतकं^४ (अनुसरति) कवच्यन्^५ (करणं) इं धर्मसाधन (धर्मसाधनस्य) ।
य इक (सः) ध्वं^६ (पुरुषः) भाग्यमस्त (भाग्यवान्) लि (उच्यते) सं पण्डित (पण्डितः) । तन् (न)
कलरावन^७ (शोच्येत) वेनि कवं मित्रन्य (तन्मित्रबान्धवैः) । यद्यन् (यद्यपि) मानासकान (?) पनपन^८
(?) मङ्गतीतजीवित^९ सुखि (अतीतजीवितोऽपि) ॥

One, whose mind constantly treads the path of dharma and does not deviate, him they call the man of noble deeds. His kith and kin have no worry with regard to him.

MBh.12.309.80. b) चर्म
is found only in \$1 K1.2.
4.7 B8 D4.5.9, others
have स्वर्ण.

d) न सोप्यो is attested only by K6 न सोप्यं, other mss. have generally असोप्यं.

१. क ग—*क्तामति, च छ—
*क्त्रमाति, ज—*क्त्रमति ।

२. अ-√पगैः ।

३. क नास्ति ।

४. $\sqrt{\text{तूव-अकंन्}}$ । क—तुतक°,
ख—तूत°, ग—तु°, ङ—

बुता ।

५. क- $\sqrt{\text{दमैल्-अन्}}$ ।

६. क नास्ति, छ—झं ।

७. क- $\sqrt{\text{लर-अकॅन्-अ}}$ ।

८. क ख नास्ति, ज—पनपान॥

६. क—पमङ्गतीत° ।

ឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោត ៖ ហ៊ុន សែន ប្រធាន គណៈកម្មាធិការ ជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត ។

Whatever one has sown, that one reaps—ample loveliness and charm, birth in a noble family, wealth and prosperity in high measure.

३५

४. व छ—रि ।

५. $\sqrt{\text{रक्ष-उम्}}$ । ल—'धे' ।

មហាគមនៈ ឬ ប្រភេទ រូបរាង ឬ ប្រភេទ ។

ហេតុ ក្រណាត់ប្រាស ៤ ឆ្នាំ ត្រូវបានគេ ឃើញ ៥ ឆ្នាំ ៥

[illegible]

ममोनुकूलाः^१ प्रमदा^२ रूपवत्यः स्वलंकृताः ।

वासः प्रासादपृष्ठे च भवन्ति शुभकर्मणाम् ॥ २६ ॥

सखन् त वनेः (अथ चान्यद्) । इकं स्त्रीरत्न (स्त्रीरत्नानि) अनञ्चि (प्रमदाः) रह्यु (रूपवत्यः) । संसङ्गन्^३ (अलंकाराः) रि सिनञ्च^४ (सुभूषणार्थं) । वुः (ज्ञानं) रि^५ सङ्गिनकन्^६ (सुसहेतुषु) रि जलुजलु (पुरुषाणां कृते) । सखन् (च) उमः (वासः) रह्यु (शोभनः) । मकादि (आदौ, प्रधानतः) प्रासादपृष्ठ (प्रासादपृष्ठे) । उपलक्षण (उपलक्षणं) रि भोगोपभोग (भोगोपभोगानां) । म्यं^७ (च) अनर्घ्यं (अनर्घ्यं-) वस्त्राभरणादि^८ (वस्त्राभरणादि) । इव्य (द्रव्याणि) सं पुण्यकारी (पुण्यकारिणां) इक कवेः (सर्वाणि) ॥

Those who act nobly get as their reward lovely women after their own hearts.
They reside in palaces.

MBh. 12.284.21. b)

स्वसंकृता: is found only in
K7 D4.9, others have
सहस्रशः.

d) भवन्ति शमकर्मणां is

found in no ms. Poona
reads तत्सर्वं तपसः फलम्.

१. क—मनोनुलः, ख ग घ छ

ज—मनोलयः ।

२. ख ग—प्रमादा च, च छ—

प्रमदा च, ज—प्रमद च ।

३. $\sqrt{\text{संसङ्ग-अन्}} ।$

४. $\sqrt{\text{सष्ठं-इन्}}$ ।

५. ग छ—रि ।

६. स-ऊ-√इनक्-अन ।

७. क नास्ति ।

८. ग ज—वस्त्रभारण ।

စိဟနိယံ ဗျူဟာ၊ သာ၊ ပျူဟိဟာသ္မာ၊

භූතභේදානාභාසි මහාභාසා කාසි ස ॥ ෭෦ ॥

වෙබ් භූත භාසාභාසා ॥ භූතභේදානාභාසා භූත භාසි සි පුත්ත-
භේද ॥ කසි භූත භූත භූත ॥ වෙබ් භාසා භූත භූත භූත ॥ භූත භූත භූත ॥
වෙබ් භූත භූත භූත භූත ॥

निपानमिष मण्डूकाः सरः पूर्णमिवावृजताः ।

शुभकर्मणिमायान्ति सहायाश्च धनानि¹ च ॥ ३० ॥

අප් (අභ) ඉකං (යානි) වලකොශවාහන (වලකොශවාහනානි) । තුස්කාකං² (ආගමයන්ති)
අවකන් (ආත්මානං) භූත (හි) ය (තානි) රි සං පුඤ්ජකර්ම³ (පුඤ්ජකර්මාණි) । කචි (යථා) ක්ම (ක්ම:-
නි) මණ්ඩුක (මණ්ඩුකානාං) । අන් (හි) පරාක්⁴ (ආගමයන්ති) අවකන් (ආත්මානං) රි සුමුර් (නිපානං) ।
ස්වං (ච) ඉකං මනුක් (පක්ෂිණා:) । අන් (හි) ත්කාක්⁵ (ආගමයන්ති) අවකන් (ආත්මානං) රි තසග
(තඤාගං) ॥

Friends and fortunes fly to men of noble acts, just like frogs hurrying to ponds and birds flying to waterful lakes.

Ind. Spr. 3727/1585.

අ—භනං ।

෪. √පර-අකං-අ ।

c d) සොභොගං නරමායාන්ති ෨. ච ඡ—තුස්කත । √තේ-ක-

෫. ක—ත්කාත ।

විවශා: සර්වසම්පද: ।

*මමං-අකං ।

෧. ච—දානාං, ඡ—දානං, ෩. ග—පුඤ්ජකර්මා ।

භූතභේදානාභාසා මහාභාසා භූත භාසා ॥

භූතභේදානාභාසා භූත භාසා භූත භාසා ॥ ෭෦ ॥

භූතභේදානාභාසා භූත භාසා භූත භාසා ॥ භූතභේදානාභාසා භූත භාසා භූත භාසා ॥
භූතභේදානාභාසා භූත භාසා භූත භාසා ॥ භූතභේදානාභාසා භූත භාසා භූත භාසා ॥
භූතභේදානාභාසා භූත භාසා භූත භාසා ॥ භූතභේදානාභාසා භූත භාසා භූත භාසා ॥
භූතභේදානාභාසා භූත භාසා භූත භාසා ॥ භූතභේදානාභාසා භූත භාසා භූත භාසා ॥

अर्जुनोऽपि नमोऽर्जुनः विद्वानमरवत् स्थितः ।

केसोऽपि न गृहीतः सन् मृत्युना चर्ममाचरेत् ॥ ३१ ॥

ରାଜା ୩ ୩୩୩ । ଦୁଇ ଗୁଣରାଜା । ମହା କ୍ଷିତି ସିଂହାସନ ଗୁଣରାଜା । ରାଜା
 ନାହିଁ ଗୁଣରାଜା । ରାଜା କାହାଣୀ ଶ୍ରୀମାତା । ମି କାହାଣୀ କି କାହାଣୀ ମି କାହାଣୀ । କି କାହାଣୀ ।
 ପିତା । ମିତ୍ର ॥

पूर्वं वयसि यः शान्तः स शान्त इति मे मतिः ।

चातुषु^१ क्षीयमाणेषु शमः कस्य न विद्यते ॥ ३४ ॥

लବन्^२ त (अथ च) वनेः (अन्यद्) । इकं उपशमन् (उपशमी) । ररं (युवा) क्षितकं (खलु सः)
 सिनङ्गः^३ (उच्यते) उपशम (उपशान्तः) । ^३अपन् (यतः) जाति (स्वभावः) उपशम (उपशमस्य) ।^३
 यन्^४ (यदा) कत्कान्^५ (अभिभूतः) तुह (जरया) । रि क्षय (क्षये) नि चातु (चातूनां) ङ्गे (इह)
 रि^६ शरीर (शरीरस्य) । नां वात (वात-) । पित्त (पित्त-) । इलेष्म (इलेष्मणां) ॥

One who remains unsubdued by passions in youth, he alone is termed restrained. When passions lose their fury in old age, restraint is natural.

Ind. Spr. 4180/347.

ग—‘पु, छ—चातुषु ।

५. क-√त्क-अन् ।

a) आद्ये (v.l. पूर्वे)

२. √सङ्गः-‘इन्’ ।

६. ख ग च छ ज नास्ति ।

d) जायते for विद्यते.

३-३. च छ नास्ति ।

१. क ज—चातुषु, ख च—‘यु, ४. क ख ग ज—अन् ।

ସୁଗୁଣାବଳୀ ଶାନ୍ତା ସୁଗୁଣାବଳୀ ସୁଗୁଣା ।

ସୁଗୁଣାବଳୀ ଶାନ୍ତା ସୁଗୁଣାବଳୀ ॥ ୩୪ ॥

ରାଜା ୩ ୩୩୩ । ଦୁଇ ଗୁଣରାଜା । ମହା କ୍ଷିତି ସିଂହାସନ ଗୁଣରାଜା । ରାଜା
 ନାହିଁ ଗୁଣରାଜା । ରାଜା କାହାଣୀ ଶ୍ରୀମାତା । ମି କାହାଣୀ କି କାହାଣୀ ମି କାହାଣୀ । କି କାହାଣୀ ।
 ପିତା । ମିତ୍ର ॥

युवत्वापेक्षया बालो^१ वृद्धत्वापेक्षया युवा ।

मृत्योदस्तङ्गमावृष्ट स्थविरः किमपेक्षते^२ ॥ ३५ ॥

निहन्(एवं) परिक्रम^३ (क्रमः) नि बहि (भावस्य) । कथीयन्^४ (धीवन्) । मङ्गः (नूनं) इवन्ति^५

A child looks forward to youth, a youth to old age, but having mounted into the lap of death, what does an old man look up to ?

- ပျာ ဇာတ်ပစ္စည်း အစရှိ ကာကလေး ၁

ប្រហូ តិបិដកនាយ ត្បូង មហាថា ធម្មបារាម ॥ ៣ ॥

ឧបត្ថម្ភ ដំ ថ្ងៃ ឬ ថ្ងៃ កាល ។ ដំ ថ្ងៃ ថ្ងៃ បិណ្ឌ ភាព កាល ។ តិច្ច តិ ភូមិ ។
 ធម្ម ។ ធម្ម ថ្ងៃ ភូមិ ។ តិ ថ្ងៃ ភាព ។ ធម្ម ថ្ងៃ ភាព ។ ធម្ម ថ្ងៃ ភាព ។
 ធម្ម ថ្ងៃ ភាព ។ ធម្ម ថ្ងៃ ភាព ។ ធម្ម ថ្ងៃ ភាព ។ ធម្ម ថ្ងៃ ភាព ។

पुरा शरीरमन्तको भिन्नस्ति रोगसारथिः ।

प्रसह्य जीवितक्षये शुभं महत् समाहरेत्' ॥ ३६ ॥

अपन् (यद्) तं ह्य् मृत्यु (देवो मृत्युः) ऊरनिर (नाम) । सख्यं (सर्वे) व्याधि (व्याधयः) ।
पिनकसारधि निर (सारणीकृतास्तस्य) । निमित्त (निमित्तं) नि हुरिप्क्षय (जीवनक्षयस्य) । क्षय
(क्षये) प्वं^२ (अथ) हुरिप् (जीवनस्य) । स्क (एति) तं पाति (मृत्युः) । मतन्त्य (अतः) ह्य्य (मा)
प्रमाद (प्रमदः) । उसांनवन (त्वरत) जुगं (हि) शुभकम्मं (शुभकर्माणि) । तुमुत्तुनवन^३ (वहेयुः) कित
(गुहमान्) रि परन् (पथि) ॥

First death, piloted by disease, breaks the human frame. So, when life declines, one must perform great good.

MBh.12.309.41. b) than 20 N and S mss., d) For घुमं Poona has
 'सारवि' is found in no less others have 'सायकैः'. तपो in all N and S mss.

Our best lontar क reads महत् समाचर (v.l. समारम्भ, समचरेत् ।
समाहरेत्, others समाचरेत्. समाहर). २. क—प्व, च—म्भं, छ—म्भं ।
Poona constituted text तपो १. स ग ज—चरेत्, च छ— ३. √तुत्तुन्-उम्-अकन्-अ ।

युष्मन् वेषुस्मिन् मृगयन्ति स्म त्रिपिण्डी ।
एतां हि तान्तां मृगयन्तु दृष्ट्वा मृगं पश्यान्ति ॥ १७ ॥
अथैव पितृणां पुत्रे च । अथैव गणैश्च पुत्रिणां पुत्रास्तु वेषु-
मृगयन् । अथैव वेषुस्मिन् त्रिपिण्डी । मृगं तां पुत्रां गीष्मं वि लभन्ति । मृगं
अपुत्रां गीष्मं वि लभन्ति ॥

युवंच धर्मशीलः स्यादित्यं खलु जीवितम् ।

को हि जानाति कस्याद्य मृत्युसेना पतिष्यति ॥ ३७ ॥

मत्तंन्य (अतः) पैपौडन्^१ (उपयुज्येत) अं त (युष्माकं शक्तिः) । मञ्जुन्^२ (यावद्) ररं (युवा)
त (अथ) प्व (हि) कितन्^३ (त्वं) त्कसन्न^४ (त्वरस्व) अगवे^५ (कर्तुं) धर्मसाधन (धर्मसाधनानि) ।
अपन् (यतः) अनित्य (अनित्यं) इकि (इदं) हरिप् (जीवितं) । स्थप (कः) कारि^६ (विद्यते) ब्रुह
(जानीयात्) रि त्क (आगमनं) नि पाति (मृत्योः) । स्थप (कः) मंब्रुहन्^७ (आपयेत्) रि^८ त्क (आगमनं)
नि पातिष्य (मृत्योस्तस्य) विः (च) ॥

One should take to dharma while young. Life is uncertain. Who knows as
to when death's armies will strike.

MBh. 12. 169. 15ab,
14ef (note the transposi-
tion).

b) अनित्यं खलु जीवितं is
found in eleven Northern
ms., others read अनिमित्तं
हि जीवितम्.

d) Our reading मृत्युसेना
पतिष्यति is found in two
ms. only D4.9 (D9 पति-

ष्यते), others read मृत्युसेना
निषेद्यते and मृत्युकालो
नविष्यति.

१. क स—पौपौं, ग—पौपें,
च—पौपें, छ—पौपेंडन्,
ज—पौपें ।

२. क—न्य ।

३. ग—कित ।

४. √त्कस्-अकन्-अ । क—

त्कस, स ज—लृकसा, ग—

लृकस, च—लृकास ।

५. अ-√गवे । ग—मवय ।

६. क-√अरि ।

७. म-√ब्रुः-अन्-अ । क—

कब्रुहन्, छ—ब्रुहन् ।

८. क नास्ति, स ग च छ

ज—इ ।

හෙ භූතප්‍රාණිවිභූතානු ඉක්කායා; සභා තාක්ෂ්ඨා; ।

ආයාන ආනා; සභා තාක්ෂ්ඨා; ගානි ක්ෂු ආයානි ක්ෂු ॥ උප ॥

වෙසිනි කැබිටු තානු । ති ආනුති ටිතති තානති පතනිතති । කුනි
තානි ආනුති । සභාය කිනි කැබි ටු ති පතති । තානු තානු තානු । වෙසිනුති
ටිතනි තිනි තානු පානු । සභායානු වෙසිනුති ති ටිතනි කුපා ॥

आ धूमाग्निवसनंते जातयः सह बान्धवैः ।

येन^२ तैः सह गन्तव्यं तत् कर्म सुकृतं कुरु ॥ ३८ ॥

අප්‍ (අග්) ඉකි කච්ඡනි (බාන්ධවග්) රඡ් (වි) । රි තුන් (සමානි) හිකු (සීයා)
ඉකු (තෙච්) පඡ්තරකි (සහගමනස්) । කුනි (යි) ඉකි (තු) තුමු (සංඡල්) ।^෧ සහාය
(සහායා) නිකි වච් ඉ (ආත්මභාවස්) රි පරි (මාර්ගි) । ගවෙනි (තස්‍ය කර්මාණි) ශුභාශුභ
(ශුභාශුභානි) ශුභ (හි) । මතන් (අත:) ප්‍රිහින (යතෙත) තිති ගවෙ හු (ධර්මකර්මාණි) । සහායස්
(සහායාස්තව) අනු:නුතන^{෧෦} (අනුගමිෂ්‍යන්ති) රි වානි ඉසාහ (පරත) ॥

When one dies, his kinsmen follow him upto the burning ground, and return when the smoke has subsided. It is only his good deeds that accompany him beyond. Therefore it is these which he must cultivate.

Compare in a general way MBh.5.40.16.	3. क—रिनक्व ।	6. ग च ज नास्ति ।
1. क ख ज—व*, ग च— वन्धवे:, छ—वण्डवे: ।	4. √तुनु-अन् ।	8. क—मतन्व ।
2. ख—ये, छ—यन ।	5. √हिङ-अन् ।	10. √तुनुव्-अकन्-अ । ग— तुन्तुनक्व ।
	6. पं-√अतर्-अकन् ।	
	7. √तृ-उम् ।	

ඉති තිග්‍රහානු තානු ආයානානු සභා; ।

ආනුභූතානුභූතානු ගානා ක්ෂු පතනුකා; ॥ උප ॥

පතනු ගානු කිනි කැබි තානු । ති පතනු । තානි තිනි තානුභූතානු ।
ආනුභූතානු ගානු පතනු පතනු පතනු පතනු පතනු । ය ගානු තිනි කැබි තානු ।

एकौ धर्मः परं ध्येयः क्षमैका शान्तिरुच्यते ।

विशेषका परमा तुष्टिरहिंसेका सुखावहा ॥ ४० ॥

किं (केवलः) धर्मः (धर्मः) कत^१ (एव) साक्षात् (साक्षात्) ह्यु (अथात्) । साक्षात् (साक्षात्) विषय (विषयः) इत्य (नाम) । किं (एकं) स्व (औदार्यं) नि मनः (मनसः) । क्लान्त (सहिष्णुता) रि कस्तित्वात् (क्षीतोष्णयोः) । कत (ध्रुवं) प्रसिद्ध (प्रसिद्धं) तम्ब (औषधं) । प्रायश्चित्त (प्रायश्चित्तं) । पमर्द्धम्^२ (घातकं) सर (आधिभ्यासीनां) इत्य । किं (केवलं) सम्बन्धान (सम्बन्धानं) तुतुर्त्त^३ (स्वोपदेशानां) । अत्रिन्त (स्वाध्यायः) । सुः (ज्ञानं) त^४ (युष्माकं) रि तत्त्व (तत्त्वानां) । परमार्थ (परमार्थतः, अत्यार्थः) इनकर्मक (तुष्टात्मा) इत्य (नाम तस्य) । किं (एका) अहिंसा (अहिंसा) । ति^५ तन्ममातिमाति^६ (न हिंसनं) । ति तन् हन (अभावः) कक्रोध (क्रोधविषयस्य) । व्यक्त (व्यक्तं) नि तुष्ट (तुष्टस्य) इत्य (नाम) ॥

Dharma alone is the highest good. Forbearance is tranquility. Knowledge is supreme satisfaction. Non-injury brings joy.

MBh.5.33.48. b) उच्यते T1 G (except G2) M, ३. तुतुर्-त (त=तव) ।
of our lontars is replaced others read दृष्टिः and तृप्तिः. ४. ग—ति, छ नास्ति ।
by उत्तमा in Poona mss. १. च छ नास्ति । ५. च छ नास्ति ।
c) तुष्टिः is found in D3 • २. प-√पडम् । ६. तन्-म(=प)-√पाति^३ ।

एकं धर्मं परं ध्येयं क्षमैका शान्तिरुच्यते ।

विशेषका परमा तुष्टिरहिंसेका सुखावहा ॥ ४० ॥

एकं धर्मं परं ध्येयं क्षमैका शान्तिरुच्यते ।
विशेषका परमा तुष्टिरहिंसेका सुखावहा ॥ ४० ॥
एकं धर्मं परं ध्येयं क्षमैका शान्तिरुच्यते ।
विशेषका परमा तुष्टिरहिंसेका सुखावहा ॥ ४० ॥

एकं यदि भवेच्छास्त्रं ध्येयो निस्संशयं भवेत् ।

बहुत्वादिह शास्त्राणां गृही ध्येयः प्रवेक्षितम् ॥ ४१ ॥

कम् (यदि) तुङ्गल^१ (भवेदेकं) कत (हि) तं ह्य^२ (पुण्यः) आगम (आगमः) । तन् (न) संशय (संशयः) क^३ (पुरुषः) इति^४ (यस्मिन्) तिनङ्गः^५ (मन्येत) ह्यु (अथात्) । स्वर्गापवर्गकल (स्वर्गापवर्गकलं) । अक्रमेः सर (बहुत्वात्) तिर (तेषां) । कप्य (सर्वाणि) दुदु (विभिन्नानि) पकनिर (स्वपकः) लोकोलोचं (एकैकस्य) । हेतु (हेतुः) नि दुतदुन्^६ (संग्रमस्य) । तन् (न) अङ्गः

(निश्चयः) रि अङ्गह्वन (निश्चये) । हन (विद्यते) रि गुहागह्वर (गुहागह्वरे) । सिर^५ (तद्) सं ह्य^६ (पुष्यं) ह्यु (श्रेयः) ॥

Had there been one single scripture, it would have been an undoubted gain.
On account of the variety of scriptures good has been put into a deep cavern.

MBh.12.276.10.

a) भवेत्.

१. √तुङ्गल्-अ ।

शास्त्रं यदि भवेदेकं.

c) शास्त्रैश्च बहुभिर्भूयः.

२. इ-रिक् ।

b) व्यक्तं श्रेयो (v.l. श्रेयो

d) श्रेयो गुह्यं प्रवेशितम्.

३. √सङ्गः-°इत् ।

v्यक्तं in 20 N S mss.) only one ms. D4 reads गुह्यं

४-४. च छ नास्ति ।

भवेत्तदा (some S mss. तदा श्रेयः प्रवेशितम्.

५. क—त ।

एव एव एव पुत्राणि पतिराः विद्वान्मनसाम् एव ।

अप्यपि एव विद्वान्मनसाम् एव । ॥ ४२ ॥

एवमेव एव । अप्यपि एव विद्वान्मनसाम् एव । अप्यपि एव विद्वान्मनसाम् एव ।
गि विद्वान्मनसाम् एव । अप्यपि एव विद्वान्मनसाम् एव । अप्यपि एव विद्वान्मनसाम् एव ।
एवमेव एव । अप्यपि एव विद्वान्मनसाम् एव । अप्यपि एव विद्वान्मनसाम् एव ।

मा तात वृद्धान् परिभूः शिक्षस्वागमयस्व च ।

अहेरिच हि धर्मस्य सूक्ष्मा दुरनुगा गतिः ॥ ४२ ॥

मत्तंन्य (अतः) अप (तात) । ह्य्य (मा) जुग (हि) मसम्यं^१ (परिभूः) रि^२ ध्वं (जनान्) मतुह
(वृद्धान्) । कोत् (सदा) अतआमिन्त (परिपृच्छ, आगमयस्व) विनरः^३ (शिक्षितुं) ।^४ रि कवि
(उपमानं) सिर (ते) त (अथ) प्व (सलु) कित (तव) । अपन् (यतः) इकं धर्मं (धर्मः) डरम्य (नाम) ।
पठ लबन् (सदृशः) उला (अहिना) । रि कप्य तन् (न) किननिश्चयन्^५ (निश्चिता) लरिनिर
(गतिस्तस्य) । वछन्^६ (आगतः) सक कोर् (उत्तरतः) । वछन् (आगतः) सक किबुल् (दक्षिणतः)
वरिकं (असी) उला (अहिः) ॥

My child, do not insult or ignore the elders. Sit at their feet and learn.
The ways of dharma are like those of the snake, fine and untraceable.

MBh.12.130.19cd. d) पदं दुःखं गवेचितुं, but one ms. D9 सूक्ष्मा दिबनुगा (corrupt

for दुरुन्गा) गतिः .

३. √वरः-°इन् ।

६. √वदि-अन् ।

१. क—सम्पै ।

४. क च छ ज नास्ति ।

२. ग ज—रि ।

५. क-°इन्-निश्चय-अन् ।

श्रुतिगुणः स एवास्मिन्नास्ति ।

॥ ३८ ॥

॥ ३९ ॥

श्रुतिर्ब्रह्मः समाख्यातो धर्मशास्त्रं तु वे स्मृतिः ।

ते सर्वार्थेष्वमीमांस्ये ताभ्यां धर्मो विनिर्भूतः ? ॥ ४३ ॥

न्यं (एतद्) उजरकन (ममाख्येयं) सकलं (अधुना) । श्रुति (श्रुतिः) इरन्य (नाम) सं ह्यं (पुण्याः) चतुर्विधं (चत्वारो वेदाः) । सं ह्यं (पुण्यं) धर्मशास्त्रं (धर्मशास्त्रं) स्मृति (स्मृतिः) इरनिर (नाम) । सं ह्यं (पुण्या) श्रुति (श्रुतिः) । लवन् (च) सं ह्यं (पुण्या) स्मृति^२ (स्मृतिः) । सिर (ते) जग (हि) प्रमाणावन (प्रमाणीकुर्यात्) । तूतकन (अनुमरेत्) वरवरः निर (तयोः शिक्षां) । रि असिं प्रयोजन (सर्वप्रयोजनेषु) । यावत् (यावद्) मज्जुन (एवं) परिपूर्णं (परिपूर्णा) हलप (शोभना) सं ह्यं (पुण्या) धर्मप्रवृत्ति (धर्मप्रवृत्तिः) ॥

Śruti is the four holy Vedas. Smṛtis are the dharma scriptures. It is these two, śruti and smṛti, which have to be consulted in all matters. They hold the dharma.

१. क ज—°बंभो, ख—°बंभो, ग—°बंतः, च छ—°बंभो ।

२. च छ—श्रुति ।

साङ्ख्येयः शास्त्रं गणनादुत्पन्नं शास्त्रं प्रवृत्तिः ।

॥ ४० ॥

॥ ४१ ॥

၁၅၂ ၊ စွဲ ကိ ဝေသာနာ၍ ၊ ဂမာပိဂမာပိ ၊ ဗန္ဓုခေ ကာဏိ ၊ ဗန္ဓုခေ သမ္မာကာဏဗျ ၊ သမ္မာကာဏဗျ
 ကာဏိ သံ ဗြဟ္မဿာနီ ၊ ဗြဟ္မဗျ ၊ ဟာသပ္ပဗျ ၊ ဝိသမ္ဘဏေ ပဗ္ဗေ ဟုပ္ပပါ မာဏိ ၊ ပဗ္ဗေ ဗြိ
 ဟာသ ၊ ပဗ္ဗေ ဟာသိန္ဒါ မာဏျ ခုဏိ ၊ ဗုဒ္ဓေ ဗ ခဏာဒိ ၊ သံ ပံဉ္ဇ ဂုဏေ သန္တ ခိဏေ ။

ဗာတုဗ္ဗံဗ္ဗံ^၁ တဗာ လောကသဘာဝသဘာဝသမာ: ပုဗ္ဗန္တံ ။

ဗူတံ ဗဗ္ဗံ^၂ ဗရိဗ္ဗဗ္ဗေ ဗဗ္ဗံ ဝေဒန္တံ ပြတိသုဗ္ဗတိ ။ ၃၃ ။

ဗဗ္ဗံ (ဗဗ္ဗ) တံ ဣ^၁ (ပုဗ္ဗာ:) ဝေဒ (ဝေဒာ:) ဣရ်ဏိ (နာမ်) ၊ ဗိရ (တေ) ဗန္ဓု (မူလံ) နိ ဗာတုဗ္ဗံဗ္ဗံ
 (ဗာတုဗ္ဗံဗ္ဗံ) ၊ ဗိရ (တေ) ဗုဒ္ဓိန္ဒု: ^၃ (ဗာဓိတေ) ဝတ္တုဗ္ဗိဗ္ဗိ (တသုဗ္ဗိ) ၊ ဗန္ဓု ဝိ (ပရိသန္တံ) အာဗာဏဗ္ဗ
 (အာဗာဏာ) ၊ ^၄ ဗိရိသိဗ္ဗံ (ဗိရိသိဗ္ဗံ) ၊ ဗန္ဓုဗ္ဗံ (ဗန္ဓု) ဝေဒ (လောက:) ၊ ဗန္ဓုဗ္ဗံ (ဗန္ဓု) ဗာတုဗ္ဗံ
 (ဗာတုဗ္ဗံ အာဗာဏာ:) ၊ ဗာတုဗ္ဗံ (ဗာတုဗ္ဗံ အာဗာဏာ:) ဣရ်ဏိ (တဏှာဏာ) တံ ဗရိဗ္ဗဗ္ဗံ (ဗရိဗ္ဗဗ္ဗံ) ၊
 ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံ (ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံ) ၊ ဗာဏဗ္ဗံ (ဗာဏဗ္ဗံ) ၊ ဗိရိဗ္ဗံ (ဗိရိဗ္ဗံ) ၊ ဗန္ဓု (ဗန္ဓု) ၊ ဗန္ဓု (ဗန္ဓု) ဗုဒ္ဓိ (ဗုဒ္ဓိ)
 ဗိရိ (ဗိရိ) ၊ ဗန္ဓု (ဗန္ဓု) ဗိရိ (ဗိရိ) ဗုဒ္ဓိ (ဗုဒ္ဓိ) ဣရ်ဏိ (ဣရ်ဏိ) ၊ ဗန္ဓု (ဗန္ဓု) ဗိရိ (ဗိရိ) ဗုဒ္ဓိ (ဗုဒ္ဓိ)
 (ဗိရိဗ္ဗံ) ဣရ်ဏိ (ဣရ်ဏိ) ၊ ဣရ်ဏိ (ဣရ်ဏိ) တ (ဗဗ္ဗံ) ဗုဒ္ဓိ (ဗုဒ္ဓိ) ၊ တံ ဣ^၁ ဗုဒ္ဓိ (ပုဗ္ဗာ ဝေဒာ:)
 ဗန္ဓု ဗိရိ (တဏှာဏံ) ။

The four divisions of society (Brāhmaṇas and others), the four worlds, as well as the four stages of life (brahmachāri, etc.), the past, the present and the future—all flow from the Veda.

Cf. Manu 12.97.

ဗ—ဗာဗ္ဗံ, ဗ—ဗာဗ္ဗံ ။ ၃. √သိ-ဗ ။

၁. ဗ ဂ ဗ ဗ ဗ—ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံ ။ ၃. √သိ-ဗ ။

၂. ဗ ဗ—ဗာဗ္ဗံ, ဗ—ဗာဗ္ဗံ, ၃. ဗ ဗ ဗ ဗ ဗ ဗ ။

ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံဗ္ဗံဗ္ဗံဗ္ဗံဗ္ဗံ ဂုဏိ သမ္မာဗ္ဗိဗ္ဗံဗ္ဗံ ။

ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံဗ္ဗံဗ္ဗံဗ္ဗံဗ္ဗံ ဂုဏိ သမ္မာဗ္ဗိဗ္ဗံဗ္ဗံ ။ ၃၄ ။

ဗုဒ္ဓိ သံ ပံဉ္ဇ ဂုဏေ ၊ ပဏိပိတ္တန္တံ ဗိရိ ၊ ဗန္ဓုဗ္ဗံ သံ ပံဉ္ဇ ဂုဏိဗ္ဗံ ၊ သံ
 ပံဉ္ဇ ဂုဏိ ၊ ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံ ၊ သံ ပံဉ္ဇ ဂုဏိ ကိ ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံ ၊ ဗိရိဗ္ဗံ ၊
 ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံ ၊ ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံ ဂုဏိ ဂုဏိ ၊ ဗိရိဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံ ဂုဏိ ဂုဏိ ။

ဗုဒ္ဓိဗ္ဗံဗ္ဗံဗ္ဗံဗ္ဗံဗ္ဗံ ဂုဏိ သမ္မာဗ္ဗိဗ္ဗံဗ္ဗံ ။

विभेत्यल्पमुताद्वेदो मामयं प्रचरिष्यति ॥ ४५ ॥

अयम् (अथ) सं ह्यं (पुण्यं) वेद (वेदं) । परिपूर्णान्न (परिपूर्णयेत्) सिर (एतं) । मकसाधन (साधनेन) सं ह्यं इतिहास (पुण्येतिहासेन) । सं ह्यं पुराण (पुण्यपुराणेन) । अपन् (यतः) अतकुत्^२ (विभेति) । सं ह्यं (पुण्यः) वेद (वेदः) रि अविडक्^३ अजिष्य (अल्पात् तच्छ्रुतात्) । लि निर (वचनं तस्य) । कम् ह्यं (त्वं मत्र) । ह्यम् (मा) तिकि (अत्र) उमरा^४ (प्रचरिष्यसि) रि कमि (मयि) । लि (तस्य) निर (वचः) मकुन (ईदृशं) रक्व^५ (खलु) अतकुत्^६ (भयात्) ॥

Veda is to be supplemented with itihāsa and purāṇa. Veda is afraid of a man of little knowledge—he will strike (प्रहरिष्यति) me.

MBh.1.1.204. d) Our १. क ख ग च ज—वेदः, छ— ५. क च छ—उमर, ख ग
प्रचरिष्यति is found only in वदः । ज—उमरा । उम्-✓वर-
one Kashmiri ms. K4 अ ।
D8 M (exc. M3) read २. अ-✓तकुत् ।
प्रचलिष्यति, others प्रतरिष्यति, ३. क ख ग च ज—अविड । ६. ख ग नास्ति ।
प्रचलिष्यति, प्रहरिष्यति. ४. क ख ग च छ ज नास्ति । ७. क ख ग च छ ज—हतकुत् ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४६ ॥

कुनं (अथ) केडंतकन^१ (अवघेहि) । सासि^२ (सर्वं यत्किंचित्) काजर (उक्तं) वे सं ह्यं भुति (पुण्यभुत्या) । बर्म्म (धर्मः) डरनिक (तन्नाम) । सकाजर (सर्वमुक्तं) वे सं ह्यं स्मृति (पुण्यस्मृत्या) कुनं (च) । बर्म्म (धर्मः) त डरनिक (तन्नाम) । शिष्टाचार (शिष्टाचारः) कुनं (च) । आचार (आचारः) निक सं शिष्ट (शिष्टानां) । बर्म्म (धर्मः) त (अथ) डरनिक (तन्नाम) । शिष्ट (शिष्टः) डरन् (नाम) सं सत्यवादी (सत्यवादी) । सं आप्त (आप्तः) [श्रीरस्वामी in his comm. on Amara-

भुत्युक्तः परमो धर्म्मस्तथा स्मृतिगतोऽपरः ।

शिष्टाचारः परः प्रोक्तस्त्रयो धर्म्माः समातनाः ॥ ४६ ॥

कुनं (अथ) केडंतकन^१ (अवघेहि) । सासि^२ (सर्वं यत्किंचित्) काजर (उक्तं) वे सं ह्यं भुति (पुण्यभुत्या) । बर्म्म (धर्मः) डरनिक (तन्नाम) । सकाजर (सर्वमुक्तं) वे सं ह्यं स्मृति (पुण्यस्मृत्या) कुनं (च) । बर्म्म (धर्मः) त डरनिक (तन्नाम) । शिष्टाचार (शिष्टाचारः) कुनं (च) । आचार (आचारः) निक सं शिष्ट (शिष्टानां) । बर्म्म (धर्मः) त (अथ) डरनिक (तन्नाम) । शिष्ट (शिष्टः) डरन् (नाम) सं सत्यवादी (सत्यवादी) । सं आप्त (आप्तः) [श्रीरस्वामी in his comm. on Amara-

kośa explains आप्तः by अविसंवादिवाक्] ^३सं पतीर्षन्^३ (पुण्यतीर्थः, पुण्यतोयपुरुषः) । सं पमडहन्^४ (क्षेत्रं) उपवेश (उपदेशस्य) । संक्षेप (संक्षेपेणः) इक (एते) कतिग^५ (त्रयः) । धर्म (धर्माः) ऊरनिर (नाम) ॥

The highest dharma is taught by śruti. Another is the dharma laid down in smṛti. Still another is the behaviour of men of truth and piety. These three dharmas are ancient and everlasting.

१. क-√इडँत्-अकँन्-अ । क— २. स-असि ।

केडेंट ।

२. स-असि ।

३-३. ख नास्ति ।

४. प-√/तडः-अम् ।

५. क-तिग ।

က. တစ်ကိုယ်တည်း နှစ်ကိုယ်တည်း ပြန်လည် မသေချာစွာ ၊

သေ သိအလေ့ဟာ သံဃာ့ စာအုပ်များကို ပြတ်ဖျက်စား ॥ ၁၈ ॥

[illegible]

न तत् परस्य सम्बध्यात्' प्रतिकूलं यदात्मनः ।

एष संक्षेपतो धम्मः कामादन्यत् प्रवर्तते ॥ ४७ ॥

कुनं (अथ) हेयन्त (व्यवहारस्तव) ।^२ हन (विद्येन) य (एषा) प्रवृत्ति (प्रवृत्तिः) । कपुहर^३ (कृता) हेनि काय ।^४ बाक् ।^५ मनः (काय-वाङ्मनोभिः) ।^६ न्वातन् पनुक्ते^७ (न सुखदा) य रि कित (या तुभ्यं) । भगबे^८ (करोति) दुःख (दुःखं) पुहर हृद्रोग (हृद्रोगमूलं) । यतिक (मा) तन् (न) जलहयमन्त (क्रियेत त्वया) रि^९ लेन् (परान् प्रति) । हय्य (मा) तन्हरिम्बवा (?) । इक्^{१०} गतिन्त (तव गतिः) मज्जुन (एवं) । यतिक (अथ) संक्षेप (संक्षेपः) नि धम्मं^{११} (धर्मस्य) इरन्य (नाम) । व्यर्थ (व्यर्थं) कबम्मन् (करणं) इं धम्मं (धर्मस्य) यन् मज्जुन (यद्येवं) । लीलाम्त (आत्मलीलया, कामात्) त् गवयवन य (कुर्यात्स्तत्) ॥

Do not do to others what is disagreeable to your own self. This is dharma in brief. All else proceeds from kāma.

MBh. 5.39.57. c) D1 read अस्यः .

५-५. न्दातन् म-√सुख-इ ।

M support our reading एष संक्षेपतो धर्मः, others read १. ख ग च छ—°द्यात्, ज—°द्यत् ।

६. म-√गवे ।

संग्रहेणैष धर्मः स्यात्. २. ग च नास्ति ।

७. ज—रि ।

d) Our अन्यत् is suppor- ३. क-√पुहर ।

८. क—इकं ।

ted by D9 G M, others ४. छ नास्ति ।

६. क—धर्मादि ।

၇၈ ဟု ဖိဗ္ဗာဒ် နှုတ်သတိကုသိုလ်ကဏ္ဍ ၁

မိမိ ပဉ္စာစာကုမ္ပဏီ ပြုစီ မာလာမာ ၇ ဝပ် ၇

[illegible]

ये तु शिष्टाः सुनियताः सत्यार्जवपरायणाः ।

धर्म्यं पन्थानमाकृष्टास्तेषां वृत्तं समाचर ॥ ४८ ॥

कुनं (परं) सर्व्वबाय (सर्व्वं वृत्तं) । इक सं शिष्ट (शिष्टानां) । सं^१ आप्त (आप्तानां) । सत्यबादी (सत्यवादिनां) । जितेन्द्रिय (जितेन्द्रियाः, सुनियताः) त सिर (अथ ते) । सत्यासरिस्^२ (सत्यपरायणाः) दुगदुग (आजं ववन्तः) । नियत (नियतं) पसण्डन्^३ (आश्रयः) धम्मं (धम्मस्य) सोलः^४ निर (तत् सर्व्ववृत्तं) । प्रवृत्ति निर^५ (तत्प्रवृत्तिः) । यतिक (एषा) वृत्तकनन्त^६ (अनुसरणीया त्वया) । कतुतन् (अनुसता) इक (चेद् एषा) । यतिक (एषा) धम्मंप्रवृत्ति (धम्मंप्रवृत्तिः) डरन्थ (नाम) ॥

Follow the actions of pious men, who are well-restrained, who are devoted to truth and simplicity and who are treading the path of dharma.

MBh.3.198.64: ये तु निष्ठाः, दृष्टाः, हृष्टाः).

has समाचर, others समाचरेत.

शिष्टाः सनियताः श्रुतित्यागपरा-
यणाः । धर्मं पत्नानमाख्याः
सत्यधर्मपरायणाः ॥

१. क च छ ज—अं ।

12.309.11 is closer to our text having सत्यागम

२. सत्य-अ-√लरिस् । अ-लरिस्
going away = परायण ।

stanza. a) For our शिष्टा: d) तानपास्व च पृच्छ च.

३. प-१/सण्ड-अंन् । क—

Poona reads तृष्टाः (v.l. Among our lontars only क

६. $\sqrt{तूत}$ -अकैन्-अ-न्त ।

४२

සමස්තං ප්‍රමාණං ඛණිකං භවති ॥ ෧෦ ॥

අනෙකුත් පුරාණ ධර්මාදී ෧ භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥
 භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥ භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥ භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥
 භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥ භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥ භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥

श्रूयतां धर्मसर्वस्वं श्रुत्वा चैवोपधार्यताम् ।

आत्मनः प्रतिकूलानि न परेषां समाचर ॥ ५० ॥

'मत्तं' (अतः) श्रुत्वा (श्रूयतां) सर्वस्वम् (सर्वस्वं) । परमार्थं (परमार्थः) नि (अस्य)
 सिद्धम् (मन्यते) धर्मं (धर्मः) । तत्त्वं रिक्तं (श्रुत्वा त्वया) बुद्धिना (उपधार्यतां त्वया)
 त रि हति (हृदये) । इत्थं कवि (यादृशं) नि (उक्तं) ममि (मया) हूनि (पूर्वं) विः (एव) । सात्ति^५
 (सर्वं यत्किंचित्) तन् (न) कष्टान् यावत् (आत्मप्रतिकूलं) । यत्कि (तद्) तन् (न) उल्लङ्घनम्
 (समाधर्यतां त्वया) रि लेन् (परेषां) ॥

Listen to the quintessence of dharma. And having listened hold on to it.
 What you do not approve for yourself, that you must not do to others.

- 1-2. ख—°न्यान्, ग—°न्यन्, ज—मत° । 3. √बुध्-अनन्त-अ ।
 च—°क्यन्, छ—मतक्यन्, 2. ख—°ङ्गुः । 4. स-√असि ।

පුරාණ ධර්ම භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥

භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥ භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥

භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥ භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥ භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥
 භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥ භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥ භවති ඛණිකං ॥ ෧෦ ॥

पुलका इव धान्येषु पुस्तिका इव पक्षिषु ।

तावन्नास्ते अनुष्वेषु तेषां धर्मो न कारकम्^१ ॥ ५१ ॥

कुनं (परं) इत् (ते) ध्वं (अनुष्वः) विलसिन्नु (कथं नु) इल्लकनं (आचरेयुः) धर्मसाधनं
 (धर्मसाधनं) । ह्यह्य (पुलका) नि परि (धान्यानां) । कूकनि^२ (पुस्तिकाः) अस्तिग (अण्डानां) वड निह
 (यथा) । कथ (तथा) नि^३ हन्^४ ([धर्महीनानाम्] अस्तित्वं) तन् (न) पक्षिण^५ (सार्धं) ॥

Empty grains among cereals, winged ants among birds—similar is the position

Kawi has misinterpreted पुतिका: as पुतिका: 'rotten eggs'.

c) Our तादृशः is attested by K7 D4.5.7.9 (but all second time), the rest have तद्विधाः .

१. ख ज—करणसु ।

२. $\sqrt{\text{वूक्-अन्-इं}}$ ।
 ३. ज—नि ।
 ४. ग—ह्र, ज—इ ।
 ५. प— $\sqrt{\text{क्न}}$ । ग—पक्न, च—
 पाप° ।

ប្រធាន គណៈកម្មាធិការ គណៈកម្មាធិការ មហាសន្និបាត ។

စ မြို့မိ စ ကျေးမိ ဟောင်းမိ ပျောက်ကွယ် ၁၁ ၇၇ ၁

[illegible]

स्त्रियन्ते जन्मनोऽर्थाय जायन्ते मरणाय च ।

न धर्म्मार्थं न कामार्थं तुजानीव पयग्जनाः ॥ ५२ ॥

अपन् (अप) पुरिः (क्रमः) निकं पृथग्जन (पृथग्जनानां) । तन् (न) जन्मं (धर्मः) । तन् (न) काम (कामः) । कसिद्ध (साध्यते) इन्त्य' (तेः) । किं (केवलं) मात्थ' (भविष्यति मरणं) बोध्य (उद्देश्यं तेषां) न् अहुरिप् (जीवनस्य) । बोनि (उद्देश्यं) पातिन्य (मरणस्य) । किं (केवलं) जन्म (जन्म) मुचः (पुनः) । इक' (ये) तं (ते) पृथग्जन (पृथग्जनाः) मज्जुन (एवं) कमन्य (क्रमस्तेषां) । तन् (न) हन (विद्यते) पातिन्य (मरणं) *इडप् (विचारे) निक (तेषां) । तहा पिः (न जातु) । *तन् (न) हन' (विद्यते) पतिन्य' (भेदः) सवन् ब्रुकुत् (तृणैः) । रि' कप्य पाति (सर्वमरणेषु) बोनिं (उद्देश्यं) जन्मन्य (तेषां जन्म) । जन्म' (जन्मसु) बोनिं' (उद्देश्यं तेषां) पातिन्य (मृत्युः) ॥

Common men are like weeds. They serve neither dharma nor kâma. They die so that they be born. They are born so that they may die.

१. ग—दोन्य ।

२. $\sqrt{\text{माति-व}} ।$

३. अ—^०कं ।

੪-੪. ਕ ਨਾਸ਼ਿ ।

੬. ਲ—ਰਿ ।

੮. ਜ—ਦੋਲਿ ।

੫-੫. ਥ—ਤਨਨ ।

੭. ਥ ਨਾਸ਼ਿ, ਜ—ਜਨਮਨ ।

ਗੁਣ ਭਾ ਬੇਧੁ ਬਲੁ ਭਾਗੁ ਗੁਣਿ ਭਾਗੁ ਭਾਗੁ ॥

ਭਾਗੁ ਭਾਗੁ ਭਾਗੁ ਭਾਗੁ ਭਾਗੁ ਭਾਗੁ ॥ ੧੭ ॥

ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥
ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥

ये तु धर्ममसूयन्ते बुद्धिमोहान्विता' जनाः ।

अथवा गच्छतां तेषामनुयातायि पीडयते ॥ ५३ ॥

ਥੰ (ਪੁਨਥ) ਭਕੰ ਥੰ (ਏ ਜਨਾ:) ਨਿੰਥਾ (ਨਿੰਦਨ੍ਤਿ, ਅਸੂਯਨ੍ਤੇ) ਰਿ ਥੰਮ੍ਸੰਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤਿ (ਥੰਮ੍ਸੰਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤਿ) ।
ਭੇਨਿ ਪੁਤ੍ਰਨ੍ਥ (ਸ੍ਵਬੁਧਿਮੋਹਾਤ੍) । ਭੰਕੰ (ਰਤਾ:) ਤ ਥ (ਤੇ) ਰਿ^੨ ਥੰਮ੍ਸੰਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤਿ (ਥੰਮ੍ਸੰਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ) । ਭਕੰ
(ਏ) ਮਨ੍ਰਨ੍ਰ^੩ (ਅਨੁਯਾਨ੍ਤਿ) ਭਰਿਥ (ਤਾਨ੍) ਭੁਥਿ (ਅਪਿ) । ਨਿਯਤ (ਨਿਯਤੰ) ਪਮਯ੍ਯੁਹੰਥ^੪ (ਤਲ੍ਲਾਮ:)
ਭਰ^੫ (ਪੀਡਾ) ॥

There are persons whose minds are fogged and who revile dharma. They go on the wrong path. Any one who follows them suffers torments.

MBh.3.198.63, 12.309.

b) Poona, all mss., नराः. २. क—रि ।

10. a) Poona 12.309.10 for our जनाः (in 3.198.63 ३. म-√तू३ ।

धर्माय येऽम्यसूयन्ति (v.l. °न्ते and 12.309.10).

४. √पङ्कः । ल—पमङ्कह ।

in K1 V1 D4.5.7.9 T2).

१. ल ग च—°महान्वितः ।

५. ल नास्ति ।

ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥

ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥ ੧੭ ॥

ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥
ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥
ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ਭੇਦੁ ॥

'अधर्मद्वययो मन्वास्तिम्यं नतिपराधवाः ।

कृच्छ्रा योनिमनुप्राप्य न विम्बन्ति सुखं जनाः ॥ ५४ ॥

कुनं (अथ) त्विर् नित् मूढ (मूढविधाः) । ज्ञेक् रि अचम्भं (अचमंरुचयः) । अन्तस्थ (तत्तारणं) सके^२ निरय (निरयात्) । ^३मंजन्म (जायन्ते) त य^३ (अथ ते) तित्यं कप्रानी^४ (तित्यं कप्रणिनः) । मेघमहिषादि (मेघमहिषादयः) । ^५ब्धत् नि (कुच्छं) जन्मस्य (तज्जन्मनः) जमः (परत्र) । मंजन्म (जायन्ते) त य^६ (अथ ते) रि नीच (नीचेषु) । कसकितन्^७ (रुज्यन्ते) त य (अथ ते) किनुड्भं^८ (पीडयन्ते) इ^९ स्वर (व्याधिमिः) प्रहितन्^९ (मनोनुदैः) । ^{१०}तन् (नैव) त्मुं^{१०} (विन्दन्ति) सुख (सुखं) ॥

The dull-witted have no interest in dharma. They are born as low creatures. Thus incarnated they attain no joy.

MBh.3.245.18. a) Poona	G3]. Lontars read विदन्ति.	६. ग—यन् ।
मूढाः for मन्दाः.	१-१. ख नास्ति ।	७. क-√सक्ति-अन् ।
d) Poona न सुखं विन्दते	२. क—सङ्खे ।	८. √कुञ्च-°इन्° ।
जनाः [v.l. न विदन्ते सुखं जनाः	३-३. क ग नास्ति ।	९. प्रिः-हृति-न् । क ख ग ज—
in Ś1 K1.2 B1, and सुखं	४. क—°क् । प्राणी ।	°ति ।
विन्दन्ति नो जनाः in S (except	५. च नास्ति ।	१०-१०. च—तन् न्मुं ।

မနဿ ယဿ ကရုဏာ နင်း စ ဟိန္ဒူ ဂမာကဏ္ဍ ၂

ប្រាំ ន ឃាត ប្រារាំង ដំបូង ចាត់បិ ॥ ១១ ॥

បង្កាញ ឆ្នាំ កុរ ។ ហេតុ ២ ហេតុ ៣ ឆ្នាំ កុរ ។ ហេតុ
 ៤ ឆ្នាំ កុរ ។ ហេតុ ៥ ឆ្នាំ កុរ ។ ហេតុ ៦ ឆ្នាំ កុរ ។ ហេតុ
 ៧ ឆ្នាំ កុរ ។ ហេតុ ៨ ឆ្នាំ កុរ ។ ហេតុ ៩ ឆ្នាំ កុរ ។ ហេតុ
 ១០ ឆ្នាំ កុរ ។ ហេតុ ១១ ឆ្នាំ កុរ ។ ហេតុ ១២ ឆ្នាំ កុរ ។

घनस्य यस्य राजतो भयं न चास्ति घोरतः ।

मृतं च यन्न मृच्छति समञ्जस्य तद्वनम् ॥ ५५ ॥

मत्तंम्यम् (अतः) निहन् (एतद्) जुग (हि) झुलह (कर्तव्यं) । हन् य (विद्यते) मास् (सुवर्णं)
तन् (न) कम्प (शक्यते) रिन्म्यस् (हर्तुं) । तन् (न) कम्प (शक्यते) इनहल् (चोरयितुं) । सुभूत्
(अनुगच्छति) इ^२ पातिन्त (तव मरणे) । इकं (तद्) मास् (धनं) मज्जुन (तादृशः) कम्य (तत्कमः) ।
यतिक (तस्य) ग्रिह्णु (यतस्व) अर्जन्त (अर्जनं) ॥

Earn the wealth which neither the state can demand nor the thief can take

ମଧ୍ୟାହ୍ନ ମି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ତୁମ୍ଭେ ଏ ଗୋପନ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଧରି ପଢ଼ନ୍ତୁ । ଶାଶ୍ୱତ ପଣ୍ଡିତ
 ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କ । ଏହା ପଢ଼ନ୍ତୁ ଏ ଗୋପନ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ । ଗୋପନ । ଶୁଦ୍ଧ । ମୁଖ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ
 ଗୋପନ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ।

ଧର୍ମମାଧରତୋ ବୃତ୍ତିର୍ଯଦି ନୋପଗମିଷ୍ୟତି ।

ନ 'ନାମ କି'? ଶିଳୋଞ୍ଚାୟାଂ ଶାକାଦ୍ୟପି ବିପତ୍ତସ୍ୟେ ॥ ୧୭ ॥

ତଦ୍ଧନ୍ (ଅର୍ଥ) ତି (ବଚନ) ମମି (ମମ) । ଇକ (ସେ) ସଂ କେବଳ (କେବଳ) ତୁମ୍ଭକୁଳନଂ^୩ (ନିଧ୍ୟାସ୍ୟନ୍ତି)
 ଧର୍ମମାଧରତୋ (ଧର୍ମପ୍ରବୃତ୍ତି) । ତାତନ୍ (ନ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ^୪ (ଉପଗମିଷ୍ୟନ୍ତି) ଉପଜୀବନନିର (ସ୍ୱୋପଜୀବନ) ।
 ଅପ ମତନ୍ୟ (କି ତତ୍କାରଣ) ତତ୍ (ନ) ପୋଲି: (ପ୍ରାପ୍ତ୍ୟନ୍ତି) ଅଜ୍ଞସ୍ତ (ଶିଳୋଞ୍ଚ) । ଗଞ୍ଜ (ଶାକ) ।^୫ ଅ
 (ଅନ୍ୟ) । ଶ୍ୱିର୍ ନି ସୁଲଭ (ସୁଲଭବିଧ) ତତ୍ତଦ୍ଧନମ୍ ଇ ହରକନିର ॥

If the practice of dharma should leave no scope for earning life's requisites,
 water, herbs and grains can still be gleaned.

୧-୧. କ—ନାମକୀ, ଶ ଜ— ୨. କ—ଶିଳୋଞ୍ଚାୟାଂ, ଶ ଜ— ୩. କ—ନ(ତୁମ୍ଭକୁଳ ନାସ୍ତି) ।

ନମସିକ, ଗ—ନାମକି, ଶ ଶିଳୋଞ୍ଚାୟାଂ, ଗ—ସିଂ, ଶ ୪. ୧-୧/୧୦-୧ ।

ଶ—ନାମକି । ଶ—ଶିଳୋଞ୍ଚାୟାଂ । ୫. ଶ ନାସ୍ତି ଦଃ: ।

ମୁକ୍ତି ଗୋପନଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଧରି ପଢ଼ନ୍ତୁ ।

ମୁକ୍ତି ଗୋପନଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଧରି ପଢ଼ନ୍ତୁ ।

ଶିଳୋଞ୍ଚା ଗୋପନ । ଶିଳୋଞ୍ଚା ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ମି ଶିଳୋଞ୍ଚା । ପଢ଼ନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭେ ମୁଖ୍ୟ ମି
 ଶିଳୋଞ୍ଚା । ଶିଳୋଞ୍ଚା ପଢ଼ନ୍ତୁ ଶିଳୋଞ୍ଚା । ଶିଳୋଞ୍ଚା ମୁଖ୍ୟ ଶିଳୋଞ୍ଚା ।
 ଶିଳୋଞ୍ଚା ପଢ଼ନ୍ତୁ ଶିଳୋଞ୍ଚା ପଢ଼ନ୍ତୁ ।

ସନ୍ତି ଶାକାନ୍ୟରନ୍ଧ୍ରେଷୁ ନନ୍ଦସ୍ତ ବିମଳୋଦକା: ।

ଅନ୍ୟ: ସାମାନ୍ୟଦୀପୋଽଂ ବିମଳ: କି ପ୍ରଯୋଜନମ୍ ॥ ୧୮ ॥

ନିହନ୍ (ଏତଦ୍) କେତେ^୧ (ଉପଧାର୍ଯ୍ୟ) । ଅନ୍ୟ: (ବହୁନି) ଯତ୍ (ସନ୍ତି) ସାମାନ୍ୟ (ଶାକାନି) ଯି ଅନ୍ୟ
 (ଅନ୍ୟେଷୁ) । ଅନ୍ୟ (ତଥା) ଇକ୍ ସ୍ତ: (ନନ୍ଦ:) ଯି ଅନ୍ୟ (ଅନ୍ୟେଷୁ) । ନିର୍ମଳାବଳମ୍ (ନିର୍ମଳ-ଗର୍ଭୀର-)
 ଅନ୍ୟ (ସ୍ୱଚ୍ଛ) ବନ୍ୟ (ତଦ୍ଭାବ) । କୁନ (ସ) ସୁଲଭ (ଦୀପ:) ତ ସଂ ହି ନିଷାକର (ଦେବୋ ନିଷାକର:) ।
 ତାତନ୍ (ନ) ପରମ୍ (ପ୍ରଯୋଜନ) କାର୍ତ୍ତବ୍ୟମ୍^୨ (ଅର୍ଜନେନ) ଇ ବିମଳ (ବିମଳାନାମ) । ସୁଲଭ (କେବଳ)

कालक्षेप (कालक्षेपः) ॥

Herbs grow in forests. There are rivers with clean waters. The moon is the universal lamp. What more purposes can riches serve ?

१. क-√इष्ट-अ ।

२. क-√अर्जन-अन् ।

प्राप्युषाणां हि हिंसायाः प्रियता साक्षात्प्राप्यता ।

गृह्यं प्राप्युषं हि प्रप्यन्ति ग्रामं ग्रामं क्षात्राणि रक्षा ॥ ७५ ॥

क्षिपन्ति हि गृहं । गीर्वाण्यन्ति प्राप्यता गृहं । गृहं क्षात्राणां
 विद्यानां । सृष्टिं विद्यां विद्यानां गीर्वाण्यन्ति । गीर्वाण्यन्ति
 गृहं प्राप्यन्ति । गीर्वाण्यन्ति गीर्वाण्यन्ति । गीर्वाण्यन्ति
 गीर्वाण्यन्ति । गीर्वाण्यन्ति । गीर्वाण्यन्ति । गीर्वाण्यन्ति ।

व्यापतेनापि हि स्वार्थः क्रियते चान्तरेऽन्तरे ।

मेढ्री पृष्ठेऽपि हि भ्राम्यन् प्रासं प्रासं करोति गोः ॥ ५९ ॥

निहन् तं (एतद्) उलह (भवेद्-वृत्तं) ।^१ रि बुध्गन्यन्^२ (काले यदा) हरोहर (व्यापृतः) होसन
 (मग्नः) कु^३ (पुरुषः) । इ^४ कगवयन्^५ (करणे) इ^६ धम्मसाधन (धर्मसाधनानां) । सम्बिन (भवेत् सह)
 तिकं अर्थाज्जन (अर्थाज्जनेन) रि अन्तर (अन्तरे) सङ्ग पिसन्^७ (आदितः) । कवि (यथा) क्रम (क्रमः)
 नि^८ लम्बु (गोः) स्रष्ट^९ (काले) मेसि^{१०} (धारयन्) हनुन् (युगं) बलकन्य (स्वपृष्ठे) । मिर्द^{११} (भ्राम्यन्)
 अमर्तक^{१२} (भूमि दारयन्) रि सवः (क्षेत्रे) । सिनम्बिन्य^{१३} अंजङ्गत्^{१४} (संजम्भयन्) बुकुत् (प्रासं) ।
 सपञ्चक्^{१५} (सर्वं समीपस्थं) कपरः^{१६} (पाददलितं) रि^{१७} लकुन्य (तद्रूपने) । बवि (भवति) य
 (एषः) तुष्ट (तुष्टः) ॥

Even though engaged otherwise one attends to his interests in between. Carrying the yoke, the bull still finds occasion to make morsels of grass.

c) Sanskrit text is not clear.

१. छ नास्ति ।

२. छ—न्य ।

३. क—रि ।

४. क-√गवे-अन् ।

५. क—पिसन्य ।

६. क—निकं, ज—नि ।

७. म-√इति ।

८. अ-√पतकं ।

९. √सम्बि-इन्-न्य ।

१०. अं-√अङ्गत् ।

११. स-√पञ्चक् ।

१२. क-√परः ।

१३. क नास्ति ।

ආයුධ කණ්ණාසුක කිවුණුමුණිනානා ।

කේසු කනිගුණා චන්ද්‍රායු කනිගුණ ॥ ෬෦ ॥

ලබති හ පාලා 1 චන්ද්‍රායු කි කාල ක්‍ර ම ටු කේසු කානිග 1 පාලායු 1
නාති පහි ලබති හානති කි කුපති කි ජුප 1 කාති පිනනි තුර මිත ක්‍ර ම
පාලින 1 කුති දුපතෙර පාලි 1 කානුපාන ॥

කායු කි කේසු කාලායු කාලායු ॥

बुद्धेन¹ शान्तवान्तेन² नित्यमभ्युत्थितात्मना ।

धम्मस्य गतिरन्वेष्ट्या मत्स्यस्य गतिरप्तिवच ॥ ६० ॥

लघन् त वनेः (अथ चान्यद्) । अत्यन्त रि गहन (अत्यन्त-गहनः) क्त (खलु) सं ह्य धम्मं
(धर्मः) इरनिर (नाम) ।³ परमसूक्ष्म (परमसूक्ष्मः) । तन् (न) पहि (भेदः) लघन् तपक् (गति-
क्षेपेन) नि इवक् (मत्स्यस्य) रि खं (अप्पु) । न्दान् (परं) पिनेत्⁴ (अन्वेष्ट्यः) जुग (हि) सिर
(स धर्मः) दे सं पण्डित (पण्डितेन) । क्लन् (स्थिरेण) उपशमा (उपशान्तेन) पणन्⁵ (दान्तेन) ।
कोत्साहन्⁶ (उत्साहवता) ॥

काण्ड (काण्डः) नि⁷ चतुर्वर्णं (चतुर्वर्णस्य) याजरक्⁸ (कथ्येत) सकर्त्त (अधुना) ॥

One should investigate the path of dharma, which is as inscrutable as the path of fish in water. To this end one must be enlightened, restrained, controlled and ever active.

Cf. Harivamśa 4245.

दत्त^१ ।

६. क-√उत्साह-अन् ।

१. क ल—बुधेन, ग ज—बुधेन । ३. च नास्ति ।

७. च छ ज—नि ।

२. क—शात^२, ल—दातद^३, ४. √पेत्-इत् ।

८. य+√यजर्-अकन्-अ ।

ग—वातद^४, च छ ज— ५. √पणं-अन् ।

ආයුධ කණ්ණායු කිවුණුමුණිනානා 1

කේසු කනිගුණා චන්ද්‍රායු කනිගුණ පාලායු ॥ ෬෦ ॥

ආයුධ කනි කි ටු 1 චන්ද්‍රායු කනිගුණ 1 චන්ද්‍රායු කිවුණු 1 කුප ම ටු

හිත ၁။ ခပ္ပ ဗြိတိဟိ မိဂ ၁။ ဗြိတိဟိ ဟာနိ ပိဋ ဗေဒ ၁။ ဝေပနိ ဂိ မ္ပိ ခိဂနိ
 ဟူယဟိ ဟူယဟိ ခိဂနိ မိဂ ဝိသဟူယမ္ပိဋ္ဌာ ၁။ ခပ္ပိဋ္ဌ ခိ ဂန္ထ ခိဂ ဟိဂ ၁။
 ဂိ ဟူယဟိ ခိဂ ဟူယမ္ပိဋ္ဌာ ၁။ ခပ္ပနိ ဗဟိဋ္ဌာနိ ခပ္ပ ဗြိတိဟိ မိဂ ခဟိဂ ၁။ ခန္တ ဟူယ
 ဟူယ ခဟိ ခိ ပဲဉ္ဇ ၁။ ခဟိဟိ မိ ခဟိ ဂမိဂ ၁။ ဟနိ ဟိ ခိဂနိ ဟူယ-
 မ္ပိဋ္ဌာ ၁။ ဟဟနိ ဟူယဟိ ၁။ ဗဟိ ခဟိ ခိဂ ပဲဉ္ဇ ဝေပနိ ဟနိ ၁။ ယ ဟူယ
 မဟိပဲဉ္ဇ ဟနိ ၁။ ဟနိ ဟနိ ခဟိ ခိ ပဲဉ္ဇ ဟနိ ၁။

ब्राह्मणः क्षत्रियो^१ वैश्यस्त्रयो वर्णा द्विजातयः ।

चतुर्थं एकजातीयः शूद्रो नास्तीह पञ्चमः ॥ ६१ ॥

ब्राह्मण (ब्राह्मणः) आदि (आद्यः) नि वर्णं (वर्णानां) ।^२ तुभूत् (अनुसरति, ततः) क्षत्रिय (क्षत्रियः) ।^३ तुभूत् (अनुसरति, ततः) वैश्य (वैश्यः) ।^४ इक (एते) सं वर्णं (वर्णाः) त्रिग (त्रयः) ।^५ कप्प (सर्वे) द्विजाति सिर (द्विजातयस्ते) । द्विजाति (द्विजातिः) इरनि (नाम) पिबं^६ (द्विः) मंजन्म (जायते) । अपन् (यतः) रि र्दं निर न् ब्रह्मचारी (ब्रह्मचर्यस्य काले) गुरुकुलवासी (गुरुकुलवासी) । किन्नन्^७ (उपादेयाः) सिर (तेन) दीक्षाव्रतसंस्कार (दीक्षाव्रतसंस्काराः) । कपिबं^८ (द्वितीयं) नि^९ जन्म निर (तज्जन्मनः) तिक (तद् यद्) ।^{१०} रि हुबुस् निर (तेन पूर्णाः) कृतसंस्कार (संस्काराः) । नहन् (इति) मतन्त्यन् (तत्कारणं) कप्प^{११} (सर्वे) द्विजाति (द्विजातयः) सिर (ते) कतिग (त्रयः) । कुनं (पर) इकं शूद्र (शूद्रः) कपात् (चतुर्थः) नि वर्णं (वर्णानां) । एकजाति (एकजातयस्ते) सं (ये) कवि (सदृशाः) रसिक (तेन) । तन् (न) बवि (भवति) किन्नन्^{१२} (उपादेयता) व्रतसंस्कार (व्रतसंस्काराणां) । तातन् (न हि) ब्रह्मचारी (ब्रह्मचारी) । मज्जन (इति) काण्ड (काण्डं) निकं वर्णं (वर्णानां) अन् (ये) पात् (चत्वारः) । य इक (एषः) चतुर्वर्णं (चतुर्वर्णः) इरन्य (नाम) । तन् (न) हन (विद्यते) कसिम (पञ्चमः) नि वर्णं (वर्णानां) इरन्य (नाम) ॥

Brāhmaṇa, kṣatriya and vaiśya are the three dvi-jātiś 'twice-born.' Śūdra is the fourth. He is eka-jāti 'once-born'. There is no fifth.

MBh.12.285.25ab. a)	३. छ नास्ति ।	७. च छ ज—कपि ^१ ।
K1.2.4 as above, others	४-४. च छ नास्ति ।	८. ग—नि ।
read ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्यास्.	५. च छ—वर् ^२ ।	९. क ख ग ज नास्ति ।
१. छ—क्षे ^३ ।	६. √कन- ^४ इत्-अन् । क—	१०. च—ताप्प ।
२. च छ नास्ति ।	किन्नान् ।	

only 11 syllables, while our text has 12. For महा-
व्रतानि Poona has महाव्रता
(v.l. एते गुणाः and एतानि वै).
K1.4 B Dn D2.4.6.7 read
व्रतानि वै. For द्वादश वै
ब्राह्मणस्य Poona reads द्वादश
ब्राह्मणस्य.

१. क ख ग घ ङ—^०त् ।
२. ख ग नास्ति, घ—न्यान्,
ङ—न्याद्, ङ—न्य ।
३. ङ नास्ति ।
- ४-५. क नास्ति ।
६. ख—प्रतेकन्य ।
७. क—पन्^० ।

८. ङ—देनि इरन्य ।
९. ख नास्ति ।
१०. ख ग घ ङ नास्ति ।
१०. म-√तांद् ।
११. क ग ङ ङ—आह्लिङ् ।
१२. ङ—^०नि ।
१३. घ ङ—कलन्, ङ—कलन् ।

अथैषा गृह्णाती पशून्मृगानि सार्वभौमं यज्ञं ।
गृह्णाती गृह्णाती मृगानि सार्वभौमं यज्ञं ।
यज्ञं गृह्णाती मृगानि सार्वभौमं यज्ञं ।
यज्ञं गृह्णाती मृगानि सार्वभौमं यज्ञं ।
यज्ञं गृह्णाती मृगानि सार्वभौमं यज्ञं ।
यज्ञं गृह्णाती मृगानि सार्वभौमं यज्ञं ।
यज्ञं गृह्णाती मृगानि सार्वभौमं यज्ञं ।
यज्ञं गृह्णाती मृगानि सार्वभौमं यज्ञं ।

अथैषा वेदान् परितस्तीर्थं चाप्नोति । यज्ञैः पालयित्वा प्रजापतय ।

मृत्यान्^१ मृत्या ज्ञातिसम्बन्धिनश्च दानं दत्त्वा अत्रियः स्वर्गमेति ॥ ६४ ॥

कुर्ते^२ (अथ) उत्तह (कुर्यात्) तं अत्रिय (अत्रियः) । उमन्^३ (अधीयीत) तं ह्य^४ वेद (वेदान्) ।
नित्य (नित्यं) अग्निहोत्रा (अग्निहोत्रं कुर्यात्) । मगवन्^५ यज्ञ (यज्ञान् कुर्यात्) । समन्^६ (रक्षेत्)
रत्न (प्रजाः) । हुनिङ् (हृष्यात्) रि^७ "बह (मृत्यान्) त्क रि^८ (य) कुलपोत्र (कुलगोत्राणि) । मवेह^९
(दद्यात्) दान (दानं) । यन्^{१०} (यदि) मन्^{११} (एवं) ।^{१२} स्वर्गपद (स्वर्गपदं) मन्तुकनिर^{१३} (प्राप्तिस्तस्य)
द्वाह (परेत्य) ॥

A ksatriya must study the Vedas, organise the fire, perform yajñas, protect the people, support his dependents, kinsmen and relatives, give alms. Thereby he goes to heaven.

64ab. = MBh.5.40.24ab. ms.

a) N अजीन्, S अजिन्.

b) Our lontars point to

पालयन्वा, a reading not supported by any Poona

१. न घ ङ ङ—^०त्य ।

२. उत्-√अजि-अ ।

३. म-√यवे-अ-अ । क ङ—^०य ।

४. √रत्न-उत्-^०ङ् । क ङ न—

^०त् ।

५-६. ख नास्ति ।

६. म-√वे-अ ।

७. घ ङ नास्ति ।

८. √अन्तु-^०ङ् ।

[illegible]

प्रेताः पुण्यं धूममाध्याय पुण्यं प्रेत्य स्वर्गो^२ देवसुखानि भुङ्क्ते ॥ ६५ ॥

44

A vaiśya should study with a brāhmaṇa or a kṣatriya. He should help his dependents with monies at the due time. By maintaining the three sacred fires and inhaling their sacred fumes he attains heaven and shares the pleasures of gods.

45

c) For विद्वांसशीलो Poona २. य—कर्मोः, य—कर्मैः । ५. छ नास्ति ।
reads विद्वांसशीलो. ३. य य—रि । ६. ग—दुष्कृत ॥ ह्य एव मध्ये
१. छ नास्ति । ४. क—रि । क्रमन्त्य ॥

[illegible]

‘रामो मुक्तः’ पञ्चमानः स्वहेतोर्मूर्खो जप्ता मुक्तीनां च राष्ट्रम् ।

एते सर्वे क्षोण्डतां यान्ति राजन् यश्चाभ्युक्षतः स्नेहहोमः ब्रजासु ॥ ६८ ॥

पनेः (अन्वे) । वानप्रस्थादि (वानप्रस्थादयः) । सावर्कानि^३ (सर्वे दे) मतकितिक (प्रयतन्ते)
 कथोक्तम्^४ (मोक्षाय) । तातन् (न हि) हितं (नष्टः) राम्य (राग एषां) । मनुकहन् (पाचितं) मकल
 (सफल) अकल्य (स्वात्मने) । स्वार्थ (स्वार्थः) केवल (केवलं) विः (हि) । इनहर्कन् (?) पतीर्षन्
 (?) ।^५ पनेम्बन् (मनेरन्) बरबरः (उपदेशान्) । न्वान् (अय) मूर्ख^६ (मूर्खः) । तन् (न) पनोमिः
 (निष्कारयति) सुखावसान (सुखावसानं) । कडरन्^७ (राष्ट्रं) तन्परतु (नृपहीनं) । गृहस्थ (गृहस्थः)
 तन् वासिः^८ (स्नेहहीनः) रि अनक्^९ (बालेषु) । तन् (न) हुनिङ् (चिन्तयति) रि^{१०} रात् (प्रवासु)
 कुर्ने^{११} (अपि) ।^{१२} समञ्जन् (एवं) स्विर् नि^{१३} (विधाः) कम्बल्^{१४} मञ्जु (सोभ्यानां) । नियत (नियतं)
 वि (हि) पनेम्बन्^{१५} (प्राप्तिस्तेषां) हुल (पापस्य) ॥

A vānspṛastha or samnyāsi who retains attachment and cooks for himself, an unwise orator, a monarch-less land, and a family man who bears no affection to his children—all of them, O king, reach a deplorable plight.

MBh.12.279.25. a) For स्वहेतोः is found only in d) यस्यामुक्तः is found
मुक्तः Poona has three K1.2, others mostly read in D4.9 G1.3 M1.5-7, K1.
variants मुक्तः, दृष्टः, मत्तः. बालमहेतोः. 2.4 G2 यस्य मुक्तः, other

१. प-साधारण-अन् । ४. क—'सस, ग—'संश, च— ६. म-√पुहर ।
 २. क—स । 'सञ्ज, ज—'स । ७. √तज्ज्—'उष्-अन्-अ ।
 ३. क—'स, ग—'नृसं । ५. ग—सात्मासुकमर । ८. √हृत्-उष्-अ ।

အထွေထွေ ကိုယ်စားပြုစာမူကြွယ်ဝမှုများကို ယူဆသော အချက်အလက်များကို နားလည်ရန်

စံပာရ် ဇွာရ်ဇွာရ် ဘာကျ ဆရာတရား ၊ ဇာတိမာ ၊ မဟာ ၊ မိ ဖာရ် ဆိကဆိက
 ဆရာတရား စိ မံဗ္ဗာဏ် ၊ မိ ဆရာ ၊ မိ ဖာရ် ပဉ္စပဉ္စ ၊ မိ ဓမ္မဉ္စာရ ဗုဒ္ဓ ဆရာ ၊
 မိက ပြုမိဉ္စာ စိ မုဉ္စာ ဘာရ် ၊

अमा चंदाप्रमादश्च यस्यैते स सुखी भवेत् ॥ ७० ॥

निहन् (एतद्) स्मैन्त्स्मैन् (तत्त्वं) इं योष्य कवशाकन' (वशीकरणयोग्यस्य) । अहिंसा (अहिंसा) ।^१ सत्य (सत्यं) । सि तन्^३ किरकिर^४ कहलन्^५ (अपापचिन्तनं) नि सर्वप्राणी (सर्वप्राणिनां) । सि कलन (क्षमा) । सि तन् पलपलः (अप्रमादः) सं मकबुब्ब (यो द्रव्यवान् = धारकः) इक कबेः (एषां सर्वेषां) । सिर (सः) प्रसिद्ध (साधितवान्) नि सुख (सुखं) इरनिर (नाम) ॥

Non-injuring, speaking truth, sincerity towards all, patience and vigilance make for happiness.

MBh.12.208.6 (only a few v.l.).

१. क-√वक्ष-अकॅन्-अ । २. व छ नास्ति । ५. क ग ज—कहला, ख—कहाल, व छ—कहल ।

३. ज—तन्तन् । ४. छ—ककिर ।

ដំបូង គិត ឧបាយ បង្កើត ក្រុម បង្កើត ។

သောတာပန်၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မမဟု ဆို ပြုလုပ် ဆက်ပြော ၂ နာ ၂

[illegible]

कुनं (अथ) इकं (एतद्) सि तन्मृशंस्य (आनुसंस्यं) । य इक (तद्) मुख (मुखं) नि बन्धं (धर्माणां) । बन्धन् (या) सि बन्धन् (अमा) । प्रविष्ट (परमा) नि कञ्चित्तन् इक (अपत्तीनां सा) । इक (यद्) दुः त (ज्ञानं) अमवावक्त^३ (स्ववृत्तस्य) । मेहेत^४ रि (आनीध्वं) सबबन्ध (संपूर्णस्य वृत्तस्य) । कुनिधेः (प्रथमं) दुः त (ज्ञानं) रि अतमतत्त्व (आत्मतत्त्वानां) । य इक (सः) परमार्थ (अर्थः) रहस्यज्ञान (रहस्यज्ञानस्य) ऊरन्ध (नाम) । कुनं (परं) वस्तु (वस्तु) नि व्रत (व्रतानां) ऊरन्ध (नाम) । सि सत्य जुन (सत्यमेव) ॥

Kindness is the highest law. Forgiveness is the greatest strength. Knowledge of self is the supreme science. The vow of truth is the noblest vow.

MBh.3.203.41, 12.316. d) Our सत्यव्रतं परं व्रतं १. ग—तकं, छ—तली ।
12abc. a) Only our best appears as सत्यं व्रतं परं व्रतं २. क-√वक्ति-न् ।
lontar क has आनुसंस्यं, in Dc D4.6 G3. Poona ३. अ-√वव + अवक्-त । क व
others read व^० (= K2 Dc2 constituted text reads परं छ—मवा^०, ज—मववक्त ।
D4 in 3.203.41, and G3 सत्यव्रतं व्रतम्. All our lon- ४. √इहेत् ।
tars read व्रतम् with व्.

आत्मानो अपि स पदुयस्ति मया मया ।

आत्मा अपि स पदुयस्ति मया मया ॥ १०० ॥

आत्मा अपि स पदुयस्ति । आत्मा अपि स पदुयस्ति ।
आत्मा अपि स पदुयस्ति । आत्मा अपि स पदुयस्ति ।
आत्मा अपि स पदुयस्ति । आत्मा अपि स पदुयस्ति ।

कष्टकान् कृपयन्ति च वर्जयन्ति तथा नराः ।

तथा नृशंसकर्मणि वर्जयन्ति नरावमन् ॥ ७३ ॥

निहन् (एवः) हन् (दोषः) नि नृशंस (नृशंसस्य) । तन् (न) किमोनेहन्^२ (काम्यते) जुन यन् (यद्यपि) हन् (विद्यते) रि रात् (अवति) । वेनि अं (अनुष्यः) अथम (अथमः) तुवि (अपि) । तन् (न) किमोनेहन्^३ (काम्यते) इक (सः) । कवि कव (यथा कमः) निक्^४ अं (अनुष्याणां) तुनिक्कहि^५ वि (ये वर्जयन्ति कष्टकान्) । सुमुद् भाति (शुष्कं कूपं) । अमुद् (अग्नि) कुम^६ (च) । अमुद् (एवं) तिक्^७ (वृत्तं) सत्यंजन (सर्वेषां जनानां ये) तुनिक्कनक्^८ (वर्जयन्ति) इकं अं नृशंस (नृशंसजनान्) ॥

ක ප්‍රඥානි චායානුග්‍රහ ප්‍රකාශ ස ක ෭෩යනි ෧

ෆා ෨ පරිමිතප්‍රසාද ස කාණ්ඩ තුනි කිණුණ ෧ ෬෬ ෧

කිසිකි හි පසාදා කි කාණ්ඩ ෧ හි ප්‍රකාශනි ෧ නිකි රෙහි යනි රෙහි සුක ෧
නිකි ප්‍රිපානිකි රෙහි කාණ්ඩි හුක ෧ රෙහි හි ප්‍රි කිති හි නිකි ෧ ප්‍රි හි සිති
නිකි ප්‍රිපානි චායා කිති රෙහි පසාදානුග්‍රහ ෧ සිති හි කාණ්ඩි ප්‍රකාශ ෧

न हृष्यति¹ महत्स्यै व्यसने च न शोचति ।

यो वा परिमितप्रज्ञः² स दान्त इति कीर्त्यते ॥ ७६ ॥

निहन् (एतानि) त (अथ) लक्षण (लक्षणानि) नि दान्त (दान्तस्य) । ³तर् (न) लभोक् (?) ।³
तन् (न) अगिरं (सहर्षः) यन्⁴ (यदा) अन्मु⁵ (प्राप्नोति) सुख (सुखं) । तन् (न) प्रिहतिन् (शोचति)
अन् (यदा) करकन् (अभिभूतः) दुःख (दुःखेन) । एनक् (सम्यग्) त (अथ) द्रुः निर (तज्ज्ञानं) रि⁶
तत्त्व (तत्त्वस्य) । अं (शक्नोति) त सिर (अथासौ) तुमङ्गुः (दमयितुं) इ⁷ मनः निर (स्वमनः)
अपन् (यतः) पकद्वयं दम (दमवान्) । सिर त (अथासौ) दान्त (दान्तः) डरनिर (कीर्त्यते) ॥

One who is neither exhilarated with great prosperity nor depressed by calamity, but has his mind completely under control, he is styled dānta.

MBh.12.213.15. c) For M5-7 स चा)परिमितप्रज्ञः . ३-३. क नास्ति ।

यो वा Poona reads स वै (v.l. d) Poona reads स दान्तो ४. क ख ग ज—अन् ।

K6 D4.9 सदा, K7 तदा, द्विज उच्यते (only v.l. is ५. अ-√तंमु । क—पन्मु, ख
Da3 a4 यो वै). °प्राज्ञ for °प्रज्ञ प्रदान्तो in Da4). ज—प°, च छ—नान्मु ।

in two lontars च, छ is १. क—हस्य, ख ग च ज— ६. ख—रि ।

supported by K1 D7. T म°, छ—मस्य° । ७-७. छ—तुमुङ्गुहि ।

G1-3.6 M5-7 यश्चा(T2 २-२. क वृटितम् ।

සුච්ඡායානුග්‍රහ නිකි සිති යනි සුච්ඡායානුග්‍රහ ෧

කිසිකිනිකිසිසුච්ඡායානුග්‍රහ කිසිකිසි ස ෧ ෬෬ ෧

නුග්‍රහ ෧ ෬෬ ෧ සුච්ඡායානුග්‍රහ කිසිකිසි ෧ සුච්ඡායානුග්‍රහ ෧ සුච්ඡායානුග්‍රහ ෧
කිසිකිසි ෧ සුච්ඡායානුග්‍රහ කිසිකිසි ෧ සුච්ඡායානුග්‍රහ කිසිකිසි ෧

इन्द्रियाण्येव तत् सर्वं यत् स्वर्गनरकाद्यौ ।

निवृहीतनिस्तृष्टानि^१ स्वर्गाय नरकाय च ॥ ७७ ॥

સ્વં (અથ) પાત્રર (ઉપદેશઃ) ક્વનેઃ (અન્યઃ) । ઇન્દ્રિય (ઇન્દ્રિયાણિ) ફલં (ફલં) સિનઙ્ગઃ^૨ (મન્યન્તે) સ્વર્ગનરક (સ્વર્ગનરકો) ।^૩ કમન્ય (તત્કમઃ) । યન્ (યદા) કલ્પ (શક્તઃ) કહુતમ્ય^૪ (તન્નિગ્રહે) । ય ફલ (સઃ) સાક્ષાત્ (સાક્ષાત્) સ્વર્ગ (સ્વર્ગઃ) કુરમ્ય (નામ) । યદ્યન્ (પરં) તન્ (ન) કલ્પ (શક્તઃ) કહુતમ્ય^૫ (તન્નિગ્રહે) । સાક્ષાત્ (સાક્ષાત્) નરક ફલ (નરકોક્તૌ) ॥

Heaven and hell are our own senses. When we control them it is heaven, but when we let them loose it is hell.

MBh.3.202.17. c) For	૧. ક ચ છ—°નિસ°,	૩. છ નાસ્તિ ।
નિસ્તૃષ્ટાનિ Poona reads	જ ગ છ—°નિસૃષ્ટ° ।	૪. ✓હત્ ।
વિસ્તૃષ્ટાનિ (without v.l.)	૨. ચ છ—°જ્ઞઃ ।	૫. જ—કૃત્ય ।

તેવિતિ સાધુવૃત્તિ સ યોગક્ષેમં ચલં યજઃ ।

ધર્મમર્મં ચ પુષ્યાતિ મૃગામિન્દ્રિયનિગ્રહઃ ॥ ૭૮ ॥

યત્ સિ સાધુવૃત્તિ વૃદ્ધિય । સિપાત્ । સર્વસાધુવૃત્તિ । યુગ્મ ગામ્ય । યતઃ
સિ યુગ્મ । સર્વસાધુવૃત્તિ । યત્ । ધર્મ । ધર્મ । યતિસાધુવૃત્તિ ગિ સાધુવૃત્તિ વૃદ્ધિય ॥

जीवितं साधुवृत्तं च योगक्षेमं चलं यजः ।

धर्ममर्मं च पुष्याति मृगामिन्द्रियनिग्रहः ॥ ७८ ॥

ફલ (ફલં) નિ^૧ કહુતન્ (નિગ્રહસ્ય) ફ^૨ ઇન્દ્રિય (ઇન્દ્રિયાણાં) ।^૩ નિહન્ (ઈવં) ।^૪ કલ્પીયુષ્યન્^૫ (દીર્ઘાયુષ્યં) । યતઃ રહ્યુ (સાધુવૃત્તં) । યતઃ (સ્વયં) નિ^૬ યોગ (યોગસ્ય) । કલ્પકિતન્^૭ (શક્તિઃ) ।^૮ યજઃ (યજઃ) । ધર્મ (ધર્મઃ) । ધર્મ (ધર્મઃ) । યતિસા (ઈત્યેતાનિ) કમ્ (પ્રાપ્યન્તે) રિ^૯ કલ્પકિતન્ (નિગ્રહેણ) ફ^{૧૦} ઇન્દ્રિય (ઇન્દ્રિયાણાં) ॥

Life, good behaviour, security, power, fame, dharma and prosperity are sustained and nourished by restraining the senses.

૧. ક—નિ ।	નિનિ ।	૪. છ નાસ્તિ ।
૨-૨. ક—કહુતનિ, જ—કહુત-	૩. ક જ નાસ્તિ ।	૫. ક-દીર્ઘાયુષ-ઈન્

୬: କ—ରି ।

୮: ବ—ରି ।

୯: କ—ଝ ।

୭. କ-√ସକ୍ତି-ଅନ୍ ।

ଏକାକୀ ଶ୍ରୀପିଣ୍ଡି କ୍ଷମା ପାମା କ୍ଷମା ଯାତ୍ରାପ୍ରାଣୀ ।

କାମ୍ୟାକା ଶ୍ରୀପିଣ୍ଡି ଶାପି ଯାତ୍ରାକ୍ଷମାପ୍ରାଣୀ ॥ ୩୪ ॥

ପାଳ କ୍ଷେପକା ମାତ୍ରା । କାମ୍ୟାକା ଶ୍ରୀପିଣ୍ଡି । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା ।
ପ୍ରାଣୀକା ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା ।
ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା । ଯାତ୍ରାକ୍ଷମା ॥

ମନସା ତ୍ରିବିଧଂ ଶବ୍ଦ ବାଚା ଶବ୍ଦ ଚତୁର୍ବିଧମ୍ ।

କାୟେନ ତ୍ରିବିଧଂ ଯାପି ଦଶକର୍ମପଥାଃଚରେତ୍ ॥ ୭୫ ॥

ହନ (ବିହନ୍ତେ) କର୍ମପଥ (କର୍ମପଥା:) ଡରନ୍ୟ (ନାମ) । କହନ୍ତନ୍ (ନିଗ୍ରହ:) ଝ' ଝନ୍ଦିୟ (ଝନ୍ଦିୟାଣା) ।
ସପୁତ୍ର: (ଦଶ) କ୍ଷେ:ନ୍ୟ (ତଦ୍ବିଧାନ୍) । ଉଲହନ (ଚରେତ୍) ।^୧ କର୍ମନ୍ୟ (ତତ୍କର୍ମ:) । ପ୍ରବୃତ୍ତ୍ୟନ୍ (ପ୍ରବୃତ୍ତି:)
ଝ' ମନ: (ମନସ:) ସକର୍ମନ୍ୟ (ଅଧୁନା) । ଶ୍ଚୁ (ତ୍ରୟ:) କ୍ଷେ:ନ୍ୟ (ତଦ୍ବିଧା:) । ଉଲହନ୍ (ବୃତ୍ତାନି) ଝ' ବାକ୍
(ବାଚ:) । ପାତ୍ (ଚତ୍ବାରି) । ପ୍ରବୃତ୍ତ୍ୟନ୍ (ପ୍ରବୃତ୍ତୟ:) ଝ' କାୟ (କାୟସ୍ୟ) ।^୨ ଶ୍ଚୁ (ତିସ୍ର:) ।^୩ ପିଞ୍ଡ (ପିଞ୍ଡଃ)
ସପୁତ୍ର: (ଦଶ) । ପ୍ରବୃତ୍ତ୍ୟନ୍ (ପ୍ରବୃତ୍ତୟ:) ଝ' କାୟ^୩ (କାୟ-) ।^୪ ବାକ୍ (ବାକ୍-) ।^୫ ମନ: (ମନସା) ।^୬ କେତ୍ତ^୬
(ଉପସାଧ୍ୟନ୍ତା) ॥

There are ten roads of action—three of mind, four of speech and three of body.

MBh. (Citraśālā ed.) b) Only a few mss. ଚରେତ୍ for ପଥାଃଚରେତ୍.
13.13.2. The order of pādas ବାଚା ଶବ୍ଦ, some others ୧. କ—ଝ ।
in MBh. mss. in as follows: ବାଚାପି ଚ. ୨. ଛ ନାସ୍ତି ।
କାୟେନ ତ୍ରିବିଧଂ କର୍ମ ବାଚା ଯାପି c) Only a few mss. ୩-୩. ଗ ନାସ୍ତି ।
ଚତୁର୍ବିଧମ୍ । ମନସା ତ୍ରିବିଧଂ ଶବ୍ଦ ଯାପି. ୪. କ ଛ ନାସ୍ତି ।
ଦଶ କର୍ମପଥାଃସ୍ତ୍ୟଜେତ୍ ॥ d) Some mss. ଶୁଭ for ୫. କ-√ଝକ୍ତ-ଅ ।

The variants to the above are :

a) ଶବ୍ଦ for କର୍ମ.

Some mss. ଶର୍ମ for କର୍ମ.

Some mss. ଫଳଂ ଚରେତ୍, ପଥଂ

ଘନାଶ୍ରମୀ ପାମ୍ୟାକା ଶ୍ରୀପିଣ୍ଡି ଶାପି ଯାତ୍ରାକ୍ଷମାପ୍ରାଣୀ ।

කළු වරපසුහි හිටිමි වෙසා සැරැහි ॥ ෮ ॥

පුටුහුඬි වෙසා ගුණාභි වෙසා ॥ හි ගුණාභි ॥ පුණ්ණාභි ॥ සි ගුණාභි ॥
වෙසා හි ගුණාභි ॥ සි ගුණාභි ॥ හි ගුණාභි ॥ සි ගුණාභි ॥ හි ගුණාභි ॥
සි ගුණාභි ॥ සි ගුණාභි ॥ හි ගුණාභි ॥ සි ගුණාභි ॥ හි ගුණාභි ॥

अनभिष्यां परस्वेषु सर्वसत्त्वेषु चारुषम् ? ।

कर्मणां फलमस्तीति त्रिविधं मनसा चरेत् ॥ ८० ॥

प्रवृत्त्यन् (प्रवृत्तिक्षेत्रं) इं मनः (मनसः) कमुहन्^१ (प्रथमं) अजरुन (उपदिशामि) । त्नु (त्रयः)
ववेऽन्य (तद्विधाः) । प्रत्येकन्य (तेषां प्रत्येकं) । सि तन् एडिन्^२ (अकामः) अब्बु^३ (अलोभः) रि
दुव्व^४ (द्रव्येषु) नि लेन् (परेषां) । सि तन् कोष (अकोषः) । रि सर्वसत्त्व (सर्वसत्त्वेषु) । सि ममितुह
(विश्वासः) रि हन (भावे) नि कम्मफल^५ (कर्मफलानां) । नहन् (इति) तं (एतानि) तिग (त्रीणि)
उलहन् (प्रवृत्तिक्षेत्राणि) इं मनः (मनसः) । कहुतन् (निग्रहः) इं इन्द्रिय (इन्द्रियाणां) इक (सः) ॥

One must cultivate three attitudes—no desire for other's goods, kindness to all creatures and a robust faith in the fructification of deeds.

MBh. (Citraśālā ed.) चारुषम् (?).

२. अ-√इडिन् ।

13.13.5. a) Most mss. अन-

d) Some mss. स्मरेत् for

३. अ-√दँक्कु-अ ।

भिष्या.

चरेत्.

४. ग—द्वे ।

b) All mss. सीहदं for १. √रुहन्-उम् ।

५. ग—धम्मफला ।

වෙසාගුණාභි ගුණාභි ගුණාභි ගුණාභි ගුණාභි ॥

සැරැහි ගුණාභි ගුණාභි ගුණාභි ගුණාභි ගුණාභි ॥ ෮෦ ॥

වෙසා ගුණාභි ගුණාභි ॥ ගුණාභි ගුණාභි ॥ පුණ්ණාභි ॥ දුර් වෙසා ॥ දුර්
වෙසා ॥ දුර් වෙසා ॥ දුර් වෙසා ॥ සැරැහි ගුණාභි ගුණාභි ॥ දුර් වෙසා ॥ ගුණාභි
දුර් වෙසා ॥ ගුණාභි වෙසා ॥ ගුණාභි ॥

असत्प्रकायं पादव्यं पञ्चम्यमनृतं तथा ।

यत्तारि वाचा राजेन्द्र न अत्येत्मानुचिन्तयेत् ॥ ८१ ॥

न्यं (एतद्) तन् (न) प्रवृत्त्यन् (प्रवृत्तिक्षेत्रं) इं वाक् (वाचः) । पात् (चत्वारः) क्वेःन्य (तद्विधाः) । प्रत्येकन्य (तेषां प्रत्येकं) ।^१ उजर् (प्रलापः) अहल (असन्) । उजर् (वचनं) अवगत्^२ (परधं) । उजर् पिशुन^३ (पिशुनवचनानि) । उजर् मिथ्या^४ (मिथ्यावचनं) । नहन् तं (इत्येतानि) पात् (चत्वारि) सिङ्गहन^५ (वर्जनीयानि) नि वाक् (वाचः) । तन् (न) उजरक्कन (वाच्यं) । तन् अङ्गनङ्गनन् (नानुचित्यं) । कोजरन्य^६ (तद्वचनं) ॥

One should neither think nor speak evil, harsh, slanderous or false words.

MBh. (Citrāsālā ed.) नापि for नानु°.

५. ख—सिनिङ्गहन, ग—सिन-

13.13.4. c) Some mss. १. छ नास्ति ।

ङ्गहन, ज—सिङ्गहन ।

एतानि for चत्वारि.

२. ग छ—अमृगत् ।

६. क-√उजर्-अन्-न्य ।

d) Some mss. कुर्यात् or ३. क—मित्य ।

जल्पन् for जल्पेत्. Some mss.

४. क—पिसुन, च छ ज—मित्यं ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २ ॥

नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४ ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५ ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ६ ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ७ ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ८ ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ९ ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १० ॥

प्राजातिपातं स्तैन्यं च परदारानथापि^१ वा ।

त्रीणि पापानि कायेन सर्वतः परिवर्जयेत् ॥ ८२ ॥

निहन् यं (एतद्) तन् (न) उलहक्कन (कार्यं) । स्यमातिमाति^२ (मारणं) मङ्गलहल् (स्तैन्यं) ।
सि परदार (परदारत्वं) । नहन् (इति) तं^३ (एतानि) स्तु (त्रीणि) तन् (न) उलहक्कन (कार्याणि) रि
असि (सर्वथा) रि परिहास (परिहासे) । रि आपत्काल (आपत्काले) । रि^४ पङ्गिप्यन्^५ (स्वप्ने) तुवि
(अपि) सिङ्गहन (परिवर्जयेत्) जुगेक (एव तानि) ॥

Murder, theft and adultery—one must altogether avoid these three bodily sins.

MBh. (Citrāsālā ed.) lontara.

पारदायं for परदारान्.

13.13.3. a) Some mss.

b) Some mss. परदारं

A few mss. परदारा-

support तिपातः of the (as in our lontars) or भिमर्शनं for the whole

pāda.

°धारमवापि, ग व—°धार- ४. व छ—रि ।

d) Some mss. नित्यश्चः मवापि, छ—°धारमवापि । ५. प-ङ्-√इपि-अन् ।
for सर्व्वतः. २. √पाति ।

१. क व—°धारमवापि, स— ३. व नास्ति ।

कायेन मनसा वाचा यवभीक्ष्णं निषेव्यते ।

तदेवापहरत्येनं तस्मात् कल्याणमाचरेत् ॥ ८३ ॥

अपि नृन्नि निषेव्यते नृन्नि पुं । नृन्नि नृन्नि । नृन्नि नृन्नि । नृन्नि नृन्नि ।
नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि ।
नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि नृन्नि ।

कायेन मनसा वाचा यवभीक्ष्णं निषेव्यते ।

तदेवापहरत्येनं तस्मात् कल्याणमाचरेत् ॥ ८३ ॥

अपि (यतः) इकं (यद्) किततद्भन्' (निषेव्यते) इकं वं (पुरुषेण) । कोलहस्य^२ (तद्वत्) ।
काङ्क्षन्तं (तच्चिन्तनं) । कोषयन् (तद्वचनं) । य जुग (एतान्येव) अत् (मृशं) उमलप^३
(अपहरन्ति) इकं वं (पुरुषं) । अन्क् (कल्याणं) कतद्भन् (आचरेत्) इरिक्^४ विः (एव) ।^५ मतंम्यन्
(तत्कारणात्) इकं (यद्) ह्यु (धर्मः) अतिक (तद्) ऊभ्यासन् (अभ्यस्येत्) । रि काय (काय-) ।^६ वाक्
(वाक्-) ।^७ मनः (मनस्सु) ॥

Whatever one does with body, mind and speech, that carries him along.
Hence one should do only that which is beneficial.

MBh.5.39.42. a) For has निषेवते (without v.l.). ४. व छ—इका ।

कायेन Poona has कर्मणा १. क-इन्-√तद्भ-अन् । ५. क नास्ति ।
(without v.l.). २. क-√उलः-अन्-न्य । ६. छ नास्ति ।

b) For निषेव्यते Poona ३. उम्-√अलप् ।

उम् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् ।

अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् ।

अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् अलप् ।

ਸਿਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਿ ਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ । ਭਾਵਿ ਭਾਵਿਸ਼੍ਰਾਤ ਸਿਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪਿਛਾਭਾਤ ॥

ਵਾਚਿ ਕਰਮੇਭਿ ਚਿਤੇ ਥ ਦੁਰਲੱਭ: ਸਗੁਣੋ ਯਨ: ।

ਯਸ੍ਯ ਥ੍ਵੇਰੰਵਿਧੰ ਕਾਰ੍ਯੰ ਸ ਯਨ: ਸਰ੍ਵੰਦੁਰਲੱਭ: ॥ ੮੪ ॥

ਭੁਵੁਲ੍ਥ੍ਯਨ੍ (ਤਦਨ੍ਤ:) ਦੁਰਲੱਭ (ਦੁਰਲੱਭ:) ਇਕੰ (ਯ:) ਸਗੁਣ (ਸਗੁਣ:) । ਰਿ. ਕਾਯ (ਕਾਯ-) । ਵਾਕ੍ (ਵਾਕ-) । 'ਮਨ: (-ਮਨਸ੍ਯ) । ਹਨ (ਵਿਧਤੇ) ਥ੍ਵ (ਚੇਤ੍) ਮਾਯੂਨ? (?) । ਸਿਰ (ਸ:) ਥ੍ਵਕ੍ (ਸੀਮਾ) ਨਿ ਦੁਰਲੱਭ (ਦੁਰਲੱਭਤ੍ਵਸ੍ਯ) । ਤਨ੍ (ਨ) ਮਾਯੂਨ੍? (?) ਯੁਗ (ਹਿ) ਸਿਰਨ੍ (ਸ:) ਪਿਨਕੇਰੰ: (ਦੁਰਲੱਭ: ਕ੍ਰੁਤ:) ॥

Rare is the person who is virtuous in speech, action and mind.

੧. ਥ ਨਾਸ਼ਿ ।

?

੪. ਕ—ਸਿਰਾਨ, ਲ ਗ—

੨. ਕ—ਮਕ, ਲ ਗ ਯ—ਮਕੁਨ,

੩. ਕ—ਮਕੇਨ੍ਯ, ਲ ਯ—ਮਕੁਨ੍ਯ,

ਸਿਰਾਨ ।

ਚ ਥ—ਮਕੁਨ । ✓ਅਕੁਨ

ਗ—ਮਕੁਨ੍ਯਾ ।

੫. ਪਿਨਕ-✓ਭਵ: ।

ਯਨਸਾ ਨਿਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ ਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ ਭਾਵਾ ਪਿਛਿਭਾਤ ।

ਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ ਨਿਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ ਪਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ ਪ੍ਰਯਾਨਿ ਸੰਧ ਯਨਸ੍ਥਿਭਾਤ ॥ ੮੫ ॥

ਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ ਸੰਧਭਾਤ । ਯਨਸ੍ਥਿਭਾਤ ਨਿ ਨਿਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ । ਭਾਵਿ ਪ੍ਰੇ ਨਿਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ । ਪੁਸ਼ਟੀ ਭੇ ਹ੍ਰੇ । ਪੁਸ਼ਟੀ ਭੇ ਯਪ੍ਰਪ੍ਰਭ੍ਰਿ । ਯਨਸ੍ਥਿਭਾਤ ਯਨਸ੍ਥਿਭਾਤ ਪ੍ਰਯਾਨਿ ਯਨਸ੍ਥਿਭਾਤ ॥

ਮਨਸਾ ਨਿਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ ਕ੍ਰਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਵਾਚਾ ਵਿਭੀਯਤੇ ।

ਕ੍ਰਿਯਤੇ ਕਰਮੇਭਾ ਪਦਵਾਤ੍ ਪ੍ਰਥਾਨੰ ਥੰ ਮਨਸ੍ਤਤ: ॥ ੮੬ ॥

ਕੁਨੰ (ਯਥ) ਸੰਭੇਪਨ੍ਯ (ਤਤ੍ਸੰਭੇਪ:) । ਮਨ: (ਮਨ:) ਨਿਮਿਤ੍ਤ (ਨਿਮਿਤ੍ਤ) ਨਿ^੨ ਨਿਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ (ਨਿਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ-ਜ਼ਾਨਸ੍ਯ) । 'ਵਾਚਿ (ਵਾਚਿ) ਥ੍ਵ^੨ ਨਿਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ (ਨਿਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ) । 'ਲੁਕ੍ (ਲੁਕ੍) ਥ੍ਵ^੨ (ਯਨਸ੍ਥਿਭਾਤ) ਤੰ (ਯਥ) 'ਭੋਭ੍ਰ' (ਭੋਭ੍ਰ) । ਲੁਕ੍ (ਲੁਕ੍) ਥ੍ਵ^੨ (ਯਨਸ੍ਥਿਭਾਤ) ਤੰ (ਯਥ) ਮਨਸ੍ਥਿਭਾਤ (ਮਨਸ੍ਥਿਭਾਤ) । ਮਨਸ੍ਥਿਭਾਤ (ਮਨਸ੍ਥਿਭਾਤ) ਮਨ: (ਮਨ:) ਕਰਨਿਕ (ਕਰਨਿਕ) ਪ੍ਰਥਾਨੰ (ਪ੍ਰਥਾਨੰ) ਮਕੁਨ (ਮਕੁਨ) (ਭ੍ਰਿਸ਼੍ਰਾਤ) ॥

Mind makes the decision. Speech follows it. Lastly it is rendered into deeds. Thus the mind is the chief.

MBh.3.278.27. b) ਵਿਭੀ-

d) For ਭੰ Poona reads

ਮਨਸ੍ਥਿਭਾਤ ।

ਯਤੇ is supported by Dc

ਥੇ (without v.l.).

੨. ਚ ਥ ਨਾਸ਼ਿ ।

Dn2.n3 D2, other Poona

੧. ਕ—ਮਨਸ੍ਤਤਾ, ਲ ਯ—

੩-੩. ਚ ਥ ਨੁਟਿਤਥ ।

mas. ਅਭਿਭੀਭਤੇ.

ਮਨਸ੍ਥਿਭਾਤ, ਗ ਚ ਥ—

੪. ਕ—ਥ, ਲ—ਥ੍ਵ ।

एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥

एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥ ७८ ॥

एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥ ७८ ॥
 एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥ ७८ ॥
 एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥ ७८ ॥

मनो हि मूलं सर्वेषामिन्द्रियाणां प्रवर्तते ।

शुभाशुभास्ववस्थासु कार्यं तत् सुव्यवस्थितम् ॥ ८६ ॥

अपन् (अथ) इकं मनः (मनः) इत्य (नाम) । य इक (तद्) वित् (मूलं) नि इन्द्रिय (इन्द्रियाणां) ।
 मप्रवृत्ति (प्रवर्तते) त य (एतद्) रि शुभाशुभकर्म (शुभाशुभकर्मसु) । मतन्यन् (अतः) इकं (तस्य)
 मनः (मनः) अग (हि) प्रिहन् (यतितव्यं) कहृतन्य (तन्निग्रहे) सकष्टं (आशु) ॥

Mind is the root whence the senses derive their activity. It is this mind which is to be properly ordained to serve in all states, good or evil.

एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥

एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥ ७८ ॥

एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥ ७८ ॥
 एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥ ७८ ॥
 एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥ ७८ ॥
 एतन्मि अस्मि संप्रसादित्वा प्रपद्यते ॥ ७८ ॥

द्वारं बहुबाणानि प्रार्थनासंशयात्मकम् ।

मनः सुनियतं यस्य स सुखी प्रेत्य वेह च ॥ ८७ ॥

निहन् त (अर्थः) क्रम (क्रमः) निकं मनः (मनसः) । आन्त लुप्त (आन्तगमनं) स्वभावव्य
 (तत्स्वभावः) । अर्थः (बहुधा) इनर्जनक्य (तन्निवृत्ताक्षेत्रं) । 'द्वि प्रार्थन (प्रार्थनाभावः) ।' द्वि संशय
 (संशयभावः) ।^२ पिनकावक्य (अस्यात्मा कृतः) । हन् च (विद्यते चेत्) अ^३ (पुरुषः) इकं^३ (यः) अं
 (वक्तः) ।^४ हृत् (प्रवृत्ति) मनः^५ (मनः) । सिर (सः) तिक (अथ) मङ्गः^६ (नियतं) अमङ्गः (समते)
 सुख (सुखं) । मङ्ग (इह) रि परलोके (परलोके) बनेः (च) ॥

Mind traverses far and wide. It is full of aspirations and doubts. One who
bridles mind becomes happy here and hereafter.

MBh.12.187.36 and 12. d) For वेह Poona चेह ४-४. क—हुमृत्य, ख—हुमृत्
224.34cd (for our ab). a) (without v.l.). मनःन्य, च—हुमृत्मन ।
Poona बहुधागामि. Our lon- १-१. क नास्ति । ५. म-√अङ्गः ।
tars °गमं (क, ग, घ), °गामं २. क नास्ति ।
(ख), °गमी (छ). गमि (ज). ३. क ख नास्ति ।

सुप्रियं पश्यति सख्यं पश्यति अत्रापि सख्यं पश्यति ।

अत्रापि पश्यति अत्रापि पश्यति न पश्यति ॥ ८८ ॥

पश्यति अत्रापि सख्यं पश्यति । अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति ।
अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति ।
अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति ।
अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति । अत्रापि पश्यति ॥

सर्वं पश्यति चक्षुष्मान् मनोयुक्तेन चक्षुषा ।

मनसि व्याकुले जाते पश्यन्नपि न पश्यति ॥ ८८ ॥

सर्वम् (अथ) तत्त्वं (तत्त्वं) निर्विक्रि (एतस्य) मनः (मनसः) ।^२ न्य^३ (तद्) मत (चक्षुः) बुबुत्तं
(उच्यतेऽस्माभिः) । नं (यद्) मूलत् (पश्यति) रि^४ सर्वं वस्तु (सर्वं वस्तुषु) । मनः (मनः) जुग (हि)
सहाय (सहायः) नि^५ मत (एतस्य चक्षुषः) निकान् (यद्) बुलत् (पश्यति) । कुनं (परं) यन् (यदि)
व्याकुल (व्याकुलं) मनःन्य (तन्मनः) । तन् (न) इलु (युक्तः) सुमहायै^६ (सहायो भवेत्) मत (चक्षुषः) ।
मूलत्^७ (पश्यता) तोषि (अपि) इरिक् वस्तु (वस्तूनि) । तन् (न) कतोन् (दृश्यन्ते) जुग (हि) य
(तानि) वे निक् (तेन चक्षुषा) । अपन् (यतः) मनः (मनः) इक्^८ वव ऋक्^९ (चेतनावाद्) ऊरन्य
(नाम) । हिङ्गन्यन्^{१०} (इति) प्रधानं (प्रधानं) मनः (मनः) कलिङ्गनिक (उच्यते) ॥

When eye is joined to the mind, it sees all. When mind is confused, though
the eye be open, one sees nothing.

MBh.12.180.16. a) For दृश्यं (v.l. चक्षुष्यां K7 D4-6. c) For जाते Poona reads
चक्षुष्मान् Poona reads यद् 9). तदि (v.l. चक्षुः, तस्मिन्).

व्याकुले चक्षुः ।

४. ग—रि ।

७. क ख ग ज—मुलत य ।

१. ख—निकं ।

५. क—नि ।

८. ख नास्ति ।

२. छ नास्ति ।

६. √सहाय-उस्-इं । क—

९. ख ग च छ ज—ऋः ।

३. ख ग ज—न्य, च छ—

सुमहयं, ख—सुमहाये, च १०. ख—इडम्यं ।

१. सुमहाय-उस्-इं । क—

सुमहयं, ख—सुमहाये, च १०. ख—इडम्यं ।

निपाति एव गमनं भवति । एव य एव य एव यि म् । एव गमनं भवति ।
गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति ।
गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति ।
गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति ।
गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति ।
गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति । गमनं भवति ।

स्त्रैणस्यावाच्यदेशस्य किल्लनाडोवणस्य च ।

अभेदेऽपि मनोभेदाज्जनः प्रायेण वञ्च्यते ॥ ८६ ॥

निहन् (एतद्) मर (अधुना) केहेतस्त (उपधार्यतां) । हन (विद्यते) य अवयव (अवयवः) नि^१
स्त्री (स्त्रियाः) । तन् (न) योग्य (योग्यः) बुबुसन् (वक्तुं) प्रवेशन्य (तत्प्रदेशः) । रिनहस्य^२ (गोपनीयः)
बिः (हि) ।^३ म्बं (च) हन (विद्यते) त (अथ) कनि (वर्णं) अस्सुस् (किल्लन्) हङ्कुरवक्^४ (?) ।
इक (अथ) तं (तद्) रिनहस्यम्बं^५ (रहस्यभूतं) स्त्री (स्त्रियाः) ।^६ लवन् (सह) इकं कनि^७ (वर्णेन) ।
न्य (कुत्र भवेत्) पहि (भेदः) निक (तस्य) ।^८ यन् (यदि) इहेतितहेतन् (विचार्यते) । न्यान् (अथ)
कञ्चन (वञ्चितः) बुबु^९ (हि) म्बं (जनः) दे निक (तेन) । सुबङ्गः (चिन्तयति) य (एतद्) बुबु
(मिन्नं) ।^{१०} मकहेतु (हेतुर्भवति) बिकस्य (विकल्पः) नि मनः (मनसः) । हिङ्गन्^{११} (इति) मनः
(मनः) इकं प्रधान (प्रधानं) करन्य (नाम) ॥

There is no difference between the feminine private organ and a festering wet wound. It is the male's mind that makes the difference and takes him astray.

१. क—नि ।

३. क ख ज नास्ति ।

५. क—नि ।

२. √रहस्य-इन् ।

४. क ज—अङ्कुरवक् ।

६. क ग च छ ज नास्ति ।

૭. જ—કનિન્ ।

૯. ચ છ—ચુગ ।

૧૧. સ—હીઠન્યં । ચ—હિઠનન્ ।

૮. સ નાસ્તિ ।

૧૦. ચ નાસ્તિ ।

ભાગભાગ્યંત્રિત્રિત્રિ ભાગભાગ પાત્રામય તુલિ મુખા ૧

પ્રપન્નગ્રા ભાગભાગ મીઠામીઠા મીઠામીઠા ૧ ૫૦ ૧

ભવતિ પાત્ર ૧ પાત્ર ય યુક્તામય ભાગ્ય ૧ યત્ર ૧ યત્રપાત્રિ ભાગ્ય
ભવતિ ૧ યત્ર ભાગ્ય ભવતિ ભવતિ મે ભવતિ યે ભવતિ ૧ યત્ર મીઠામીઠા ૧ યત્ર પાત્ર
ભાગ્ય ભવતિ ભાગ્ય ૧ ય યુક્તામય ૧ જ્ઞાતિ યત્ર ભાગ્ય પાત્રામી યે ૧ ભવતિ
ભવતિ ય ૧ યત્ર ભાગ્ય પાત્રામય ૧ પાત્ર ય ૧ ય ભવતિ મીઠામીઠા ૧
ભવતિ ભાગ્ય ભવતિ ભવતિ યે ૧ ભવતિ ભાગ્ય ૧ મીઠામીઠા ભવતિ ભવતિ યે ૧
ભવતિ ભવતિ મીઠામીઠા ૧

लालेत्युद्दिजते लोको अवत्रासव इति स्पृहा ।

प्रवञ्च्यते जनेनात्मा संज्ञाशब्दः स्वयंकृतः ॥ ६० ॥

લલન્ બનેઃ (અન્યચ્ચ) । હન ય^૧ (વિદ્યતે) મુલાસવ (મુલાસવઃ) કરન્ય (નામ) । મદ્ય (મદ્ય)^૨
મતહપન્ (ચૂષિતં) તુતુક્ (મુલાત્) અસિલિઃ (પરસ્પરં) ।^૩ મજ્જુન (એવં) રક્ષ (જાનીહિ) કમ નિક
(કર્મ) સં કામી (કામિનઃ) મ્બં (ચ) કામિની (કામિન્યાઃ) । યન્ (યદિ) ચેલુન્ (દૃશ્યેત) ।^૪ તન્
(ન) હન (વિદ્યતે) મેવન્ય (તદ્ભેદઃ) લલન્ હલુ (લાલાયાઃ) ।^૫ ય^૬ (એતસ્માત્) મુલાસવ (મુલાસવાત્) ।
ન્વાન્ (અથ) યન્ (યદિ) હલુ (લાલા) પકરન્ (અભિષીયતે) હં મ્બં (પુરુષેણ) । એલિક્^૭ (ચુગુપ્સાવાન્)
અવૉવૉ ય (ઉદ્દિગ્નો ભવતિ) । યવ્વન્ (પરં યદા) મુલાસવ (મુલાસવઃ) પકરન્ય^૮ (નામાસ્ય) ।
હર્ષ ય (હૃષ્યતિ જનઃ) ।^૯ ત કરિન્ (અથાતઃ) ડમચ્ચન (પ્રવચ્ચતિ) અવચ્ચન (આત્માનં) । મકસાધન
(સાધનં કૃત્વા) કરન્ (નામ) કરિકં મ્બં (પુરુષઃ) । અન્ મજ્જુન (એવં) । હકં^{૧૦} કરન્ (સંજ્ઞા) ગથે
(કર્મ) નિકં મ્બં હક (પુરુષસ્ય) । હિઠન્યન્ (ઇતિ) અગિલસ્ (બલવદ્) હકં મનઃ (મનઃ) કલિકનિક
(ઉચ્ચતે) ॥

When it is termed saliva, men recoil. But when it is termed oral wine men crave for it. Men deceive themselves by terms that they have themselves fashioned.

१. छ नास्ति ।

४. क नास्ति ।

७. क—डरन्य, ख—मह^० ।

२. ख नास्ति ।

५. क—य इलु । य ।

८. क ख—इक, ख ग घ—

३. ग च छ ज नास्ति ।

६. अ-√इलिक् ।

इका १

សេនាបតីប្រឹក្សា ឯករាជ្យ ភិក្ខុ ពន្យល់ ប្រែប្រួល ។

ထေရ်တို့၏ နှစ်ပတ်လည်ကျမ်းဂါးများကို ပြန်လည်စုစည်းပြီးနောက်

၇၈၃၆၂ ပာရီ ၁ ဗုဒ္ဓက ဟိမ ကလံ ပန္န ၁ မှည့် ဝုဏ်း စောပုယ ဆို မပြေမပြေ
 ကောင်း ၁ ပြုစွဲချ ၁ ဆံ မျှ လို ကုက္ ၁ မှည့် စောပို့ နိခဲ အဆင် ၁ အရ ၇၈၃၆၂
 ကုက္ ၁ လပေါ် စောပို့ နိခဲ ကပ ၁ ဟိမကျန် ခါးရ ခါးရပ ၇၈၃၆၂

अभिन्नेष्वपि कार्येषु भिद्यते मनसः क्रिया ।

अन्यथैव स्तनं पुत्र'दिबन्तयत्यन्यथा पतिः' ॥ ६१ ॥

तोमैन्^२ (द्रष्टव्यं) वनेः (अन्यद्) ।^३ तुङ्गल (भवेदेवं) सुवि (एव) इकं वस्तु (वस्तु) । बुद् (भिन्नः) अग (हि) आप्रह (आप्रहः) नि सखंसखं^४ (एकैकपुरुषस्य) इरिक (तत्र) । व्यक्तित्व (व्यक्तिरस्य) ।^५ नां^६ सुसु (स्तनं) नि इव (मातुः) । बुद् (भिन्ना) आप्ति (आप्तिः) निकं अनक् (पुत्रस्य) । अन् (यदा) मोनै^७ (कामयते) इ^८ इव (मातरं) । लघन् आप्ति (आप्या) निकं वप (पितुः) । हिङ्गन् (इति) मनः (मनः) मगवे (करोति) भेव (भेदं) ॥

Even though action does not vary, the mind makes the differentiation. The baby and the husband both suck the breast, but their thoughts are far apart.

१-१. क ऋटितम् ।

४. स-व्यं^२ । क—सव्यंसव्यं ।

७. क ग—मोनं, ख छ—मोनि।

२. $\sqrt{\text{तोम्-यैन्}}$ ।

५. छ नास्ति ।

८. क ख ग—इ, छ नास्ति ।

३. क छ ष नास्ति ।

६. क ख—ना ।

ပဟိတဉာဏ်တရားတရားမျိုး ပြုမလာဟန်နာ ၊

ကျေးဇူးတင်စွာ နာခံရန် ရတနာတို့ကို ခံယူပါ။ ပိတောက်တို့ ။ မိမိတို့ ။

ຈົ່ງ ສູນຊຸ ບາດ ເ ລາຄີ ພໍ ຂີ້ລຸ່ມ ກູ່ນ ບໍ່ປາດລ ເ ລາຄີ ພໍ
 ລາຍ ເ ປູ່ ກິ ກາກ ພູ່ ກິ ສູ່ ເ ລາຄີ ພໍ ສູ່ກາບ ເ ກຸ່ນ ພໍ ລາຄີ ເ ພ

୩. ଶୂନ୍ୟ ଶ୍ରୀ । ୩ୟ ସମିତି ଶପ୍ତ ଶ୍ରୀ ୩ୟ ଶିକ୍ଷା ଶାନ୍ତି । ୩ୟ ପି ସି ପାଠି-
 ପ୍ରାଚୀନ । ଉପାଦି ଲିଖିତା ଶି ଶାନ୍ତିପ୍ରାଚୀନ । ପି ଶିକ୍ଷା ଶାନ୍ତିପ୍ରାଚୀନ । ୩ୟ ସିଂ ପ୍ରାଚୀନ ।
 ଶାନ୍ତି ପି ଶିକ୍ଷା ଶାନ୍ତିପ୍ରାଚୀନ । ୩ୟ ସିଂ ପ୍ରାଚୀନ । ୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ପି ଶାନ୍ତିପ୍ରାଚୀନ ।
 ଶାନ୍ତିପ୍ରାଚୀନ ପି ୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ॥

परिवाद्कामुकशुनामेकस्यां प्रमदातनौ ।

कुणपः कामिनी भक्ष्यमिति तिस्रो विकल्पनाः ॥ ६२ ॥

न्यं (एषः) दृष्टान्त (दृष्टान्तः) वनेः (अथ) । नहन् (एकः) सं भिक्षुक (भिक्षुकः) वत परि-
 व्राजक (परिव्राजकव्रतः) । नहन् (अन्यः) यं कामुक (कामुकः) । १. वं (पुरुषः) गौ (महा-) राग
 (राग-) सक्त^१ (सक्तः) रि स्त्री (स्त्रियां) । नहन् तं (अपरः) शृगाल (श्वा) । इक त (इत्येते) कतिग
 (त्रयः) । य त (यदाय) मुलत् (पश्यन्ति) इ स्त्री (स्त्रियं) । रहयु^३ (शोभनां) ससिकि (एकां) कच
 (सर्वेषां) बुद्ध (भिन्ना) हाप्ति निक (आप्तिः) कतिग^४ (त्रयाणां) । वञ्च^५ (कुणपः) लि (मन्यते)
 सं परिव्राजक (परिव्राजकेन) । अपन् (यतः) एङ्त्^६ (स्मरति) रि अनित्यतत्त्व (अनित्यतत्त्वं) । लि
 (मन्यते) निकं कामुक (कामुकेन) स्त्री (स्त्री) । त्क (आगच्छति) सिः (कामः) इकि (तस्य) । कुनं
 (परं) लि (मन्यते) निकं शृगाल (शुना) । वस्तु (वस्तु) सुरस (सुरसं) भक्ष्य (भक्ष्यं) इकि (एतद्) ।
 अरः (हा) वेत्यन्^७ (अतः) विकल्प (विकल्पाः) नि^८ मनः (मनसः) तिनूत् (अनुस्रियन्ते) नि^९ वस्तुभेद
 (वस्तुभेदेन) ॥

A mendicant, a lover and a dog view a woman's corpse. They take different views. One considers her just a corpse, the other a beloved, the third as food.

Cf. Ind. Spr. 1344.

३. ग—हयु ।

६. अ-√इङ्त् ।

१. क ख ग च छ ज नास्ति ।

४. छ—तिग ।

७. क—वेत्यन्य, ग—वेत्य ।

२. च—शक्ति ।

५. क—वञ्च ।

८. ग—नि ।

୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ
 ୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ॥ ୩ୟ ॥

୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ॥ ୩ୟ ॥

୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ । ୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ । ୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ।
 ୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ । ୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ । ୩ୟ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ।

પ્રિયપુત્રાશ્ચ ૩ દાસશ્ચ । દુઃખી બુદ્ધિર્જન દોષોત્તમી તુભ્યમપૂર્ણે તુભ્ય દાસીઃ ।
દોષોત્તમી શ્વપુ પત્ન્યાર્દ્રપત્ન્ય । પિતૃશ્ચાશ્ચ દાસઃ સત્કર્મઃ મિં પ્રિયાર્દ્રપત્ન્ય ॥

भावकुट्टिमनुष्यस्य विज्ञेया सर्वकर्मसु ।

अथवा चुम्ब्यते कान्ता भावेन बुहितान्यथा ॥ ६३ ॥

સહનુ બને: (અન્યથા) ।^૨ એકંત (સ્મર્તવ્યં) જુગ (હિ) કિત (ત્વયા) । અન્ (યત્) કુટ્ટિ નિ^૩
મન: (મન:કુટ્ટિ:) । નિકં બ્ધં (પુરુષસ્ય) તિનૂત્ (અનુસ્રિયતે) નિ^૩ પ્રવૃત્તિન્ય (તત્પ્રવૃત્તિભિઃ) । રિ અસિ
વસ્તુ (સર્વવસ્તુષુ) । વ્યક્તિન્ય (તદવ્યક્તિઃ) । નહન્ યં વપ (પિતા) દુમશ્ચક્ (ચુમ્બતિ) ઇ^૪ સ્ત્રીન્ય
(સ્વસ્ત્રિયં) । મુઃ (અન્યથા) હિનશ્ચકન્ય (અથ ચુમ્બ્યતે) ત અનકથ્ય (સ્વબાલા) । મ્યાન્ (અધુના) વુદ્^૫
(મિન્ના) જુગ (હિ) આપ્તિન્ય^૬ (તદાપ્તિઃ) ઇકાનશ્ચકિ (ચુમ્બને) ઇક કલિ: (દ્વયોઃ) । આપ્તિન્યન્
(તદાપ્તિઃ, ભાવઃ) કથ્ય (ઉચયોઃ) હર્ષાન્વેલન્ય (તદ્દર્શને હર્ષઃ) । હિન્મ્યન્^૭ (ઇતિ) મન: (મનઃ) કારણ
(કારણં) રિ ક્રિયાભેદ (ક્રિયાભેદસ્ય) ॥

It is the purity of sentiments that matters in all instances. The sentiment in kissing a wife is different from that in kissing a daughter.

Ind. Spr. 4579/2041. ૨. ચ છ નાસ્તિ ।

૬. ક—આપ્તિન્ ।

a) મનુષ્યસ્તુ for મનુષ્યસ્ય.

૩. ક—નિ ।

૭. સ—હિન્મ્ય ।

b) કર્તવ્યા for વિજ્ઞેયા.

૪. જ—ઈ ।

૧. ગ ચ છ—કામસુ ।

૫. ચ નાસ્તિ ।

દોષોત્તમી પુત્રાશ્ચ ૩ દાસશ્ચ ૩ દાસીઃ ।

પ્રિયપુત્રાશ્ચ ૩ દાસશ્ચ ૩ દાસીઃ ।

પ્રિય પુત્રાશ્ચ ૩ દાસશ્ચ ૩ દાસીઃ । દોષોત્તમી પુત્રાશ્ચ ૩ દાસશ્ચ ૩ દાસીઃ ।
દોષોત્તમી પુત્રાશ્ચ ૩ દાસશ્ચ ૩ દાસીઃ । દોષોત્તમી પુત્રાશ્ચ ૩ દાસશ્ચ ૩ દાસીઃ ।
દોષોત્તમી પુત્રાશ્ચ ૩ દાસશ્ચ ૩ દાસીઃ । દોષોત્તમી પુત્રાશ્ચ ૩ દાસશ્ચ ૩ દાસીઃ ।

अभिष्यालुः परस्वेषु नेह नाम्न नमति ।

तस्मादभिष्या सन्पाठ्य सर्वदाजीवता सुखम् ॥ ६४ ॥

હન ત મચ્છે (વિષતે જ્વાત) કમન્ય (તત્કમઃ) । એકિન્ (ગૃધ્યાલુઃ) રિ^૨ વુચ્ય (પ્રખ્યેષુ) નિ
કેન્ (પરેવાં) । નર્વેકિન્^૩ (દિર્ઘા) રિ સુખાત્મ (તત્સુખેષુ) । ઇકં બ્ધં (પુરુષઃ) મચ્છુન (તથા) । અતિક

(अथ सः) विसमिहन् (कथं नु) ।^{१०} तैम्बं^{११} (अस्तुयात्) सुख (सुखं) मज्जे (इह) ।^{१२} रि वरलोके (परलोके) बुधि (च) ।^{१३} मत्तन्धन् (तत्कारणात्) अव्यक्त्वं^{१४} (वज्येत) इक (तद्) ।^{१५} वे स (तेन यः) मज्जन्^{१६} (कामयते) सज्जं^{१७} (सर्वदा) अनम्बं^{१८} (प्राप्तुं) सुख (सुखं) ॥

Greed for other's goods brings joy neither here nor hereafter. People should seek joy by renouncing greed.

१. अ-√इहन् ।

२. ज—रि ।

३. क—दवैङ्ग, ग—मि^{१०}, च—
मदोङ्ग ।

४. ख ग च ज नास्ति ।

५. ख—तैम्ब ।

६. क नास्ति ।

७. च नास्ति ।

८. √अरि ।

९. ख च ज नास्ति ।

१०. क—अद्युन्य, छ—मज्जन् ।

११. क—आनम्ब, ख—अनम्ब ।

सदा सदापिहि सिद्धिं जगतां भूतानां वागमयति ।

सदापिह्यमसु सदापिह्यमसु सिद्धिं जगतां वागमयति ॥ ५३ ॥

जगतां सिद्धिं जगतां सिद्धिं प्रे । नृणां नृणां लोकां गीं संप्रदायि । यत्किंच परमात्मनः ।
पश्य तं नृणां । पश्य तं नृणां । पश्य तं नृणां पश्य तं नृणां । नृणां पश्य तं नृणां ।
पश्य तं नृणां । पश्य तं नृणां । पश्य तं नृणां । पश्य तं नृणां ।

सदा समाहितं चित्तं नरो भूतेषु धारयेत् ।

नाभिध्यायेन्न स्पृहयेन्नाबद्धं चिन्तयेत्सत् ॥ ६५ ॥

'न्यायेक (एतद् वृत्तं) कवेयाकनन्' (चर्येत) इं वं (नरेण) । इकं^२ बुद्धि (बुद्धिः) मासिः (सकठणा) रि सज्जं प्राणी (सर्वप्राणिषु) । यत्कि (सा) पणं हक्क (धारणीया) ।^३ हव्व त (न भवेद्) वंङ्क (ईष्यालुः) । हव्व त (न भवेत्) इहन् (गृध्यालुः) ।^४ हव्व त (न) हुमयमयम् (स्पृहयेत्) इकं वस्तु (वस्तुषु) तन् हन (अविद्यमानेषु) । वस्तु (वस्तूनि) तन् युक्ति (अयुक्तानि) कुन्^५ (च) । हव्व (न) इक (तानि) इनङ्कनङ्कन् (चिन्तयेत्) ॥

One should always hold an equanimous mind towards all creatures. One should neither be greedy nor envious. One should think neither incoherent nor unrealistic thoughts.

MBh.12.208.8. a) For सदा and चित्तं do not appear मनो (without v.l.).
सदा Poona reads तस्मात् among Poona variants. c) For अभि^० Poona has
and for चित्तं, बुद्ध्या. Our b) For नरो Poona reads अप^० and अव^०.

१-१. क-√/देय-अकंन्-अव। क—

२. ग—इक।

४. क—कुनं।

न्यदेयनि।

३-३. च छ नास्ति।

निंयस्यस्य निंयस्य गमस्त्रिमासिं एवमुक्ता ॥

प्रतिगमयप्रयत्नयत्नं प्रोक्तयत्नयत्नं स ॥ ४८ ॥

एतत्प्रति प्रोक्तं ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥

अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥

नियच्छायच्छ संयच्छ चेन्द्रियाणि मनस्तथा।

प्रतिषेधेष्ववसेषु दुर्लभेष्वहितेषु च ॥ ६६ ॥

मतंन्य (अतः) हतंन् (नियम्यानि) तत्त्यन (आयम्यानि)। पणं हतन (संयम्यानि) 'तत्त्व' (सर्वाणि) इकं^२ पञ्चेन्द्रिय (पञ्चेन्द्रियाणि)। लभन् (तथा) मनः (मनः)। हय्य (मा) विनेः (अनुमेयं) सम्बहं (आचरणं) हिनिलहिल (प्रतिषेध्यं)। वस्तु (वस्तु) इनुपत् (अवयं)।^३ वस्तु (वस्तु) दुर्लभं (दुर्लभं)। वस्तु (वस्तु) तत्त्यनुकोरि^४ (अहितं) अवसान (अवसाने) कुनं^४ (च) ॥

Control and restrain your senses and mind from engaging in prohibited, ignoble, unattainable and evil ends.

- MBh.12.105.46ef-47ab. others इन्द्रियाणि (without K1.2.4D4. अवय is not
a) For आयच्छ Poona has sandhi with the previous found among Poona vari-
यच्छ. आयच्छ is supported संयच्छ). तथा is found only ants.
by three lontars ख, ग, ज, in D7S, other mss. read १-१. ग नास्ति।
others have the Poona गिरं.
reading यच्छ. c) Poona reads प्रतिषि- २. क—इक।
b) चेन्द्रियाणि is found दानवाप्येषु with many vari. ३. क नास्ति।
only in one Poona ms. K1, ants. प्रतिषेध्य is found only ४. छ—तत्त्यकोरि।

अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥

अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥

अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥ अत्र ॥

ਸਿੰ ਪਾਧਰਾਨਾ ॥ ਪ੍ਰਸੰਨਾ ਸਾਧੁ ਧਨ ਸਿੰ ॥

ਜਮਾਬਤਾਮਯੰ ਲੋਕ: ਪਰਲੋਕ: ਜਮਾਬਤਾਮ੍ ।

इह सम्मानमुच्छन्ति^१ परं च क्षमां यतिम् ॥ १८ ॥

मिहन् (एतद्) तं (अथ) केकेत^२ (उपधार्यतां) । इकिं (ये) सर्वभावा (सर्वसत्त्वाः) त्क^३ (जागताः) रि मत्स्यलोक (मत्स्यलोके) । तं क्षमावान् (क्षमावान्) मकनु (धारयति) इक (ताम्) । क्षमावान् (क्षमावान्) ऊरनिर^४ (नाम) ।^५ तं क्त्तन् उपसम (स्थिरोपसमः) । इक^६ (ये) रि परलोक (परलोके) तुवि (अपि) । हनुनिर^७ (धारजं) तिक^८ (तेषां नराणां) अपवापन् (यतः) मक्त्ते (इह) इमस्तुति^९ (स्तूयन्ते) । विनूवा^{१०} (पूज्यन्ते) कित्तवङ्क^{११} (सम्मन्यन्ते) ।^{१२} सिर^{१३} (ते) वीन रत्त (लोकैः) ।^{१४} रि परलोक (परलोके) । उक्त्तपव (उक्त्तपदं) कम्मु (अप्यते) वे निर (तैः) ॥

This world belongs to men of forbearance. That world belongs to men of forbearance. Here they are adored, thereafter they attain beatitude.

MBh.3.30.42,1.38.9cd. परं for क्षमां.

b) 3.30.42b, 1.38.9c
read परस्चैव or परश्चापि for
our परलोक: (only K2 Dc
D2.5 परो लोक: in 3.30.42,
and Ś1 K1 परलोक: in 1.38.9
support the lontar rea-
ding).

d) Southern ms. read

१. क च—सम्मानमुच्छन्ति,
स—सम्मानमुचन्ति, छ—
सम्मानमुचन्ति ।
२. च छ—केकेतावन ।
३. क—क्ते ।
- ४-४. क दृष्टिप्लुतिः ।
५. क—ऊरन्, स—ऊरनि ।
६. क ज नास्ति दण्डः ।

७. क ग च छ ज—इकं ।
८. स ग च छ ज—अनुनिर ।
९. स—इका ।
१०. इन्-✓मस्तुति ।
११. ✓पूजा-इन् ।
१२. क-इन्-✓त्वं-अन् ।
१३. स ग च छ ज नास्ति ।
१४. छ—सिर । (सदण्डः) ।
१५. ज नास्ति ।

ਸਾਧਾ ਪ੍ਰਿਥਾਗੀ ਸਿੰਧੀਯਾਧਾ ਪਾਧਰਾਨੀ ਭਾਵਾ ॥

ਪ੍ਰਸੰਨਾਧਾਧਾ ਭਾਵਾ ਸਾਧਾ ਸਿੰਧੀਯਾ ਭਾਵਾ ॥ ਯਯ ॥

ਸਿੰਧੀਯਾਧਾ ॥ ਸਾਧਾ ਭਾਵਾ ਪਾਧਰਾਨੀ ਸਿੰਧੀਯਾਧਾ ॥ ਪਿੰਡਸਾਧਾਧਾਧਾ ਸਿੰਧੀਯਾਧਾ
ਸਿੰਧੀਯਾਧਾ ਭਾਵਾ ਸਿੰਧੀਯਾਧਾ ॥ ਭਾਵਾ ਪ੍ਰਿਥਾਗੀ ਪਾਧਰਾਨੀ ॥ ਭਾਵਾ ਯਯ ਸਿੰਧੀਯਾਧਾ ॥
ਪਾਧਰਾਨੀ ਪਾਧਰਾਨੀਧਾਧਾ ॥ ਭਾਵਾ ਪਾਧਰਾਨੀ ਪਾਧਰਾਨੀਧਾਧਾ ॥ ਭਾਵਾ ਪਾਧਰਾਨੀ ਪਾਧਰਾਨੀਧਾਧਾ ॥
ਪਾਧਰਾਨੀ ਪਾਧਰਾਨੀਧਾਧਾ ॥ ਭਾਵਾ ਪਾਧਰਾਨੀ ਪਾਧਰਾਨੀਧਾਧਾ ॥

नातः क्षीमतरं किञ्चिदन्वत् पथ्यतरं तथा ।

प्रभविष्योर्ध्वथा तात क्षमा सर्वत्र सम्बन्धा ॥ ६६ ॥

संक्षेपस्य (अस्य संक्षेपः) । क्षमा (क्षमा) इकं परमार्थं (परमार्थः) नि^१ पिनकदृष्य (द्रव्याणां) ।
पिनकमास्मनिक^२ (सुवर्णमाणिक्यानां) निक^३ सं ध्वं (यः शक्त) लुमणे^४ (जेतु) शक्ति^५ (क्षितिं)
नि इन्निष (इन्निषाणां) । नोर (न) लुमैविहन^६ (अतिरिच्यते) हलृष्य (अस्य श्रीः) । अङ्कितः य
(एतत्तु) ञ्कस् (शिक्षरं) नि पथ्य (पथ्यस्य) । पथ्य (पथ्यं) ऊरन् (नाम) इं पथादानपेतः^७ (पथचान्यो-
पेतता) । तन् (न) पनसद्^८ (विचलति) सङ्के^९ मार्गं (मार्गात्) युक्ति (युक्तात्) । मङ्कः (स्थिरं)
साधन (साधनं) अस्ति (सर्वेषां) परन^{१०} (मार्गाणां) ।^{११} तन् (न) अपिलिः^{१२} (विशेषः) रि कास
(काले) ॥

For one who aspires to dominate there is nothing more glorious or healthier than forbearance.

MBh.5.39.45. b) For	३. √लग-°उम्-इ ।	दानपेतः ।
पथ्यतरं Poona reads पथ्यतमं	४. क—सक्ति ।	७. म-√ससर् ।
(without v.l.).	५. √लृविः-°उम्-अन्-अ ।	८. क ऋ—सङ्के ।
१-१. क—पिनकदृष्यमस्मनिक ।	ज—लुमैविहन ।	९. √परम्-अ ।
(सदृष्टः) ।	६. क—पतदनपेतः, ख ग ज—	१०. ग नास्ति ।
२. छ—निकं ।	पथादनपेत, च छ—पत-	११. ख—पपिलिः ।

यत्किं न प्रहृष्टाभ्युपगच्छन्ति पुत्रिपुत्रौ ।

न भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ ॥ १०० ॥

यत्किं न भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ ।
यत्किं न भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ ।
यत्किं न भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ ।
यत्किं न भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ भ्रातृ ।

यदि न स्युर्मन्त्रयेषु क्षमिणः पुत्रिपुत्रौ ।

न स्यात् सख्यं मनुष्याणां कोषमूलो हि विग्रहः ॥ १०० ॥

अपन् (अप) य तन् (चेन्न) हन (विद्यते) सं क्षमावान् (क्षमावान्) ।^१ सं क्षमावान्^२
(क्षमावान्) ऊरन् (नाम) । तन् (न) पति (भेदः) लवन् सं ह्यं^३ पुत्रिपुत्रौ (पुत्रिपुत्रौ) । रि^४ कप्य
(सर्वेषु) कलन्^५ (वीरः) । अन् मङ्कन ।^६ तन् (न) हन (स्यात्) नियत^७ (नियतं) नि^८ पमिअन्

If men of earth-like forbearance be not present among the people, there would be no comradeship among them. Dissensions arise out of anger.

54

३. क—वे, ख ग च छ ज—
मे ।
४. म—√तिङ्गल्-अकन् ।
५. क—मकसधन ।

६. ख ग—नि ।
७. ख—तिनिङ्गलकन् ।
८. क—रि ।
९. क ज—स ।

१०. क—मबुद्धि ।
११. √अङ्गैः । छ—पङ्क्तिः ।
१२. छ—म्बं ।

न नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा ।

नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा ॥ १०२ ॥

नान्यथा ॥ नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा ॥ नान्यथा ॥
नान्यथा ॥ नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा ॥ नान्यथा ॥
नान्यथा ॥ नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा ॥ नान्यथा ॥
नान्यथा ॥ नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा नान्यथा ॥ नान्यथा ॥

न शत्रवः क्षयं यान्ति यावज्जीवमपि धनतः ।

क्रोधं 'नियन्तुं यो' वेद तस्य द्वेष्टा न विद्यते ॥ १०२ ॥

कतुह्वन् (ध्रुवं) २। अपन् २ यद्यपि ३ (यद्यपि) अन्ड ५ (शक्तो भवेत्) इकं वं (जनः) रि मुमुःन्य (स्वशत्रून् प्रति) । तन् (न) कवधन् (वध्यन्ते) पात्यन् (मार्यन्ते) शत्रुन्य ५ (तच्छत्रवः) । १ अस्ति ० (सर्वे) कक्रोधन्य (येषु क्रुद्धः) । सबवानि हरिण्य ५ (यावज्जीवं, सर्वं देह्यं स्वजीवनस्य) तः ६ यन् (यदि) तूतबन् (अनुसृतः) ग्लान्य (क्रोधः) तुवि (हि) । यय १० (यतः) जुग (हि) तन् (न) हन्त्य ११ (अन्तं भवेत्) नि १२ १३ मुमुः निक १३ (शत्रूणां) । कुत्र १४ (परं) प्रसिद्ध (साधनं) नि तन्मुमुः (अशत्रु-मत्तायाः) । सं (यः) अन् (शक्तः) ह्रमुत् १५ (नियन्तुं) क्रोध निर (स्वक्रोधं) जुग (हि) ॥

Even if one were to continue killing till the end of his days, enemies would not be exhausted. But he, who knows how to control his anger, has no hater left.

MBh.12.95.9.	a)	१-१. ख ज—नियन्तुर्यो ।	८. क छ—दुरिण्य । (सदण्डः) ।
Poona न वं द्विषन्तः क्षीयन्ते		२. च नास्ति ।	९. क नास्ति ।
(with v.l., none of which		३. क—यद्यपिन् ।	१०. छ—य ।
supports our text).		४. क ज—अन्ड ।	११. क ख च—हन्त्य । √हन्ति-
b)Poona राज्ञो नित्यमपि		५. च छ—मुमुःन्य ।	ब ।
धनतः (with v.l., none of		६. क नास्ति दण्डः ।	१२. क—नि ।
which supports our text).		७. क—सि ।	१३-१३. च छ—मुमुःन्य ।

१५. च छ—हुमृतं ।

ကဏ္ဍပဏ္ဍိတ ၁၁

सतां पेयं यन्न पिबन्त्यसन्तो' मन्युं महाराज पिब^३ प्रशाम्य ॥ १०३ ॥

न्यं (अथ पश्य) सं किरिमन् (उपहारं ?) । हन य (एतद्) इनिमुम् (पीयते) सं पण्डित
(पण्डितैः) । मंभनि^३ (करोति) पनस् (तापं) अमुहर (करोति) डेंलु (शीघ्ररोगं) । तन् (न) लर
(व्याधिः) इकि पिः (अयं हि) । मन्डिसड्कैन् (हन्ति) यशापुहर्^४ (यथाः, करोति) पाप (पापं) तप्ब य
(एतत् सर्वं करोति) । तन् (न) इनिमुम् (पीयते) इकि (एतद्) डेंन सामान्यजन^५ (सामान्यजनैः) ।
सं उत्तमपुरुष (उत्तमपुरुषाः) जुग (हि) सिर (ते ये) व्मं (शक्ताः) मिनुम् (पातुं) । सिर (तेषां)
तुहुन् (भवति) शक्ति^६ (शक्तिः) कविड्म्य (नाम) । कोष इक (कोषस्य) मज्जुन (एवं) क्रमन्थ (क्रमः) ।
यतिक (सः) इनुमैन्त^७ (त्वया पेयः) । कबसाकनन्त (वशीकार्या त्वया) शक्तिन्थ (अस्य शक्तिः) ।
रप्बन् (यथा) त्मं (प्राप्नोषि) कोषसामन् (उपशम) ॥

O great king, drink in anger and be quiet. : Anger is intense headache, not born of a malady, robbing glory, evil in its consequences, to be drunk in by the very noble ones and by none else.

५. ख ख—जन्म ।

६. क—शक्तिमय ।

७. क—इन्नुमन्ता ।

४. स—यशासुहर ।

अनिर्वृतेन मनसा स सर्वं इव वेदमनि ॥ १०५ ॥

कुनं (अथ) इकं अ^१ (पुरुषः) अङ्गै^२ तुकर (महाबैरवान्) । सदाकालादुःख^३ (सदाकालं दुःखी) इक सपरन्य (सर्वमार्गेषु) । सोलःन्य^४ (सर्वकर्मसु) ।^५ रि पतुअंन^६ (शयने) तुबि (अपि) । मकनिमित्त (निमित्तं तस्य) ।^७ तन् (न भवति) अङ्गैः^८ (धैर्यं) नि हतिन्य (हृदये) । कबि (यथा) कम नि (दशा) अतुह (स्वपतः) ।^९ रि उमः^{१०} (गृहे) वेसि^{११} सप्यं (ससर्पे) ॥

A person with enmity in his heart sleeps uneasily. His mind remains as troubled as if there were a snake in the house.

- MBh.5.70.60. a) For while Poona has अनिर्वृतेन ४. ज नास्ति ।
तु Poona reads च. Only D2 (with variants अनिर्वृतेन ५. छ ज नास्ति दण्डः ।
reads तु. K2.5 D2-4.6 G3, and अनि- ६. प-√तुरु-अन् ।
b) For सर्वदा Poona वृत्तेन K4 B1-3 D1.5.10 T2 ७. च छ—आङ्गः, ज—अङ्गः ।
reads नित्यदा (v.l. नित्यशः). G1.4 Cd). ८-८. छ—ङुमः ।
c) Lontars क च छ ज १. ख—अं । (सदण्डः) । ९. म-√इसि ।
read अनिर्वृत्तेन, ख reads २. अं-√गो ।
अनिर्वृतेन, ग reads अनिर्वृत्तेन, ३. ग—सदाकालदुःखं । (सदण्डः) ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

आसुरस्य कुतो निद्रा त्रस्तस्यामर्षितस्य च ।

अथ चिन्तयतो वापि कामयानस्य वा पुनः ॥ १०६ ॥

समङ्गे मर^१ (अथ) तन् (न) एनक् (समुत्था) तुहम्य (निद्रा) ।^२ प्रत्येकम्य (तेषां प्रत्येकं) ।^३ अं असर । अं (पुरुषः) अतकुत् (समयः) । अं^४ (पुरुषः) हन (विषये) कल्लंन्य^५ (क्रोधोऽस्य) । अं (पुरुषः) उमङ्गनङ्गन् (चिन्तयन्) सकाअंन्य (सर्वं स्वकार्यं) । अं (पुरुषः) सराग^६ (सरागः) कुनं (वा) ॥

There is no sleep for one who is diseased, afraid, angry, worried about money, or for one who is in love.

१. क ग ज—मरं ।

२-२. च छ त्रुटितम् ।

३. ग—अं ।

୪. କ—କାରଣ୍ୟ, ଛ—କର୍ତ୍ତୃ । ୫. ଛ—ସଗ ।

ଘୋରାଘରୀ ଗ୍ରାସାଘରୀ ପିତୃସ୍ଥାପନା ଶିଖାଘରୀଶିଖାଘରୀପ୍ରତିଷ୍ଠା ।

ଘୋରାଘରୀ ଘୋରାଘରୀ ପ୍ରାଚୀନ ପିତୃସ୍ଥାପନାପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରାଚୀନ ॥ ୩୩ ॥

ସାମାନ୍ୟତା । ପିତୃ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରାସା । ସାମାନ୍ୟତା ପ୍ରାଚୀନ ।
 ଗ୍ରାସା ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ । ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ
 ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ । ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ
 ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ । ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ
 ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ॥

अक्रोधनः क्रोधनेभ्यो विशिष्टस्तथा तितिक्षुरतितिक्षोर्विशिष्टः ।

अमानुषेभ्यो मानुषाश्च प्रधाना विद्वान्स्तेष्वपि विदुषः प्रधानः ॥ १०७ ॥

संश्लेषण (तत्संश्लेषः) । लिखः (विशिष्टः) इकं च (जनः) मङ्गलशास्त्रं क्रोध (जितक्रोधः) ।
 सङ्कोच^२ क्लेशवशात् क्रोध (क्रोधजितात्) । मोक्ष (यद्यपि) पक्षिणः (विशिष्टः) जुग (हि) अनुग्रहण
 वीर्यादि^३ तुषि (वीर्याद्यनुग्रहीतः) । मङ्गल (एवं) इकं क्लेश (वीरः) । लिखः (विशिष्टः) इकं (सः)
 सङ्कोच^२ तन् क्लेश (अधीरात्) । यद्यपि (यद्यपि) मङ्गल (पूर्ववद् वीर्यादि) क्लेशः (तद्विशेषः) ।
 मङ्गल (तथा) मानुषजन्म (मानुषजन्मा) । लिखः (विशिष्टः) जुग^४ (हि) सङ्कोच^२ तन्मानुष
 (अमानुषात्) ।^५ मोक्ष (यद्यपि) लिखः (विशिष्टः) रि^६ भोगोपभोगादि (भोगोपभोगादिषु) । मङ्गल
 (तथा) सं पण्डित (पण्डितः) ।^७ लिखः (विशिष्टः) सिर (सः) सङ्कोच^२ तन्पण्डित (अपण्डितात्) ।^८
 यद्यपि (यद्यपि) समुद्र^९ (समुद्रः स्यात्) रि धनधान्यादि (धनधान्यादिषु) ॥

One who does not get angry is superior to the angry ones. A tolerant person is superior to the intolerant. Men are superior to non-humans. And similarly a learned one is superior to one without learning.

MBh.1.82.6 (as above). ୨. କ—ସକେ ।

Cf. 12,288.15.

୧. ମ-କ-√ବସ-अकंन् ।

मङ्गलशब् ।

୩. ଗ—ନି ବିର୍ୟାଦି ।

୪. ଗ—ଇକ ।

୫. ଜୁଗ-ଇକ ।

୬. ଛ ନାस्ତି ।

୭. ଛ—ରି ।

୮-୯. କ ଋତିତସ୍ ।

୧. କ—ସମୁଦ୍ଧ ।

ယනိ ဂြာမဂဏ ယနိ ယညာဏိ ယဗ္ဗာ အပမ္ပပဏိ ယဇ္ဇဂဟာနိ ၊

နိပပယတိန္ဒြေဗျဉ္ဇေ နိဗ္ဗိ ပြဇာ ဗျဇာ နပဏိ ဂြာမဓမ္မေ ။ ၇၈၀ ။

ယေဝါ ဂုဏံ ပွဲ နေယတော ဂုဏိ ဂြာမဉ္ဇေ ၊ မဗ္ဗိ နိ ပိဇ္ဇကဓိဉ္ဇေ ၊ ဟပဓဓိ ပပဉ္ဇေ ယာဓ ၊ မဗ္ဗိ နိ အပဉ္ဇေ ၊ မဗ္ဗိ နိ ဟိဂဏဓိဉ္ဇေ ၊ ဂုဏံ ဟ နေယာ နေယာ ယေ မိဂ ဂုဏပပါ ဟပ နိဓ ၊ အသပပ ဂုဏိယ ၊ ဗြဟ္မိ ဂုဏိ ၊ ပဓာဉ္ဇေဗျဉ္ဇေ နေယ နေယ ဟိ ဂြာမ ။

यत् क्रोधनो यचति यद्वति यद्वा तपस्तपति यच्चुहोति' ।

यैवस्वतस्तद्वत्यस्य तच्चं वृषा अमो^३ यचति क्रोधनस्य ॥ ၃၀၄ ॥

अपन् इकं (यः) च्चं (मनुष्यः) कवशा^३ (वशीकृतः) वेनि क्रोधन्य^५ (स्वक्रोधेन) । सत्स्विर् (सर्वाणि) नि निमूवाकंन्य^५ (तत्पूजितानि) । सावकन् (सर्वाणि) इं पचेःन्य^५ दान (तद्दानानि) । सत्स्विर् (सर्वं) नि तपन्य (तत्तपः) । सत्स्विर् (सर्वाणि) नि^५ हिमोमाकंन्य^५ (तद्भुतानि) । इक त (तेषां) कवेः^६ (सर्वेषां) भटार यम (भटारो यमः) सिर उमत्स् (आहरति) कल निक (फल) । तन्पकल (न फलन्ति) हरिय (तस्मै) ।^{१०} त्वत् (तस्य) कुल्^{११} (हृदयं पीडयते) । मतंन्यत्^{१२} (अतः) कवशाकन (वशीक्रियेत) तं क्रोच (स्वक्रोधः) ॥

Whatever an angry person sacrifices, whatever he gives, whatever austerities he practises, whatever he pours into sacred fires, all that Vaivasvata robs away. The endeavours of an angry person become fruitless.

MBh.12.288.27. a) Our	वृषा अमो वे) Poona मोषः	६. ज—पचेःनि ।
यचति is supported by K4	अमो.	७. स च नास्ति ।
Da4 Dn1.n4 Ds D2, 3, 8	१. स—यज्जोहोति ।	८. ✓/होम 'इत्'—अकंन्—न्य ।
M5, others यचते.	२. क—अमो वे, स—अमो	क—'कन्य ।
b) For तपति Poona	वे, ग—इयमो वे, च छ	९. क ग ज—कवेः । (सदृशः) ।
तप्यति (v.l. तपते).	ज—अमो वे ।	१०. ग ज नास्ति ।
c) For हरति Poona हरते	३. क छ—कवश ।	११. क स ग च छ—केल्, ज—
(v.l. हरेत्).	४. क—क्रोच ।	हुकेल् ।
d) For वृषा अमो (loutars	५. क—पिनुवकंन् ।	१२. क—'न्यत् ।

နိဗ္ဗိ ဂြာမာဏိ ဟာဟ ဂုဏဓမ္မိယိ ဂုဏဓမ္မိယိ ပဓာဉ္ဇေဗျဉ္ဇေ ၊

ධිවිඳි භාෂාභාෂාභාෂාභාෂාභාෂා භූ ප්‍රභාෂා ॥ ෩෪ ॥

කිහිඳි හි කෙසෙත් ॥ තුළි හි පි ගතෙති ॥ භාෂාභාෂා කෙසෙත් ॥ භාෂා භාෂා ॥
 කුළි හි ॥ පිහි කි තුළි පිහි ගි සිහි ॥ කුළි සි හි ॥ පිහි කි
 භාෂාභාෂා හි භාෂා පිහි ගි සිහි ॥ පිහි කුළි කුළි ॥ සි හි භාෂාභාෂා
 භාෂා කුළි ॥

नित्यं क्रोधात् तपो रक्षेच्छ्रियं रक्षेच्च मत्सरात् ।

विद्धां मानावमानाभ्यामात्मानं तु प्रमादतः ॥ १०६ ॥

निहन् (इति) तं (एतानि) कयत्नात्न (यतनीयानि) । इकं तप (तपः) रक्षन् (रक्षयः) ।
 मकसाधन (साधनं कृत्वा) कपडंमन् (मृत्युं) इं क्रोध इक (क्रोधस्य) । कुन (अय) ह्य श्री (श्रीः) ।
 पडं (मारणं) नि इं (ईर्ष्यायाः) परक्ष (रक्षकं) रि सिर (तस्याः) । कुन (अय) सं ह्य अवि
 (विद्या) । पडं (नाशनं) नि अहंकार (अहंकारस्य) च (च) अवमान (अवमानस्य) परक्ष
 (रक्षके) रि सिर (अस्याः) । यत्न (यद्) करक्षन्मावत (आत्मरक्षणं) । सि तत्प्रमाद (अप्रमादः)
 साधन (साधनं) इरिक् (तत्र) ॥

Penance is to be saved from anger, wealth from envy, learning from adulation and reviling, and one's self from negligence.

MBh.3.203.40. b) Our	c) अवमान is supported	२. क—तप ।, छ—तप ।
रक्षेच्च is found among	by Ś1 K1-3 D1 T2 G1.2.	३. √पडं ।
variants here and in 12.	4, others read अपमान. In	४. क—कुन ।
182.10 and 12.316 11. The	12.182.10 and 12.316.11	५. ज—नि ।
constituted text of Poona	अवमान is the dominant	६-६. ख—पषमि ।
reads in all the three	reading.	७. ख नास्ति ।
passages रक्षेत्.	१. छ—त ।	८. ग—इका ।

භාෂාභාෂා භාෂා භාෂා භාෂා භාෂා භාෂා ॥

ධිවිඳි භාෂාභාෂා භාෂා භාෂා භාෂා භාෂා ॥ ෩෫ ॥

භාෂා භාෂා ॥ තුළි භාෂා සිහි භාෂා ॥ භාෂා තුළි ॥

୧. ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ ।
 ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ ।
 ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ ।
 ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ ।
 ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ ।
 ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ । ଦୁଃସ୍ୱାସଃ କ୍ୱାନ୍ତିଃ ଶ୍ୱାସଃ ।

କ୍ରୋଧୋ ବୈଷ୍ଣବତୋ ମୃତ୍ୟୁସ୍ତୃଣ୍ଣା' ବୈତରୀଣୀ ନଦୀ ।

ବିଦ୍ୟା କାମଦୁଷ୍ଟା ସେନୁଃ ସନ୍ତୋଷୋ ନନ୍ଦନଂ ବନମ୍ ॥ ୧୧୦ ॥

ସବନ୍ ତ ବନେ (ଅଧ୍ୟାୟଦ) । ଇକି^୧ (ଏଷ:) କ୍ରୋଧ (କ୍ରୋଧ:) ସିନଃ^୨ (ମନ୍ୟତେ) ମୃତ୍ୟୁ (ମୃତ୍ୟୁ:)
 ଛରନ୍ୟ (ନାମ) । ମଞ୍ଜୁନ (ତଥା) ଇକି (ଏଷା) ତୃଣା (ତୃଣା) । ଯ ଇକ (ଏଷା) ଶ୍ୱେ: (ନଦୀ) ବୈତରୀଣୀ^୩
 (ବୈତରୀଣୀ) ଛରନ୍ୟ (ନାମ) । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୀରତ୍ୱ (ଅତ୍ୟନ୍ତବୀରତ୍ୱା) । ଦୁର୍ଗମ (ଦୁର୍ଗମା) ତୋଷି (ସ) । ଅତ୍ୟନ୍ତ
 ରି ତୋଷ୍ (ଅତ୍ୟନ୍ତତୋଷିତା:) । ଅତ୍ୟନ୍ତ ରି ସନସ୍ (ଅତ୍ୟନ୍ତତପ୍ତା:) ଶ୍ୱେନ୍ୟ (ତଦାପ:) ।^୪ ଇକି (ଏଷା) ତୃଣା
 (ତୃଣା) ତ ସନ୍ତୁ (ବିଷୟ:) ନି ବୈତରୀଣୀ ଛରନ୍ୟ (ବୈତରୀଣୀ:) । କୁନି^୫ (ଅସ) ତଂ ହ୍ରା' ଅଗ୍ନି (ବିଦ୍ୟା) । ସଂ
 ହ୍ରା' ରହସ୍ୟଜ୍ଞାନ (ରହସ୍ୟଜ୍ଞାନ) । ସିର (ସା) ଶୂନ୍ୟ (ଗୋ:) ମର୍ତ୍ତ୍ୟବର୍ଜନଂ^୬ ସକହ୍ରାନ୍ (ସର୍ବକାମଦୁଷ୍ଟା) । କୁନି
 ଇକ (ସ:) କସନ୍ତୋଷନ୍^୭ (ସନ୍ତୋଷ:) । ଯ ଇକ (ସ:) ନନ୍ଦନବନ (ନନ୍ଦନଂ ବନଂ) ଛରନ୍ୟ (ନାମ) । ତମନ୍
 (ଉଦାନଂ) ରି^୮ ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକ (ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକସ୍ୟ) । ଇକ (ସଦ୍) ନନ୍ଦନବନ (ନନ୍ଦନବନଂ) ଛରନ୍ୟ (ନାମ) । ଅତ୍ୟନ୍ତ
 (ଅତ୍ୟନ୍ତ) ରି^୯ କୋନକୁନି^{୧୦} (ଶୋଭନଂ) ॥

Anger is utter death. Avidity is the Vaitarani river (hot, fetid, filled with
 blood and bones). Knowledge is the cow of the gods that grants all desires. Con-
 tentment is like Indra's grove Nandana.

Ind. Spr. 974. All lon-	୪-୪. ଶ—ତ: ସେ: ତରୀଣି ।	୧. ଶ—ରି ।
tars spell ବୈତରୀଣୀ as ଚିରିଣି ।	୫. ଶ ନାସ୍ତି ଦଣ୍ଡ: ।	୧୦. ସ ଶ ଶ—ରି ।
୧. କ—କୃଣା ।	୬. କ—କୁନି ।	୧୧. କ-√ଉନି ^୨ ।
୨. ଶ—ଇକ, ଗ ଶ—ଇକି ।	୭. ମ-√ବୈତୁ-ଅକନି ।	
୩. ଗ—ସିନଃକ୍ରୁ: ।	୮. କ-√ସନ୍ତୋଷ-ଅନି ।	

କ୍ରୋଧଃ କ୍ରୋଧଃ କ୍ରୋଧଃ କ୍ରୋଧଃ କ୍ରୋଧଃ ।

କ୍ରୋଧଃ କ୍ରୋଧଃ କ୍ରୋଧଃ କ୍ରୋଧଃ କ୍ରୋଧଃ ।

MBh.3.30.5. a) °वाच्यं is supported by G4 M2, others have mostly °वाच्ये. For प्र Poona reads हि (without v.l.).	reads प्रजानाति (without v.l.).	३-३. छ नास्ति । ४. य—रि । ५. क नास्ति । ६-६. च—ततन्त्रुः । ७. उम्-√उज्जर्-अकॅन् ।
b) For विजानाति Poona	d) For क्वचित् Poona reads तथा (without v.l.). १-१. ग—देनि । २. क—कवशा ।	

[illegible]

यः क्रोधलोभौ त्यजति स लोके पूज्यतामियात्^२ ॥ ११३ ॥

परमार्थं (अर्थः) निकं कोष^१ (कोषस्य) डरन्त्य (नाम) । मनुः (शत्रुः) ऊँ रि (इह) शरीर
(शरीरे) कुण य^३ (एव सः) । हुन (विद्यते) प्व (चेत्) सिर (यः) ^२तुमिङ्गलकंन् (त्यजति) इकं^४
कोष (कोषं) । सिर त (सः) किनत्थङ्गन्^५ (पूज्यते) ।^६ इनलम् (स्तूयते) । विनूजा^७ (पूज्यते) अम्
(यावद्) हुन् (विद्यते) रात् (लोके) ॥

O best of kings, anger is an enemy which resides in the body of men. He, who renounces wrath and greed, becomes adorable.

MBh.3.197.31. b) For नरोत्तम Poona reads द्विजोत्तम (without v.l.).	d) Poona reads तं देवा ब्राह्मणं विदुः which is a refrain repeated in the following five stanzas.	पूज्यतेमियात्, ग क—पूज्य- तेमियात् ।
c) सोम is supported by Ś1 K1.2.4 B4 D1-3.5 G2, others reads मोह.	१-१. छ नास्ति । २. क—पूज्यतेमियात्, स ज—	३. स नास्ति । ४-४. क—तुमिज्जलकनिकं, छ— तुमिज्जलापनकं । ५. क—इत्—१/स्वह-अत् । क—

किमस्वेष्टम् ।

७. √पूजा-“इत्” । क च ज—

पितृणा । (अदण्डः) ।

६. क ग च छ ज नास्ति दण्डः ।

જાનપદાનુ પિતૃનાનુ રાજાનુ વ્રાહ્મણાનુ સ ।

લિપ્યક્તિપુત્રા જાનપદાનુ ગ્રામપુત્રાનુ સ ॥ ૧૧૧૭ ॥

ત્રિં બાલુ ઓ ગ્રામ પિતાની હિંસા કરી ॥ પિતૃ ॥ ત્રિં જાનપદ ॥ ત્રિં સં પ્રજા ॥
ત્રિં સં વ્રાહ્મણ ॥ ત્રિં ગામ જાતે ॥ તુલે સ્ત્રી દુઃખ ॥ ત્રિં પ્રે ભાગ્ય જાતે ॥ તુલે
શ્રીમિ નિમ્ન ॥ પ્રે ભાગ્ય જાતે ॥ તુ સદાકાર તુલે ગ્રામ પિતાની હિંસા કરી ॥

देवतासु विशेषेण राजसु ब्राह्मणेषु च ।

नियन्तव्यो भवेत् क्रोधो बालवृद्धातुरेषु च ॥ ११४ ॥

રિ મહ્તે (દેહ) સં ક્રોધ (ક્રોધઃ) પ્રિહન્ (યતિતવ્યં) સ્વન્ (નૂનં) કહ્તન્ય (તન્નિયન્ત્રણં) । લિપ્યં
(અર્થાત્) । રિ દેવતા (દેવતાસુ) । રિ' સં પ્રમુ (પ્રમુષુ) । રિ સં બ્રાહ્મણ (બ્રાહ્મણેષુ) । રિ રરે
(બાલેષુ) કુનં (ચ) । રિકં સ્વં મુષ્ટ (?) । રિ' સ્વં (પુરુષેષુ) અતુહં (વૃદ્ધેષુ) કુનં (અપિ) ।
રિકં ત્લસ્ લિલુ (જીર્ણેષુ) । સ્વં (પુરુષેષુ) અતુર (આતુરેષુ) કુનં (ચ) । ર' સમઙ્ગન (ઇત્યેતાદૃશેષુ)
રિકં (સ) ક્રોધ (ક્રોધઃ) પ્રિહન્ (યતિતવ્યઃ) સ્વન્ (નૂનં) કહ્તન્ય (તન્નિયન્ત્રયિત્) ॥

Anger is to be specially controlled with regard to gods, kings, brāhmanas, children, aged and diseased.

Ind. Spr 2974/1250.

૨. ગ જ—રિ ।

૬. ક ચ—રિકં ।

a) દેવતેષુ પ્રયત્નેન. c) સદા for

૩. ગ—અતુહ્ ।

૭. ક—રિ ।

મહેત્.

૪. ક—કુનં ।

૧. ક જ—રિ ।

૫. છ નાસ્તિ ।

બેદેહજાનપદાનુ રાજાનામિતિગ્રામજાતે પિતૃનાનુ

જાનપદાનુગ્રામજાતે પિતૃનાનુ ગ્રામજાતે ॥ ૧૧૧૭ ॥

પાતાની બાલુ ॥ તુલે સં જાતે ત્રિં પાતાની ॥ ત્રિં સમઙ્ગન બેદેહ ॥ બેદેહ
જાતે ॥ ત્રિં સં ત્રિં પાતાના જાતે ॥ તુલે ॥ ત્રિં ગ્રામ જાતે ॥ તુલે ॥

નિર્વિદ્યો નિર્વિદ્યો ॥ નાસ્તિદેવતા ॥ નાસ્તિદેવતા ॥ નાસ્તિદેવતા ॥

धर्माद्यहेतोः क्षमतस्तितिक्षोः क्षान्तिरुत्तमा ।

लोकसंग्रहार्थं वै सा तु धर्म्येण लभ्यते ॥ ११५ ॥

લવન્^૧ વને: (અન્યચ્ચ) । ઇક^૨ સં (ય:) કલમ્ (તિતિક્ષુ:) રિ પનસ્તીસ્ (તાપ-શીતયો:) । રિ^૩ કસિદ્ધન્ (સાધને) ઇં ધર્મં (ધર્મસ્ય) । અર્થં (અર્થસ્ય) । કલમ્ (તિતિક્ષુ:) ત (અથ) સિર (ય:) રિ^૩ હલહ્યુ (પાપપુણ્યયો:) નિ^૪ ઝજર્ (વાચિ) । કત્મુ (લભ્યતે) ત પઠેન્ (મૃત્યુ:) નિ ક્ષોષ^૫ (ક્ષોષસ્ય) વે નિર (તેન) । મકનિમિત્ત^૬ (નિમિત્તં કૃત્વા) કષીરનિર (સ્વધૈર્યં) । કાકર્ષણ^૭ (આકર્ષણં) ઇકં લોક (લોકસ્ય) વે નિર (તેન) ॥

To one who forgives and forbears for the sake of dharma and artha, śānti is the ultimate. And śānti is cultivated by patience.

MBh.12.156.16.	a)	only two mss. B1,2, others	૨. ગ—ઇકં ।
ક્ષમતઃ is supported by only one ms. M2, the Poona text is ક્ષમતે (v.l. ક્ષમતિ, ક્ષમયા).		have ક્ષાન્તિરુચ્યતે, ક્ષાન્તિરુત્તમા and in S ધર્મ ઉત્તમઃ .	૩. વ છ—રિ ।
	c)	વૈ is supported by three B and three D mss. and all the available S mss., others read તુ, ચ, વા.	૪. જ—નિકં ।
b) For તિતિક્ષો: Poona reads તિતિક્ષા (without v.l.). ક્ષાન્તિરુત્તમા is supported by			૫. ગ—ક્ષોષઃ ।
			૬. ક—મકનિમિત્ત । (સદષ્ટઃ) ।
			૭. ક-√આકર્ષણ ।
		૧. જ—લવન્ત ।	

નાસ્તિદેવતા ॥ નાસ્તિદેવતા ॥ નાસ્તિદેવતા ॥

નાસ્તિદેવતા ॥ નાસ્તિદેવતા ॥ નાસ્તિદેવતા ॥

નાસ્તિદેવતા ॥ નાસ્તિદેવતા ॥ નાસ્તિદેવતા ॥

नास्तिधर्मं देवनिर्वा च देवतामा च कुत्सनम् ।

इदं धर्मं च मानं च क्रोधं तैश्च यं वर्जयेत् ॥ ११६ ॥

यद्यपि (यद्यपि) संशया (संशयो भवेत्) कसं^१ म् (पुरुषस्य) रि हन (अस्तित्वे) नि परलोक (परलोकस्य) । म् (च) फल (फलस्य) नि शुभाशुभकर्म (शुभाशुभकर्मणां) ।^२ तद्यपि (तद्यपि) मज्जन (एवं) । अय्यंन (वर्जयेत्) जुग^३ (एव) इकं (एतद्) अशुभकर्म (अशुभं कर्म) । लि सं ह्यं (वचनं) आगम (आगमस्य) । सिङ्गहन^४ (वर्जय) इकं (ताम्यशुभानि) कर्म (कर्माणि) सेनुहुतकं^५ (सर्वं त्याज्यं) सं पण्डित (पण्डितेन) । लुओक^६ (असत्यो भवेत्) एव (अपि) रक्ख (अथ) सं पण्डित (पण्डितः) । अह्मा^७ (द्विषा भवेत्) सं ह्यं आगम (आगमः) । रि हन (अस्तित्वे) नि स्वर्गनरक (स्वर्गनरकयोः) । तन्वफल^८ (अफलं भवेत्) इकं शुभाशुभकर्म (शुभाशुभकर्म) । तन् (न) हन (विद्यते) तः (हि) कोचिच (दोषः) नि उभितुहु (विश्वासे) वरः (शब्दे) सं पण्डित (पण्डितानां) । सुमिङ्गहनं (वर्जयेत् [चेत् सः]) अशुभप्रवृत्ति (अशुभप्रवृत्ति) लि (इति वचनं) सं ह्यं आगम (आगमस्य) । 'अपमं'^९ (निश्चितः) एव (अथ) सं ह्यं आगम (आगमः) ।^{१०} नियत (नियतं) मफल^{११} (फलवता) नि शुभाशुभकर्म (शुभाशुभकर्मणां) ।^{१२} म् (अथ) हिलं (हतः) नास्तिकावस् (नास्तिकः स्पष्टं) ।^{१३} कक्कमन् (निमग्नः) य (सः) रि निरय (निरये) ॥

Even though there be doubt about the existence of the other world, the wise ought to give up evil. In the case of non-existence nothing will happen, but in case the other world does exist, the atheist is undone.

१. ज—कं ।	सेनुहुतकन् ।	१०. ज—अपङ्गः ।
२. ज नास्ति ।	६. छ—लुओकं ।	११. ज—पफल ।
३. ख नास्ति ।	७. अ—√द-अ । क ज—अह्मा ।	१२. छ नास्ति ।
४. √सिङ्गः ।	८. छ—तन् फल ।	१३. ख ग च छ ज नास्ति ।
५. स-इन्-√उहुत्-अकन् । क—	९-१०. छ दृष्टिप्लुतिः ।	

॥ बुद्धो पञ्चमो भगवान् विदेवः ।

आनन्दोऽपि पञ्चमो भगवान् ॥ ११८ ॥

आनि पञ्चमो भगवान् भू भवति न भवति न भवति न भवति । भू भवति ।

अथ अपि अपि न भू भवति न भवति न भवति न भवति । भू भवति ।

न बुद्धपूर्वं प्रत्यक्षं परलोकं विदुर्बुधाः ।

आयमास्त्यनस्तिकस्य अह्मास्त्यं विद्यामता ॥ ११८ ॥

तन् (न) प्रत्यक्ष (प्रत्यक्षं) क्त (हि) पञ्चुः (ज्ञानं) सं पण्डित^१ (पण्डितानां) रि ह्यम् (अस्तित्वे)
नि परलोके (परलोकस्य) । स्वर्गनरक (स्वर्गनरकयोः) । कुन्^२ (परं) अपन् (यतः) अर्धेनः (स्वितः)
सं ह्य^३ आगम^४ (आगमः) पित्रमाणाकिनर (प्रमाणीकृतस्तेः) । मतंन्यन् (अतः) प्रत्यक्ष (प्रत्यक्षं) स्विद्
(सर्वं) नि (तद्) ह्युः निर (ज्ञानं) ॥

The wise know that the other world has neither been seen before nor is it visible to the eyes now. One has to take it on faith and not overstep the scriptures.

MBh.12.28.41. d) For षता (without v.l.).

२. ख च छ—आगम । (सदण्डः) ।

विजानता Poona reads बुभू- १. च—पण्डित । (सदण्डः) ।

अप्रामाण्यं च वेदानां शास्त्राणां चातिलङ्घनम्^१ ।

सर्वत्र ज्ञानवस्थानमेतन्नाशनमात्मनः ॥ ११६ ॥

लब्धम् (अथ) त वनेः (चान्यद्) । य[न] (यदि) तन् (न) प्रमाणाकन (प्रमाणीक्रियते) वरः
(उपदेशः) सं ह्य^२ वेद (वेदानां) । तन् (न) पितृहन् (अवस्थानं) वरः^३ (उपदेशेषु) सं ह्य^४ धर्मशास्त्र^५
(धर्मशास्त्रस्य) कुन्^६ (अपि) । म्वं (च) तद्भू^७(न) तूतकन (अनुपात्यते) पक्ष (पक्षः, वचनं) सं ह्यं
आगम (आगमस्य) । नियत (नियतं) हिलं (नाशनं) नि आत्म (आत्मनः) । पुनर्भावि^८ (पुनर्भाविः)
बलुम्बलुम् (मुहुर्मुहुः) रि संसार (संसारे) ॥

अप्रामाण्यं च वेदानां शास्त्राणां चातिलङ्घनम्^१ ।

सर्वत्र ज्ञानवस्थानमेतन्नाशनमात्मनः ॥ ११६ ॥

लब्धम् (अथ) त वनेः (चान्यद्) । य[न] (यदि) तन् (न) प्रमाणाकन (प्रमाणीक्रियते) वरः
(उपदेशः) सं ह्य^२ वेद (वेदानां) । तन् (न) पितृहन् (अवस्थानं) वरः^३ (उपदेशेषु) सं ह्य^४ धर्मशास्त्र^५
(धर्मशास्त्रस्य) कुन्^६ (अपि) । म्वं (च) तद्भू^७(न) तूतकन (अनुपात्यते) पक्ष (पक्षः, वचनं) सं ह्यं
आगम (आगमस्य) । नियत (नियतं) हिलं (नाशनं) नि आत्म (आत्मनः) । पुनर्भावि^८ (पुनर्भाविः)
बलुम्बलुम् (मुहुर्मुहुः) रि संसार (संसारे) ॥

Not accepting the authority of the Vedas, overstepping the śāstras, loss of faith all over—these lead to one's annihilation.

MBh. (Citrāśālā ed.) च सर्वत्र.

२. क—रत ।

13.37.11. b) mss. चातिलंघनं,
चातिलंघनं, च विलंघनं, चैव
लंघनं.

१. क—चतिलंघनम्, ख—
चतिलङ्घनम्, ग ज—
चातिलङ्घनम्, च—चति-

३. ख—शास्त्र ।

४. क—कुन् ।

५. ग—पूर्णभाव ।

c) Many mss. अव्यवस्था

लंघनम् ।

କାହିଁକି ନିକ୍ଷେପିତ କରାଯାଇ ପାରେନା ?

ପାଠ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ପ୍ରସାର । ॥ ୧୨୦ ॥

ପାଠ ଯା ପ୍ରତି କାହିଁକି । ପାଠ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ନି ପାଠ ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ
ଦ୍ଵାରା ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ ।
ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ ।
ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ ।
ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ ।
ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ ।

ନାସ୍ତିକ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର କୃତେ ଶାସ୍ତ୍ରାବଳୀର ଲିଖିତ ।

ବାସନ୍ତ: କୁଞ୍ଜ ବିଷୟଂ^୨ ନରଂ ରେଞ୍ଜୁମିବୋଦୟତମ୍ ॥ ୧୨୦ ॥

ହନ (ବିଚ୍ଛତେ) ସର (ଚେତ୍) ଧ୍ଵଂ (ନରଂ) ନାସ୍ତିକ୍ୟ (ନାସ୍ତିକ୍ୟଃ) । ତନ୍ୟମିବୁଦ୍ଧ (ଅସ୍ମଦ୍) ରି^୩ ହନ
(ଅସ୍ତିତ୍ବେ) ନି ଶୁଭାଶୁଭକର୍ମଫଳ (ଶୁଭାଶୁଭକର୍ମଫଳାନାଂ) । ଉପସ୍ଥାପନ (ଅତିଳକ୍ଷ୍ମଣେ) ଇଂ (ସର୍ବ) ସେନୁହତକର୍ମ
(ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ) ସଂ ହା^୪ ଆଗମ^୫ (ଆଗମେନ) । ଯଦ୍ଵାପି (ଯଦ୍ଵାପି) ଅସ୍ମା^୬ (ଆତିଥେୟ: host) ଯ ରି କ୍ତିତ ତୁଷି
(ଅସ୍ମାନ୍ ପ୍ରତ୍ୟପି) । ଶୋହନ (ଦୂର ସ୍ଥାପନୀୟଃ) କୁଞ୍ଜ (ହି) ଯ (ସଃ) । ହସ୍ତ (ମା) କ୍ତିତ (ତ୍ଵଂ) ଶର୍ତ୍ତନିରୀୟ
(ଦକ୍ଷିଣପାର୍ଶ୍ଵେ ସ୍ଥାପୟ ତଂ) । ଅପନ୍ (ଯତଃ) ତନ୍ (ନ) ହନ (ବିଚ୍ଛତେ) ପହିନ୍ୟ (ତଦ୍ଭେଦଃ) ସବନ୍ ଅଞ୍ଜିନ୍
(ବାତାଦ୍) ଅବୁ^୭ (ବଳବତଃ) ଠି^୮ ଲିଞ୍ଜିର୍ (କୂଳେ) ଇଂ ଶ୍ଵଃ^୯ (ନୟାଃ) । କ୍ଷ୍ମ ନି (ଯଥା) ବସ (ହନ୍ୟାଦ୍)
ସନ୍^{୧୦} (?) ଅନିବାରଣ (ପାତୟେତ୍) । ହନନ୍ କବି (ଅନ୍ୟଦ୍ଵା) ଶ୍ଵ (ରେଞ୍ଜୁ) ଶ୍ଵ^{୧୧} (ଭ୍ରାନ୍ତଂ, ଉଦୟତଂ) କ୍ଷ୍ମ
ନି (ତଦ୍ରୂପଂ) ନିୟତ (ନିୟତଂ) ମଳିତ୍ (?) ଅନମାଳ^{୧୨} (?) ॥

Be confident and put to your left (i.e. cast out) the atheist who has broken tradition, like the wind [the trees] on a river's bank. Cast him away just as one would the upraised dust.

MBh.12.309.15. a) G2.

Poona reads କୂଳପାତମି-
ବାସ୍ତିରମ୍ (v.l. କୂଳପାତଂ, କୂଳ-
ପାତଂ, କୂଳପାତଂ. Our ସ୍ଥିତଂ is
supported by K6 B0.6.7.9
Da3.a4 Dn1.n4 Ds D2.3.8

c) ବିଷୟଂ is supported
by K7 D4.9, D5.7 T2 G1-
3 M1.5-7 ବିଷୟଂ, others
ବିଷୟଃ, ବିଷୟାଃ .

d) For ନରଂ ରେଞ୍ଜୁ Poona

reads ନରଂ ରେଞ୍ଜୁ (v.l. ରବରେଞ୍ଜୁ,
ନରରେଞ୍ଜୁ, କୁରେଞ୍ଜୁ, କରେଞ୍ଜୁ, କର-
ରେଞ୍ଜୁ). Our ନରଂ ରେଞ୍ଜୁ is sup-
ported by K6.7 D4.9.

୧. ଗ—ବସନ୍ତଃ, ଘ—ବାସନ୍ତଃ ।

୨. କ—ବିଷୟଂ, ଖ ଗ—

- विश्रब्धं, छ—विश्रण्डी, ५. अ-√सोः-अ । ८. म-√तूद् ।
 अ—विश्रब्धं । ६. अ-√दस् । छ—अदस् । ९. √ब्लक् ।
 ३. ज—रि । (सदण्डः) । १०. अ-√तमाल । च छ—
 ४. छ—गगम । ७-७. ग—रि पिङ्गित्वं । अमल ।

१५. काष्ठीका निष्क्रियाः पुनरावृत्तिः ।

विहिंसकाः दुराचाराः न भवन्ति गतायुषः ॥ १२१ ॥

अथानि कृते प्रे काष्ठीका । प्रे निष्क्रिया कृते । निष्क्रिया कृते प्रे अथानि पवित्राणां ।
 प्रे प्रे । प्रे अथानि पवित्राणां गम म प्रे अथानि । अथानि म प्रे अथानि । प्रे
 विहिंसकाः पुनरावृत्तिः कृते । प्रे दुराचाराः कृते । कृते अथ प्रे अथानि । अथानि
 अथानि कृते ।

ये नास्तिका निष्क्रियाश्च गुरुशास्त्रातिलङ्घिनः^१ ।

विहिंसका^२ दुराचारास्ते भवन्ति गतायुषः ॥ १२१ ॥

अपन् (अथ) इकं व्वं (पुरुषाः) नास्तिक (नास्तिकाः) । व्वं (पुरुषाः) निष्क्रिय (निष्क्रियाः)
 कुनं^३ (च) । निष्क्रिय (निष्क्रियः) इरनि (नाम) व्वं^४ (पुरुषः) नन् (न) पमिदिकन्^५ (साधनोति)
 त्रिवर्गं (त्रिवर्गं) ।^६ व्वं (पुरुषः) तन् (न) पमिसिङ्गिः^७ (विश्वसिति) रस (रसं) सं ह्य^८ आगम
 (आगमस्य) । वरवरः^९ (उपदेशान्) सं गुरु कुनं^{१०} (गुरोश्च) ।^{११} व्वं (नराः) हिंसक प्रवृत्ति
 (हिंसकप्रवृत्तिः) कुनं^{१२} (च) ।^{१३} व्वं (नराः) दुराचार (दुराचाराः) कुनं^{१४} (च) । इक (अथ) त^{१५}
 (ते) व्वं (नराः) मङ्गल क्रमन्य (एवंक्रमाः) । य इक (ते) माति (मृताः) इरन्य (नाम) ॥

The atheists perform no rites. They transgress preceptors and scriptures.
 They hurt and injure. They misbehave. They lose their vital power.

MBh. (Citraśālā ed.) 13. चारा^० (for दुराचारा^०).

छ—विहिंसकः ।

104.11. a) Some mss. वा
 (for च).

१. ल—लङ्गनाः, ग—

३. च छ—कुनं ।

°शास्त्रैतिलाङ्घनः, च—

४. क ल नास्ति, छ सदण्डः ।

b) Many mss. °मिलङ्घिनः.

°लङ्घनः, छ—°लंगनः,

५. √सिद्ध ।

c) Mss. अवर्मेज्ञा (for
 विहिंसका). विहिंसका is found
 in none. Some mss. गता-

ज—°स्त्रतिलाङ्घनः ।

६. छ नास्ति ।

२. क—विहिंसक, ल—विहि-

७. क ग ज—पिसिङ्गिः ।

ङ्गता, ग च ज—विहिङ्गताः,

√सिङ्गिः ।

ඉතරාලු පාලකයාන 1 තුනේ පිඩිනු කුමාරයාන 2෦෦3 නමුත් කුමාර 1 පාලක තුනේ
 ටු පිඩිනු පාලක තුනේ 11

द्वे कर्मणी नरः कुर्वन्निह लोके महीयते ।

अब्रुवन् पुरुषं किञ्चिदसतो नार्थयंस्तथा ॥ १२३ ॥

කුණ (අය) ලි (වචන) මම (බවේ) 1¹ ඩ් (ද්ව) ඉක² උල:³ (කර්මණී) නිමිස (නිමිස)
 නි ඩ් (ලොකානා) ඉනස්තුති (ස්තුයමානානා) 1 ලිඛ්‍ය (තද්විභා) 1 ඉක (ය:) පිසිනිඳු (නේව)
 මුජරක⁴ (භාෂේත) පරුෂවචන (පරුෂවචන) 1 ඉක (ය:) පිසිනිඳු (නේව) කුමිරකිරි (විනිසේ)
 උල: (කර්ම) තත්පුති (අයුක්ත) කුණ (ච) 1² සමජුන (ආව) ඉක ඩ් (නර:) පිනුකිනු (පූජ්‍යතේ)
 හේ (විද්‍යමාන:) රාජ (ලොකේ) 11

In this world one becomes great by performing two kinds of deeds—uttering nothing that is harsh, and not making requests to the low and vile.

MBh.5.33.50. b) For *इह* mss. read *न ब्रूयात्*.

1. ग ज नास्ति दण्डः ।

Poona has *अस्मिन्*. *महीयते* is d) *नार्थयन्* is adopted

2. छ—इक ।

supported by the major- by the Poona text, the

3. ज—उलः । (सदण्डः) ।

ity of S manuscripts, variants are *अनर्थयन्*, *नार्च-*

4. ग—उमुजरकन, च छ ज—

others read *विराजते*, *विरोचते*, *यन्*, *नाश्रयन्*, *अनर्थयन्*. For

*कन ।

अधिराचते. *नार्थयंस्तथा* S variants are

5. छ नास्ति ।

c) For *अब्रुवन्* most S *नार्थयेत* च, *नार्थयीत* च.

පාලකයා 1 පාලකයා 1 පාලකයා 1

පාලකයා 1 පාලකයා 1 පාලකයා 1

තුනේ පාලකයා 1 පාලකයා 1 පාලකයා 1 පාලකයා 1
 පාලකයා 1 පාලකයා 1 පාලකයා 1 පාලකයා 1
 පාලකයා 1 පාලකයා 1 පාලකයා 1 පාලකයා 1
 පාලකයා 1 පාලකයා 1 පාලකයා 1 පාලකයා 1

सम्यगल्पं च अक्षय्यमविक्षिप्तेन चेतसा ।

आकप्रबन्धो¹ हि संरागाद्² विरागाद्वा भवेदसन् ॥ १२४ ॥

ඉක ත් (යද) උමරක (කප්‍යේ) 1 රුහ්³ (භර්‍ය් බවේ)-ත ය (තද) 1 හ්‍ය (මා) ත (අය)

विनिस्ताराकैन्^४ (विस्तारं कुर्यात्) । हम्भ (भा) ह्यन्^५ह्यन् (कामवेत) कवर्जन्^६ (वर्जनं) अह्वयन्^७ (भाषणस्य) । अपन् (अथ) इकं उजर् (वचनं) यन्^८ (चेत्) जम्भत् (?) ।^९ हन् (भवति) हर्ष (हर्षः) । हन्^{१०} (भवति) इलिक् (बीभत्सा) पिनुहरम्भ^{११} (तत्कृता) । तन् (न) रह्यु (धर्म्यं) त ऊरनिक (तन्नाम) ॥

One should talk measured and correct words with a sane mind. Speech is corrupted by love and hatred.

१. छ—वाक्प्रबन्धो, ग ज—	रगत् ।	६. च छ ज—यज् ।
वाक्प्रबन्धो, च—वक्प्रबन्धो,	३. र-√ह्यु-अ ।	७. च छ नास्ति ।
छ—वक्प्रबन्धो ।	४. √विस्तार-“इन्”-अकैन् ।	८. क ख ज—हन् ।
२. क—संरागात्, ख—रागात्,	क—“कन् ।	९. √पुहर-“इन्”-स्य ।
ग—नारगत्, च छ ज—	५. क-√वज्जन ।	

अप्युपपत्तिं अप्युपपत्तिं विविधं वाक् सुभाषिता ।

संभुतं सुभाषितां पुंसामनर्थायोपपद्यते ॥ १२५ ॥

अपन्^१ (अथ) इकं उजर् (वचनं) यन् (यदि) रह्यु (शोभनं) । रह्यु (कल्याणं भवति) त (अथ) कोजरन्भ^२ (तद्वचनं) । तन् (न) तुङ्गल् (एकं) इकं सुख (मुखं) कपुहर (कृतं) वेभ्य (तेन) । यद्यपि (यद्यपि) रह्यु (शोभनं) तोवि (अपि) ।^३ य[न्] (यदि) तन् (न) रह्यु (शोभनं) कोजरन्भ (तद्वचनं) । इरिकं उज्जरकैन् (वक्तुः) तुवि^४ (अपि) । प्वन्^५ (अथ) पम्पुहर (करोति) सर (पीडा) ॥

अभ्यासहति कल्याणं विविधं वाक् सुभाषिता ।

संभु^६ सुभाषिता पुंसामनर्थायोपपद्यते ॥ १२५ ॥

अपन् (अथ) इकं उजर् (वचनं) यन् (यदि) रह्यु (शोभनं) । रह्यु (कल्याणं भवति) त (अथ) कोजरन्भ^२ (तद्वचनं) । तन् (न) तुङ्गल् (एकं) इकं सुख (मुखं) कपुहर (कृतं) वेभ्य (तेन) । यद्यपि (यद्यपि) रह्यु (शोभनं) तोवि (अपि) ।^३ य[न्] (यदि) तन् (न) रह्यु (शोभनं) कोजरन्भ (तद्वचनं) । इरिकं उज्जरकैन् (वक्तुः) तुवि^४ (अपि) । प्वन्^५ (अथ) पम्पुहर (करोति) सर (पीडा) ॥

Well-formed speech brings much good. But if ill-formed it brings evil to men.

MBh.5.34.74. b) विविधं सततं, विविधा.	१. च छ—वेव ।
is supported by K1.4 B2-4	२. क-√उजर्-अन्-स्य ।
Dn2 D1.2, other mss. read राजन् (without v.l.).	३. छ नास्ति दण्डः ।

A tree cut by an axe slowly regrows. But the wound made by ugly words does not heal.

१०७

(तिरस्करणीयाः) तनुयन्^{१०} (?) । पावक (शरीरभूताः) नि पावप्य (पावप्यस्य) अङ्गजर् (ये भाषन्ते) मङ्गन (एवं) ॥

Let no insult be shown to the crippled, to the man with an extra finger or toe, to the unlearned, the condemned, the ugly, the poor, the feeble.

See MBh. (Citraśālā	हिनिलगन् ।	६-९. क—तनिरस्कारान्, ख—
ed.) 13.104.35. b) Many	३. क नास्ति ।	तनिरस्तारान्, ग—तनि-
mss. बभोषिकान् (for विग-	४. ग—बुहि ।	रास्तारान्, च छ—
हितान्).	५. क च छ ज—अङ्गजि, ग—	तनिरस्तरन्. ज—तनिर-
d) Some mss. जाति (for	हङ्गजि ।	स्करन् ।
सत्त्व). A few read सत्य.	६. छ नास्ति ।	१०. छ—तमुजन् ।
१. ज—निहन् ।	७. क—दुर्भग, ज—दुर्भग ।	
२. क—हिनिल, ख ग ज—	८-८. ग नास्ति ।	

काकावर्णमिव पुत्रोऽप्यसौ न भवति । तस्मात् न भवति ।

मत्तम्यन् (अतः) मङ्ग (इह) सं महापण्डितः (महापण्डितः) । सं मङ्गलं कस्यन् (भूतसत्य-

वतः) । तन् (न) पङ्कधनम् (आक्रोशेत्) । तन् (न) पङ्क (कुर्यात्) पङ्कन्य (पङ्कन्यं) । तन् (न) पङ्कपत् (निन्देत्) ।^{१५} इतिबेः तन् (न) मृषावाद् (मृषा वदेत्) । यत्न (यतेत्) जग (हि) सिर (सः) अमिहिरि^{१६} (नियन्तुं) उन्निर (स्ववाचं) । इमज (रजेत्) हल (अन्येषां) नि लेन् (पापान्) ॥

नाक्रोशमिच्छेन्न मृषा वदेच्च न पङ्कन्यं जनवाद्^१ न कुर्यात् ।

सत्यव्रतो मितभाषोऽग्रमस्तस्तस्य^२ वाङ्मरमुञ्जति गुप्तिम्^३ ॥ १३० ॥

मत्तम्यन् (अतः) मङ्ग (इह) सं महापण्डितः (महापण्डितः) । सं मङ्गलं कस्यन् (भूतसत्य-
वतः) । तन् (न) पङ्कधनम् (आक्रोशेत्) । तन् (न) पङ्क (कुर्यात्) पङ्कन्य (पङ्कन्यं) । तन् (न) पङ्कपत्
(निन्देत्) ।^{१५} इतिबेः तन् (न) मृषावाद् (मृषा वदेत्) । यत्न (यतेत्) जग (हि) सिर (सः)
अमिहिरि^{१६} (नियन्तुं) उन्निर (स्ववाचं) । इमज (रजेत्) हल (अन्येषां) नि लेन् (पापान्) ॥

One should not desire to abuse, speak what is false, or slander and gossip.
If he is true and measured in speech, he protects and guards the wordy door.

MBh.12.261.24. a) (marg.) T1 G1.3 M1, 5.7, अर्हेत्, अर्हेत्.
इच्छेत् is supported by B6 others read अर्हेत्, आर्हेत्. b) पङ्कन्यं is supported

by M6, others read पैशुनं.

n is supported by T1 G1.3

M1.6.7.

d) Poona reads तथास्य

वाग्द्वारमथो सुगुप्तम्.

१. ख—जनवदन्,

ग—जन-

वादान् ।

२. ख छ—°प्रमत्तः । तथास्य,

ग—°प्रमत्तः । तटास्य,

ज—°प्रमत्तः । तत्तस्य ।

३. ख—गुप्तम्, ज—गुप्तिन् ।

४. ग—मतंन्य ।

५. ज—पण्डित ।

६. ख—॥

७. ख ग—पङ्कमुमुमन ।

८. ज नास्ति दण्डः ।

९. ✓पिहँद ।

पुत्राणां पुत्राणां यः पुत्राणां पुत्राणां पुत्राणां ।

॥ १०॥ ॥ ११॥ ॥ १२॥ ॥ १३॥ ॥ १४॥ ॥ १५॥ ॥ १६॥ ॥ १७॥ ॥ १८॥ ॥ १९॥ ॥ २०॥ ॥

॥ २१॥ ॥ २२॥ ॥ २३॥ ॥ २४॥ ॥ २५॥ ॥ २६॥ ॥ २७॥ ॥ २८॥ ॥ २९॥ ॥ ३०॥ ॥ ३१॥ ॥ ३२॥ ॥ ३३॥ ॥ ३४॥ ॥ ३५॥ ॥ ३६॥ ॥ ३७॥ ॥ ३८॥ ॥ ३९॥ ॥ ४०॥ ॥ ४१॥ ॥ ४२॥ ॥ ४३॥ ॥ ४४॥ ॥ ४५॥ ॥ ४६॥ ॥ ४७॥ ॥ ४८॥ ॥ ४९॥ ॥ ५०॥ ॥ ५१॥ ॥ ५२॥ ॥ ५३॥ ॥ ५४॥ ॥ ५५॥ ॥ ५६॥ ॥ ५७॥ ॥ ५८॥ ॥ ५९॥ ॥ ६०॥ ॥ ६१॥ ॥ ६२॥ ॥ ६३॥ ॥ ६४॥ ॥ ६५॥ ॥ ६६॥ ॥ ६७॥ ॥ ६८॥ ॥ ६९॥ ॥ ७०॥ ॥ ७१॥ ॥ ७२॥ ॥ ७३॥ ॥ ७४॥ ॥ ७५॥ ॥ ७६॥ ॥ ७७॥ ॥ ७८॥ ॥ ७९॥ ॥ ८०॥ ॥ ८१॥ ॥ ८२॥ ॥ ८३॥ ॥ ८४॥ ॥ ८५॥ ॥ ८६॥ ॥ ८७॥ ॥ ८८॥ ॥ ८९॥ ॥ ९०॥ ॥ ९१॥ ॥ ९२॥ ॥ ९३॥ ॥ ९४॥ ॥ ९५॥ ॥ ९६॥ ॥ ९७॥ ॥ ९८॥ ॥ ९९॥ ॥ १००॥ ॥

प्रत्यक्षं गुणवादी यः परोक्षे तु विनिन्दकः ।

स मानवः इव बल्लोके^१ नष्टलोकपरायणः ॥ १३१ ॥

कुनं (अथ) इकं (यः) व्भं (नरः) मकुं (इह) कमन्य (तत्कमः) । यन् (यदा) रि^२ हृष्टम् (प्रत्यक्षं) यन्^३ (तदा) पङ्कलम् (स्तोति) । अङ्कुपत् (विनिन्दति) यन् (यदा) रि^४ बुरि^५ (परोक्षे) । य इक (इत्येते) द्योल् (दुष्टाः) इरन्य (नाम) ।^६ न^७ हने (यदा) रात् (लोकेषु) । दूरम् (दूरं तिष्ठन्तु ते) तंम्भं (लप्यन्ते) ह्यु रि (शुभं) इहत्र परत्र (इहत्र परत्र) ॥

Counting the virtues when face to face, but reviling when out of sight—such a one is like a cur, who loses the world.

MBh.12.115.11.

a)

वरः for °परायणः .

३. ख नास्ति ।

Several mss. प्रत्यक्ष-

१. क—शटोलोके, ख—शटो-

४. छ—रि ।

b) Poona text परोक्षं तु

ल्लोके, ग—शटोलोके, च

५. ज—दूरि ।

विनिन्दकः (v.l. परोक्षे चापि

छ—शटोलोके, ज—

६. ज नास्ति ।

निन्दकः).

शटोलो ।

७. च छ नास्ति ।

d) Several N mss. °परा-

२. ज—रि ।

॥ १०॥ ॥ ११॥ ॥ १२॥ ॥ १३॥ ॥ १४॥ ॥ १५॥ ॥ १६॥ ॥ १७॥ ॥ १८॥ ॥ १९॥ ॥ २०॥ ॥ २१॥ ॥ २२॥ ॥ २३॥ ॥ २४॥ ॥ २५॥ ॥ २६॥ ॥ २७॥ ॥ २८॥ ॥ २९॥ ॥ ३०॥ ॥ ३१॥ ॥ ३२॥ ॥ ३३॥ ॥ ३४॥ ॥ ३५॥ ॥ ३६॥ ॥ ३७॥ ॥ ३८॥ ॥ ३९॥ ॥ ४०॥ ॥ ४१॥ ॥ ४२॥ ॥ ४३॥ ॥ ४४॥ ॥ ४५॥ ॥ ४६॥ ॥ ४७॥ ॥ ४८॥ ॥ ४९॥ ॥ ५०॥ ॥ ५१॥ ॥ ५२॥ ॥ ५३॥ ॥ ५४॥ ॥ ५५॥ ॥ ५६॥ ॥ ५७॥ ॥ ५८॥ ॥ ५९॥ ॥ ६०॥ ॥ ६१॥ ॥ ६२॥ ॥ ६३॥ ॥ ६४॥ ॥ ६५॥ ॥ ६६॥ ॥ ६७॥ ॥ ६८॥ ॥ ६९॥ ॥ ७०॥ ॥ ७१॥ ॥ ७२॥ ॥ ७३॥ ॥ ७४॥ ॥ ७५॥ ॥ ७६॥ ॥ ७७॥ ॥ ७८॥ ॥ ७९॥ ॥ ८०॥ ॥ ८१॥ ॥ ८२॥ ॥ ८३॥ ॥ ८४॥ ॥ ८५॥ ॥ ८६॥ ॥ ८७॥ ॥ ८८॥ ॥ ८९॥ ॥ ९०॥ ॥ ९१॥ ॥ ९२॥ ॥ ९३॥ ॥ ९४॥ ॥ ९५॥ ॥ ९६॥ ॥ ९७॥ ॥ ९८॥ ॥ ९९॥ ॥ १००॥ ॥

කුණු පාටි පිටානුප්පා කුණු ප්‍රි පා පානුප්පා ॥ පුණු ॥

පානුප්පා පානු පුණු පුණු පුණු පුණු ॥ පානු පුණු ॥ පුණු පුණු ॥

न बाध्यः परिवादो बं न श्रोतव्यः कदाचन ।

कर्णो वापि पिघातव्यो गन्तव्यं वा ततोऽन्यतः ॥ १३२ ॥

मतंन्य^१ (अतः) तन् (न) उजरवन (वाच्यः) जुग (हि) कोपेत्^२ (परिवादः) इं लेन् (अन्येषां) । तन् (न) कर्णं (श्रोतव्यः) । तुकुपनं (पिघातव्यो) तलिङ्ग (कर्णो) । मूर^३ (अपघावि-
तव्यं) कुनं^४ (च) ॥

Neither should one ever repeat or pronounce calumny. Either one should shut his ears or move on.

- MBh.12.130.12.b) कदा- कर्णावती, कर्णावय, कर्णो तत्र, १. क ज—मतंन्य, च छ—
चन is supported by Ś1 K4 कर्णावय). मतंन्यन् ।
D1, others read कयञ्चन. d) गन्तव्यं is supported २. क-√उपेत्-अन् ।
c) For कर्णो वापि Poona by K3 D4.7 S, other mss. ३. √मूर-अ ।
reads कर्णावय (v.l. कर्णावय, प्रस्थेयं. ४. ख ज—कुनं ।

පානුප්පා පානු පුණු පුණු පුණු පුණු ॥ පුණු ॥

කුණු පානු පුණු පුණු පුණු පුණු ॥ පුණු ॥

පානු පුණු පුණු පුණු පුණු පුණු පුණු පුණු ॥ පුණු පුණු ॥ පුණු පුණු ॥

सत्यवर्म्मभ्युतात् पुंसः कृद्धावाशोविवादिब ।

नास्तिकोऽप्युद्विजेतेह जनः किं पुनरास्तिकः ॥ १३३ ॥

इकं बं (नराः) नास्तिक (नास्तिकाः) तुषि (अपि) । अतकुत्^१ (भीताः) जुग (हि) य रि (ते) बं मिष्य (मिष्यानेभ्यः) । बं^२ (नरात्) गी कोष^३ (अतिकृद्धात्) ।^४ ककुत्तन् (सत्यं) अव^५ (यतः) तन् (न) वहि (भेदः) बं सत्यं (आधिनिवात्) इकं बं (पुरुषस्य) नकुत्त (ईदृशस्य) । हय्य (न)

त (अथ) विनुबुस्* (उच्यते) सं धार्मिक (धार्मिकः) ॥

Even an atheist would recoil from the untruthful and the wrathful. Much more so the man of faith.

MBh.1.69.15. c) Poona	१. छ—अतकुत् । (सदण्डः)	५-५. ख—कतुह्वन्तप ।
अनास्तिकोऽप्युद्विजते (v.l.	२. ज—म्बं ।	६. √बुबुस्-°द्वन् ।
mostly in S नास्तिकोऽप्युद्विज-	३. ख—अक्रोध ।	
त्येव, °जेदेनं, °जेदेव).	४. छ—नास्ति ।	

अथैतं कस्य पुण्यं भूयिष्यति ॥

पुण्यं कस्य भूयिष्यति ॥

अथैतं कस्य पुण्यं भूयिष्यति ॥
 अथैतं कस्य पुण्यं भूयिष्यति ॥
 अथैतं कस्य पुण्यं भूयिष्यति ॥
 अथैतं कस्य पुण्यं भूयिष्यति ॥

अमृतं च मृत्युश्च द्वयं वेहे प्रतिष्ठितम् ।

मृत्युरापद्यते मोहात् सत्येनापद्यतेऽमृतम् ॥ १३४ ॥

तन् (न) मदोः^१ (दूरे) मरिक् (विषं) । म्बं^२ (च) अमृत (अमृतं) । कुं (इह) रि शरीर (शरीरे) कहनन्य (तत्स्थानं) । क्रमन्य (तत्क्रमः) । यन् (यदि) अपुङ्गुः^३ (मूढः) इकं^४ खं (नरः) ज्ञेयं (रतः) रि अधम्मं (अधर्मं) । विष (विषं) कत्तु (लभ्येत) वेन्य (तेन) । यत्तु (यदि तु) अत्तुः^५ (धीरः) रि कसत्तुः^६ (सत्ये) । °मपगं^७ (स्थिरः) रि धम्मं (धर्मं) । कत्तुं^८ (आपद्येत) अमृत (अमृतं) ॥

In the body are lodged both mortality and immortality. It is out of ignorance that death takes hold. From truth follows deathlessness.

MBh.12.169.28. c) K4.	१. क—अदोः ।	६. क-√सत्य-अन् ।
6.7 V1 B0.6-9 Da3.a4	२. क नास्ति, ख—म्ब ।	७. क नास्ति ।
Dn1.n4 Ds1.s2 D2.3.5.6.7	३. अ-√पुङ्गुः ।	८. क—अपगः ।
M1.5.6.7 support मृत्युः,	४. च—तिकं ।	९. ग—कैत्तुं ।
others मृत्युं.	५. अ-√सुः ।	

यन् रि जन्ममानुष (मानुषजन्मसु) । ब्राह्मण (ब्राह्मणः) सिर त्विः (उत्तमः) । कुनै (अथ) यन् रि तेज (तेजसां) । सं ह्यं आदित्य (आदित्यः) सिर त्विः (उत्तमः) । यन् रि अवयव (अवयवेषु) । नां पाणिपादादि (पाणिपादादिषु) । ह्रलु^१ (शिरः) इकं विशेष (विशेषं) । यप्वन् रि धर्म (धर्मेषु) ।^२ हि (हि) कसत्यन्^३ (सत्यं) विशेष (विशेषं) ॥

Among humans the brāhmaṇa, among luminaries the sun, among limbs the head, and among dharmas truth is supreme.

१. ज—ह्रलुं ।

२. च छ ज नास्ति दण्डः ।

३. क-√सत्य-अन् ।

यः परायेण्यहरति स्वां वाचं पुरुषाधमः ।

आत्मायं किं न 'कुर्यात् स' पापनरकनिर्भयः ॥ १३७ ॥

यः परायेण्यहरति स्वां वाचं पुरुषाधमः । आत्मायं किं न 'कुर्यात् स' पापनरकनिर्भयः ॥ १३७ ॥

यः परायेण्यहरति स्वां वाचं पुरुषाधमः ।

आत्मायं किं न 'कुर्यात् स' पापनरकनिर्भयः ॥ १३७ ॥

हन (विद्यते) त^२ (सः) एवं (नरः) उजर् (यस्य वाक्) मकफल^३ (पीडाफला) लर नि पर (अन्येषां) । उमकुसार (विश्वस्तः) सिद्ध^४ न^५ 'काय्यं (कार्यसिद्धौ) नि^६ पर (परेषां) कुनं (हि) । न्वान् (ततः) मिष्या (मिथ्या) य (तद्) । इकं^७ एवं (नरः) मज्जुन (तादृशः) कमन्य (तत्कमः) । तन् (न) अतकुत्^८ (भीतः) रि नरक (नरकात्) इक (सः) । त कारिन् (किं नेव) पगवयकंम् (करोति) अबन्य (स्वात्मने) कपापन्^९ (पापः) डरनिक (नाम) । अपन् (यतः) इकं पर (परेभ्यः) प्रसिद्ध (साधिता) नि^{१०} मुक्ति (मुक्तिः) कपापन्य^{१०} (स्वपापानां) । 'संक्षेप निक'^{११} (तत्संक्षेपः) ।^{१२} तन् (न) 'उजर्कनं (भाषेत) उजर्^{१४} (वाचं) मज्जुन^{१३} (ईदृशीम्) ॥

A lowly person who abuses his tongue to help others, what would he not do to serve himself, free as he is of the awe of sin and hell.

१-१. क—कुर्यात्तु षः, ख—

सः, च छ—कुर्यात्सः ।

३. च छ—धर्मकफल ।

कुर्यात् सः, ग ज—कुर्यात्

२. क ग ज—य, ख नास्ति ।

४. क—नि ।

५-५. छ नास्ति ।

६. ख—रि ।

७. ख—इक ।

८. ख—अतकुत ।

९. क—/पाप-अन् । ख—

कमापन् ।

१०. क—कपपन्, ख—पापन् ।

११-११. क ग—संक्षेपन् ।

१२. ख ग व छ ज नास्ति दण्डः ।

१३-१३. क छ—उज्जरन् इक ।

१४. ग—उज्जर ।

सत्त्वात् उपायविना स उपपन्नोपायविना ॥

सत्त्वात् उपायविना सत्त्वात् उपायविना ॥ ११७ ॥

सत्त्वात् उपायविना सत्त्वात् उपायविना ॥ ११८ ॥

सत्त्वात् उपायविना सत्त्वात् उपायविना ॥ ११९ ॥

सत्त्वात् उपायविना सत्त्वात् उपायविना ॥ १२० ॥

सत्त्वात् उपायविना सत्त्वात् उपायविना ॥

कत्त्योपेतामपयवामनुशंसामपेशुनाम् ॥ १३८ ॥

कुर्त्तुं^१ (अथ) लिख् (विधाः) इङ्गज्जरन्^२ (माध्येरन्) निहन् । सत्यं त य (सत्या) । ह्यन् (न) त य मकाबक् हिता (हितात्मभूता) । ह्यन् (न) मकाबक् उपेतं^३ (परिवादार्थभूता) । हितावसानं त य (हितावसाना) । ह्यन् त (नाथ) पाकष्य (पक्षा) । ह्यन् कस्मत्तन् गत्तं^४ (क्रोधाविद्धा) । ह्यन् नृशंस (अनुशंसा) ।^५ ह्यन् पेशुन्य (न पेशुन्यं) । मज्जन् (इति) लिख् (विधाः) नि तम्योग्य (अयोग्याः) उज्जरन् (भाषितुं) ॥

One should utter words that are true, that neither hurt nor slander, that are replete with benevolence, that are not coarse, unkind or treacherous.

MBh.12.208.9, cf.10ab.

b) For अपरिवादिनी

१. क—कुनं ।

a) All lontars, except क, Poona reads अनपवादिनीं (v.l.

२. इन्-उज्जर-अकन्-अ । क—

read सत्यवाचम्. क has सत्यं अनुपवादिनीं, अनपकारिणीं).

निङ्गज्जरन् ।

वाचम् supported by B6.9.

c) For our कत्त्योपेतां

३. ख ग—उपेतं ।

अहितां is supported by compare D7 कत्त्योपेतां, T1

४. व नास्ति दण्डः ।

K2 D6, Ś1 K1.4 D4 कत्त्योपेतां, most others have

read अहिता, others अहिता. कत्त्योपेतां.

सत्त्वात् उपायविना सत्त्वात् उपायविना ॥

सत्त्वात् उपायविना सत्त्वात् उपायविना ॥ १२१ ॥

११५

(सुखावसानं) रि सर्वभाब (सर्वभावानां) । य^६ (तद्) सत्य (सत्यं) इरनिक (नाम) । मोन्^{१०} (यद्यपि) यथाभूत (यथाभूतं) तोबि^{११} (अपि) । य[न्] (तद्) तन् (न) पंवे (करोति) सुखावसान (सुखावसानं) रि^{१२} सर्वभाब (सर्वभावानां) । मिथ्या (मिथ्या) इरनिक (नाम सा) ॥

It is not the stating of facts that constitutes truth, or the stating of non-facts that constitutes a lie. Whatever is to the absolute good of creatures that is truth, and the rest is falsehood.

MBh.3.203 42c, 12.316.	४. क—कुनं ।	६. क नास्ति ।
13c यद्भूतहितमत्यन्तं.	५. छ नास्ति ।	१०. ख ग—मो ।
१. ख ग च ज—मृषं ।	६. ग—निकं ।	११. क—तुवि ।
२. ख ग च छ ज—मृषं ।	७. क—मदे ।	१२. क—नि ।
३. क ज—कुनं ।	८. ख—हितवसन ।	

बेह्नेनानाएवासांनो प्राणाः सिद्धिर्गताः ।

आन्ति सिद्धता नि न आन्ति गन्ता नुत्तापित्ता स ॥ १४१ ॥

अन्त्यान्ति प्रीतिः अन्ति नुत्तापित्ता । आन्ति आन्ति आन्ति नि सिद्धता । आन्ति
आन्ति प्राणा प्राणा । आन्ति सिद्धता नि आन्ति आन्ति आन्ति सिद्धता । आन्ति सिद्धता ।
आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति प्राणा । आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति
आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति
आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति आन्ति

अर्थाधिकाममोक्षानां प्राणाः संस्थितिहेतवः ।

तान् निघ्नता किं न हतं रक्षा भूतहितार्था च ॥ १४१ ॥

मत्तन्यन्^३ (अतः) प्रिहन्^३ (यतेत) तिकं भूतहित (भूतहिताय) । ह्यन् (मा) तन् (मा) मातिः
(रक्ताः) रि सर्वप्राणी^४ (सर्वप्राणिषु) । अपन् (यतः) इकं प्राण (प्राणाः) इरन्य (नाम) । य इक
(ते) ^५निमित्त (निमित्तं) नि^६ कपर्णहन्^६ (संस्थितेः) इकं^७ चतुर्वर्णं (चतुर्वर्गस्य) । ना^८ (अर्थात्)
अम् (अर्थः) । अर्थ (अर्थः) । काम (कामः) । मोक्ष (मोक्षश्च) । हन् च (यदि) मन्त्रिणहन्^९
(निहन्त्यात्) प्राण (प्राणान्) । न्च त^९ (अथ किं) तन् (न) हिलं (हतं) बे निक (तेन) । मन्त्रिण
(एवं) इकं (यः) इमन् (रक्षति) रि भूतहित (भूतहितं) । य (अथ) त (सः) मन्त्रिणहन्^{१०}

(संस्थापयति) चतुर्वर्त्त (चतुर्वर्ग) हरन्य (नाम) । अभूतहित (अभूतहितं) हरनिकं (नाम यद्) तन् (न) करक्ष (रक्ष्यते) बेन्य (तेन) ॥

Life is the basis of dharma, artha, kāma and mokṣa. One who destroys life, destroys all, one who guards it guards the good of all.

Cf. Ind. Spr.3121/1319.

३. क—प्रिहन ।

८. क—ना ।

d) रक्षता किल रक्षितम्.

४. क—°प्रणी ।

९. क—तं ।

१. क ज—रक्षम्, ग च छ—

५-५. ग नास्ति ।

१०. म-√पगँ-अकँन् ।

राक्षम् ।

६. क-√पगँ-अन् । क—पगँः ।

२. ख ग ज—मतङ्गन् ।

७. क—नि, ख—इं ।

तिपिणि यः पुं वि विष्णुः क्विं गन्धर्वः पुनःपुनः ॥

यद्यप्येवमि विष्णुः अत्र पश्यन् विष्णुः ॥ १३८ ॥

अपि नृणां पुं क्वाणि गि भृगुः । अपि विष्णुः विष्णुः पश्यन् विष्णुः पुनः
विष्णुः । नृणां अत्राणि पश्यन् विष्णुः ॥ १३८ ॥

जीवितं यः स्वयं हीच्छेत् कथं सोऽन्यान् प्रधातयेत् ।

यद्यवात्मनि हीच्छेत् तत् परस्यापि चिन्तयेत् ॥ १४२ ॥

अपन् (अप) इकं (यः) क्वं^१ (नरः) नृत्^२ (प्रभवति) रि हरिण्य (स्वजीवितं) । अप (किं स्यात्) निमित्त (निमित्तं) निकन् (तस्य यद्) पङ्क्तिङ्कन्^३ (प्रधातयेत्) प्राण (प्राणान्) नि लेन् (अन्येषां) ।^४ इक (यद्) तातन् (न) हरिम्बवा क्त^५ य (?) । इकं (यद्) सनुत्तन^६ (सर्वं सुखयति) व्यंबक्य^७ (आत्मानं) । य त (तद्) अङ्गनङ्गन्य^८ (चिन्तयेत् आत्मना) । रि लेन् (परेभ्यः) ॥

One who himself seeks to live, how can he destroy others. What he seeks for himself, that he should think for others too.

MBh.12.251.21. a) K1. Other lontars: ख—जीवितव्यः, चेच्छेत्.

6.7 V1 B6.7.9 Da4 D4.6.9 ग—जिवितव्यः, च—जिवितव्यः, b) Poona सोऽन्यं (with-
T1 G1.3.6 support our छ—जिवितव्यः, ज—जिवितव्यः. out v.l. सोऽन्यान्). Lontars
lontar क and read जीवितं K1.6.7 B6.9 D4-7.9 support ग च छ ज read सोऽन्यन्.
यः, Poona text जीवितुं यः. our हीच्छेत्, Poona text c) Poona आत्मन इच्छेत्.

K6.7 V1 B0.6-9 Da3.a4	१. क छ—व्व ।	५. ज—वस्त ।
Dn1.a4 Ds D2-9 T1 G3.6	२. क स ग च ज—इहत्, छ—	६. √सुस ।
support आस्पनि. Only one	इहक् ।	७. स च छ—य्यवकन्य ।
lontar क shows हिच्छेत,	३. प-ऊ-√हिलं-अकंन् । ग—	८-८. क छ—ताडनंअकंन्, स—
others इच्छेत. In Poona K6	पडिहलकंन् ।	ताडनंअकंन्, ग ज—तडनं-
and several others चेच्छेत.	४. क नास्ति ।	अकंन्, च—ताडनंअकंन् ।

ယမ္ပာန္တ ဣပိ သာနိကာ ဣပ္ပာဏ ဝိမ္ပာဏိဏာ၊

သ ကာယံ ပာပိယန္တိ ယံယျာဏ ဂုဏိ ဂုဏ ကာယံ ။ ၇၁၉ ။

လပရိ ယ ပာဏံ ၊ ဂုဏိ ဣဂံ ဂာဂဉ္ဇ ၊ ဝေရိဗျ ပိဓဿယာယဉ္ဇ ၊ ဖရိ လာ ၊
 ဝေပရိ ဂံ ဟိဉ္ဇ ၊ ဖာယဉ္ဇယ ယ ၊ ဝေပရိ ဣပိ လိဉ္ဇာယာယိ ဣကာယ ၊ ဝေရိ ဝေပရိ
 ဣဉ္ဇာ ၊ ဝေပရိ ဖာ ဂဉ္ဇ ယ ၊ ဂုဏိ ဝေပရိယာယိ ပာပိယာ ၊ ဣ ဖာ ဂာဂဉ္ဇ
 ဝေပရိ ၊

यस्यान्ते इवापि चरणौ कुर्वते मूर्ख्यमक्रियुतः ।

त कायः परपीडनैर् ? २ चार्थ्यत इति २ को नयः ॥ १४३ ॥

सकम् च^१ वनेः (अन्मच्च) । इकि (एतद्) शरीर (शरीरं) ऊरव्य (नाम) । १ अनित्य (अनित्यः)
 चिनकस्वभावस्य (तत्स्वभावः कृतः) । २ तम् (न) क्ता (नित्यः) । ३ अपन् (यतः) रि पातिस्य (मृत्यो) ।
 तन्ममूत्स्य^४ (न मूल्यवाद्) च^५ (एषः) । मस्तकस्य (तन्मस्तके) तुवि (अपि) लिमङ्कुहन्^६ (चरणौ
 क्रियेते) इं क्षुवाल (क्षुना) । ७ अन् (यदा) मज्जन् (एवं) तत्स्वम्य (तत्स्व तत्त्वं) । अपरन् (किं) त
 रक्य च (अय) । इङ्कुनि^८ मकसाधनं^९ (साधनं कुर्यात्) परपीडा (परपीडार्थं) । च (किं स्यात्) त
 (ततः) योग्य (योग्यता) निक (अस्य) ॥

What sense is there in maintaining this body through torments to others, when at its end even a dog puts his paws on its head without awe.

१. क—परपीडानीद्, स ग	३. क नास्ति, च—यत् ।	७. स ग च छ ज—तत् मूल्य ।
च—परपिधानि, छ—	४-४. ज नास्ति ।	८. छ नास्ति ।
परपिधानि, ज—परपिधानि ।	५-५. क नास्ति ।	९. √लङ्कुः- ^{१०} इद्-अत् । छ—
२-२. क—चार्थ्यतामिति ।	६. क—अप ।	लिमङ्कुह । न् ।

૧૦. ગ નાસ્તિ ।

છ—હકુનિ ।

કિમકાસધાન, છ—સાધન ।

૧૧. ક—હકુન્, ગ—હકુનિકિ ।

૧૨. સ ચ—સાધન, ગ—

જ—સધન ।

પ્રિયગા રાહુ પિંહુ પા નિંહુ યાગ્યજ્ઞાનિ રાગાણી ।

જાગ્યાસ્યં પાપં પિંહુ યજ્ઞાનિ પાપાગ્યાણ ॥ ૧૪૩ ॥

નિપાત્રી યાગપદ્મ નિંહિ ભગી । પિંહિ પાગ્યી । પિંહિ પાગ્ય । પિંહિ પૂર્ણ
જાગ્ય । યાત્રી યજ્ઞાન । યજ્ઞાન ગાગ્ય ય પાગ્ય । યજ્ઞાન યજ્ઞ પાપિયા । યાગ પા
નિંહિજાગ્ય ॥

કિમયો^૧ મસ્મ વિષ્ટા વા નિષ્ટા યત્સેવશી મહેત્ ।

કાયોઽયં પલયં^૨ વોઢય^૩ યત્કથં^૪ પરિપાલ્યતે ॥ ૧૪૪ ॥

નિહન્ (એતાઃ) મરાવસ્થા (અવસ્થાઃ) નિર્કિ^૫ શરીર (શરીરસ્ય) । પિલિઃ (મહેત્) દુલ્હુ (કમિઃ) ।
પિલિઃ (મહેત્) દુલ્હુ (મસ્મ) । પિલિઃ (મહેત્) પુરીષ (પુરીષં) સ્મહમ્ય (સ તદન્તઃ) । અન્ (અતઃ)
મજ્જન (એવં) ।^૬ રક્ષત્ (રક્ષતે) રક્ષ (સલ) ય (એતદ્) હકુન્^૭ (પરિપાલ્યતે) ।^૮ મકસાધનં
(સાધનં કૃત્વા) પરપીઢા (પરપીઢાં) । અપ (કિ) ત નિમિસમ્ય (તન્નિમિત્તં) ॥

The body ends as worms, ashes and excreta. Why then tyrannize over others
to nurture it?

૧. ક ચ છ જ—કિમયો ।

યત્કથી ।

૭. ✓/હકુન્-એન્ ।

૨. ક—અપલયં, જ—પાલયં ।

૪. સ—નિકં ।

૮. ક નાસ્તિ ।

૩. ક—યત્કતય, ગ જ—

૫. સ ગ—છ જ નાસ્તિ દષઃ ।

યત્કથં, ચ—યત્કથં, ૬. સ—રક્તં ।

પાણ્યપિંહુગા પાપિ જાગ્યા પાગ્યાસ્યં ૧

પાપિ રાગાપિંહુગા પાગ્યા પાગ્યાસ્યં ॥ ૧૪૫ ॥

પાગ્યાસ્યં ૧ રાગાપિંહુગા પાગ્યા પાગ્યાસ્યં ૧ યાગ પાગ્યાસ્યં ૧ યાગ પાગ્યાસ્યં ૧
યાગ પાગ્યાસ્યં ૧ યાગ પાગ્યાસ્યં ૧ યાગ પાગ્યાસ્યં ૧ યાગ પાગ્યાસ્યં ૧ યાગ પાગ્યાસ્યં ૧
યાગ પાગ્યાસ્યં ૧ યાગ પાગ્યાસ્યં ૧ યાગ પાગ્યાસ્યં ૧ યાગ પાગ્યાસ્યં ૧ યાગ પાગ્યાસ્યં ૧

फलं भूतहितार्थाय तत् पशोरिव चेष्टितम् ॥ १४५ ॥

Walking, standing, waking and sleeping, if one's activities do not benefit others, then it is a beast's motions.

१३०

A lioness brings forth just one cub, a bitch (in Skt. a she-wolf) many. The difference: one eats, the others are eaten. It is the eater, the perpetrator of sin, who comes to end, and not the others.

(Note मृगारिणी as the feminine of मृगारि. वृकी is translated by Kawi as शृगाली which means a bitch, and not a she-jackal as in Sanskrit)

१. क ख ग च छ—सुत, ज—सूत ।
२. क ग च छ ज—बहु, ख—बहू ।
३. ख च छ नास्ति ।
४-४. क—सकसपुलुः ।

५-५. क—ए, ग—रि नैमित्तुः ।
६. √पठन् ।
७. ख—कार्य ।
८. ख ग च छ ज नास्ति ।

पञ्चमस्कन्धोऽथ । प्रमाणं च ।

॥ १५७ ॥

एतत् प्रमाणं । अथ । पञ्चमस्कन्धोऽथ । प्रमाणं । अथ ।
अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ ।
अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ ।

वधवन्धपरिक्लेशान् प्राणिनो न करोति यः ।

स सर्वस्य हितं प्रेप्सुः सुखमत्यन्तमश्नुते ॥ १४७ ॥

हन (विघ्नन्ते) मर (चेत्) बन्ध (नराः) मर्त्ये (इह) कर्मण्य (तत्कमाः) । तत्त्वन् (नैव) पमबे (कुर्वन्ति) परिक्लेशः^१ (परिक्लेशं) रि प्राणी (प्राणिनां) । तन्पुष्टि^२ (न बध्नन्ति) ।^३ तन्पमाति (न घ्नन्ति) ।^४ केवल (केवलं) सानुकन^५ (सुखं ददति) रि प्राणी (प्राणिनः) तत्त्व (अथैतद्) गिनवेन्य (तेषां कर्म) । य इह (ते) सिनङ्गः (मन्यन्ते) अमङ्गः^६ (अनुवते) परमसुख (परमसुखं) इत्य (नाम) ॥

One who does not butcher, captivate or torment creatures, one who seeks to comfort all, he attains absolute happiness.

१. ग—परिक्लेशान् । ३-३. क नास्ति । तन्-म-√पाति । ५. ग नास्ति ।
२. तन्-म-इ-√पुस्-इ । ४. क—सनुकनि ।

अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ । अथ ।

અથા ભાગ્યશ્રીભાગ્યશ્રી પ્રાપ્તિશ્રી ના પાઠશ્રી ૫૧ ॥ ૧૪૭ ॥

જોઈ યાગ્ય શીખાઈ ॥ તુલ્યે પ્રે આશાદાઈદાઈદાઈ પાળે માઈ ॥ ૧૫૦ ॥
સપિંદગણ ॥ સમગ્રગણ યાગ્ય મુખના ભાગ્ય જાગ્ય ॥ આગ્યપિંદગણ સમગ્રગણ ॥

यश्चिन्तयति यथाति रतिं यन्नाति यत्र च ।

तथा^१ चाप्नोत्ययत्नेन प्राप्तिनो न हिनस्ति यः ॥ १४८ ॥

કુર્ને^૨ (અથ) કલ્પ્ય (તત્કલં) નિહન્ (એતદ્) । ફલં (યઃ) ધ્યં (નરઃ) તત્પ્રમાતિમાતિ (ન હસ્તિ)
ન હને રાત્ (યદા વિષયે દ્વેષ લોકે) । સેનકેનકેન્ય (સર્વં તત્ત્વિચિન્તિતં) । સવિનરમ્ય (સર્વં તદ્દર્શનં) ।
સકલમ્ય (સર્વં તદ્દર્શનં) ચતિક (દિવ્યેતાનિ) મુલમ (મુલમાનિ) કસ્મુ (આપ્યન્તે) રેન્ય (તેન) । તમુલિઃમ્ય
(નોપલમ્યન્તે) કસકિતમ્ (વ્યાધયઃ) ॥

By not injuring creatures one achieves without effort what one aspires, towards what one moves and wherein one puts his heart.

૧. ક સ ચ છ—તદા, ગ—તટા, જ—તદ ।

૨. ક—કુર્ન ।

મુખપ્રાપ્તિશ્રીભાગ્યશ્રી પ્રાપ્તિશ્રી પાઠશ્રી ૫૧ ॥

પ્રાપ્તિશ્રીભાગ્યશ્રી પ્રાપ્તિશ્રી પાઠશ્રી ૫૧ ॥

સપિંદગણ ॥ યાગ્ય સપિંદગણ ॥ ૫૧ ॥
સપિંદગણ ॥ યાગ્ય સપિંદગણ ॥ ૫૧ ॥
સપિંદગણ ॥ યાગ્ય સપિંદગણ ॥ ૫૧ ॥
સપિંદગણ ॥ યાગ્ય સપિંદગણ ॥ ૫૧ ॥
સપિંદગણ ॥ યાગ્ય સપિંદગણ ॥ ૫૧ ॥

रूपमव्यक्ततामायुः 'पूर्णां प्रज्ञां शौर्यं (?) स्मृतिम्' ।

प्राप्तुं काननं रं हि सा^३ वचनं नीया कृतात्मभिः ॥ १४९ ॥

કલ્પિતમ્ય (સદ્વચનં) ।^૧ યન્ (યદિ) કલ્પિતમ્યમ્ (રૂપં) સાધ્યન્ત (સાધ્યં ત્વયા) ।^૨ પરિપૂર્ણં
(પરિપૂર્ણત્વં) મર્ચં વિકાર (વિકારાભાવઃ) કુર્ને^૩ (અથ) કલીકાપુષ્પન્ (લીકાપુષ્પં) કુર્ને^૪ (અથ) ।
અથવા (અથવા) કપ્રજ્ઞાન્ (પ્રજ્ઞા) । કક્ષૂરન્ (શૌર્ય) ।^૫ કક્ષાપિત્ત્વ (શક્તિઃ) । તુલુદ્ સક્ષ્મ (નિત્યોપદેશઃ)
કુર્ને^૬ (અથ) । ફલં^૭ હિસાપ્રવૃત્તિ^૮ (હિસાપ્રવૃત્તિઃ) હ્યમ્ (ન) વિનચ્ચકેન્^૯ (આચરણીયા) ॥

Disciplined men wishing to acquire beauty, perfection, longevity, full wisdom and valour must avoid himsa.

MBh. (Citrāsālā ed.)
13.115.8. b) All mss. बद्धि
सत्त्वं बलं स्मृति (a few mss.
स्मृतं).

c) Some mss. प्राप्तकामैर्.
d) Most mss. वज्रिता वै
महात्मभिः.

१-१. क—पूर्णप्रज्ञालितुः स्मृति,
ख—पूर्णं प्रज्ञलितुस्मृतं,
ग च—पूर्णं प्रज्ञालितुः

स्मृतिम्, छ—पूर्णां प्रज्ञा-
लितुः । स्मृतिम्, ज—पूर्णं
प्रज्ञलितुः स्मृतिम् । लितु is
a Kawi word.

२. क—प्रप्तुकर्मनं, ख—
प्राप्तुकामेन्नरेहिङ्ग, ग—
प्रप्तंकामेन्नरेहिङ्ग, च—
प्राप्तंकमेनुरेहिङ्ग, छ—
प्राप्तिकमेनुरेहिङ्ग, ज—
प्रप्तंकमेन्नरेहिङ्ग ।

३. छ नास्ति ।
४. क—°हृत् । क—√लितु-
√हृत्-अन् ।
५. क—कुनं ।
६. ज नास्ति दण्डः ।
७. ग—इक ।
८. छ—°ति । (सदण्डः) ।
९. क—गिनवयकं, ख च—गिन-
वेयकं, ज—गिनवायेकं ।

आदमि संप्रदायान्तरान् गमा दानाणि दानाभ्याम् ।

आदमि आभ्यां दानाणि दानाणि न भिन्नम् ॥ १३७ ॥

नपत्तिं पणम् । दानं पुं ग्राह्यत्वात् आदमि । आदमि दानम् । आदमि पुं ।
य आ भिन्नत्वात् न संप्रदाय । नपत्तिं न भिन्नम् । भिन्नत्वात् न आदमि
दानम् । नपत्तिं संप्रदाय । न पणम् पणम् ॥

अभयं सर्वभूतेभ्यो यो ददाति दयापरः ।

अभयं तस्य भूतानि ददतीह न संशयः ॥ १५० ॥

लवन् बनेः (अन्यच्च) । इकं (यः) अङ्क (नरः) उमेहकं (ददाति) इं अभय (अभयं) ।
अभय (अभयं) इरम्य (नाम) । तय नि मि (भयाभावः) । य त विनेहकं न्य^१ (तद् दत्तं) रि सर्वभाव
(सर्वभावेभ्यः) । वेत् नि (कारणात्) गौन्यासिः न्य^२ (स्वातिस्नेहस्य, दयापरः) । सिनुवल् (प्रतिदीयते)
^३रि अभय^३ (अभयं) इक (तस्य) । वेनि सर्वभाव (सर्वभावेः) ।^४ रि इह परत्र (इह परत्र च) ॥

If out of kindness one gives protection to all living beings, then other
beings afford fearlessness to him. There is no doubt about it.

MBh. (Citrāsālā ed.) शुश्रुम (or °मः).

13.116.23. c) Some mss.
सर्व for तस्य.

d) All mss. ददतीत्यनु-

Cf. MBh. 12.185.4, 236. २. ख—गौन्यासि । न्य, छ—
गौन्या । सिः न्य, ग ज—
गौन्यासिः न्य ।

१. क—विनेहकं, ग च छ

ज—°न्य । (सदण्डः) ।

२. ख—गौन्यासि । न्य, छ—
गौन्या । सिः न्य, ग ज—
गौन्यासिः न्य ।

३-३: छ—रि भय ।

४. क नास्ति ।

संप्रसादात्पुण्यं यद्वादानां संप्रसादात् स वा नाना ।

संप्रसादात्पुण्यं यद्वादानां संप्रसादात् संप्रसादात् ॥ १३१ ॥

अपत्तिं कृते वादानां संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात्
संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात्
संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात्

सर्वसत्त्वेषु यद्दानमेकसत्त्वे च या दया ।

सर्वसत्त्वप्रदानाद्वि दयेका च विनिश्च्यते ॥ १५१ ॥

अपत्ति (अपत्ति) इकं (यद) दानपुण्य (दानपुण्यं) रि सर्वभाव (सर्वभावेभ्यः) । सत्त्वं मासिहपुण्य
हुरिप्^२ (जीवनदयापुण्येन) रि प्राणी (प्राणिने) सत्सिक् (एकस्मै) । यन् (यदि) तहिलन (तोत्यते)
गति निक (गतिः) कालिः^३ (द्वयोः) । त्विः (विशेषः) त्वन् (खलु) रक्त्वं (अथ) भार (भारः) निक
पुण्य हुरिप्^४ (जीवनपुण्यस्य) रि^५ प्राणी (एकस्मै) सत्सिक् (प्राणिने) ॥

Alms and gifts to all weighed against gift of life to one, the latter is certainly weightier.

१-१. क नास्ति ।

कालिः । (सदण्डः) ।

५. ज—रि ।

२. छ—हुरिप् । (सदण्डः) ।

४. छ—हुरिप् ।, ज—हुरिप् ।

३. ग ज—कालिः ।, च छ—

(सदण्डः) ।

सं हि प्राणात् प्रियतरं लोके किञ्चन विद्यते ।

अस्माद्वा नरः कुर्व्याद् यथात्मनि तथा परे ॥ १५२ ॥

अपत्तिं कृते वादानां संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात्
संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात्
संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात् संप्रसादात्

न हि प्राणात् प्रियतरं लोके किञ्चन विद्यते ।

तस्माद्वा नरः कुर्व्याद् यथात्मनि तथा परे ॥ १५२ ॥

अप[त्ति] (यतः) तन् (न) हन (विद्यते) त्विह (वरं) सत्त्वं प्राण (प्राणात्) हरस्य (नाम) ।

६-६. क—शुद्धाक्षर तुनि ।

दिग्ध्यमं ।

४. ष—य मातिमाति ।

७. ज नास्ति दण्डः ।

२. क—हूँ त ।

५. क नास्ति ।

နိဗ္ဗာန်က ပျော်စရာက ဟောသကဲ့ ပြဟကိန်း ၊

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဟာ ကမ္ဘာ့ အဓိကအားနည်းဆုံး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံပါ။ ။

[illegible]

दोष्कुला व्याधिबहुला दुराचाराः प्रहारिणः ।

भवन्त्यस्यायुषः पापा रोदुक्? कश्मलोदयात् ॥ १५४ ॥

कुन्^२ (अथ) तिकं^३ (ये) ज्वा^४ (नराः) मज्जे कमन्य^५ (एवंक्रमाः) ।^६ संजन्म (जायन्ते) रि
ज्वां कश्मल (कश्मलनरेषु) । व्याधि^७ त य (व्याधिता ये) । दुराचार (दुराचाराः) । हिंसाप्रवृत्ति
(हिंसाप्रवृत्तयः) । अल्पायुष (अल्पायुषः) ।^८ दुमेः य मज्जून (कारणमेतस्य) ।^९ क्रूरकर्म (क्रूरकर्माणि)
इनि (भूते) रि^{१०} पूर्वजन्मन्य (स्वपूर्वजन्मनि) कलिङ्गनिक (इत्युच्यते) ॥

Lowly born, infested by ailments, following evil ways, aggressive—such sinners do not live long. Their lives are cut short by the emergence of debasing elements.

१. न—प्रहरिकः ।

गध्यं युषन् पिनङ्गः निर

व्यं मरुते कमन्य ।

२. क—कूनं ।

दलह । अद्यापि मरुते तुवि ॥

७. छ—व्यडिक् ।

३. छ—हिकं ।

दौष्कूलः व्यधिबहुलः ।

८. छ नास्ति ।

४. य छ नास्ति ।

दूरस्वरः प्रहरिणः । भवन्त्य-

६. ग नास्ति ।

५. ग—क्रमन्त्यं ।

ल्यायुषः पापाः । रोदक

१०. ज—रि ।

६. ज पुनरावृत्तिः— कदि-

कस्मल्लोदयत् ॥ कुनं तिकं

១៧ ឆ្នាំ ១៩៧៥ ត្រូវ ប្រារព្ធឡើង ។

គ ហ៊ាង ឯម្ភតាបិ ន ប្រាសិទ្ធិ គ អិលឈ ។ ៣១១ ។

हरन्त्य (नाम) ।^{१०} सक्थन्त्यन् (सर्वद्रव्याणि) सर्वसंशय (सर्वसंशययुक्तानि) हरिष (तस्य) । निहन् (एतद्) पडन्त्य^{११} (तत्समं) कवि (यथा) क्रम (क्रमः) नि मृग (मृगस्य) मर (आगतस्य) रि ग्राम (ग्रामं) ॥

One who does not thief and rob lives happily. A thief is ever afraid, like a deer who has entered a village.

MBh.12.251.14cd. ab)	d) Poona text एयिवान्	३. क ज—वगतः ।
न किञ्चित् कस्यचित् कुर्वन्	for our आगतः.	४. ख—कुन ।
निर्भयः क्षुचिरावसेत्.	१. क—करश्चित्, ख ग ज—	५. ख नास्ति ।
MBh.12.251.15ab. c)	कश्चिन्त, च—काश्चिन्त,	६. लीला + असि ।
Our शङ्कितः is supported by	छ—काश्चिद ।	७-७. ग नास्ति ।
M1.5-7, other mss. शङ्कते.	२. ख—ष्णेनः, ज—स्नेनः ।	८. ख ग च छ ज नास्ति ।

प्रीत्याप स वक्राङ्गः पुष्पाङ्गुलपुष्पः ।

न पुष्पाङ्गुल वक्राङ्ग सङ्गि स्तुत सदा वक्राङ्ग ॥ १५७ ॥

नृ त्रिंशे प्रसिद्धं वृत्तं । एतन्मन्त्रिणां वृत्तं । नि स पञ्चमं । पुष्पाङ्गुलं ।
 स वक्राङ्गः वक्राङ्गुलपुष्पः । स वक्राङ्गः वक्राङ्गुलपुष्पः । स वक्राङ्गः वक्राङ्गुलपुष्पः ।
 वक्राङ्गुलपुष्पः वक्राङ्गुलपुष्पः । नि स वक्राङ्गुलपुष्पः ॥

श्रीष्वेव च धनान्याहुः पुरुषस्योत्तमव्रताः ।

न द्रुष्टाश्चैव दद्याच्च सत्यं चैव सदा वरेत् ॥ १५७ ॥

स्तु (श्रीणि) तिकं प्रसिद्ध (प्रसिद्धानि) द्रुष्य^१ (द्रव्याणि) ।^२ मास् (सुवर्णं) मणिक् (माणिक्यं)
 हरन्त्य (नाम) । लि सं पण्डित (इत्युच्यते पण्डितः) । प्रत्येकस्य (तेषु प्रत्येकं) । सि तन् महापुं^३
 (अकामः) ममात्यमात्यनि^४ (मारयितुं) । सि तन्द्रोहि (अद्रोहः) । सि मृगरक्षन्^५ सत्य (सत्यवचनं) ।
 नहन् (इति) तं द्रुष्य^६ (द्रव्याणि) वस्तु (वस्तूनि) नि मूल्य (मूल्यवन्ति) । लि सं (वचनं) महापुरुष
 (महापुरुषस्य) ॥

Three are highest vows and richest treasures—non-envy, gifts and veracity.

MBh. (Citraśālā ed.)	b) Most mss. °व्रतं, a 198.89 सतां वृत्तमनुत्तमम्.
13.120.10. a) All mss. तु few mss. °प्रति, some mss.	c) All mss. द्रुष्टेत् for पदान्याहुः. So also 3.198.89. °तमं व्रतं for व्रताः. MBh.3. द्रुष्टात्. So also 3.198.89.

- d) Most mss. परं, some ३. क ख ज—अहन् । ५. √उजर् । ग—मुजरक ।
 mss. परान् for सदा. ४. क—ममत्यमत्यन, ग— ६. क—दृम्य ।
 १. क—दृम्य । ममत्यमत्यनि, ज—ममत्य-
 २. क नास्ति । मत्यनि ।

ਯੁਗਲਿ ਕਾ ਕੁਝੁ ਪੈਰਾਯੁ ਮੁਖਿ ਯੁਗਲਿ ਮੇਰਿ ਯਾਯੁ ॥
 ਯਾ ਕਾਇਯੁ ਪੁਤ੍ਰਿ ਯਾ ਕੁਲਾਯਿਕੀਯਮਿ ॥ ੧੭੮ ॥
 ਯੋਗਿ ਕੁਝੁ ਯੁਗਲਿ ਯੋਗਿ ਕੁਝੁ ਪੈਰਾਯੁ ॥ ਯੋਗਿ ਪੈਰਾਯੁ ॥
 ਯੋਗਿ ॥ ਯੋਗਿ ਯੋਗਿ ਯੋਗਿ ॥ ਯੋਗਿ ਯੋਗਿ ॥ ਯੋਗਿ ਯੋਗਿ ॥

दुःक्षिणे बन्धुवर्गाय सुहृदे संश्रिताय च ।

या नाभिद्रुष्टता दक्षिः सा कृपातिगरीयसी ॥ १५८ ॥

अपन् (अथ) इकं उत्तः (वृत्तं) मनुलं (साहाय्यदानं) रि कववर्ग (बन्धुवर्गाय) । कत्कन्^१ लर
 प्रिहति (व्याधिशोकभिभूताय) । यनि^२ मित्र (मित्राय) कुनं^३ (च) । अन् रि ममराश्रय (शरणा-
 गताय) । य इक (इत्येषा) कृपा (कृपा) इरन्य (नाम) । अकस् (शिखरं) नि इनुत्तम^४ (उत्तमस्य)
 इक (तत्) ॥

The loving attitude for a kin in distress and for a friend seeking refuge is
 the most precious tenderness.

१. क-√त्क-अन् । ३. क—कुनं, ज—कुनाँ । ४. च छ—उत्तम ।
 २. क—रि ।

ਯੁਗਲਿ ਕਾ ਕੁਝੁ ਪੈਰਾਯੁ ਮੁਖਿ ਯੁਗਲਿ ॥
 ਯਾ ਕਾਇਯੁ ਪੁਤ੍ਰਿ ਯਾ ਕੁਲਾਯਿਕੀਯਮਿ ॥ ੧੭੮ ॥
 ਯੋਗਿ ਕੁਝੁ ਯੁਗਲਿ ਯੋਗਿ ਕੁਝੁ ਪੈਰਾਯੁ ॥ ਯੋਗਿ ਪੈਰਾਯੁ ॥
 ਯੋਗਿ ॥ ਯੋਗਿ ਯੋਗਿ ॥ ਯੋਗਿ ਯੋਗਿ ॥ ਯੋਗਿ ਯੋਗਿ ॥

परदारा न गन्तव्याः सर्व्ववर्णेषु कर्हिचित् ।

न हीदृशमनायुष्यं यथान्यस्त्रीनिषेवणम् ॥ १५९ ॥

इकं कपरदारान्^१ (परदारत्वं) । सर्व्ववर्णयनि (सर्व्वया यतस्व) तन् उत्तहसन^२ (अकरणे)

इक (तस्य) ।^३ ह्य्य (न) अङ्गुलहर्कन्^४ (कुर्यात्) अति (किञ्चिद्) अमुहर^५ (यत् करोति) अल्पायुष
(अल्पायुष्यं) ॥

Nothing is more debasing than violating others' consorts.

MBh.13.104.20cd 21 d) All mss. लोके किञ्चन २. स—उलहर्कन् ।
ab. a) Many mss. read विद्यते (a few mss. वृष्यते). ३. छ नास्ति ।
the feminine singular १. च—कपरधरन्, च—कपर- ४. क ग ज—ङ्गुलहर्कन् ।
गन्तव्या. डरन्, ज—कपरदरन् । ५. क—अपुहर, ग ज—अमुहर ।

आत्मा प्राप्ता न विदितेन ज्ञानविज्ञानवेदिना ।
सायुष्माकेन गमयन् प्रोक्तवान् पद्मिनीम् ॥ १६० ॥
य आ वच्छेत् । स प्राप्ता । स मूर्खः । स प्रोक्तवान् । स अपुष्प-
विद्वद्भ्यम् । स पद्मपुष्पादि ज्ञान मित् । अविदितेन ज्ञानविज्ञानवेदिना ॥

तत् प्राप्तेन विनीतेन ज्ञानविज्ञानवेदिना ।

सायुष्माकेन' सेव्याः स्युष्मन्सापि परस्त्रियः ॥ १६० ॥

य त (अथ) यत्तन्व (तत्कारणं) । तं प्राक्त (प्राक्तः) । तं सुशील (सुशीलः) । तं बुः (ज्ञानी)
रि^२ परिज्ञान (परिज्ञानेषु) ।^३ तं (यः) अह्यन् (कामयते) दीर्घायुष (दीर्घायुष्यं) । तद् (न) सम्ब-
लम्बान् (स्तोत्रं) जुग (अपि) सिर (सः) । मर्हन्मर्हन्^४ (मनसा चिन्तयेत्) कपरद्वारान्^५ (परदारत्वं) ॥

A wise disciplined soul, conscious of its obligations and striving for right-
eous living does not harbour evil with regard to others' womenfolk.

१. क च छ ज—अयुष्माकेन । ४. ग—मर्हन्मर्हन् । ज—कपरदरन् ।
२. छ नास्ति । ५. ग—कपरधरन्, च—कपर-
३. छ नास्ति । धरन्, छ—कपरद्वारान्,

आत्मा विदितेन ज्ञानविज्ञानवेदिना ।
सायुष्माकेन गमयन् प्रोक्तवान् पद्मिनीम् ॥ १६० ॥
पद्मिनी आ विदितेन ज्ञानविज्ञानवेदिना । अविदितेन ज्ञानविज्ञानवेदिना ॥

(अश्यते तेन) । यत्न (यदि) हल (पापं) विनकोलःन्य (आचर्यते तेन) । हल^१ (पापं) तिम्युन्य
(अश्यते तेन) ॥

Let speech, body and mind not act viciously. For, every act, noble or vicious, that is done there is a corresponding reward and punishment.

- MBh. (Citrāśālā ed.) d) Some mss. भक्तो ४. क स नास्ति दण्डः ।
13.13.6. a) All mss. वाक्- नारायणस्य हि. ५. मक-✓उल:-अ-ऊ ।
कायमनसा. १. क च छ—न्य । ६. ग ज—अहल ।
c) Mss. शुभाशुभान्याचरन् २. क—तन् काय ।
हि or शुभान्येवाचरन् लोके. ३. क—तन् मनः ।

आचार्यः संप्रवृत्तः कर्माणि चकार ॥
आचार्यः कश्चिद्वाचित्वा ॥ १६३ ॥
तस्मात्तस्मात् संप्रवृत्तः । अथ कर्माणि चकार । अस्माकं प्रियम् । तं
काम । तस्मात् । अथ । तस्मात् प्रियम् । अथ प्रियम् । अथ प्रियम् । अथ प्रियम् ।
अथ प्रियम् । अथ प्रियम् । अथ प्रियम् । अथ प्रियम् ॥

अदोहः^१ सर्वभूतेषु कायेन मनसा गिरा ।

अनुग्रहश्च दानं च शीलमेतद्विदुर्मुखाः ॥ १६३ ॥

इकं (यद्) कपात्यन् (मारणं) इं सर्वभाव (सर्वभावानां) । ह्य (न) अग्रेनुलहकं^२ (हि
क्रियेत) ।^३ मकसाधनं (साधनं कृत्वा) त्रिकाय (त्रिकायं) । नां (अर्थात्) काय (काय-) । वाक् (वाक्-) ।
मनः (मनांसि) । कुनं^४ (परं) ग्रिहं^५ (यत्तितव्यं) य रि त्रिकाय (त्रिकायेन) । अनुग्रह (अनुग्रहः)
लब्धं (च) दान (दानं) अथ (एव) । अपन् (यतः) य इक (तदि) शील (शीलं) इरम्य (नाम) ।
लि सं (वचनं) पण्डित (पण्डितानां) ॥

Thinking, speaking and acting without malice, positive kindness, making gifts—this is moral conduct (*śīla*).

- MBh.3.281.34. b) All d) All mss. सतां धर्मः 281.34 (with minor v.l.).
mss. कर्मणा for कायेन (no सनातनः (no v.l.). MBh.12. १. क ल ग—अदोहस्, च—
v.l.). 156.21 is identical with 3. अदोह, छ—अनोह, ज—

अदोःहस् ।
२. क—कन् ।

३. छ नास्ति ।
४. क—कुनं ।

५. क—ग्रिहन् ।

ढेय् मय्यि अमा पुत्तिं तस्मिं प्रीक्ष्य पद्माय ॥

सिद्ध्यमाना एतावता मया काञ्चीय मित्तय ॥ १८० ॥

अपत्तिं तुल्यं ढेय् । मय्यि । ऐय्याय्युत्ति । काञ्चीय । प्री । सिद्धिमान् ।
तुल्य । तस्मिन् । गमय्यन्ति । पत्ति ॥

धर्मः सत्यं तथा वृत्तं बलं धीश्चैव पञ्चसः ।

निश्चयेन महाराज सदा नास्त्यत्र संशयः ॥ १६४ ॥

अपन् (अथ) इकं धर्मं (धर्मः) ।^१ सत्य (सत्यं) । मर्यादायुक्ति (मर्यादायुक्तिः) । कशक्तिन् (शक्तिः) ।^२ धी (ध्रीः) ।^३ किननिश्चयन् (निश्चितं) ।^४ इक (तद्) । शील^५ (शीलं) हेतुन्यन् (हेतुः) हन (अस्तिस्वस्य) ॥

Dharma, truth and right, prowess and wealth—these are the sustaining roots of 'sila.

MBh.12.124.60. b) is supported by D7 S, d) D7 S तथा for सदा.
All mss. बलं चैव तथा ह्यहम् others महाप्राज्ञ (v.l. 'प्रज्ञ). १. छ नास्ति ।
(v.l. तथाप्यहम्). Kawi paraphrase is based २. ग नास्ति ।
c) Poona text शीलमूला on शीलमूलाः. निश्चयेन is an ३-३. क—इकन्शील ।
(v.l. शीलं मूलं). Our महाराज intruder.

तस्मिन् हि प्रपन्ना गमयन्ति तस्मिन् गमयन्ति मित्तय ॥

क हि सिद्धिमान्मय्यि रूपं गमयन्ति तस्मिन् सिद्धिमान् ॥ १८१ ॥

अपत्तिं तुल्यं प्रपन्ना गमयन्ति । सिद्धिमान्मय्यि । तुल्यं । अपत्ति ।
तुल्यं । अपत्ति । तस्मिन् । गमयन्ति । अपत्ति । तस्मिन् । गमयन्ति ।
तुल्यं । अपत्ति । तस्मिन् । गमयन्ति ।

शीलेन हि त्रयो लोकाः शरणा गतुं न संशयः ।

न हि किञ्चिदसाध्यं बं लोके शीलेन निश्चितः ॥ १६५ ॥

अपन् (अधुना) इहिक (एतानि) त्रिभुवन (त्रिभुवनानि) तुषि^१ (अपि) । किमनिदधयर्कन् (निश्चितं) इकान् अलह (जैयानि) । ककवज (वशीकर्तुं) विः (क्षयानि) । वे निक सं अपर्णः (धीरेण) रि शील-
युक्ति (शीलयुक्त्या) । अपन्^२ (यतः) तन् हन (नास्ति) तन् (न) कत्कन्^३ (जीयते) वे निक सं
तुशील^४ (मुशीलेन) ॥

With śīla one can conquer the three worlds. Śīla is the invincible instrument.

MBh.12.124.15. d) N १. ज—वि । ३. ज—कत्क ।
लोके शीलवतां भवेत् (D7 S २. स—आप, ग च छ ज— ४. च—स्वशिल ।
सतां for भवेत्). अप ।

श्रीलं प्रधानं पुरुषे तद्वस्येह प्रणयति ।

न तस्य जीवितेनार्थो दुःशीलं किप्रयोजनम् ॥ १६६ ॥

श्रीलं प्रधानं किं भवति प्रे । पुरुषे प्रयुज्यते किं भवति प्रे भवति । अपर्ण
न प्रयोजनं किं किं भवति । किं भवति । किं भवति । अपर्ण प्रे न
भवति । अपर्ण भवति पुरुषे प्रयुज्यते ॥

श्रीलं प्रधानं पुरुषे तद्वस्येह प्रणयति ।

न तस्य जीवितेनार्थो दुःशीलं किप्रयोजनम् ॥ १६६ ॥

श्रील (शीलं) कितकं (ननु) प्रधान (प्रधानं) रि दहि व्यं (पुरुषभावे) । हन (विद्यते) 'प्रवृत्ति
(प्रवृत्तिः) नि दहि व्यं' (मनुष्यभावस्य) दुःशील (दुःशीलत्वे) । अपरन्^२ (किं) त (अथ) प्रयोजन
(प्रयोजनं) निक (तस्य) रि हरिप् (जीवितेन) । रि विभव (घनेन) । रि कप्रज्ञान् (प्रज्ञया) । अपन्^३
(यतः) व्यर्णं (व्यर्णं) इक (तत्) कवेः (सर्वं) । य[न्] (यदि) तन् (न) हन (विद्यते) शीलयुक्ति^४
(शीलयुक्तिः) ॥

In man śīla is preeminent. With its loss, life loses its meaning.

MBh.5.34.46. d) All १-१. क नास्ति । ३. ग—अप ।
mas. न घनेन न वन्धुभिः . २. क—अपन् । ४. क—शिला ।

श्रीलं प्रधानं पुरुषे तद्वस्येह प्रणयति ।

न तस्य जीवितेनार्थो दुःशीलं किप्रयोजनम् ॥ १६६ ॥

ਯਥਾਪਿ ਸ੍ਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰਾ ਭੂਯਾ ਭੂਯਿ । ਯਾਦਿ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਭਾਦਿ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਾ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਾ
ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਯਾਦਿ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ । ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ।

ਯਥਾਪਿਸਮਪਿ ਸ਼ੀਲੇਨ ਵਿਹੀਨੰ ਨੈਵ ਪੂਜਯੇਤੁ ।

ਅਪਿ ਸ਼ੁਰੰ ਤੁ ਧਰਮੰਸ਼ੰ ਸਦ੍ਰੁਸੰ ਚਾਪਿ ਪੂਜਯੇਤੁ ॥ ੧੬੭ ॥

ਯਥਾਪਿ' (ਯਥਾਪਿ) ਸਾਹਸ਼ਾ (ਸਾਹਸ਼ਾ:) ਤੁਹ (ਵ੍ਰੁਧ:) ਤੁਥਿ (ਅਪਿ) । ਯਨ੍ (ਯਦਿ) ਭੁਕਸ਼ੀਲ
(ਭੁ:ਸ਼ੀਲ:) । ੧ ਤਨ੍ (ਨ) ਯੋਗ੍ਯ (ਯੋਗ੍ਯ:) ਕ੍ਵਥੰਫਨ^੩ (ਪੂਜਯਿਤੁੰ) । ੨ ਸ਼ੋਨ੍ (ਯਦਿ) ਸ਼ੁਰੰ ਤੁਥਿ (ਸ਼ੁਰੰਭੋਭਿ) । ੩
ਧਨ੍ (ਯਦਿ) ਚਾਸ਼ਿਮਕ (ਚਾਸ਼ਿਮਕ:) । ਸੁਸ਼ੀਲ (ਸੁਸ਼ੀਲ:) । ਪੂਜਾਨ੍ (ਪੂਜਨੀਯ:) ਕ੍ਵਥੰਫਨ (ਮਾਨਨੀਯ:) ਭੁਗੇਕ
(ਹਿ ਸ:) । ੪ ਲਿ (ਵਚਨੰ) ਸੰ ਫ੍ਰਾ ਅਜਿ^੫ (ਧਰਮਸ਼ਾਸ਼੍ਟ੍ਰਸ੍ਯ) ॥

One superior in status but weak in śīla claims no respect. On the other hand, a śūdra, low in status, but versed in dharma and correct in conduct, is worthy of respect.

MBh. (Citrāśālā ed.) Some mss. ਸਦ੍ਰੁਸੰ for ਧਰਮੰਸ਼ੰ. ੧. ਕ—ਯਥਾਪਿਨ੍ ।
13.48.48. b) Some mss. d) Some mss. ਧਰਮੰਸ਼ੰ for ੨. ਫ਼ ਨਾਸ਼ਿਤਿ ।
ਰਹਿਤੰ for ਵਿਹੀਨੰ. ਸਦ੍ਰੁਸੰ, and ਫ਼ਹ, ਅਪਿ or ਅਸਿ ੩. ਕ-√ਥੰ-ਅਨ੍-ਅ ।
c) Some mss. ਚ for ਤੁ. for ਚਾਪਿ. ੪-੪. ਕ ਨਾਸ਼ਿਤਿ ।

ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਗਯਾਤ੍ਰਾ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਗਯਾਤ੍ਰਾ ।

ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਗਯਾਤ੍ਰਾ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਗਯਾਤ੍ਰਾ ॥ ੧੬੮ ॥

ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਗਯਾਤ੍ਰਾ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ
ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ
ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਣ

ਭੁਕ੍ਤੇਨ ਰਕ੍ਯਤੇ ਧਰਮੰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਯੋਗੇਨ ਰਕ੍ਯਤੇ ।

ਸੁਭਯਾ ਰਕ੍ਯਤੇ ਕ੍ਥੰ ਭੁਲੰ ਸ਼ੀਲੇਨ ਰਕ੍ਯਤੇ ॥ ੧੬੮ ॥

ਭੁਕ੍ਤਿ ਰਹ੍ਧੁ' (ਧਰਮੰਭੁਕ੍ਤਿ:) ਕ੍ਥ (ਭੁਲੁ) ੧ ਸਾਥਨ (ਸਾਥਨੰ) ਨਿ^੨ ਰਮਕੰ^੩ ਧਰਮੰ (ਧਰਮੰਰਕਾਯਾ:) ।
ਧਰਮੰ (ਧਾ ਹਿ) ਸੰ ਫ੍ਰਾ ਅਜਿ (ਵਿਦ੍ਯਾ) । ੪ ਜਾਨ (ਜਾਨੰ) ਧਰਮੰ (ਸਨ੍ਤਤੰ) ਏਕਤਾਨ (ਏਕਤਾਨੰ) ਸਾਥਨ
(ਸਾਥਨੰ) ਰਿ ਕਰਕਸ਼ਿਨਿਰ (ਤਦ੍ਰਕਾਯਾ:) । ੫ ਭੁਲੰ (ਅਧ) ਭੁਲੰ (ਧਰੁ) ਕ੍ਥ (ਕ੍ਥੰ) । ੬ ਸਿ ਰਹਿਨ੍ (ਮੂਯਾ) ਪਰਕ
(ਰਕਿਕਾ) ਹਰਿਕ (ਤਸ੍ਯ) । ਧਰਮੰ (ਧਰਿ) ਕਸੁਭਯਨ੍ (ਸੁਭਯਨੰ) । ਕਸੁਭੀਲਨ੍ (ਸੁਭੀਲੰ) ਸਾਥਨ

(साधनं) नि इमंश्च इक (तद्रक्षणस्य) ॥

Conduct guards dharma, diligence guards learning, cosmetics guard beauty, śīla guards high birth.

- MBh.5.34.37. a) All reads शीलेन, all others ३. छ—रमाशे, ज—इमंश्च ।
 mss. सत्येन for वृत्तेन. वृत्तेन. ४-४. क ख च छ—ज्ञानापर्योः ।
 b) योनेन is N reading, १. क—रहयु । ५-५. क नास्ति ।
 S (mostly) अम्यासेन. २-२. ख—साधनि, छ—साधन-
 d) Only one ms. D1 नि ।

आत्मानमाख्याति कुली न यो नरः? स्वशीलचारित्र्यकृतैः शुभोदयैः ।
 प्रणष्टमप्यात्मकुलं तथा नरः पुनः प्रकाशं कुरुते स्वशीलतः ॥ १६६ ॥
 उलः (वृत्तं) रहयु (धर्म्यं) मर हेतु (हेतुः) निकं (येन) अं (नरस्य) किनबुहन्^३ (जायते) कमु-
 जन्मन्य (सुजन्म) । यक्षयिन् (यक्षपि) हिलङ् (प्रणष्टं स्यात्) वत्तं (हि) कम्बडन् (कुलं) । यन् (यदि)
 सुशील (सुशीलः) इकं (सः) अं (नरः) । न्वान् (तदा) किनबुहन् (जायते) मुवः (पुनः) कम्बडन्
 (कुलं) इक (तद्) ॥

आत्मानमाख्याति कुली न यो नरः? स्वशीलचारित्र्यकृतैः शुभोदयैः ।
 प्रणष्टमप्यात्मकुलं तथा नरः पुनः प्रकाशं कुरुते स्वशीलतः ॥ १६६ ॥

उलः (वृत्तं) रहयु (धर्म्यं) मर हेतु (हेतुः) निकं (येन) अं (नरस्य) किनबुहन्^३ (जायते) कमु-
 जन्मन्य (सुजन्म) । यक्षयिन् (यक्षपि) हिलङ् (प्रणष्टं स्यात्) वत्तं (हि) कम्बडन् (कुलं) । यन् (यदि)
 सुशील (सुशीलः) इकं (सः) अं (नरः) । न्वान् (तदा) किनबुहन् (जायते) मुवः (पुनः) कम्बडन्
 (कुलं) इक (तद्) ॥

A man is proclaimed by his śīla, conduct or actions and their consequences.
 One's śīla illumines and broadcasts one's birth even though it might have been
 forgotten and lost.

- MBh. (Citraśālā ed.) शुभं or शुभाशुभैः for शुभो- कुस्ते. All mss. कर्मभिः or
 13.48.49. a) All mss. हि दयैः. कर्मतः for शीलतः.
 कर्मत्रिनरः for कुली न यो नरः. c) Many mss. प्रणष्टं. १. क ख ग च छ ज—कुलि ।
 b) Most mss. सु for स्व. Many mss. अप्याशु for २. क—योद् ।
 Most mss. कुलैः, a few कृतं अप्यात्म. ३. क-इत्-√वृ-अन् ।
 for कृतैः. Most mss. शुभा- d) Many mss. प्रकाशी- ४-४. ख ग च छ ज नास्ति ।

અક્ષર ને યે અક્ષર । અક્ષર પીયે । બાકી જે જગતના અક્ષર । અક્ષર જે અક્ષર ।
 અક્ષરનાથી જગ । અપાકી પ્રસિદ્ધ જે અક્ષરે જગ ને પગપગના અક્ષર ॥

न बान्धवा न च वित्तं न विद्या न च धृतं न च मन्त्रा न बौध्यम् ।

'दुःखात् त्रातुं' सर्व्व एबोत्सहन्ते परत्र शीले न तु तत्र लोके ॥ १७१ ॥

લબન્ (મય) ત વને: (ચાન્યદ) । તર્ (ન) ઈં (ઉત્સહન્તે) ઇકં કદં (બાન્ધવા:) કુલગોત્ર
 (કુલગોત્ર) મનુલું (ઉપકર્તું) મહંત્સકર્ત્તં (તારણે) । સજ્ઞં કપ્રિહતિ (શોકાત્) । મજ્ઞનં^૨ (તથા)
 માસ્ (વિત્તં) સલ્વિર્ (સર્વવિધં) નિ^૩ દુઃખ્ય (દ્રવ્યં) । મજ્ઞનં^૨ (તથા) કમુજન્મન્ (સુજન્મ) । મજ્ઞનં
 (તથા) અજિ (વિદ્યા) । મજ્ઞનં^૪ (તથા) સં હ્ય^૫ મન્ત્ર (મન્ત્રા:) । મજ્ઞનં^૨ (તથા) બોય્યં (વીર્યં) । તન્
 (ન) ઈં (ઉત્સહન્તે) જગંક (અપિ તે) મનુલું^૬ (ઉપકર્તું) । કુર્ત્તં^૭ (પરં) ઈં (ઉત્સહન્તે) મનુલું
 (ઉપકર્તું) ।^૮ કમુશીલન્ (સુશીલં) જુગ (હિ) । અપન્ (યત:) પ્રસિદ્ધ (નૂનં) ઈં (ઉત્સહન્તે) મહંત્
 (નિહન્તું) ઇં^૯ દુઃસ્ (દુઃસ્) રિ પરલોક (પરલોકે) દ્લાહ (પરત્ર) ॥

Neither kinsmen, nor money, nor learning, nor scriptures, nor mantras, nor prowess—singly or collectively—have the capacity to take one out of distress. It is only śīla that can do so.

MBh.12.275.15. a) વિદ્યા	Poona mss.(યાન્તિ શાન્તિમ્).	૫. ✓તુલું । ગ—પનુલું, છ—
is found in no Poona ms.	૧-૧.ક—દુઃકત્રાતું, સ—દુઃકા-	દં મનુલું ।
Poona reads કૌલી, કૌલ્યં	ત્રાતું, ગ—દુઃકાત્ર, ચ—	૬. ક—કુર્ત્તં ।
or કુલીનં for ન વિદ્યા.	દુકત્ર, છ જ—દુઃકત્ર ।	૭. છ નાસ્તિ ।
b) મન્ત્રાઃ is mostly N,	૨. ચ છ—મજ્ઞન ।	૮-૮. સ—હુમદૈમિ, ગ—મર્ધૈમિ,
S has mostly મન્ત્રો.	૩. જ—નિ ।	ચ—મર્ધૈ, છ—મર્ધૈ,
d) Our તત્ર લોકે is not in	૪. સ—મજ્ઞનં ।	જ—મર્દૈમિ ।

જગ પગપગના અક્ષરનાથી બાકી જે જગતના અક્ષર ।

અ પગપગનાથી પ્રસિદ્ધ અક્ષરનાથી અક્ષરનાથી ॥ ૧૭૧ ॥

બાકી જા જે અક્ષર પ્રસિદ્ધ । અક્ષર અક્ષરનાથી । અક્ષર અક્ષરનાથી । જા જે
 બાકી । બાકી જા અક્ષરનાથી । અક્ષર જા જે અક્ષર । પ્રસિદ્ધ બાકી । પગપગનાથી ।
 પગપગનાથી પ્રસિદ્ધ । અક્ષરનાથી અક્ષરનાથી જા પગ ॥

यो लोकमनुगृह्णाति दरिद्रं दीनमानसम् ।

स पुत्रपशुभिर्बुद्धिं यशश्चाक्षयमश्नुते ॥ १७२ ॥

हन त^१ (विद्यतेऽयं) ब्धं (नरः) मज्जे (एवं) क्रमन्य (क्रमो यस्य) । मवेः अनुग्रह (अनुगृह्णाति) ।^२ मसुख (सुखयति) अगवे बोधन (बोधयति) ।^३ रि ब्धं (नरं) दरिद्र (दरिद्रं) ।^३ एतक् (सहर्षं) त य (अथ) मनःस्व^४ (तन्मनः) । इक त^५ ब्धं (इति नरः) मज्जन (ईदृशः) । बुद्धि (वर्धते) हनन्य (स्वपुत्रैः) । पुतुन्य (स्वपुत्रैः) । ब्ध (प्रजाभिः) वेत्य (तत्कारणं) त्के^६ (यावत्) ब्धं ब्धन्य (तच्छक्तिः) । लवन् (च) कोचपन् (यशः) इ^७ ल्कस्य (तदाचरणस्य) रि हय (धर्म) ॥

By coming to the aid of the poor and the depressed, one prospers in sons and cattle, and captures eternal glory.

१. ख नास्ति ।

४. क—मन्य ।

७. क—ई ।

२. ख ग ज नास्ति ।

५. क ख ज—तं ।

३-३. ख ग च छ ज नास्ति ।

६. च—त्के ।

अथैतद्यदि यः दीनं मानसं गृह्णाति ।

पुत्रपशुभिर्युक्तं स कं पुत्रं २ पुत्रं ॥ तन्मन् ॥

गमन्ति मज्जन्ति । अगवे य एवमन्ति प्रयत्नं । एतन्मन्ति गमन्ति । मन्ति किं एतन्मन्ति
मिं एतन्मन्ति । दीनं मानसं गृह्णाति पुत्रं । एतन्मन्ति य एवमन्ति मानसं । एतन्मन्ति
य एवमन्ति एतन्मन्ति । य एवमन्ति पुत्रं एतन्मन्ति । एतन्मन्ति पुत्रं एतन्मन्ति
पुत्रं ॥

अभिन्नमपि यो दीनं शरणं विनागतम् ।

व्यसनेऽननुगृह्णाति स वै पुरुष उच्यते ॥ १७३ ॥

लंन् (अन्यद्) सज्जेरिक्^१ (अस्मात्) । हन य (विद्यते) मज्जे (यस्यैवं) क्रमन्य (क्रमः) ।
मसुखन्य^२ (स्वमित्रं) तोषि (अपि) । सत्विर् (सर्वं) नि मकरिकरि (चिन्तकं) रि हल (पापानां) ।
दीन (दीनं) अलर (व्याधितं) कल्कन् (अभिभूतं) ग्रिहति (शोकेन) । मर त य (आगतं) ममिन्त^३
(प्रार्थयन्तं) शरण (शरणाय) इरिय (तस्य) । तिनुलुन्त्य (अनुगृह्यते तेन) त य (अथ सः) । इकं (इति)
मज्जन (एवं) क्रमन्य (तत्क्रमः) । य इक (सः) पुरुषसत्तम (पुरुषसत्तमः) डरन्य (नाम) । पुत्र
(ध्रुवं) सज्जन (सज्जनः) विशेष (विशेषः) नि ब्धं (नरेषु) ॥

It is the he-man who obliges even an enemy fallen on bad days, wretched, miserable and come in search of refuge.

MBh. (Citrakāśa ed.) d) All mss. 'सतमः for ज—युसुःन्य, छ—युस-
13.59.10. a) All mss. चेद् उच्यते. क्य ।
for यो. १. च छ—शरणेसिनमगतम् । ४. क ल ज—मिन्त, ग—पिन्त ।
c) All mss. व्यसने योऽनु- २. क च छ ज—सकेरिक् ।
वृत्तति. ३. क—युसुःक्य, ल—युसुः, च

सोऽयं पुण्यमगता ईषी सौम्य ईषी द्रुता मता ।

सोऽयं पुण्यमगता ईषी ईषी अगिष्ठाः ॥ १७४ ॥

ये गीर्वाणि ईषी तावत् । ये अनादि । पत्नी । तावत् । गृहम् । ईषी ईषी
पुं ईषी । अनादि । अनादि । ईषी ईषी । ईषी ईषी । ईषी ईषी ।
अनादि । अनादि । अनादि । ईषी ईषी । ईषी ईषी । ईषी ईषी ।
अनादि । अनादि । अनादि । ईषी ईषी । ईषी ईषी । ईषी ईषी ।

सार्धः प्रवसतो मित्रं भार्या मित्रं गृहे सतः ।

आतुरस्य मित्रं मित्रं दानं मित्रं मरिष्यतः^१ ॥ १७४ ॥

स्य^२ (एते) रिमिष (प्रकाराः) नि^३ मित्र (मित्राणां) इरम्य (नाम) । स्यं अर्थः (सार्धः) ।
वनिज । वनिज (वनिजः) । येकि (इत्येवः) मित्र (मित्रं) नि^३ स्यं (नरस्य) मंलम्पुर्^४ (प्रवसतः) ।
अपसः (वियुक्तस्य) अपदोहृ^५ (दूरस्थितस्य) । कुनं मित्र (मित्रं) स गृहस्थ (गृहस्थस्य) । स्त्री निर
इक (तत्स्त्री) । यत्नम् (यो हि) स्यं (नरः) अतर (आतुरः) । वस्यम् (मित्रम्) । 'ममिममि' (वैद्यः)
मित्र निज (तन्मित्रं) । कुनं इकं स्यं (यो नरः) मेः (आसन्नः) मात्य (मरणं) । दानपुष्य (दानपुष्यं)
मित्र निज (मित्रं तस्य) ॥

On a journey the caravan is the friend, while in home wife is the ally, to the ailing the doctor and to the dying alms serve as the comrade.

MBh. 3.297.45 (almost २. क—निहृ । ६. ल नास्ति ।
without variants). ३. ग—नि । ७. क ल ग च छ ज—ममि-
१. क ल ग ज—मरिष्यतः, ४. √लम्पुर् । ममि । (सदृशः) ।
च छ—मरिष्यतः । ५. √दोः ।

ක ආහා ක පිහා කිසිකිසි කප්පාසිනි ප්‍රතිපත්තාන ॥

කාකපාත්‍රකානා තත්ත්ව ප්‍රතිපත්තාන ॥ ෧෩෭ ॥

තාන හි කාන ॥ හානි තප ॥ හානි තප ॥ ද්‍රව්‍ය ජන කිසි ॥ හානි තප ॥

තප්පාසිනි තප කාකපාත්‍ර ॥ ෧෩෮ ද්‍රව්‍ය ජන කිසි කාකපාත්‍ර ॥

न माता न पिता किञ्चित् कस्यचित् प्रतिपद्यते ।

दानपथ्योदनो अन्तुः स्वकर्मफलमश्नुते ॥ १७५ ॥

इक (यद्) तं (अथ) दान (दानं) । तन् (न) बप (पिता) । दद् (न) इद् (माता) ।
उमुक्ति (मुक्ते) फल निक (तत्फलं) । अङ्क (केवलं) इकं (यः) व्यं (नरः) गुमवयकं (करोति)
इकं दानपुण्य (दानपुण्यं) । 'य जुग (स हि) उमुक्ति (मुक्ते) फल निकं (फलं) दानपुण्य' (दान-
पुण्यस्य) ॥

Neither the mother nor the father share one's destiny. Alms supply health-
giving provisions on the journey beyond. One can only eat the fruits of deeds
done by one's self.

MBh.12.287.37. c) Some Poona mss. °पथ्योदनो. १-१. क नास्ति ।

അപാത്രികാ നാസ്തി നാസ്തി നാസ്തി നാസ്തി ॥ १३७ ॥

അപാത്രികാ നാസ്തി നാസ്തി നാസ്തി നാസ്തി ॥ १३८ ॥

කිසිකිසි කාන පි සි පත්‍රිකා ॥ තප්පාසිනි ॥ තප්පාසිනි ॥ තප්පාසිනි ॥
තප්පාසිනි තප්පාසිනි ॥ තප්පාසිනි ॥ තප්පාසිනි ॥ තප්පාසිනි ॥
තප්පාසිනි තප්පාසිනි ॥ තප්පාසිනි ॥ තප්පාසිනි ॥ තප්පාසිනි ॥

अमात्सर्यं बुधाः प्राहुर्दानं धर्मं च संयमम् ।

अवस्थितेन नित्यं हि त्यागे स्वासाद्यते शुभम् ॥ १७६ ॥

निहन् (एतद्) तं (अथ) दान (दानं) लि (प्राहुः) सं पण्डित (बुधाः) । इकं सि ह्य कस्मिन्
(अमात्सर्यं) । 'इकं' सि ज्ञेय (भोगः) रि^२ कगवयन् इ^३ धर्मसाधन (धर्मसाधनस्य) । अपन् (यतः)
यन् (यदि) कस्मिन् (नित्यं) इक (तद्) ।^४ नित्य (नित्यं) कस्मिन् (प्राप्यते) इ^५ ह्य (धर्मेण) ।
पठ (समं) लब्धन् फल (फलेन) नि त्यागदान (त्यागदानयोः) ॥

The wise are not jealous. They are not niggardly. They restrain themselves in dharma and are equipoised.

- MBh.12.156.13. b) सत्येनामत्सरी भवेत्. ५. ग नास्ति ।
 S and some N mss. दाने. १. ग—अहिंस्यन् । ६. ज—कस्तुम् । क-√तमु-अन् ।
 c) For our हि all २-२. क—जनक त य मुलः रि । ७. व—इ ।
 Poona mss. च. ३. स—इका ।
 d) All Poona mss. ४. छ—तग*, ज—गग* ।

मातुलं गृह्णाति तपसि गृह्णाति पुत्रं गृह्णाति ।

अपि स न भवति गृह्णाति पुत्रं गृह्णाति ॥ १७७ ॥

सर्वं तु न हि गृह्णाति । तपसि सत्त्वं गृह्णाति गृह्णाति गृह्णाति गृह्णाति गृह्णाति ।
 सत्त्वं तु न हि गृह्णाति । तपसि सत्त्वं गृह्णाति । सत्त्वं गृह्णाति । सत्त्वं गृह्णाति ।
 सत्त्वं गृह्णाति । सत्त्वं गृह्णाति । सत्त्वं गृह्णाति । सत्त्वं गृह्णाति ।
 सत्त्वं गृह्णाति । सत्त्वं गृह्णाति । सत्त्वं गृह्णाति । सत्त्वं गृह्णाति ।

दानेन भोगी भवति मेधावी बृद्धसेवया ।

अहिंसया च दीर्घायुरिति प्राहुर्मनीषिणः ॥ १७७ ॥

कुनं^२ (अथ) कल (फलं) नि^३ त्यागदान (त्यागदानयोः) । यावत् (यावत्) कस्तुं^४ (प्राप्नोति)
 भोगोपभोग (भोगोपभोगान्) रि^५ परलोक (परलोके) इलाह (परेत्य) । यत्नम् (यद्) कल (फलं)
 नि सेवक (सेवायाः) रि च्छं कस्तुम् (वृद्धानः) । कस्तुं^६ (प्राप्नोति) मेधागुण (मेधागुणं) । सि
 यत्नम् (यत्नः) कितामुत्तुर्^७ (युष्माकम्, उपदेशे) । कुनं^८ कल (फलं) नि^९ अहिंसा (अहिंसायाः) ।
 सि तम् पमातिमाति^{१०} (अमारण) । कदीर्घायुषम्^{११} (दीर्घायुष्यं) । मज्जन (इति) सि (प्राहुः)
 सं पण्डित (पण्डिताः) ॥

By bestowing gifts one enjoys a life of plenty. Association with elders means participation in their experiences. Ahimsā brings longevity.

MBh. (Citrāsālā ed.) तपसा or तपसेह for दानेन. for इति प्राहुर्.
 13.163.12. a) Some mss. d) Some mss. एवमाहुर् १. ज—बृद्धसेवकय ।

୨. କ—କ୍ରମ ।
 ୩. ବ—ନାସ୍ତି ।
 ୪. କ—କଟ୍ଠ ।
 ୫. ବ—ରି ।

୬. ଞ—କଟ୍ଠ ।
 ୭. କ ଶ ଗ—କଟ୍ଠତୁର, ଜ—
 କଟ୍ଠତୁର ।
 ୮. ଗ—ନି ।

୯. କ—ପମତି ।
 ୧୦. କ—କଦୀର୍ଘଶୁଷ୍କ ।

କ ଦାନାଦୁଃଖୀଣୀ ଶ୍ରିୟା ଗମ୍ୟାୟ ଚିନ୍ତାୟ ।

ଝେନା ପି ଘୋଷା ଶ୍ରୀୟା ସା ସା ଶ୍ରୀୟା ପଦ୍ମାୟ ॥ ଚଳୟ ॥

ଘୋଷା ଶ୍ରି ଶ୍ରିୟାୟ । ଶାଳି ପାଳ ଗର୍ଭାୟ ଶାଳପଦ୍ମାୟ । ଗମ୍ୟାୟ ସା ଶ୍ରୀୟାୟ ।
 ଝେନା ପି ଝେନା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରି ଝେନା । ଘୋଷା ଶ୍ରି ଝେନା ଶ୍ରୀୟା ଝେନା ଶ୍ରୀୟା ॥

ନ ଦାନାଦୁଃଖରତରଂ ତ୍ରିବୁ ଲୋକେଷୁ ବିଚ୍ଛିତେ ।

ଅର୍ଥେ ହି ମହତୀ ତୃଷ୍ଣା ସ ଷ୍ଟୁଚ୍ଛେଦେ ଲଭ୍ୟତେ ॥ ୧୭୮ ॥

ଅପନ୍ (ଅପ) ରି ତ୍ରିଭୁବନ (ତ୍ରିଭୁବନେ) । ତନ୍ (ନ) ହନ (ବିଚ୍ଛିତେ) ଶେଷେ: କବଚପୟ (ଦୁଃଖର) ।
 ଝେନା (ଅନ୍ୟତ୍ର) ସର୍ବେ ଦାନ (ଦାନାତ୍) । ଅର୍ଥେ (ମହତୀ) ବି (ହି) କଂ ତୃଷ୍ଣା (ତୃଷ୍ଣା) ରି ଅର୍ଥେ (ଅର୍ଥେ) ।
 ଅପନ୍ (ୟତ:) ଉଚ୍ଚିତ: (ଆପ୍ତିତ:, ଫଳ) ନି କଟ୍ଠକିତନ୍ (କଟ୍ଠସ୍ୟ) ଇକଂ ଅର୍ଥଂ (ଅର୍ଥ:) କଟ୍ଠ (ଉପଲଭ୍ୟତେ) ॥

There is nothing harder than to give away what one has earned with painful labour. Besides, one's own longing and thirst is so deep and great

୧. ଜ—ଝେନ । ୨. ଶ—କିତଃ । ୩. କ—ଆର୍ତ୍ତ, ଶ—ଆଧାନ୍, ଗ—ଅର୍ଥାନ୍, ଜ—ଅର୍ଥନ୍ ।

ଦୁଃଖୀଣୀ ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଘୋଷାୟ ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ।

ଘୋଷାୟ ଶ୍ରୀୟା ପଦ୍ମାୟ ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ॥ ଚଳୟ ॥

ଘୋଷାୟ ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ।
 ଝେନା ପି ଝେନା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ।
 ଝେନା ପି ଝେନା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ।
 ଝେନା ପି ଝେନା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ଶ୍ରୀୟା ।

ଦୁଃଖରଂ ବତ୍ କୁର୍ବନ୍ତି ମହତୋଽର୍ଥାସ୍ତ୍ୟଜନ୍ତି ଯେ ।

ବ୍ୟୟମେତାନ୍ ପରିତ୍ୟକ୍ତୁମସତୋଽପି ନ ଶକ୍ନୁମ: ॥ ୧୭୯ ॥

Those who donate large sums do something extraordinary. We cannot relinquish our hold even on sums that we do not possess.

ရွှေဘိုတပ်မတော်မှ ကိုယ်စားပြု အမှုဆောင်ချုပ်ကြီး

ဆွစ် ၊ ခန္ဓာတို့ မိ မှုကို ဗဟု ဟု ခေါ် ၊ ဟုတ် ၊ ဗဟုဟု
 ဟုတ် ၊ ဗဟုဟု ဟုတ် ၊ ဟုတ် ၊ ဟုတ် ၊ ဟုတ် ၊ ဟုတ် ၊
 ဟုတ် ၊ ဟုတ် ၊ ဟုတ် ၊ ဟုတ် ၊ ဟုတ် ၊ ဟုတ် ၊ ဟုတ် ၊

कुर्वे^२ (अय) ।^३ अन्ववकुर्वर् (अहं कथयामि) सं^४ सुगिः (अर्थवान्) भवेः (ददाति) दान (दानं) रि कस्यसिः (मित्रेभ्यः) । तन् पदोन् (अप्रयोजनं) इक (तद्) । अपन् (यतः) केवल (केवलं) तुङ्गल् (एवं) दोनि (प्रयोजनं) मात् (अयस्य) । ^५ दानावन (दानकरणं) जुग^६ (एव) कारिः (हि) । लेन् (अन्यद्) सङ्केरिक^७ दोग्य (तत्प्रयोजनात्) । लर (विपतयः) कतिबसेन्^८ (मृत्युः) इरनिक (नाम) ॥

१५५

१. क ज—अर्थचनर्थ°, ख—
 अर्थचानर्थ°, ग—अथचा-
 नर्थ°, च छ—अर्थचनार्थ-
 मार्षिभ्यो ।

२. क—कुनं ।
 ३. छ नास्ति ।
 ४. ख नास्ति ।

६. क—सकेरिक ।
 ७. क—कतिवसन्, छ सदण्डः ।

५-५. ख—दाना जुगवन ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

एतन्मया यत्नं कृतं त्वत्पुण्यं ।
 त्वत्पुण्यं त्वत्पुण्यं त्वत्पुण्यं ।
 त्वत्पुण्यं त्वत्पुण्यं त्वत्पुण्यं ।
 त्वत्पुण्यं त्वत्पुण्यं त्वत्पुण्यं ।
 त्वत्पुण्यं त्वत्पुण्यं त्वत्पुण्यं ।
 त्वत्पुण्यं त्वत्पुण्यं त्वत्पुण्यं ।

धनानि जीवितं चैव परार्थे प्राप्ता उत्सृजेत् ॥

सन्निमित्तं वरं त्यागो विनाशो नियते सति ॥ १८१ ॥

मङ्गे मर दे सं एतक् वुः निर । 'तर् (न) तिङ्ङ' (निषिध्येत) निर (तेन) मास् निर
 (स्वघनं) । हरिप् निर (स्वजीवितं) तुवि (अपि) । 'यन् (यदि) पकफलं' (फलभूतं) कपरमार्थन्^३
 (परमार्थः) । वुः (जानन्) वि^४ सिर (सः) रि^५ नियत (नियतत्वं) नि पाति^६ (विनाशस्य) च्चं (च)
 रि^७ तन् हन (नास्तित्वं) नि वस्तु (वस्तुनां) लङ्ङ^८ (नित्यत्वस्य) । मतंयन् (अतः) लूहं (वरं) इकं
 विनाश (विनाशः) मकफलं कपरमार्थन्^९ (परमार्थफलभूतः) ॥

The intelligent soul expends its wealth and life in the cause of others.
 Let the spending be for a good cause, as otherwise too, the two will not endure.

Ind.Spr. 3063/1297.

१-१. ग—तितिङ्ङत् । √त्ङ्ङ-

'इन्' ।

२-२. क—यनकफलं ।

३. क—कपरर्थन्, ग—कपरा-

टन्, ज—कपरार्थान् ।

४. ग—इ ।

५. छ—रि ।

६. ख—पति । (सदण्डः) ।

७. क नास्ति ।

८. क—परार्थान्, ख—कपरा-

र्थान्, ज—कपरर्थन् ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

වන්ත ආය කිසි ටු 1 හැටු ආ කිසි 1 වැටවැට තමා කාසුපු 1
 වැටු 1 වැටු කිසි කිසි කිසි කිසි 1 කිසි කිසි කිසි කිසි කිසි
 වැටුකිසි 1

ददध्वं भुञ्जत भूशं मा भूत कृपणा जनाः ।

कर्मक्षयेण क्षीयन्ते नोपभोगेन सञ्चयाः ॥ १८२ ॥

मतन्य (अतः) देय निकं (कर्तव्यं) ध्वं (नरस्य) । ह्य (मा) जुग (हि) त्वं (निषेधं कुरुत) ।
 मवेवेह^१ (भूशं दत्त) गवय^२ (साधनाय) दानपुण्य (दानपुण्यानां) । ममुक्त्य^३ (भुञ्जत) । अपन् (यतः)
 तन् (न) हन्ति (क्षीयते) इकं^४ विभव (विभवः) । यन्^५ (यदा) तन् (न) हन्ति (क्षीयते) इकं^६
 कर्मफल (कर्मफलं) हुमनाकन्य (तत्कारणं) ॥

Endow gifts, enjoy to the brim, be not niggards, O men. Accumulations
 are not exhausted by enjoying them, but by the wasting away of deeds.

१. च—पवेवेह ।

३. म-√भुञ्ज-अ ।

५. ग च छ ज—कं ।

२. ख—अगवय, ग—अगवेय ।

४. छ नास्ति दण्डः ।

६. क ग—य ।

වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි

වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි

වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි
 වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි
 වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි
 වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි
 වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි
 වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි
 වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි වැටුකිසි

अग्निहोत्रफला देहा दत्तभुवतफलं धनम् ।

रतिपुत्रफला^१ नारी शीलवृत्तफलं श्रुतम् ॥ १८३ ॥

निहन् (अथ) पाजर (उपदेशो भवेत्) ममि (मम) । फल (फलं) सं ह्यं वेवन् (वेदानां) इनजि (अधीतानां) । कपूजान् (पूजा) सं ह्यं शिवाग्नि (शिवाग्नेः) । रप्दन्^२ (यथा) वुः (जानीयात्) रि मन्त्र (मन्त्रान्) । यज्ञाङ्ग विधिविधानावि (यज्ञाङ्गविधिविधानादि) । कुनं (अथ) दोन् (प्रयोजनं) इं घनन्^३ (घनस्य) हिननाकन्^४ (उपार्जने) । भुक्तिन्^५ (भोगः) दानाधन (दानं) । यप्वन् दोनि (प्रयोजनं) अनक्वि (नार्याः) । वछन् (आस्पदं) इं आलिङ्गनावि क्रीडा^६ (आलिङ्गनादिक्रीडायाः) मपुत्रपुत्री-सन्तान (पुत्रपुत्रीसन्तानस्य) । कुनं^७ फल (फलं) सं ह्यं अजिन्^८ (धर्मस्य) किनवुहन् (ज्ञातस्य) ।^९ ह्य्वन् (समृद्धिः) इं शील (शीलस्य) म्वं (च) आचार (आचारस्य) । शीन (शील) डरनि (नाम) ^{१०}स्वभाव (स्वभावः) । आचार (आचारः) डरनि^{११} (नाम) प्रवृत्ति (प्रवृत्तेः) कवरः रि अजि (शास्त्रोपदिष्टायाः) ॥

If you have cultivated the Vedas you must offer oblations into the sacred fires, if you have earned money you must donate it and use it, if you have a wife let her be your joy and a mother of your sons, if you have mastered the scriptures your śīla and conduct must be perfect.

MBh.5.39.51. Poona दारा.	५. च ज सदण्डः ।
text transposes b) and d)	१. ख ग च छ ज—रतपुत्रफला,
D3.4.9 follow our pāda-	ज—रतपुत्रफल ।
sequence.	२. क—रप्वत् ।
c) नारी is supported by	३. ख च छ—दानन् ।
several B D G mss., others	४. क—हिननाकन् ।
	६. क—कुनं ।
	७. ख—अजि ।
	८. छ नास्ति दण्डः ।
	९-९. छ नास्ति ।

यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि

यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि ॥ १८४ ॥

यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि
यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि
यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि
यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि
यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि यथा क्व च यज्ञाङ्ग विधिविधानादि

अनेन किं यन्न वदति नाश्रुते बलेन किं येन रिपून् न बाधते ।

भूतेन किं येन न धर्म्ममाचरेत् किमात्मना यो न जितेन्द्रियो वशी ॥ १८४ ॥

तन् करि (किमर्थ) दोन् (प्रयोजनं) इं धन (धनस्य) । यन् (यदा) तन् (न) बानावन
(दीयते) । तन् (न) भुक्तिन्^२ (भुज्यते) । मज्जुनं^३ (तथा) कशक्तिन् (शक्तिः) । तन्पदोन् (व्यर्था)
इक (सा) य[न्] (यदि) तन् (न) साधन (साधनं) नि मङ्गलहवनं^४ (पराजयस्य) मुसुः (रिपूणां) ।
मज्जुनं (तथा) अजि (श्रुतं) ।^५ तन्पदोन् (व्यर्थं) इक (तद्) य[न्] (यदि) तन् (न) सुलुह
(प्रकाशनं) रि धम्मसाधन (धर्मसाधनस्य) । मज्जुनं^६ (तथा) बुद्धि (बुद्धिः) कप्रज्ञान् (प्रज्ञा) । तन्पदोन्
(व्यर्था) इक^७ (सा) यन्^८ (यदि) तन् (न) पङ्कलहवनेन्द्रिय^९ (दमनमिन्द्रियाणां) । तन् (न)
पङ्कवशावनं^{१०} (वशीकरणां) रजः (रजसः) तमः (तमसः) ॥

What good are unutilized goods, what good the valour that does not subdue
the foes, what good the books that lead not to dharma, what avail the self which
has not its senses under control.

MBh.12.309.91. b) K6	२. ग च—भुक्ति ।	६. ख ग च छ ज—य ।
V1 B6-9 Da3.a4 Ds1 D2.	३. क—मज्जुन ।	६. तन् म-ङ्-√अलः-अकंन्-
3 8 रिपुं. Our lontars क ज—	४. क ज—मङ्गलहवन ।	अ ।
रिपुन्, च छ—रिपु.	५. छ नास्ति ।	१०. क—पङ्कवशावन, ग ज—
१. क—किमर्थं, ख च छ ज—	६. छ—मज्जुन ।	पङ्कवशावन ।
किमर्थं, ग—किमार्थं ।	७. ख—इका । (मदण्डः) ।	

यस्य प्रदानवन्ध्यानि धनान्यायान्ति यान्ति च ।

स लोहकारभस्त्रेव इव सन्नपि^१ न जीवति ॥ १८५ ॥

कुने (अथ) इकं वं (नराः) लुङ्गुन त्का (आयान्ति यान्ति च) मास्य (तदनानि) । तन् (न)
पकहेतुं (हेतुभूतानि) बान^२ (दानस्य) । य^३ इक (सः) माति (मृतः) इरग्य (नाम) । तुहुन् (सत्यं)
माम्बैकन् (इवसनं) । भेदन्य (तद्भेदः) सज्जुं^४ वज्जुं (शवात्) । तन् (न) पहि (भेदः) लवन् उवुर्बानि
(मस्त्रायाः) पण्डेन्ति (लोहकारस्य) ॥

यस्य प्रदानवन्ध्यानि धनान्यायान्ति यान्ति च ।

स लोहकारभस्त्रेव इव सन्नपि^१ न जीवति ॥ १८५ ॥

कुनं (अथ) इकं वं (नराः) लुङ्गुन त्का (आयान्ति यान्ति च) मास्य (तदनानि) । तन् (न)
पकहेतुं (हेतुभूतानि) बान^२ (दानस्य) । य^३ इक (सः) माति (मृतः) इरग्य (नाम) । तुहुन् (सत्यं)
माम्बैकन् (इवसनं) । भेदन्य (तद्भेदः) सज्जुं^४ वज्जुं (शवात्) । तन् (न) पहि (भेदः) लवन् उवुर्बानि
(मस्त्रायाः) पण्डेन्ति (लोहकारस्य) ॥

If riches ebb and flow but bear no fruit, then life is lifeless. It may be likened to a smith's bellows, which breathe but have no soul.

Cf. Ind. Spr.5372/2432.

ञचसनपी, छ—ञचसनपि, ४. ज—इय ।

ab) यस्य धर्मविहीनस्य दिना-
न्यायान्ति यान्ति च ।

ज—ञचसनपि ।

५. च छ—सकं ।

२. च ज नास्ति ।

१. ख ग—ञचसन्नापि, च—

३. क—घन, च—घान ।

आदि हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ।

आदि हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ॥ १८६ ॥

आदि हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ।

आदि हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ।
आदि हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ।
आदि हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ।
आदि हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ।
आदि हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ।
आदि हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ।
आदि हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ।

दानं^१ हि भूताभयवभिणायाः सर्वानि दानान्यधितिष्ठतीह ।

तीक्ष्णां तनुं यः प्रथमं जहाति सोऽनन्तमाप्नोत्यभयं प्रजाभ्यः ॥ १८६ ॥

हन् त (अथ विद्यते) अभयदान (अभयदानं) इत्य (नाम) । त्विः (वरं) सख्^२ सर्वदान (सर्वदानेभ्यः) । महीदानादि^३ (महीदानादिभ्यः) । क्रमस्य (तत्क्रमः) । अभय (अभयं) । तय (अभाव) नि तकुत् (भयस्य) । दान (दानं) । *य त* (तद्) विनेहकस्य* (यदीयते) रि सर्वभाव (सर्वभावेभ्यः) । *तन् (न) पगवे (कारणं) तकुत् (भयस्य) नि सर्वभाव (सर्वभावानां) कलिङ्ग्य (इति उच्यते) । इकं छं (नराः) मङ्गल (ईदृशाः) क्रमस्य (तत्क्रमः) । *य इक (सः) तन् (न) कतमन् (उपगम्यः) भयान् (भयस्य) हने (यदा विद्यते) रात् (प्रजासु) । *अमोघासिः (अथ सस्नेहाः) अस्सस्^४ (सदयाः) अनुकूल (अनुकूलाः) भक्ति (भवताः) इकं सर्वभाव (सर्वभावाः) इरिय (तं प्रति) बलाह (परत्र) ॥

The gift of fearlessness stands above all other gifts.

७-७. अमोघ + असिः । छ—

१. क ख — धनं ।

४-४. ज—त य ।

अमोघासि ब्रह्म ।

२. क—सकें ।

५. क—^०कन्य ।

६. छ नास्ति ।

[illegible]

မိုးရွာသွန်းသော အခါ၌ ဝါးကွေးသောအခါ၌ ။ ကပ်လ် ။

සමුද්ධි ඔප්පාහි ති ති කාකපාස ၁ ප්‍රාණුකල් ၁ දාස ၁ කපා ၁ කොප ၁
 ලක්ෂ්මි ၁ කුටු ၁ කාන ၁ පත ၁ පාසුති ලක්ෂ කල් ၁ සන්ත ඔප්පාහි කාන
 ති කාකපාස ၁ දාස පාති කුකාන ၁ ඔත්තු පාසු ලක්ෂ කල් ၁ දාස
 පාසුති කාක ၁ කපා පාති ලක්ෂකපාස ၁ ක් දුක්ඛාසානති ၁ කොප පාසු
 පාසු සි ප්‍රි සති ၁ ඔත්තු පාසුති කල් ၁ ප්‍රි කොප ၁ ප්‍රි කුප්පා ၁
 ලක්ෂ්මි පාති සි පාසුති කාක ၁ ඔත්තු පාසුති කුකාන ၁ කුටු ලක්ෂ
 පාසු කාකාන ၁ ඔත්තු දුක්ඛ ၁ ප ၁ කාන පාති සි පාසු කාක ၁ සි සන්ත ၁
 පතාස කාක ၁ පත ၁ කුටු සි සන්ත ၁ ලක්ෂ ප්‍රි ၁ ප ၁ පකිතිප්පා ඔත්තු
 ති කාකපාස ၁ පාසුති පත්තු පාසු ၁

देशकालागमक्षेत्रद्रव्यदातृमनोगुणाः ।

सुकृतस्यापि दानस्य फलातिशयहेतवः ॥ १८७ ॥

समञ्जै (अय) अमृहर (ये कुर्वन्ति) गौं (महत्त्वं) नि दानफल (दानफलस्य) । प्रत्येकन्य (प्रत्येकं तेषां) । देश (देशः) । काल (कालः) । आगम (आगमः) । क्षेत्र (क्षेत्रं) । द्रव्य (द्रव्यं) । दाता^२ (दाता) । मनः (मनः) । ह्युन् (गुणाः) इक (एतेषां) कजेः (सर्वेषां) । यतिक (ते) अमङ्गु^३ (कुर्वन्ति) भार (भारं) नि दानफल (दानफलस्य) । देश (देशः) ऊरनि (नाम) भूभाग (भूभागस्य) । अन्^४ रह्य्य (यः शोभनो भवेत्) शुष्य (शुष्मिभवेत्) तिकं^५ (सः) भूभाग (भूभागः) । देश (देशः) पद्मेहन (दीयते यत्र) दान (दानं) । काल (कालः) ऊरनि (नाम) शुभकाल (शुभकालस्य) । नां उत्तरायणादि

(उत्तरायणादि) । आगम (आगमः) इरन्य (न'म) वरः (उपदेशस्य) सं ह्यं अजि (धर्मस्य) । अनुं (यद्) तुमसककंन्' (पालनं) इ वरः (उपदेशानां) सं ह्यं आगम (आगमस्य) । १० तः (इति) क्रमन्य (तत्क्रमः) । क्षेत्र (क्षेत्रं) इरन् (नाम) सं वेहन (दीयते यस्मै) दान (दानं) । अनुं (यः) सुलक्षण (सुलक्षणः) सुपात्र' (सुपात्रं) त सिर (सः) । दृश्य (द्रव्यं) इकं (यद्) वस्तु (वस्तु) दानाकन (दानत्वेन दीयते) । अनुं (यद्) उत्तम (उत्तमं) त य (तद्) । दाता (दाता) इरन्' (नाम) सं मसुं (तस्य यो ददाति) दान (दानं) । सं यजमान (यजमानः) । १० मगवे (करोति) दान (दान) । मनः (मनः) । बुद्धि (बुद्धिः) सं यजमान (यजमानस्य) । ११ श्रद्धा त्वा (श्रद्धावान्, उदारः) त य (अथ सः) । ११ मकनिमित्त (निमित्त-भूतानि) अतिशय (अतिशयस्य) नि दानफल (दानफलस्य) । १२ हेतुन्यन् (हेतुः) पन्मुं (आप्तेः) ह्यु (मुखस्य) ॥ १२

Proper place, suitable time, right donee, correct amount and the noble mental attitudes of the giver enhance the value of gifts.

१. ग—०दातृणामगुणाः ।	५. छ—हिकं ।	६. क—इरन्य ।
२. क ख ग च छ—दान, ज— दन ।	६. क—तुमसकन्, ख—तुम- सकंन्, छ—तुमुसककंन् ।	१०-१०. ख ग च छ ज नास्ति । ११. छ नास्ति ।
३. अ-√वङ्ङन् । छ सङ्ङः ।	७. ख ग च छ ज नास्ति दण्डः ।	१२-१२. क नास्ति ।
४. क ज—अनु ।	८. ग—मुपुत्रा, च—मुमात्र ।	

पुण्यवान् भवति ।

पुण्यवान् भवति ।

पुण्यवान् भवति ।

दाविमो पुरुषव्याघ्र स्वर्गस्योपरि तिष्ठतः ।

दुभिषे 'आन्नदाता च सुभिषे' च हिरण्यवः ॥ १८८ ॥

लवन् त' वनेः (अथान्यच्च) । इकं (सः) व्वं (पुरुषः) मपुण्य (पुण्यवान् भवति) स्कुल् (भक्तदानेन) । रि काल (काले) नि दुभिष (दुभिषस्य) । व्वं (च) हन त मपुण्य (पुण्यवान् भवति) मास् (सुवर्णेन) । रि काल (काले) नि सुभिष (सुभिषस्य) । इक त (इमो) कालिः (द्वौ) । पड (समो) य त (अथ) रक्वेक (खलु तो) मुङ्ग' (तिष्ठतः) इ' रुहर् (उपरि) नि स्वर्ग (स्वर्गस्य) द्लाह

The two stand high above heaven—one who feeds the people in famine and the other who lavishes gold in times of prosperity.

အသံသရာလှ လှည့်၍ ခမာဂါဏ်တို့လှ လှ ၁

စဉ်း ကုသကလ ၁ ပြာဇ္ဇာနာရ ၁ ဟေ သိခိယကယန ကာရ ၁ ဇာရ ၁ ခံ ပြာ
 သိခိယကုသကလ ၁ ဟေ သိခိယကယန ကာရ ၁ ဇာရ ၁ ခံ ပြာ သိခိယကုသကလ ၁ ဟေ
 သိခိယကုသ ကာရ ၁ သိခိယကုသ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁
 သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁
 သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁ သိခိယကလ ၁

चन्द्रसूर्योपरागे च विषुवे च तदक्षयम् ॥ १८६ ॥

Holy alms distributed during equinoctial and solstitial points, during the sun's entrance into the four signs (Pisces, Gemini, Virgo and Sagittarius) and during solar or lunar eclipses bear unending fruit.

śālā ed. is missing in the Poona critical edition. It

is a late insertion into the MBh. The present quotation would place the date of insertion to be prior to the composition of *Sārasamuccaya*.

१. च छ—शदाक्षिनिमुकेषु ।	५. ज नास्ति ।
२. ग च छ ज नास्ति ।	६. च छ—इक ।
३. छ नास्ति ।	७. क—धनाक्त ।
४. च छ—सदासितिमुक्त ।	८. क च छ—रिं ।
	९. ख ग छ ज—निं ।

ပြာသာဒ်အဖြစ်ဖြင့် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

မေတ္တုပ္ပယာဇ်ရိဟေ အတ္တိံ စ ဟိရောဓိ သမာဗ္ဗုဒ္ဓံ ။ ဣသံ ။

យក្សបិណ្ឌ ដង្ហែង ក្នុង ឆាន ។ គ្រា ចំណេញ ប្លង់ យ ។ ផ្សេង ទៀត គឺ គាត់ ។
 យក្សបិណ្ឌ ដង្ហែង ក្នុង ឆាន ។ គ្រា ចំណេញ ប្លង់ យ ។ ផ្សេង ទៀត គឺ គាត់ ។
 ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។
 ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។
 ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។
 ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។ គាត់ ក្នុង ឆាន ។

प्राणसन्तापनिर्व्विष्टाः काकिण्योऽपि महाफलाः ।

अन्यायोपजिता दत्ता 'न परार्थे' सहस्रशः ॥ १६० ॥

यद्यपिन् (यद्यपि) अविडक् (स्वल्पं) इकं दान (दानं) । २ न्वान् (अथ) मङ्गेन^३ (आगच्छति) बेल्लं य (तृषित) । ४ अगों (महत्) फल (फल) निक (तस्य) । ५ यद्यपिन्^५ (यद्यपि) अक्वेह (बहु) तुवि (अपि) । ६ मङ्गे बेल्लं तुवि । ६ यन् (यद्) अन्तुक् (उपचितं) नि अन्याय (अन्यायेन) । निष्फल (निष्फलं) इक्^७ (नद्) । कलिङ्ग्य (अर्थात्) । तन् (न) सि क्वेः (बहुत्वं) । ८ तन् (न) सि विडक् (अल्पत्वं) । अमहर^९ (करोति) क्वेः (बहुत्वं) विडक् (अल्पत्वं वा) नि दानफल (दानफलस्य) । कुनं^{१०} (पर) परमार्थन्य (परमार्थः) । न्यायान्याय (न्यायान्यायी) नि दान (दानस्य) जग (हि) ॥

Even gifts of small shells, earned through putting one's life in danger, bring rich harvest. On the other hand, the gift of even thousands, earned through unfair means, bring no felicity.

MBh.12.282.16 a) mostly °निदिष्टाः. पाजिता दत्ता.
Only one Poona ms. M7 c) D5.7 अन्यायोपाजिता d) K2.4 D4.9 न परार्थः
supports °निविष्टाः, others दान्ता, others mostly न्यायेनो- comes closest to our n

परार्थे, other mss. mostly
किमुतान्याः.

१-१: छ—नरपार्थे ।

२-२. ग नास्ति ।

३. क—मङ्गेने; ख—मङ्गेने ।

४. छ नास्ति ।

५. क—य यद्यपिन् ।

६-६. ख ग च छ ज नास्ति ।

७. ख—निका ।

८. च छ नास्ति ।

९. क—मुहर ।

अथ दद्यान् चासत्सु गुणान् ब्रूयान् चात्मनः ।

आदद्याच्च न साधुभ्यो नासत्पुरुषमाश्रयेत् ॥ १६१ ॥

अथ दद्यान् चासत्सु गुणान् ब्रूयान् चात्मनः ।
आदद्याच्च न साधुभ्यो नासत्पुरुषमाश्रयेत् ॥ १६१ ॥
अथ दद्यान् चासत्सु गुणान् ब्रूयान् चात्मनः ।
आदद्याच्च न साधुभ्यो नासत्पुरुषमाश्रयेत् ॥ १६१ ॥

अथ दद्यान् चासत्सु गुणान् ब्रूयान् चात्मनः ।

आदद्याच्च न साधुभ्यो नासत्पुरुषमाश्रयेत् ॥ १६१ ॥

हृद्य त (माथ) मवे: (दद्यात्) दान (दानं) रि तन्सज्जन (असज्जनाय) । हृद्य त (माथ)
मुचप्^१ (ब्रूयात्) ^२गुण (गुणान्) इ^३ अवक्त (आत्मनः) । हृद्य (माथ) तनङ्गप्^४ (आदद्यात्) दान-
पुण्य^५ (दानपुण्यं) सङ्क^६ तन्साधु (असाधुभ्यः) । हृद्य त (माथ) मराश्रय (आश्रयेत्) रि तन्सज्जन
(असज्जनान्) ॥

Do not patronize the wicked. Do not recount your own virtue-. Accept
not gifts from good men of little means. Do not take refuge with the vile.

MBh.12.71.6. a) अथ c) च न is S, N is न च. २-२. क—गुण ।
is supported by K2.3 V1 For साधुभ्यः the Kawi para- ३. छ—तानङ्गप् । (मदण्डः) ।
B Da Dn D2.3.5.6 Ca, phrase is असाधुभ्यः. ४. ज—न्दनपुण्य ।
others अर्थान्. All mss. १. क—मुचप्, छ—मुचप् । ५. क—सकं ।
ब्रूयात् for दद्यात्. (मदण्डः) ।

अथ दद्यान् चासत्सु गुणान् ब्रूयान् चात्मनः ।

आदद्याच्च न साधुभ्यो नासत्पुरुषमाश्रयेत् ॥ १६१ ॥

अथ दद्यान् चासत्सु गुणान् ब्रूयान् चात्मनः ।
आदद्याच्च न साधुभ्यो नासत्पुरुषमाश्रयेत् ॥ १६१ ॥
अथ दद्यान् चासत्सु गुणान् ब्रूयान् चात्मनः ।
आदद्याच्च न साधुभ्यो नासत्पुरुषमाश्रयेत् ॥ १६१ ॥

ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥର ଗୁଣ ଓ ଅର୍ଥ ॥

ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ଶ୍ରେୟଃ ଶ୍ରୁତବୃତ୍ତୋପସଂହିତଃ ।

ପ୍ରତିଗ୍ରହୀତା ଦାନସ୍ୟ ମୋଘଂ ସ୍ୟାଦ୍ ଧନିନାଂ ଧନମ୍ ॥ ୧୧୨ ॥

ଯ[ନ୍] ତନ୍ (ନ ଚେତ୍) ହନ କ୍ତ (ବିଦ୍ୟେତ) ସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ (ବ୍ରାହ୍ମଣଃ) । ଅନୁଂ (ୟଃ) ଶୁଦ୍ଧାଚାର (ଶୁଦ୍ଧାଚାରଃ) ଶ୍ରୁତ (ଶ୍ରୁତବାନ୍) ଯ ରି^୨ ସଂ ହାଂ ଅଜି (ଧର୍ମେ) । ସଯୋଗ୍ୟ (ସର୍ବଯୋଗ୍ୟଃ) ବେହନଂ^୩ (ପ୍ରତିଗ୍ରହୀତୁଂ) ଦାନ (ଦାନସ୍ୟ) । ଲି (ଆହୁଃ) ସଂ ପଞ୍ଚିତ (ପଞ୍ଚିତାଃ) । ଦଦ୍ୟ (ସ୍ୟାତ) ନିଷ୍ଫଳ (ନିଷ୍ଫଳଂ) ଧନଂ (ଧନଂ) ନିକ ସଂ ଦାତା (ଦାତୁଃ) । ହିଞ୍ଜନ୍ୟନ୍ (ତତ୍ଫଳଂ) ତନ୍ (ନ) ବରଂ (ମୃତ୍ୟୁଂ) ସଂ ବେହ୍ନଂ ଦାନ (ପ୍ରତିଗ୍ରହୀତୃ ଦାନଂ) ॥

If there be not available a brāhmaṇa, at once learned and virtuous, on whom one may bestow his riches, then riches would be of no avail.

MBh. (Citrāsālā ed.) ୧. ଚ ଛ—ବିଦ୍ୟେତେ ।

୪. ଗ ଛ—ଦାନ, ଚ—ଦନା ।

13.121.11. d) Some mas. ୨. କ ନାସ୍ତି, ଜ—ରି ।

୫. ଖ—ଭରଂ, ଗ—ହରଂ, ଚ—

ବୃଥା (for ମୋଘଂ) ।

୩. କ—ବେହନ ।

କରଂ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ଶ୍ରେୟଃ ଶ୍ରୁତବୃତ୍ତୋପସଂହିତଃ ।

ପ୍ରତିଗ୍ରହୀତା ଦାନସ୍ୟ ମୋଘଂ ସ୍ୟାଦ୍ ଧନିନାଂ ଧନମ୍ ॥ ୧୧୨ ॥

ପ୍ରିୟଂ କିଂ ଧୃତିଃ କୃତଃ ଧନଃ । ପ୍ରିୟଂ ଧନଃ । ପ୍ରିୟଂ ଧନଃ । ଧନଃ ପଦ୍ମଃ । ପଦ୍ମଃ ପଦ୍ମଃ । ପଦ୍ମଃ ପଦ୍ମଃ । ପଦ୍ମଃ ପଦ୍ମଃ । ପଦ୍ମଃ ପଦ୍ମଃ ॥

ଚରିତ୍ରନିୟତା ରାଜନ୍ ଯେ କୃଷାଃ କୃଷବୃତ୍ତୟଃ ।

ଅର୍ଥନିବୃତ୍ତୋପଗच्छନ୍ତି ତେଷୁ ବତ୍ତଂ ମହାଫଳମ୍ ॥ ୧୧୩ ॥

ଚ୍ଚିତ୍ (ବିଷାଃ) ନି ଯୁକ୍ତି (ଯୋଗ୍ୟାନାଂ) ଇକଂ ବେହନ ଦାନ (ପ୍ରତିଗ୍ରହୀତୃଣାଂ ଦାନସ୍ୟ) । ଷ୍ଠଂ^୧ (ନରାଃ) ଶୁଦ୍ଧାଚାର (ଶୁଦ୍ଧାଚାରାଃ) । ଷ୍ଠଂ^୧ (ନରାଃ) ବରିଦ୍ର (ଦରିଦ୍ରାଃ) ।^୨ ତନ୍ (ନ) ପନ୍ମୁ^୩ (ଆପ୍ତଃ) ଆହାର (ଆହାରଃ) । ଷ୍ଠଂ^୧ (ନରାଃ) ମର (ଉପଗच्छନ୍ତି) ଅଜ୍ଞାଂ^୪ ହଞ୍ଜ୍ (ଅର୍ଥନଃ) କୁନଂ^୫ (ଚ) । ଇକଂ ଦାନ (ଦାନଂ) ରି ଷ୍ଠଂ (ନରେଭ୍ୟଃ) ମଜ୍ଜୁନ (ଇଞ୍ଜେଭ୍ୟଃ) ଅଗାଂ (ମହତ୍) ଫଳ ନିକ (ତତ୍ଫଳଂ) ॥

If, O king, one be approached by men in need, disciplined in conduct, but thin in body and meagre in means, help to them brings great merit.

५. क—कुनं ।

४. ज—अङ्गः ।

माता पिता वा प्राणानां भवतामर्थिनो यदि ।

ताभ्यां सम्प्रतिवातव्यास्ते हि ताभ्यामुपाज्जिताः ॥ १६५ ॥

कुनं^१ (अथ) यन् (यदि) अप इवन्त (स्वमातापितरो) सिर ममिन्त^२ (अर्थयेतां) वान (दानं) ।
यद्यन् (यद्यपि) हुरिन्त (प्राणानां) तोवि (हि) । सुइक्कन (सम्प्रतिदातव्यं) जुग (हि) रि^३ सिर (ताभ्यां) ।
अपन् (यतः) सिर (तौ) हुमनाकन्^४ (अजनयतां) इक (इति) ॥

If parents should demand even one's life, one should not waver.

१. क—कुनं । २. ख—हमिन्त । ३. छ—रि । ४. √हन-°उम°-अकन् ।

ယန္တုအဝိဇာနိကာ ဂုဏ်တိ သဂဟာဒေ ဝိသယာဂဏာ ၊

က အပ္ပ နိဗ္ဗာန်၌ တဏှိ နိဗ္ဗာန် ဝိသယာဂဏံ ။ ဟမိန္တ ။

အပယပနိ ယတံ ဂုဏ် သုဂ္ဂဟ ကာရုန္တိ ဂမ နိဂါ ၊ ဂုဏ်တိ ယက ဝိ ဝိသ ၊

မိပ္ပဿယ ဟုဒေဒ ဂုဏ် သကပ္ပံ ၊ ယယ အနိ ကပ္ပံ၌ သဟုပ္ပန္တ သာဓုမ္ပိ အပ္ပာနိ

यन्मातापितरो क्लेशं सहते गर्भधारणे ।

न तस्य निष्कृतिः शक्या कर्तुं वर्षशतैरपि ॥ १६६ ॥

अपयपन् (यतः) अगों (महत्) इकं दुःख (दुःखं) कभुक्ति (भुज्यते) दे निर (ताभ्यां) ।^१ इनिन्^२
(यदा) हन (आसीः) रि गर्भं (गर्भं) । सव्वंवाय (सर्वस्वं) हुतंत (तव ऋणं) इक (तद्) सकळं
(अधुना) । यय तन् (न) कळन्न्यं (शक्यं) सहइक्कन्त (निष्कर्तुं त्वया) सातुस् तहुन् (शतवर्षैः) ॥

For the pains that parents undergo in nurturing the child in the womb, the child cannot compensate even in a hundred years.

MBh.2.5.81, 83.

१. छ नास्ति ।

२. क—इनिन्, ख—इनि ।

သဂိဗ္ဗာနိ နဂ ဂံကာဂုဏ်ယ ဟ ပြဿဂုဏ်ဗျာဂ ယကဏိ ၊

ပ္ပာယ်အာနိပ္ပာယ်မိ ပဉ္စေ နိဂ္ဂဟပ္ပ နိဂ္ဂဟာနိဗ္ဗာ ။ ဟမိန္တ ။

ကျိ ပြာနာ ၊ ကပ္ပံ ပူ မိ ဂုဏ်တိ ၊ သဂိဗ္ဗဟ ဖိခါ ဂုဏ်ယက ယက ၊ အပ္ပ

ဗဟုဒ္ဓ ဝိ သုဂ္ဂါ ၊ အပာနိ ဝိ ပဉ္စမိ ဂုဏ်ဗျာ နိ အနုဏိ ဂုဏ်ယာ ၊ ကျိ ဝိ

उभयम् । अथवापि अथवा ॥

वरिद्वान् भज कीन्तेय मा प्रयच्छेद्वरे धनम् ।

व्याधितस्योषधं पथ्यं नोदजस्य किमौषधैः ॥ १६७ ॥

कुनै^२ (अथ) प्दानकु (मम पुत्र) ।^३ कम् (त्वं) क्क (पुत्र) सं कीन्ती (देवीकुन्त्याः) । वरिद्वह^४ (वरिद्वः स्यात्) तिकं (यः) वेहनन् (तस्मै देयं त्वया) दानं (दानं) । हृदय (मा) मवेः (प्रयच्छ) रि सुगिः (ईश्वरे) । अपन् (यतः) रि व्याधि (व्याधितस्य) योग्य (योग्यं, पथ्यं) नि तम्बान् (औषधं) वेहनन् (दद्यात्) ।^५ कुनै^२ (परं) रि वरस् (नोदजस्य) । तन्यपक्कं (न सार्थं) तम्बा (औषधं) वे निक ॥

O son of Kunti, serve the destitutes. Do not lavish your fortune on the favoured ones. Medicament is for the ailing and ailing alone.

Ind.Spr.2714/1112.

२. क—कुनं ।

५. छ नास्ति ।

a) भर for भज.

३. च छ नास्ति ।

१. च—दानं, छ—दानी ।

४. क ख ग ज—वरिद्वज ।

अथवापि अथवा अथवापि अथवापि ॥

अथवापि अथवा अथवापि अथवापि ॥

अथवा अथवा अथवापि अथवापि अथवापि अथवापि ॥

अथवापि अथवापि अथवापि अथवापि अथवापि अथवापि ॥

अथाचतः सीदतश्च सर्वोपायेनियन्तव्यः ।

आनुशंस्यं परो धर्म्मोऽप्याचते यत् प्रदीयते ॥ १६८ ॥

हन (विद्यते) य (चेत्) क्वं (नरः) वरिद्व (वरिद्वः) । न्वातन् (यो न) पमलकु (याचते) । उपाय निक (उपायास्तस्य) सकारजन्यन् (सर्वकारणानि तस्य) पमलक्क^३ (याचेतेति) । अपन् (यतः) स्यनुशंस^३ (आनुशंस्यं) च विशेष (विशेषः) नि धर्म्मं इरन्य (धर्म्माणां) । यतिक (तदानुशंस्यं) कम्पु (प्राप्यते) रि कवेहन (दाने) इ दान (दानानां) रि अमलकु^४ ([अ]याचमानानां) ॥

By all means help the depressed, particularly when they are too sensitive to

ask. Kindliness and aiding the non-asking ones is the noblest dharma.

(d) Kawi paraphrases याचते .

१. क ख—^०निमन्तु य, च छ—

is after MBh.5.53.18.

३. क—स्यनृशस, ख छ ज-

°निमन्तु य, ग—न्निपन्तुय,

२. च छ—पमलकु । प-म-

स्यनिशंस ।

ज—न्तिमन्तु य । नियन्तव्यः

✓लकु-अ ।

४. च छ—इमलकु ।

အပယ်ကြွေကိစ္စကို အပြန်အလှန် အသိပေးရန်

ဝပ် ဗြဟ္မာစာ ကွန် ဗ၊ စ ဇာနိ ဝိဗြဟ္မာကျိဒါ ॥ ကပ်စ ॥

බලාති පාසුරු හි බලාති බලාති 1 පාසුරු 1 බලාති 1
 බලාති 1 බලාති 1 බලාති 1 බලාති 1 බලාති 1

नायमन्येताभिगतं न प्रणुद्यात् कथञ्चन ।

अपि श्वपाके शुनि वा न दानं विप्रणश्यति ॥१६६॥

लघन् (अपरं च) ह्यव (न) त (अथ) सम्पे^१ (अवमन्येत) रि अमलकु (याचकं) दान
(दानस्य) । ह्यव (न) मतुण्डुं^२ (प्रणुद्यात्) । यद्यपिन् (यद्यपि) रि चण्डाल (चण्डालः) । शृगाल (श्वा)
तुवि (अपि) । तन् (न) विफल (विफलं) इकं^३ दान (दानं) इरिक (तेषु) ॥

Never insult or drive away the creature who has come to your door. Alms, even to a pariah or a dog, are not wasted.

Ind. Spr. 3659, 1557.

Ind. Spr. 3659, 1557. १. ज—सम्पेय् । २. क—तुण्डुं, ख—मतुण्डुं य । ३. क—इका ।

३. क—इका ।

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ។

សង្កេត ឯបណ្ណាល្យ ៧១ ត្រកូល ពិភពលោក ॥ ៨០ ॥

[illegible]

ପାମିୟାଣି ସୁପିକା ୧ । ମୁଖାଣି କାମିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥

ଅହନ୍ୟହନି ଯାଚନ୍ତଂ କୋଽବମନ୍ୟେଦ୍^୧ ଗୁରଂ ଯଥା ।

ମାର୍ଜନଂ ଦର୍ପଣସ୍ୟେବ ଯଃ କରୋତି ଦିନେ ଦିନେ ॥୨୦୦॥

ସବନ୍ ତ ବନେ: (ଅଥ ଚାନ୍ୟତ୍) । ସ୍ୟସ (କ:) କର (ଇହ) ସମ୍ପଦ (ଅବମନ୍ୟେତ୍) ରି ଅମଳକ୍
(ଯାଚନ୍ତଂ) ବାନ (ଦାନାନାଂ) । ସତ୍ବିର୍ (ସର୍ବେଷାଂ) ନି ମନସି^୨ (ଯାଚତାଂ) ସାରିସାର (ଅହନ୍ୟହନି) । ମରାଜ୍ଜି^୩
(ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି) ହସ୍ତାପ୍ (ଅଧିନ:) । ତନ୍ (ନ) ହନ (ବିଧତେ) ଭେବ ନିର (ତଦ୍ଭେଦ:) ସବନ୍ ଗୁରୁ^୪ (ଗୁରୋ:)
ମାର୍ଜର୍ ଧର୍ମଂ (ଧର୍ମୋପଦେଶକାତ୍) । ସବୁକନ୍ (ଆରମ୍ଭେ) ଇଂ ବେନ୍ (ଦିନସ୍ୟ) ଲୋତ୍ (ସର୍ବଦା) ହୁମିଲଝକ୍^୫
(ଅପବହତି) ମଳ (ମଳଂ) ନି ଅବେ: (ଦାତୁ:) ବାନ (ଦାନସ୍ୟ) । କଞ୍ଚୁଜ୍ ନି^୬ (ଯଥା) ମଞ୍ଜିସୁହି^୭ (ମାର୍ଘି)
ସୁମିନ୍ (ଦର୍ପଣସ୍ୟ) । ଲୋତ୍ (ସର୍ବଦା) ସାରିସାର (ଅହନ୍ୟହନି) ମଞ୍ଜିଲଝକ୍^୮ (ଅପବହତି) ମଳ (ମଳଂ) ।
ମଞ୍ଜୁନ (ଏବଂ) ତ (ଅଥ) ସଂ ମନସି (ଯାଚକ:) ॥

Who would muster the heart to be rude to one who comes to one's door day after day. He serves as your preceptor. He dusts away the dirt that has settled on your soul's mirror.

୧. ଶ ଶ—ଅବମାନ୍ୟେଦ୍, ଗ— ୩. ଛ—ଗୁରୁ ।

୬. ମ-√ଇମୁ:-ଇ ।

ଅମବନ୍ୟେଦ୍ ।

୪. କ—ହୁମିଲଝକ୍, ଗ—

୭. କ—ମଞ୍ଜିସୁହିକ୍ ।

୨. √ତସି to beg for daily food.

ହୁମିଲଝକ୍ ।

୫. ଶ—ନି ।

କାଣ୍ଡ଼ ପାମି ୧ ମୁଖାଣି କାମିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥

କାଣ୍ଡ଼଼କାଣ୍ଡ଼ି ମୁଖାଣି କାମିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥

କାଣ୍ଡ଼ି ପାମି କାଣ୍ଡ଼ି କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥
କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମି କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥
କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମି କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥
କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମି କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥
କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମି କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥
କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମି କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥
କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମି କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥
କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମି କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥
କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମି କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥
କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମି କାଣ୍ଡ଼ିକା ପାମିୟାଣିକା ପାମ ୧ ପାମାଣ ୩ ୧ ପାମା ୩ ୧ ॥

ନାତ: ପରଂ ଚ ଲୋକେଷୁ କିଞ୍ଚିଦ୍ ପାପିଞ୍ଚମସ୍ତି ବଂ ।

ଯଥାତ୍ମନାଶନଂ ଲୋକେ ନାସ୍ତି ବେତ୍ତିତି ବା ପୁନ: ॥ ୨୦୧ ॥

कुनं^३ कपवित्र (पवित्रकरणं) निक सं मनसि (याचकानां) मर^४ अमिन्त (य उपगच्छन्ति
अर्धितुं) दान (दानं) । रि बेन्यर् (यतः) पवरवरः (शिक्षयन्ति) ।^५ मपितुतुर् (उपदिशन्ति) । कुम्ब
(नूनं) लि निर (कथयन्ति) । हव्य (न) जुग (हि) कु^६ (मां) मरुत् (प्रतिस्थाहि) । ग्रिहंन् (यतस्व)
कगवयक्न^७ (क्रियेत) तप्ब इकं दान (दानं) । बुलतन (दृश्येत) क्त (हि) अवस्था (अवस्था) नि
(तेषां [यैः]) तन् (न) पगवे^८ (कृतं) दान (दानं) इनि (पुरा) । य इक^९ (ते) ममङ्गे (वर्तन्ते)
कवि (यथा) सङ्गुलुन् (अह) । यथान्य (तदिव, मामिव) तत्^{१०} (न त्वं) ममङ्गे^{११} य (वर्तथाः) ।
मत्तंन्यन् (अतः) गवयक्न (कर्तव्यं) इकं दान (दानं) । मङ्कन^{१२} (इति) लि (वचन) ^{१३}निर (तेषां)
वरवरः^{१४} (उपदेशः) । ततर् (न हि) पनसि (याचन्ते) ^{१५}सिरर् (ते यदा) मङ्कन^{१६} (एवं) अपितुतुर्
जुग (उपदिशन्ति हि) । मत्तंन्यन् (अतः) पवित्र (पवित्रं) ॥

Misers advise others to be generous, but their own fists they hold tight.

१. क ख ग—याचन्ते, च छ	४. ग—पर ।	६. ख ग च छ ज—इकि ।
ज—यचन्ते ।	५. ग च छ ज नास्ति ।	१०. ख—ततन्, ग—तन् ।
२. ख ग—अवस्थेयमिदानस्य,	६. = इ-क्वं (अहं, मां) ।	११. ज—मङ्गे ।
च छ—अवस्थेयमिदानस्य,	७. क ग—गवयक्न, ज—	१२. च—मङ्क ।
ज—अवस्थेयमिदानस्य ।	गवेयक्न ।	१३-१३. क—निरवरवरः ।
३. क—कुनं ।	८. छ—य गवे ।	१४-१४. ख ज—सिसिम्मङ्कन ।

पुनश्च नित्यं यथापि नित्यं यथापि ।

यथापि नित्यं यथापि नित्यं यथापि ।

नित्यं यथापि नित्यं यथापि नित्यं यथापि । नित्यं यथापि नित्यं यथापि । नित्यं यथापि नित्यं यथापि ।
पुनश्च नित्यं यथापि नित्यं यथापि नित्यं यथापि । नित्यं यथापि नित्यं यथापि । नित्यं यथापि नित्यं यथापि ।
पुनश्च नित्यं यथापि नित्यं यथापि नित्यं यथापि । नित्यं यथापि नित्यं यथापि । नित्यं यथापि नित्यं यथापि ।

प्रवृत्ताद् वेयमित्येव^१ यजेद् यष्टव्यमित्यपि ।

अस्तु वात्र फलं मा च कर्तव्यं पुरुषेण हि ॥ २०३ ॥

सबन् बनेः (अन्यच्च) यद्यपिन् (यद्यपि) हना (अस्तु) । तन् (मा) हन (अस्तु) कुनं^२ (च)
इकं फल (फलं) । बेहक्न (प्रवृत्ताद्) त प्व^३ (हि) यथासम्भव (यथासम्भवं) । सकायकाय (सर्वेण कायेन) ।
इकं^४ (यद्) योग्य (योग्यं) बेहक्न (दातुं) । ^५मङ्कनं (तथा) वस्तु (वस्तु) योग्य (योग्यं) पूजाक्न^६ (पूज-

One should give because he must. One should make offerings to the sacred fire, because he must. Fruits may or may not accrue. It has to be done as a matter of duty.

१६३

838

नि सुङ्ग्य (तच्छृङ्गयोः) । सह (सह) कांसभाजन (कांस्यभाजनेन) । ववन् (आनीतेन) इं अमैः^५ (दोहकेन) । फलन् (तत्फलं) द्वाह (परत्र) । कामदुघा (कामदुघा) घेनु (घेनुः) । लम्बु (गोः) ममैत्थक्न (उत्पादयति) सकह्यन्^१ (सर्वान् कामान्) । कवि (यथा) भट्टारी (भट्टारी) नन्दिनी (नन्दिनी) । द्रव्य^० निक (द्रव्यं तस्य) रि परलोक (परलोके) ॥

Let one gift away an auspicious, tawny cow, mantled, horns tipped with gold, together with a brazen milking pot. That cow comes back to the donor in the form of numerous blessings fulfilling wants and aspirations.

- MBh. (Citraśālā ed.) c) Mss. कामदुघाथ, काम- ३. ख ग च छ ज नास्ति दण्डः ।
 13.57 28. a) All mss. प्रय- दुहुर्य, कामदुघा तु (or च)- ४. क—°नि । (सदण्डः) ।
 च्छेत or प्रयच्छते for दद्याच्छभां. १. क च छ—सभ, ख—सार, ५. ज-१/पैः ।
 Many mss. सचैलां or सवत्सां. ग ज—माभ । ६. ख—ससकह्यन् ।
 b) All mss. शृङ्गीम् . २. क—कुनं । ७. क—द्रव्य ।

सुगन्धधूपान्यनुलेपनानि वस्त्राणि माल्यानि च मानवो यः ।
 दद्यादभोक्ष्यं स भवेदरोगी तथा सुरूपश्च स देवलोक ॥२०७॥
 यप्वन् (यदि) असंप् (धूपं) सुगन्ध (सुगन्धं) । शरीरलेपन (शरीरलेपनं) कुनं^१ (च) । अङ्गराग
 (अङ्गराग-) मकावि (-आदि) ज्नु^२ (लेपनं) दोदोत्^३ (वस्त्राणि) । कम्बं इनडित् (पुष्पमाल्यानि) ।
 ल्विर् (विविधानि) निकं दान (दानानि) । इक^४ ५सं (यः) मवेः^५ (दद्यात्) दान (दानानि) मङ्कनं^६
 (ईदृशानि) । सिर (सः) त (अथ) लिनुहयु (सुन्दरः) । निर्व्याधि (निर्व्याधिः) सुलक्षण (सुलक्षणः)
 सुरूप (सुरूपः) द्वाह (परत्र) ॥

सुगन्धधूपान्यनुलेपनानि वस्त्राणि माल्यानि च मानवो यः ।
 दद्यादभोक्ष्यं स भवेदरोगी तथा सुरूपश्च स देवलोक ॥२०७॥
 By bestowing fragrance, incense, unguents, clothes and garlands now and again, one attains health and beauty in the abode of gods.

१. क—कुनं । २. ग च छ ज—ज्नु । (सदण्डः) । ३. क—दोदोत् ।

४. छ—इकं ।

५-५. क—सवेः ।

६. क—ममङ्कन ।

श्रीमन्महाभारतम् । श्रीमद्भगवद्गीता । अथ श्रीकृष्णार्जुनसंवादे ।

अथ श्रीकृष्ण उवाच । एतन्मया श्रुतं त्वं त्वं त्वं त्वं ॥ १०० ॥

श्रीमन्महाभारतम् । श्रीमद्भगवद्गीता । अथ श्रीकृष्णार्जुनसंवादे ।

अथ श्रीकृष्ण उवाच । एतन्मया श्रुतं त्वं त्वं त्वं त्वं ॥

तिलान् ददत पानीयं दीपान् ददत मा वृथा^१ ।

ज्ञातिभिः सह मोदध्वमेतत् प्रेत्य सुदुर्लभम् ॥ २०८ ॥

निहन् त (अयेते) त्विह (प्रकाराः) नि दान (दानस्य) तन् (न) एवः (दुष्कराः) ।
रुक् बुद्धिः (तेलबीजानि) ।^२ वृत्ति (पानीयं) । वृत्ति (वर्ती) । पञ्चत (दीपः) । फलन्य (तत्फलं) ।
मममममम^३ (सुखीभवन) सवन् (सह) कर्तव्यं (ज्ञातिभिः) दलाह (परेत्य) ॥

Give sesamum oilseeds, give water, give lamps, shirk not. And thereby assure your and your kinsmen's place in heaven. (मा वृथा 'it won't go amiss').

MBh. (Citraśālā ed.) c) Many mss. बान्धवैः १. क—वृत्त्य, ग—वृत्त, च
13.58.20. b) Many mss. for ज्ञातिभिः. छ—वृत्त ।

दीपमन्नं प्रतिश्रयं. Most mss. d) Many mss. एतत्प्रेतेषु २. ज नास्ति दण्डः ।
जाग्रत or जागृत for मा वृथा. दुर्लभम्. ३ ग—ममकान्मुकान् ।

श्रीकृष्ण उवाच । एतन्मया श्रुतं त्वं त्वं त्वं त्वं ॥

श्रीमन्महाभारतम् । श्रीमद्भगवद्गीता । अथ श्रीकृष्णार्जुनसंवादे ।

अथ श्रीकृष्ण उवाच । एतन्मया श्रुतं त्वं त्वं त्वं त्वं ॥

श्रीमन्महाभारतम् । श्रीमद्भगवद्गीता । अथ श्रीकृष्णार्जुनसंवादे ।

दुर्लभं सलिलं तात^१ विशेषेण^२ परत्र च ।

पानीयस्य प्रदानेन तृप्तिर्भवति शश्वतो ॥ २०९ ॥

सवन् अत्यन्त दुर्लभ (अत्यन्तदुर्लभं) क्त (विशेषेण) इकं^३ वृत्ति (सलिलं) रि पौन
(परत्र) । हन च (यदि) भगवते (करोति) सलिलदान (सलिलदानं) । नियत^४ (नियतं) इक भगवद्भिः^५

(प्राप्नोति) तृप्ति (तृप्ति) । तन् (न) केबँहन् (किलश्यते) रि ब्रम् (जले) ब्रलाह (परत्र) ॥

Water is hard to get in heaven. By distributing free water in this world, one's thirst is quenched for ever.

- MBh. (Citraśālā ed.) few कीर्तिः for तृप्तिः which ३. क—इकं । (सदण्डः) ।
 13.58.19. b) All mss. वै is found only in one ms. ४. ख—नियतन् ।
 for च. १. ख—तथा, च छ ज—तत । ५. अ-√पङ्क्तिः ।
 d) Most mss. प्रीतिः, a २. ख ग च छ ज—विशेषस्य ।

आलोकवाता चक्षुष्मान् प्रभायुक्तो भवेन्नरः ।

प्रदीपवः स्वर्गलोके दीपमालेव राजते ॥ २१० ॥

कृते नृणां भेदो दानपुण्यं भूयः । गन्तव्यं यथा हि ज्ञानं । भूयः अस्मिन्नि
 अस्मिन्नि । भूयः नृणां हि । यत्पुनः पञ्चानि दानपुण्यं निवेष्टुं । भूयः भूयः अत्र
 यत्पुनः ज्ञानं ॥

आलोकवाता चक्षुष्मान् प्रभायुक्तो भवेन्नरः ।

प्रदीपवः स्वर्गलोके दीपमालेव राजते ॥ २१० ॥

कुनं (अथ) इक (यः) सं मदानपुण्य (दानपुण्यत्वेन ददाति) सुलुः (आलोकं) ।^१ रहयु
 (शोभने) मत निर (तच्चक्षुषी) ब्रलाह (परत्र) । सुरूप (सुरूपः) अकिरिस् (प्रकाशवान्) अलुडिस्
 (स्निग्धः) ।^२ लुम् (प्रभावत्) तेज निर (तत्तेजः) ।^३ यप्वन् (यदि) पञ्जुत् (दीपः) दानपुण्य
 (दानपुण्यं) निकं व्वं (नरस्य) । सुतेज (सुतेजः) सुरूप (सुरूपं) अत्रा (सुप्रभं) हलुप् (सौन्दर्यं)
 ब्रलाह (परत्र) ॥

A giver of light never becomes blind. He has always bright eyes. He is enlightened. In heaven he shines with the brilliance of rows of lamps.

- MBh. (Citraśālā ed.) ms. दाने चक्षुष्मान्. विराजते.
 13.98.50ab, 51cd. a) Only c) All mss. दीपप्रदः (one १. क ख नास्ति दण्डः ।
 one ms. °दाता चक्षुष्मान्, ms. दीपप्रभः). २. च ज नास्ति दण्डः ।
 others °दानाच्चक्षुष्मान्, one d) Many mss. दीपमाली ३-३. ग नास्ति ।

लुम् वि दानपुण्यं गन्तव्यं ज्ञानं ॥

ස භක්තො භවති පූජ්‍යානාං පූජාතර්කයා ॥ භූත ॥

කුණි වහ ටි වපුණු වඩු ටි සි ප්‍රාප්තා ॥ වක්‍රකි ටි භක්තො භූ ॥ වික්‍රාත
කිංග්‍රාතකි ෭කි වික්‍රාත වික්‍රාත ॥

छत्रं हि भरतश्रेष्ठ' यो ददाति^२ द्विजातये ।

स शक्रलोके वसति पूज्यमानोऽप्सरोगणः ॥ २११ ॥

कुनं^३ फल (फलं) नि मपुष्य (दानस्य) पयं (छत्रस्य) रि^४ सं ब्राह्मण (ब्राह्मणाय) । मनुक्
(व्रजति) रि इन्द्रलोक (इन्द्रलोके) उमः (भविष्यति काले) । पिनूजा (पूज्यमानः) किन्त्वङ्^५ (मानितः)
देनि विद्याधर-विद्याधरी (विद्याधरैर्विद्याधरीभिश्च) ॥

By giving an umbrella one goes to the heaven of Indra (who rules over rains and storms). There he is looked after by fairies.

MBh. (Citraśālā ed.)

d) All mss. द्विजातिभिः.

३. क—कुनं ।

13.96.18-19. a) Some mss.

one ms. सूर्यभिः for अप्सरो-

४. छ—रि ।

परमं श्रेष्ठं or पुरुषव्याघ्र for

गणैः.

५. क—इन्°-√त्वङ्-अन् ।

भरतश्रेष्ठ.

१. च—ममतश्चेष्टि,

छ—

क—ककिनत्यङ्, छ—

b) All mss. यः प्रदद्याद्

भरतश्रेष्टि ।

किन्वनङ् ।

or प्रयच्छेद् for यो ददाति.

२. ज—दनति ।

භක්තො භවති පූජ්‍යානාං පූජාතර්කයා ॥

භක්තො භවති පූජ්‍යානාං පූජාතර්කයා ॥ භූත ॥

කුණි වහ ටි වපුණු වඩු ටි සි ප්‍රාප්තා ॥ වක්‍රකි ටි භක්තො භූ ॥ වික්‍රාත
කිංග්‍රාතකි ෭කි වික්‍රාත වික්‍රාත ॥

उपानहौ तु यो दद्याच्छूलकणस्नेहसमन्वितौ^१ ।

सोऽपि लोकानवाप्नोति वैवर्तेरभिपूजितः ॥ २१२ ॥

कुनं यन् (यदि) तरुण्यः (उपानहौ) । पादुक (पादुके) । पुष्य (दानं) निकं व्भं (नराय) ।
रहयु (शोभने) ^२परिपूर्ण (परिपूर्ण) निर्विकार^३ (निर्विकारे) त य (अथ ते) विनय (वर्ण्यते) ।
मुमुलिः^३ (व्रजति) रि स्वर्ग^४ (स्वर्ग) इक^५ उमः (परत्र) । किन्त्वङ्^५ (अभिपूजितः) इं ह्य

(देवतैः) ॥

The giver of soft and oiled shoes proceeds to worlds honoured by gods (°पूजितान् लोकान्).

MBh.(Citraśāla ed.) 13. cd Cf. 13.96.21ab. The Vulgate reads °पूजितान् for पूजितः.
for तु-

b) All mss. पात्रभूते द्विजो- १. क ख ग च छ ज—°सम-
त्तमे or द्विजातये. न्वितः ।

२-२. ख—निर्विकार परिपूर्ण ।
३. ख ग ङ प्र—मुलिः ।
४. ग—इन्द्र ।
५. ख—ङ्का ।
६. क—किनत्यङ्क ।

सुप्रसूयं यत्नं यत्नं सत्त्व-यत्नं यत्नं ।

न गतां सुप्रसूयं यत्नं यत्नं यत्नं यत्नं ॥ यत्नं ॥

ज्ञातं प्रमाणं यत्नं । यत्नं यत्नं यत्नं यत्नं यत्नं ।
ज्ञातं यत्नं यत्नं यत्नं । यत्नं यत्नं यत्नं यत्नं ।
यत्नं । यत्नं यत्नं । यत्नं यत्नं यत्नं यत्नं ।

सर्वस्वमपि यो दद्यात् कलुषेणान्तरात्मना ।

न तेन स्वर्गमाप्नोति वित्तमेवात्र कारणम् ॥ २१३ ॥

न्वातन् प्रमाणं (अप्रमाणा) कवेः^२ (तन्मात्रा) । यद्यपिन् (यद्यपि) सक्वेहन् (सर्वं) इं दृश्य (द्रव्याणां) निकं व्धं (नरस्य) । पुण्याकन्य^३ (दानं क्रियते) । न्वान् (परं) यन् (यदि) अर्गलः^४ (कलुषा) बुद्धिन्य (बुद्धिस्तस्य) । कपलडलं (निरुद्धः) तन् (न) तुलस्^५ (प्रवर्तते) त्याग (त्यागः) । तन् (न) पफल (सफलं) इक (तत्) । संक्षेपम्य (तत्संक्षेपः) ।^६ अद्वा (अद्वा) नि° मनः (मनसः) प्रसिद्ध (हि) कारण (कारणं) नि° फल (फलस्य) ॥

The gift of all possessions made with a foul mind does not bring one to heaven. It is the mind which matters.

१. क—प्रमाणं । ४-४. छ—य अर्गन्य । (सदण्डः) । ७. क—नि ।
२. च छ—अकवेःन्य । ५. ख छ—तुलस् ।
३. छ—पुण्याकन्य । ६. क नास्ति ।

સત્કૃત્ય તુ દિજાતિભ્યો યદીયેત તવુત્તમમ્ ।

યાચિતેન હિ યદ્દત્તં તવાહુર્મધ્યમં 'બુધાઃ' ૨ ॥ ૨૧૫ ॥

ન્ય^૩ (એઃ) ભેદ (ભેદઃ) નિ 'વાન (દાનાનાં) । યન્ (યદિ) હનુન્ (નિમન્ત્રયતે) હનારન્મ (આરમ્બયતે) સં બ્રાહ્મણ (બ્રાહ્મણઃ) । હનુપકાર (ઉપક્રિયતે) પિનૂજા (પૂજયતે) મહ (સહ) પાછાવિ (પાછાદિના) મજ્જલ (મજ્જલેન) । વિનેઃ (દીયતે) ત સિર (તસ્મે) વાન (દાનં) । વાન (દાનં) મજ્જુન ક્રમન્ય (એવંક્રમઃ) । ય (અય) હક (તદ્) ઉત્તમવાન (ઉત્તમં દાનં) હરન્ય (નામ) । ઉત્તમફલ (ઉત્તમફલં) હક (તદ્) । યપ્વન્ (યદિ) પકહેતુ^૪ (હેતુભૂતં) પમિન્ત (યાચનં) હકં વાન (દાનસ્ય) । મધ્યમવાન (મધ્યમં દાનં) હરનિક (નામ તસ્ય) । મધ્યમફલ (મધ્યમફલં) હક (તદ્) હલાહ (પરત્ર) ॥

The noblest gift is the one that is awarded with honours, the middle one is that which is in response to a demand.

MBh.12.282.17ab, 18 હિ.

cd. a) Our lontars read સત્કૃત્યં.

b) Poona યો દદાતિ નરા- ધિપ.

c) Poona તુ or ચ for

d) Our lontars together with B6 Ds1 D6 read તં for તદ્.

૧. ક—તમાહુ°, જ—તમ- હુમા°, ગ—તમાહુમાંદ્યમમ્,

છ—તમહુમાંદ્યમમ્ ।

૨. ગ જ—બુધઃ, છ—કુહાઃ ।

૩. જ—ન્યં ।

૪. ક—પકહેતું ।

સત્કૃત્યં તુ દદાતિ નરાધિપ ॥

જાનપદાધિપતિઃ ॥ ૨૧૫ ॥

સત્કૃત્યં સત્કૃત્યં સત્કૃત્યં નિ સત્કૃત્યં જાન ॥ જાનિ સત્કૃત્યં જાન ॥ જાનિ
સત્કૃત્યં સત્કૃત્યં જાન નિ સત્કૃત્યં ॥ જાનિ સત્કૃત્યં જાન ॥ જાનિ સત્કૃત્યં જાન ॥
નિ સત્કૃત્યં ॥

અવજ્ઞયા વીયતે યદ્દેવાશ્વદયાપિ^૧ ચ ।

તવાહુરધમં વાનં મુનયઃ સત્યવાદિનઃ ॥ ૨૧૬ ॥

યપ્વન્ (યદિ) અવજ્ઞા (અવજ્ઞા) સમ્પે (અવહેલા) બુદિ (બુદિઃ) નિ અવેઃ વાન (દાનકરણસ્ય) ।
તન્ (ન) અદ્યા (અદ્યા) કુનં (ચ) । તન્ (ન) અબુઢઃ^૨ (પ્રસન્નઃ) મિતુહ (વિશ્વસિતિ) હન (અસ્તિત્વે)

नि कर्मफल (कर्मफलस्य) । ^३ कनिष्ठदान (कनिष्ठं दानं) इरनिक (नाम तस्य) । ^३ कनिष्ठफल (कनिष्ठफलं) इक (तत्) उमः (परत्र) । ^४ लि (इत्याहुः) सं पण्डित (पण्डिताः) ॥

What is given contemptuously is the lowest form of gift.

MBh.12.282.19.

श्रयद्वयापि, च छ—यत् । ३-३. च छ द्रुटितम् ।

b) तथैव for यदेव.

यदेवश्रद्धयापि, ज—यत् । ४. क च छ ज नास्ति ।

१. क ख—यत् । यदेवाश्रद्धया-

यदेवश्रद्धयापि ।

पि, ग—यत् । यदेवा- २. अ-√बुङ् ।

अश्रद्धया यत् न हि श्रद्धया यत् न हि श्रद्धया यत् न हि श्रद्धया ॥

अश्रद्धया यत् न हि श्रद्धया यत् न हि श्रद्धया यत् न हि श्रद्धया ॥

अश्रद्धया यत् न हि श्रद्धया यत् न हि श्रद्धया यत् न हि श्रद्धया ॥

अश्रद्धया यत् न हि श्रद्धया यत् न हि श्रद्धया यत् न हि श्रद्धया ॥

अश्रद्धया हृतं दत्तं तपस्तप्तं कृतं च यत् ।

अर्सादित्युच्यते पार्श्वं न च तत् प्रेत्य नेह च ॥ २१७ ॥

उपलक्षण (उपलक्षणं) तिक (तद्) । ^१ रि आहुति (आहुतस्य) । वेधेः (दानस्य) । तप (तपसः) । ^२ सत्विर् (सर्वविधानां) ^३ नि उलः ^३ धम्मं (धर्मवृत्तानां) । यन् ^४ (यदि) तन् ^४ पदुलुर् (नानुगतः) श्रद्धा (श्रद्धया) नि ^५ मनः (मनसः) । कनिष्ठ (कनिष्ठं) इरनिक (नाम तस्य) । तन्यफल (अफलं) रि इहत्र परत्र (इहत्र परत्र) ॥

O son of Prthā, anything done without faith and devotion, whether it be an offering to the sacred fire, a gift or a penance, is termed false and unreal. It serves neither here nor there.

MBh.6.39.28. d) नो इह ३-३. च छ—रिङुलः ।

छ—पदुलुर् । (सदण्डः) ।

for नेह च.

४. क—य ।

७. क—नि ।

१. ख ग च छ ज नास्ति ।

५. ख—त ।

२. क नास्ति ।

६. ख—कटु°, ग—पदुलुर् ।

अश्रद्धया यत् न हि श्रद्धया यत् न हि श्रद्धया यत् न हि श्रद्धया ॥

တောကျာ်သးတောကျာ်က ဝိသုဒ္ဓိ ပိ သုဒ္ဓိ ။ နှုတ် ။

[illegible]

देयानि घाणपिण्याक'शाकान्यपि हि याचतः ।

तदभ्यासोचितत्यागो मांसाद्यपि हि वास्यति ॥ २१८ ॥

कुनं^२ (अथ) त्कपनिक (रीतिः) सं मतकितिक^३ (प्रयतमानस्य) दानकर्म^४ (दानकर्मणि) ।
अल्पवस्तु (अल्पवस्तूनि) सकच्छं (अधुना) दानाक्षन (दीयन्ते) । कछङ्ग नि (यथा) प्रात्^५ (?) ।
लुङ्गत्^६ (?) । लुतिक^७ (?) । बुङ्गिल (पिण्याक) । सम्सम् (शाकानि) प्रकार^८ (इत्यादि) । त्सस्
परित्याग (परित्यज्य) प्व (सर्वं) इरिक (सः) । लिचिन् (चिक्कणं) अंलगस्^९ (प्रददाति) अलरिस्
(संप्रवर्तते) रि कवेहन्य (स्वदाने) । मकनिमित्तं (निमित्तभूतः) अभ्यास (अभ्यासः) । दद्य (भवेत्)
इक (तद्) मेहकन (दास्यति) रः दगिन्य (स्वरक्तमांसं) म्ने (भविष्यति काले) ॥

On request one should give small things as well, oil-cakes, vegetables. When giving becomes a habit one would give even his own flesh and blood.

१. क ख ज—कर्णपिन्याक ३. च छ सदः ।

(ज—^०न्यका), ग—कान- ४. ग—देशनिधर्म ।

पिन्यात्क°, च छ—कान° । ५. ग—पात् ।

२. च—कुँन ।

६ क.—तुङ्गल ।

७. क ग ज—लुटिक्, ख—

लुहिक्, च—लुटाक् ।

८. स्व—सप्रकार ।

६. ग—आङ्लुगस् ।

၇၀၀ က အကျော် ပြန်ကြည့် နှိုင်း ဟာ မရှိ ဟာ ကဟု ၊

စာအုပ်မျှ မဟော့၊ မဲဉ်း၊ ရွက်မျှ မဟော့၊ ရွံးမာ့ ။ ဣဒ် ။

ဆွမ်း နှစ် ခွဲ ခပ်တူရဲ ဂွက ၊ ဗျာဓိရိ အကပယ ဘာဓပုဗ္ဗ ၊ ဖျာဓိ အရိန္ဒ
 ဟိ ၊ နှစ် ခွဲ ခပ်တူရဲ ဂွက ၊ ဗျာဓိရိ အကပယ ဘာဓပုဗ္ဗ ၊ ဖျာဓိ အရိန္ဒ

इष्टन्य (तदिष्टं) । न्यं (च) पूर्यन् इक (तत्पूतं) । न्यं (अथ) इष्ट (इष्टं) इरन्य (नाम) ॥

If, having promised, one backs out, he is scorched by falsehood, his sacrifices and public munificence bear not the merit, otherwise due.

MBh.5.105.8. a) करि- d) इष्टापूर्तं for इष्टं पूतं. २. ख ग च छ ज नास्ति ।
 व्य इति संश्रुत्य appears in प्रणश्यति or विनश्यति for ३. क—मगवयं ।
 MBh.3.52-8. MBh.5.10.8 विहन्यते. ४. ग—म्वं ।
 reads प्रतिश्रुत्य करिष्येति. १. क—तदनुकुर्वंतः ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

पूजा री री पूजा ॥ पूजा री री पूजा ॥ पूजा री री पूजा ॥
 पूजा री री पूजा ॥ पूजा री री पूजा ॥ पूजा री री पूजा ॥

एकाग्निकम् हवनं त्रेतायां यच्च ह्यते ।

अन्तर्बद्धां च यद्दानमिष्टं तदभिधीयते ॥ २२१ ॥

पूजा (पूजा) रि' सं ह्यं एकाग्नि' (एकाग्नी) । पूजा (पूजा) रि' सं ह्यं त्र्यग्नि' (त्र्यग्नी) ।
 दान (दानं) रि कुण्ड (कुण्डे) कुनं (च) । यतिक (एतद्) इष्ट (इष्टं) इरन्य (नाम) । न्यं (अथ)
 पूतं (पूतं) इरन्य (नाम) ॥

Iṣṭa or yajña includes offerings into one or three fires, as well as gifts made in the yajña ground.

१. ज—रि ।

२. ख—कालग्नि ।

३. छ—त्रयाग्नि ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

पूजा अनाम अक्षि गिरि । पूजा पूजा । पूजा अनाम अक्षि गिरि ।
 पूजा अनाम अक्षि गिरि । पूजा पूजा । पूजा अनाम अक्षि गिरि ।
 पूजा अनाम अक्षि गिरि । पूजा पूजा । पूजा अनाम अक्षि गिरि ॥

वापी'कूपतटाकानि देवतायतनानि च ।

अन्नप्रदानमारामः पूर्त्तमित्यभिधीयते ॥ २२२ ॥

पुण्य (पुण्यं) तलाग (तटाकं) तन् हिलि (अप्रवहत्) । पुण्य (पुण्यं) सुमुर (कूपः) । पुण्य (पुण्यं) तलाग^२ (तटाकं) ह्रुमिलि (प्रवहत्) । पुण्य (पुण्यं) वेवगूह (देवगूहाणि) । उलुल् (वितानः) । कमलिर् (शाला) । पहोमन् प्रकार (अग्निशालादि) । पुण्य (पुण्यं) नसि (अन्नं) । पुण्य (पुण्यं) पविरामान् (विरामस्थानानि) । पतनि (धर्मशाला) गिलंगिलं प्रकार (पान्यशालादि) । इक त (इति) कबेः (सर्वं) । यतिक (यद्) पूर्त्तं (पूर्त्तं) डरन्य (अभिधीयते) ॥

Pūrta includes the construction of public works, e.g. water-reservoirs, wells, tanks and temples, as well as distribution of food and providing parks and groves.

Note the use of प्रकार Indic घान 'place' (= स्थान). २ क ख च ज—तल्लग, ग—
in Kawi for इत्यादि. तन १. ख ग च ज—चापि°, छ— तल्लग ।, छ—तल्लग ।
(in पतनि) may be the Middle चपि° । (सदण्डः) ।

प्रायेणाकृतकृत्यत्वान्मृत्योर्द्विजते नरः ।

कृतकृत्याः प्रतीक्षन्ते मृत्युं प्रियमिवातिथिम् ॥ २२३ ॥

प्राये णे कृतकी कृतकृत्य । कृतकी पक्षिणाक्षी सङ्गैरेण । यथाकृत्यं नि
लाङ्गि प्रायस्य । कृत्यं कृत्यं नि कृतकृत्य । कृत्यं पक्षिणाक्षी सङ्गैरेण । कृत्यं
मिगळी पक्षिणाक्षी कृत्यं कृत्यं । कृत्यं कृत्यं नि कृतकृत्यं कृत्यं नि कृतकृत्यं ॥

प्रायेणाकृतकृत्यत्वान्मृत्योर्द्विजते नरः ।

कृतकृत्याः प्रतीक्षन्ते मृत्युं प्रियमिवातिथिम् ॥ २२३ ॥

इकं थं (नरः) तप्वन् कृतकृत्य (अकृतकृत्यः) । तप्वन् पनिद्धाकंन्^२ (असाधित-) चतुष्पङ्गं
(-चतुर्वर्गः) । अतकुत् (उद्विजते) रि पाति (मृत्योः) प्रायन्य (एषा तस्य चिन्ता) । कुनं (परं) इक (ये)
सं कृतकृत्य (कृतकृत्याः) । तलस् मनिद्धाकंन्^२ धर्मसाधन (साधितधर्मसाधनाः) । कललः^३ (उत्कण्ठिताः)
सिरम्^४ (ते) "हेरकंन् (प्रतीक्षन्ते) इकं^५ मृत्यु (मृत्युं) । कवि (यथा) कललः^६ (उत्कण्ठिताः)
नि उमन्त्यकंन् (प्रतीक्षन्ते) त्क (आगमनं) नि इष्टमित्र (इष्टमित्रस्य) ॥

Generally, it is those who have not finished their life's work, that are frightened of death. Those who have done what was to be done wait anxiously for the last moment as for a dear guest.

Note प्राय in Kawi, standing for अभिप्राय "thought." २. प-√सिद्ध-अकंन् । ४. ख ग—सिरान् ।
 १. क ख च छ ज—मत्योरु- ३. क-√ललः । ५-५. ग—हेरकिन् कं ।
 ६. ख—ककललः, छ—ककलिः ।

आति १७७ अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७
 अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७ ॥ १७७ ॥
 अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७
 अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७ ॥

कथं ते त्यक्तसद्वृत्ताः^१ सुखं रात्रिषु^२ शेरते ।

मरणान्तरिता येषां नरकैर्दूषपत्तयः ॥ २२४ ॥

इकं (ते) अं (नराः) पिसनिहुन् (कथं) गवयं (कुर्युः) धम्मसाधन (धर्मसाधनं) एव य त ।
 मप त (कथं) क्रम निकान् (तेषां क्रमः) एनक्^३ (सुखं) तुदन्य (तन्निद्रा) । पाति (मृत्युः) मर (नूनं)
 ह्वत् (अन्तरं) निकं नरकलोकन्^४ (नरकलोकस्य) कभुक्त्य (भोक्ष्यमाणस्य) देन्य (तैः) ॥

Having given up the right deeds, how can people sleep with ease at night.
 Their entry into hell is barred only by death.

१. च—सद्वृत्तः (त्यक्तं नास्ति) । २. ज—रतिषु । ३. अ-√इनक् । ४. ख—नरकलोकान्त ।

अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७
 अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७ ॥ १७७ ॥
 अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७
 अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७ अत्रिभुजः १७७ ॥

यो दद्यादपरिक्लिष्टमन्नमध्वनि वसंते ।

आन्तायादृष्टपूजयि तस्य पुण्यफलं महत् ॥ २२५ ॥

कुनं (अथ) इकं अं^१ (यः) मवेः (दद्यात्) नसि (अन्नं) । तन् अन्तुक् (अप्राप्तवते) नि कस-

कितन् (व्याधितत्वात्) ।^२ रि हवन् (अध्वनि) अकुसुं (?वर्तते) । अकुले^३ (सर्वथा) तन् ककुःन्य
(अज्ञाताय) । अगौ (महत्) इकं शुभकर्मफल (शुभकर्मफलं) कस्म (अप्यते) वेन्य^४ (तेन) रि^५ ब्लाह
(परत्र) ॥

Great merit accrues to the giver of food to a traveller on the road who is
fatigued and unknown.

MBh.3.2. Northern (Citraśālā ed.) 13.7.7.

ज—अङ्केल् ।

additional śloka 12* १. क नास्ति ।

४. ग च ज सदण्डः ।

(second stanza) tallies २. ख ग ज नास्ति ।

५. क नास्ति ।

with the above. Cf. MBh. ३. अ-ङ-√हेल् । क ख च छ

कुशाय प्रीतिगता अनाया प्रीतिनिमित्तम् मीमाणा ।

अपहृत्या कृष्या यस्तु न तेन^२ पुरुषः समः ॥ २२६ ॥

यपुर्त्ति अनाया प्रीति निमित्तम् । अनाया प्रीति निमित्तम् । अनाया प्रीति निमित्तम् ।
प्रीति निमित्तम् । अनाया प्रीति निमित्तम् । अनाया प्रीति निमित्तम् । अनाया प्रीति निमित्तम् ।
अनाया प्रीति निमित्तम् । अनाया प्रीति निमित्तम् । अनाया प्रीति निमित्तम् । अनाया प्रीति निमित्तम् ।

कुशाय ह्रीमते तात^१ वृत्तिश्रीणाय सोदते ।

अपहृत्या कृष्या यस्तु न तेन^२ पुरुषः समः ॥ २२६ ॥

यपुर्त्ति (यदि) मज्जे (इह) क्रम (क्रमः) निकं व्यं (नरस्य) । हन (विद्यते) य (चेत्) व्यं
(नरः) अकुष (कुशः) बरिद (दरिद्रः) । गौ इरं (महाह्रीमात्) ।^३ तर्^४ वृः रि पङ्कन्य (स्वभोजनस्या-
ज्ञाता) ।^३ य[न्] त (यदि) हिनिलङ्कन्य (अपहन्यते तेन) सपान्य (तस्य भुषा) । ^५बिनेःन्य
(दीयते तेन) अमङ्कन^५ (भोक्तुं) । इकं व्यं (नरः) मज्जुन (ईदृशः) । य इक (सः) तन्यपङ्कन^५ (न समः,
अनुपमः) हन^५ (विद्यते) रि^५ रात् (लोके) । मज्जे^५ (इह) ब्लाह (परत्र) तुवि (च) ॥

None equals the feeder of an emaciated, modest person who has lost his
livelihood.

MBh. (Citraśālā ed.) कृशाय कृतविद्याय or °हृतवित्ताय. also five of our lontars
13.59.11. a) Most mss. c) Most mss. कृषं. So excepting क.

d) Three mss. स वे ४. ग ज—त ।

७. छ—हिन, ख—हने ।

पुरुषसत्तमः.

५-५. क ख ज—विनेःन्यमङ्गन,

८. ख नास्ति ।

१. ख—तथा ।

ग—विनेःन्यमङ्गन्य । अ-

९. ख च छ ज—मङ्गनं, ग—

२. ग—ते ।

√पङ्गन्-अ ।

मङ्गनां ।

३-३. च छ त्रुटितम् ।

६. छ—तन्यङ् ।

पुण्यसि प्रीतिरसि गङ्गासुभाषितेष्टुभाषणम् ।

सुप्रसन्नसि भासासि पङ्गासुभाषणम् ॥ सुप्रसन्न ॥

अपत्तिं त्वत्ते अङ्गनाम् । पुण्यसि त्वत्तासि पङ्गासुभाषितेष्टु । त्वत्तासि स एष्टु
सुप्रसन्नसि स प्रीतिः । पङ्गासुभाषितेष्टुभाषणम् पङ्गासुभाषितेष्टुभाषणम् ॥

प्रत्यक्षं प्रीतिजननं भोक्तृवात्रोम्महाफलम् ।

सर्वाण्यन्यानि वानानि परोक्षफलवन्त्युत ॥ २२७ ॥

अपत्ति (अपत्ति) इक्षं (यद्) अन्नदानं (अन्नदानं) । प्रत्यक्ष (प्रत्यक्षं) इक्षन् (यद्) पणवे
(करोति) तृप्ति (तृप्ति) । इक्षिक सं मवेः (दातुः) लवन् (च) सं विनेः (प्रतिग्रहीतुः) । मङ्गे (इह)
तुषि (अपि) कतोन् (दृश्यते) पणवेन्य (तत्कृता) इनक् (प्रसन्नता) अम्बक् (मनसः) ॥

The gift of food immediately creates happiness to the donor and the donee.
All other gifts produce merit that is not visible.

१. क च छ—अनदान, ज—अन्नदन्न । २. ग छ ज—इक्षन् ।

पङ्गासुभाषितेष्टुभाषणम् पङ्गासुभाषितेष्टुभाषणम् ॥

सुप्रसन्नसि स प्रीतिः पङ्गासुभाषितेष्टुभाषणम् ॥ सुप्रसन्न ॥

अपत्तिं त्वत्ते अङ्गनाम् । पुण्यसि त्वत्तासि पङ्गासुभाषितेष्टुभाषणम् । त्वत्तासि स एष्टु
सुप्रसन्नसि स प्रीतिः । पङ्गासुभाषितेष्टुभाषणम् पङ्गासुभाषितेष्टुभाषणम् ॥

वेद्यमासंस्त्य शरणं स्विताभान्तस्य चासनम् ।

तृषितस्य च पानीयं क्षुधितस्य च भोजनम् ॥ २२८ ॥

कुनं^२ (अथ) वेयं (कर्तव्यं) नि ख्वं^३ (नरस्य) रि^४ ख्वं (नरे) अलर (आर्ते) कत्कन्^५ दुःख (दुःखमिभूते) ।^६ शरण (शरणं) इकं दानाकन (देयं) य (नरेण) । यप्बन् रि^७ ख्वं (नराय) ^८क्लिक्लिक् (श्रान्ताय) । मर^९ अराम्यन् (विश्रामायागताय) ^{१०}इ कित^{११} (युष्मान्) । कलस (आसनं) । पलङ्क (पर्यङ्कं) बेहकन (देयं) । कुनं^{१२} रि ख्वं (नराय) बल्लकं (तृषिताय) । ख्वं (पानीयं) दानाकन (देयं) । मूवः^{१३} (च) रि ख्वं (नराय) अलपा (क्षुधिताय) । भोजन (भोजनं) दानाकन^{१४} (देयं) ॥

To the distressed give refuge, to one tired of standing give a seat, to the thirsty water and to the hungry a meal.

MBh.3.2.53. a) शयनं	२ ज—कुनै ।	६-६. क नास्ति, ख—रि
(no v.l.) for शरणं.	३. ख मदण्डः ।	कित ।
b) Lontars read वासनं.	४. च छ—रि ।	१०. क नास्ति ।
वासनं is the universal MBh.	५. छ सदण्डः । √तँक ।	११. क—कुनं ।
reading.	६. ग नास्ति दण्डः ।	१२. ग—दानकन, ज—दन-
Cf. also MBh.12.344.2	७. ख—रि ।	कन ।
१. ग—करणं ।	८-८. ख—क्लिक्लिक्मर ।	

अथ कुनं वेयं नि ख्वं शरणं इकं दानाकन य नरेण यप्बन् रि ख्वं कलस पलङ्क बेहकन कुनं रि ख्वं बल्लकं ख्वं दानाकन मूवः च रि ख्वं अलपा भोजन दानाकन ॥

चक्षुर्वक्षान्मनो वक्ष्वाद् वाचं वक्ष्वात् सुभाषिताम् ।

प्रत्युत्थानाभिगमनं कुर्यान्न्यायेन चार्चनम् ॥ २२९ ॥

सवन् वनेः (अन्यच्च) ।^१ बुलत् (चक्षुः) अमनिस् (मधुरं) । मनः (मनः) ^२अल्ब (उदारं) अस्ति^३ (प्रसन्नं) । बुलत् (वाचं) एनक् (मधुरां) ।^४ स्मैः (आतिथ्यं) स्वागत (स्वागतं) । यतिक (एतानि) गवयकन (करणीयानि) । बुलुरन् (सह) इकं^५ दान (दानेन) । यथायुक्ति (यथायुक्तं) ॥

Give a kindly glance, an attentive mind, pleasant words, courteous reception and due respect.

MBh.3.2.54.b) सुभाषितां गमनं, other N mss. प्रत्यु- छ—अल्बान्ति, ज—
 is the general N reading, त्यायाभिगमनं, S प्रत्युद्भ्या°. अल्बन्ति ।
 others च सूनृतां. १. ख छ नास्ति । ३. छ नास्ति ।
 c) Only B4 प्रत्युत्थानाभि- २-२. क—अल्बान्ति, ख ग च ४. ग—इं ।

ଆମାରି କୃଷିଜୀବୀମାନଙ୍କ ଚାଷି ସଂଗ୍ରହୀତ ଓ ସୁସଜ୍ଜିତ ।

ସଂଗ୍ରହଣାତ୍ମକ ଗମନାଧିକାରୀ ଗମନାଧିକାରୀଙ୍କ ସଂଗ୍ରହଣା ॥ ୨୩୦ ॥

ନିମ୍ନାଂଶୁ ଶାସ୍ତ୍ର । ଶାସ୍ତ୍ର ପିତୃତ୍ୱ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ଶିକ୍ଷା । ପ୍ରାଚୀନାଂଶୁ ।
 ସଂଗ୍ରହଣା । ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚମାଂଶୁ । ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ । ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ । ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ।
 ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ । ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ । ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ । ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ।

तृणानि भूमिरुदकं वाक् चतुर्थी च सूनृता ।

सतामेतानि गेहेषु नोच्छिद्यन्ते कथञ्चन ॥ २३० ॥

निहन् (एतानि) तं त्लु (त्रीणि) । तन् बिलुम^१ (नोच्छिद्यन्ते) कपङ्गिह (प्राप्तुं) रिपुमः
 (गेहेषु) सं सज्जन (सज्जनानां) । प्रत्येकन्य (तत्प्रत्येकं) । सम्सम् (शाकानि) । पङ्क्ति^२ (पङ्क्तिभोजनं)
 पतमुय^३ (आतिथ्यं) । छं (उदकं) हिबं (भूरि) । उजर (वाक्) अमनिस् (सूनृता) । सत्य (सत्यं)
 हितावसान (हितावसानं) ।^४ यतिक (एतानि) तन् (न) लुप्त (लुप्तानि) कतंम्ब (प्राप्तुं) रिपुमः
 (गेहेषु) सं महाजन^५ (महाजनानां) ॥

Grass, earth, water and fourthly sweet words—the homes of good men are never short in these.

MBh.3.2.52, 5.36.32. २. ख—मङ्कित ।

५. ख—सज्जन ।

d) कदाचन for कथञ्चन. ३. क—पतमुय ।

१. छ—मिलुम । ४. क नास्ति ।

୨୩୦ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ।

ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ॥ ୨୩୦ ॥

ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ । ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ।

१८२

१८३

येषां न पचते माता येषां न पचते पिता ।

उच्छिष्टं येऽभिकाक्षन्ति तेषामेतन्महासुखम् ॥ २३३ ॥

हन (विद्यते) त (अथ) क्व (नरः) मज्जे क्रमन्य (एवंक्रमः) । तन् (न) पसुहन् (पचते तस्मै) सं रामरेण्य (तत्पिता माता च) । 'अपयपन् (यतः) तन्' (न) पमङ्ग्य (भुङ्क्ते) । 'य[न्] (यदि) तन् (न) हिनयपकंन्य (परिवेष्ट्यते) रि सं रामरेण (पित्रा मात्रा वा) । सत्त्विर् (सर्वविधं) नि तिनङ्गन्य (तदभुक्तस्य) । नियत (नियतं) तुनसन् (याचितं) सं रामरेण (पितुर्मातुश्च) तत्त्व पिनङ्गन्य (भुक्तं तेन) सारिसारि^३ (प्रत्यहं) । इकं क्व (नरः) मज्जेन क्रमन्य (एवंक्रमः) । य इक (सः) यथासुखन्^४ (यथाकामं) पनेन्वकंन्^५ (अनुते) सुख असमसम (असमं/अनुपमं सुखं) इत्याह (परत्र) ॥

Those for whom neither mother nor father prepares the meal, they are happy indeed. They eat with others.

१-१. ख ज ऋटितम् ।

३. सारिसारि=सहरिसहरि ।

५. प-√तँमु-अकंन् ।

२. ग च छ—त ।

४ ख ग च—'सुकात् ।

इति पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः ॥

आचार्यस्य उवाच ॥ २३४ ॥

निहासि मीनम् अनासि । इति तस्मात् इति ॥ २३४ ॥
निहासि मीनम् अनासि । इति तस्मात् इति ॥ २३४ ॥
निहासि मीनम् अनासि । इति तस्मात् इति ॥ २३४ ॥
निहासि मीनम् अनासि । इति तस्मात् इति ॥ २३४ ॥

दुष्प्रसाधं बलं यस्य त्यागाद्यं च परिग्रहः ।

पाकश्चैवापचितार्थं^१ पितरस्तेन पुत्रिणः ॥ २३४ ॥

निहन् (एषः) सिनङ्गः (मन्यते) अनक् (पुत्रः) । इकं^२ (यः) शरण (शरणं) नि अनाथ (अनाथानां) । 'तुमलं (उपकरोति) कवं^३ (बान्धवान्) कलरन् (दुःखितान्) दोनि शक्तन्य (स्वबलेन) । बानाकन (दातव्यं) 'दोन्य अन्तुकन्य^४ अङ्गज्जन (प्रयोजनं तदजनस्य) । पङ्गनं (भोक्तव्यं) इं वरिद्र (दरिद्रः) दोन्यन् ([इति] प्रयोजनं) पसुहन् (तत्पाकस्य) । इकं मज्जेन (ईदृशः) । यत्तिकानक् (स पुत्रः) इरन्य (नाम) ॥

Whose valour is to serve the weak, whose fortunes are to be gifted away, whose food is for the emaciated—such is the son of whom parents may be proud.

१. क—पतश्चापचित्तमर्थं, ख—
पातश्चापचित्तमर्थं, ग—
पातश्चपचित्तमर्थं च छ— २. ख—इका ।
पातश्चपचित्तमर्थं (छ— ३-३. क—तुमुलुङ् ।

आन्ति तात जीवन्ति ज्ञातयः सह बान्धवः ।

परजन्यमिव भूतानि द्रुमं स्वादुमिवाण्डजाः ॥ २३५ ॥

क्षेपणः । कृते प्रे पितृप्राप्त्यान्ति सन्ति । सन्ति स्म प्रे कृते । आन्ति
पितृप्राप्त्यान्ति सन्ति । प्रे सन्ति स्म सन्ति । आन्ति पितृप्राप्त्यान्ति सन्ति ।
सन्ति सन्ति । आन्ति पितृप्राप्त्यान्ति सन्ति । कृते प्रे सन्ति सन्ति ।
सन्ति ॥

अनु तं तात जीवन्ति ज्ञातयः सह बान्धवः ।

परजन्यमिव भूतानि द्रुमं स्वादुमिवाण्डजाः ॥ २३५ ॥

न्यं वनेः (अन्यच्च) इकं (यः) वं (पुरुषः) पिनराश्रयन् (आश्रीयते) इ कदंन्य (बान्धवः) ।
कदि (यथा) त्विर् (प्रकारः) सं ह्यं (देवः) इन्द्र (इन्द्रः) । अन् पिनककहुरिपन् (अनुजीव्यते) इं
सर्वभावं (सर्वभावं) । स्वं (च) कदि (यथा) त्विर् (प्रकारः) नि कयु (वृक्षः) ।^२ अन् ^३पिनककहुरि-
पन् (अनुजीव्यते) इं ^३मनुक् (अण्डजः) । मङ्गल (एवं) त (अथ) य (सः) । अन् ^३पिनककहुरिपन्
(अनुजीव्यते) इं ^३कुटुम्बन्य (तत्कुटुम्बेन) । इकं वं^४ (नरः) मङ्गल^४ (तादृशः) यतिकानक् (पुत्रः)
इरन्य (नाम) ॥

To such a one resort kith and kin. He is like the cloud who is the support of living creatures or like the fruited tree on which birds find nurture.

- MBh.12.76.36. a) त्वा All the lontars read बान्धवः छ—आज्जन्य इव ।
for तं and जीवन्तु for with initial व° २. ग ज नास्ति ।
जीवन्ति. Only B1 reads d) स्वादुद्रुमं for द्रुमं ३-३. ख—पिनकहुरिपि ।
जीवन्ति. स्वादुम्. Cf. also MBh.5. ४. क नास्ति ।
b) सुहृदः साधुभिः सह (K3 131.39 and 12.76.13ab. ५. ख—मङ्गल । (सदण्डः) ।
D4 बान्धवाः सह साधुभिः). १. क ख ग च छ—आज्जन्य इव,

කිංකරා පුත්‍රානාමසතු භූමිකා සකා නරිභූත තරිකි සාකපත්‍රා ॥ පුත්‍රස් ॥

එහිනුකි ලානි හිකි ගැහැනුහා ගිණුනු කි ප්‍රි 1 පිටු 1 කැනි කානුසිං 1
 ප්‍රි සුතනු කපිකි 1 එහි නරිභූත 1 ගිහි පහිකි කුකි 1 කපාකි ගි ලානි 1
 පුහිකු පහිකු ගිණුනු කිප්‍රි ॥

चत्वारस्ते तात गृहे वसन्तु¹ श्रियाभिभूतस्य² गृहस्थधर्म्मं ।

वीनो ज्ञातिश्चावसन्नः कुलीनः सखा³ दरिद्रो भगिनी चानपत्या ॥ २३७ ॥

மதன்யந் (அத:) பாத் (தவார:) திகம் (தே) தமோலஹ் (திஷ்ணு) ரியும: (கூஹே) நி வ்
 (புருஷாணா) । த்வந்யம் (தேயா விஷா:) । கவம் (ஜாதி:) காம்யசி:⁴ (தின:) । வ் (நர:) சுகன்ம
 (சுகன்மா) கஹீனந் (ஹீன:) । மித்ர (மித்ரம், சகா) டரித்ர (டரித்ர:) ।⁵ அரி (அனுஜா) வத்ரந் (மகிணி)
 க்ஷண (அனபத்யா) । நஹ்ந் (இதி) தம் பாத்⁶ (தவார:) । இவ்ந்ய⁷ மகன்ய (யோக்யா வாசயிதும்)
 ரியும: (கூஹே) நிஷ்டம் (நரஸ்ய) ॥

My dear, a highborn but poor kinsman in distress, a destitute comrade and a childless sister may go and live in the household of a relative favoured by fortune.

MBh.5.33.59. a) Our c) वृद्धो or श्रान्तः for दीनः. सत ।

चत्वारः is S, चत्वारि is N. १. क—यमन्ता, ख ग ज— ४. क—√असि:² ।

b) Our अभिभूतस्य is वसन्ता, च छ—वसन्त । ५. छ नास्ति ।
 supported by M2-5 Cd, २. क—श्रीयाभिभूतस्य । ६. ग—पात ।
 other mss. read अभिजुष्टस्य. ३. क ख ग—सता, च छ ज— ७. क—इवन् ।

கௌரவரீபி ஸ பகாநகி ஸ ஸகாந்ரீபி காமுடாயி க்ரஹிபதி 1

கௌரவகாநகரூபகௌரீபுபகாநகி க்ரஹி க ப்ரஹிபாமகா ॥ பூதஸ் ॥

கௌரீ பி கி கி யுக்ஷி பகாநு கிணு 1 ப்‍රி கிஹகாநுயி 1 ப்‍ர
 கிஹகாநாமகி கௌககி 1 ப்‍ர கிஹகி ய கிஹகிபகி ப்‍ர கௌக 1 ப்‍ர ப்‍ரஹக 1
 ப்‍ர ககி கபி 1 ககி பகிஹக 1 ப்‍ர ககி ப்‍ரி காமகாந 1 ப்‍ர பகாநக ககி

အသံကွဲ ဂုဏ်သတ္တိ ၁ စာမေးပွဲ ပြိုင်စဉ် အရပ် ၃၅ မှီလျက် ။

अकर्मशीलं च महाशनं च लोकद्विष्टं^१ बहुमायं नृशंसम् ।

अदेशकालज्ञमनिष्टवेषमेतान्^२ गृहे न प्रतिवासयेत्^३ ॥ २३८ ॥

कुनं लिब्धर् (विधाः) नि तन् युक्ति (अयुक्तानां) मङ्गल्य (वासयितुं) रियुमः^५ (गृहे) । ध्वं (नरः) निरर्थकालमैः (निरर्थकोऽलसः) । ध्वं (नरः) निरर्थकाद्योयन्^५ अमङ्गल्य (निरर्थको महाशनः) । ध्वं (नरः) निन्दानि (निन्दकः) य^६ (यः) किनेलिकन् (द्विष्यते) इ^७ ध्वं अक्षेः (सर्वजनेः) । ध्वं (नरः) प्रवञ्चन^८ (प्रवञ्चनः) । ध्वं (नरः) तन् पेरि (? असहायः) । तन् (न) हरिम्बवा (?) । ध्वं (नरः) तन् त्रि^९ कालवेश (अकालदेशज्ञः) । ध्वं (नरः) मकवेश (वेशितः) तन्योग्य वेशन्य (अयोग्यवेशन) । नहन् (इति) लिब्धर् (विधाः) नि (ये ते) तन् (न) उङ्ग^{१०} (वसेयुः) रियुमः (गृहे) ॥

One who is lazy, who eats much, who is hated by the people, who is crafty and cruel, who knows neither time nor place, who dresses in an undesirable way—these are not to be lodged in one's home.

MBh.5.37.31. d) K1.2
B Ds D1.2.5-8 T2 support
प्रतिवासयेत्. other mss. प्रति-
वासयीत्.

१. क—°द्वेष्टं, ख—°द्वेषं,

ग च छ—द्वेषं, छ—द्वेषी ।

२. स्व—°वेषनमेतान्, च छ—

‘वेश’ ।

३. क ज—^०तं, ख ग—^०तां,
च—^०वशयेतं, छ—^०वश-
येती ।

४. छ—रियुमः ।

५ क ख ग च छ ज—°कदो-
यन् ।

६. ज—न्द ।

७. ग—इ ।

८. क—पबञ्चन, ख—पबञ्चन,
ञचन, ग—पबञ्चन, च छ
ज—पबञ्चन ।

६. क—हवि ।

१०. ज—उद्ग ।

ပုဂ္ဂိုလ် ၂၇၇ နာမည်များကို စီစဉ်ပေးခဲ့သည်။

သံဂဗ္ဗ ပုဗ္ဗန္တ ဗာရန္တ ဣဒ္ဓိဗ္ဗန္တပသိဟိတော ॥ ဣတ္ထံ ॥

၁။ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ
 ၂။ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ
 ၃။ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ
 ၄။ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ
 ၅။ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ
 ၆။ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ
 ၇။ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ
 ၈။ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ
 ၉။ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ
 ၁၀။ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ

ऋत्विक्पुरोहिताचार्याः शिष्यसम्बन्धिवान्धवाः ।

सर्व्वं पूज्याश्च मान्याश्च श्रुतवृत्तोपसंहिताः ॥ २३९ ॥

म्यं^१ (एते) प्रत्येक (विधाः) नि^२ ग्रिहन् (अवधेयाः) तन् (न) बरिबरिन् (अवमन्तव्याः) । सं
ब्राह्मण (ब्राह्मणः) माजि ऋग्वेद (ऋग्वेदाध्यायी) । पुरोहित (पुरोहितः) ।^३ पङ्कज्यन्^४ (आचार्यः) ।^५
शिष्य (शिष्यः) । कुलबन्धु (कुलबन्धुः) । कवं (बान्धवः) ।^६ वः त रि धर्मशास्त्र (धर्मशास्त्रज्ञः) ।^७
म्वं (च) शिष्टाचार (शिष्टाचारवान्) ॥

A ṛtvik, a priest and a preceptor, a disciple, a relative and a kinsman, all men
worthy of respect and honour, men of learning and character,

MBh. (Citraśālā ed.) नहिंसकाः (or नसूयकाः). One ४. ग—मङ्कज्यन् ।
13.37.6. b) Many mss. ms. श्रुतवृत्तोपशालिनः. ५. छ नास्ति ।
शिष्याः. All the lontars read १. ग ज—न्य, च छ नास्ति । ६. क नास्ति ।
वान्धवाः with initial व° or वा.° २ ग—नि ।

d) Many mss. श्रुतवन्तो ३. ख ग च छ ज नास्ति ।

गुणवन्ति पितरं मातरं च येऽभिद्रुहन्ति तान् कर्मणा वा ।
गुणवन्ति पितरं मातरं च येऽभिद्रुहन्ति तान् कर्मणा वा ॥ २४० ॥
तान् पुंश्रुतवन्ति पितरं मातरं च येऽभिद्रुहन्ति तान् कर्मणा वा ।
तान् पुंश्रुतवन्ति पितरं मातरं च येऽभिद्रुहन्ति तान् कर्मणा वा ।
तान् पुंश्रुतवन्ति पितरं मातरं च येऽभिद्रुहन्ति तान् कर्मणा वा ।
तान् पुंश्रुतवन्ति पितरं मातरं च येऽभिद्रुहन्ति तान् कर्मणा वा ॥

उपाध्यायं पितरं मातरं च येऽभिद्रुहन्ति मनसा कर्मणा वा ।

तेषां पापं भ्रूणहत्या^१ विशिष्टं^२ नान्यस्तस्मात् पापकृत्वास्ति लोके ॥ २४० ॥

हन^३ प्व (विद्यते चेत्) द्रोहक (द्रोहकः) रि पङ्कज्यन् (उपाध्यायं प्रति) ।^३ रि बपेव (मातापितरौ
प्रति) कुनं (च) । मककारणं (कारणं कृत्वा) काय ।^३ बाक् ।^३ मनः (कायवाङ्मनांसि) ।^३ इकं (यः)
मङ्कन कमन्य (एवंक्रमः) । अर्गो (महत्) पाप (पापं) निक (तस्य) । त्विः (विशिष्टं) सकं^४ पाप
(पापात्) नि भ्रूणहा (भ्रूणघ्नः) ।^५ भ्रूणहा^५ (भ्रूणहा) डरनि^६ (नाम) रहगर्भं (गर्भपातकस्य) ।
संक्षेपन्य^७ (तत्संक्षेपः) अत्यन्त (अत्यन्तं) पाप (पापं) निक (तस्य) ॥

Those who hate and injure a teacher, the father or the mother in thought or
action, commit a sin greater than abortion.

MBh.12.109.26. d) १. क ग—^१हृत्यः°, ख च छ— २. ज—न्हना ।
तस्मान्नान्यः पापकृदस्ति लोके. ^१हृत्याः° । ३. छ नास्ति ।

੪. ਕ—ਸਭ੍ਯੋਂ । ੫. ਕ ਨਾਸਤਿ । ੬. ਕ ਗ—ਭਰਨਿ । ੭. ਖ ਗ—ਨ੍ਯ । (ਸਦਘਟ:) ।

ਅੰਗਿਰਸ੍ਯੰਗੰਗਾ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗ ਪਿਤਰ ਧਾਤਰ ਸ ਭਾਗਤ ।

ਯੋਸ਼ੋਯੁਕ੍ਤਾਯਾ ਯਾ ਭਾਤਿਯ ਸ ਭਿਯੁ ਸਾਧਨਾਯਾ ॥ ੧੪੧ ॥

ਭਿਯਾਭਿ ਭਾਤ੍ਯੁ ਭਿ ਭਾਤ੍ਯੁ । ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ । ਭਾਤ੍ਯੁ ਸਭ੍ਯੁ ਭਿ ਭਾਤਿ । ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ
ਪਦ੍ਧਿ ਭ੍ਰਮ੍ਯੁ । ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭਾਤਿ । ਭਾਤ੍ਯੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ । ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ।
ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭਾਤਿ । ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਭਿਯੰਗੁ ਪਿਤਰਧਾਤ੍ਯੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ । ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ।
ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ॥

शरीरमेतौ कुतः पिता माता च' भारत ।

आचार्यशास्ता या जातिः सा दिव्या साजरामरा ॥ २४१ ॥

निहन् (एतद्) तत्त्व (तत्त्वं) नि^२ वपेबु (मातापित्रोः) । उपाध्याय (उपाध्यायस्य) । वपेबु
(मातापितरौ) सङ्कु (मूलं) नि शरीर (शरीरस्य) । न्वातन् (न) सङ्कु^३ (नित्यं) इक (तद्) । कुन^३
(परं) इकि (एषा) जाति (जातिः) । मकादि^४ (आदिभूतं) कब्राह्मणन्^५ (ब्राह्मणत्वं) । संस्कार
(संस्कारः) इं उपाध्याय (उपाध्यायस्य) । सङ्कुन्यन् (मूलं) हन (अस्तित्वस्य) । इकनं (एतद्) प्रसिद्ध
(साधितं भवति) तिनूत् विनरवरः (उपदिश्यते) इं उपाध्याय (उपाध्यायेन) । यतिक (तद्) उत्तम
(उत्तमं) । इक^६ (तद्) तन् (न) कन^७ (अभिभूयते) रि^८ तर (व्याधिना) पाति (मृ-युना) ॥

Parents make the body, the preceptor raises it to brāhmanahood, which is non-decaying and non-dying.

MBh.5.44.5. d) Our ੨. ਗ—ਨਿ ।

੬. ਕ—ਯ ਇਕ ।

दिव्या is supported by K4 ੩. ਕ—ਕੁਨੰ ।

੭-੭. ਗ—ਤਥਕੰਨ ।

D2-4. Cf. also 12.109.17. ੪. ਖ ਗ—ਮਕਾਦਿ ।

੮. ਗ—ਰਿ ।

੧. ਈ—ਤ ।

੫. ਗ—ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਨ੍ ।

ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭਾਤਿ ਭਾਤ੍ਯੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ॥

ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ॥ ੧੪੧ ॥

ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ਭ੍ਰਮ੍ਯੰਗੁ ॥

लौकिकं वैदिकं वापि तथाध्यात्मिकमेव च ।
यस्माच्छाधीयेत नरस्तं पूर्वमभिवादेत् ॥ २४२ ॥

बनेः (अन्यद्) सं (ये) उमरहकँन्^१ (अध्यापयन्ति) सं ह्यं लौकिक विद्या (लौकिकविद्यां) ।
^२म्बं (च) वैदिक विद्या (वैदिकविद्यां) ।^३ लवन् (च) अध्यात्मिक विद्या (आध्यात्मिकविद्यां) ।
पङ्कज्यन् (अध्यापकः) इरिक विः (य एतेषां) । सिर त^३ (सः) रुमुहुन् (पूर्व) सँम्बहँन्^४ (अभि-
वाद्यः) ॥

One should be the first to greet and salute his teacher from whom he has learned secular, Vedic or spiritual lore.

१. क—उमरहकन्, छ—^०न् । २-२. छ त्रुटितम् । ४. क—सम्बहन् ।
(सदण्डः) । ३. क नास्ति ।

ក្បួន បំបាត់ក្បួន គ ត្រូវប្រៀប គេហសាគ ។
 ឧទាហរណ៍ ប្រឡង ក្បួន ត្រូវ បំបាត់ ។ ក្នុង ។
 គ្រូ ហេង ។ ហេង ក្នុង ក្នុង ឧទាហរណ៍ បំបាត់ ក្បួន ។ បញ្ជាក់ ដំ
 ឧទាហរណ៍ ។ ឧទាហរណ៍ ដំបូង ។ ឧទាហរណ៍ ដំបូង ។ ឧទាហរណ៍ ដំបូង ។ ឧទាហរណ៍ ដំបូង ។
 ដំបូង ។

गुरुणा^१ बरनिबन्धो^२ न कर्तव्यः कदाचन ।
 अनुमान्यः प्रसाद्यच्च गुरुः क्रुद्धो विजानता^३ ॥ २४३ ॥
 न्यं^४ (एतद्) दाय (कर्तव्यं) । ह्य्व (न) जुग (हि) इ^५ (नरः) सुमहर् (प्रतिभाषेत) अवहिल्-
 बहिल्^६ (निबन्धनीयात्) लबन् गुरु (गुरुणा) । मङ्गून (तथैव) यर् (यदि) अबुत्^७ (क्रुदः) । अनुमानन्
 (अनुमान्यः) सिर (सः) । असिहसिहन् (प्रसाद्यः) ।^८ पेतन् (सेवेत) इकं (यद्) सानुकन^९ (सर्वं सुखदं)
 रि मनः निर (तन्मनसे) ॥

One should never form enmity with his teacher. If the teacher be angry he is to be propitiated and cheered.

MBh. (Citrasāla ed.) 13.104.80. a) Almost all mss. गुरुणा. Most mss. वंरि°

५. छ—अवहिल् । बहिल् ।

६. क—अहुतं ।

७. ग ज नास्ति ।

८. स-अ $\sqrt{\text{सुख-न्-अ}}$ । क ख

ग—सानुकान, च छ ज—

सनुकन ।

သမ္မဂါ ဗိမ္မာဏာ ဟ ဗန္ဓိတဗျိ ကုာဗိဟ ၁

ကုက္ကိန္ဒာ ဂါယန္တသံဃန္တပျာဏိ ခ မိဏယု ၂ ဂုဏ ၂

၂၀၁၆ ခုနှစ် ၊ ဟေဗရီ ၁၅ ရက်နေ့ ၊ ဝမ်းဗိုက်ဆီ ၊
 ဝမ်းဗိုက်ဆီ ၊ ဝမ်းဗိုက်ဆီ ၊ ဝမ်းဗိုက်ဆီ ၊ ဝမ်းဗိုက်ဆီ ၊
 ဝမ်းဗိုက်ဆီ ၊ ဝမ်းဗိုက်ဆီ ၊ ဝမ်းဗိုက်ဆီ ၊ ဝမ်းဗိုက်ဆီ ၊

सम्यङ् मिथ्याप्रवृत्ते वा वर्तितव्यं गुराविह ।

गुहमिन्दा निहन्त्यायुष्मन्नुष्याणां न संशयः ॥ २४४ ॥

सबन् धनेः (अन्यच्च) । हृद्य (न) जुग (हि) कुं (नरः) मङ्गुत् (निन्देत्) रि^१ गुरु (गुरुं) । यद्यपिन् (यद्यपि) सलःकन^२ (प्रतिकूलं) पोलः निर (तद्वत्) । कयत्नाकन (यतेत) जुग (हि) गुरुपचरण (गुरुपचरणे) । कसिद्ध (साधनं) नि^३ कसेव (सेवायाः) नि^४ कबि सिर (तादृशां) । म्वत् अमुहराल्पायुष (अल्पायुषं करोति) अमङ्गुन् (करोति) कपापन् (पापं) ।^५ कनिन्दा (निन्दा) नि^६ कबि सिर (तादृशां) ॥

The behaviour towards a teacher must be correct, even if the teacher is on the wrong path. Reviling the teacher mars one's life.

४-४. ग—कसेवकनि ।

५ क नास्ति ।

६. ग—नि ।

अपि. २. च छ—सलकन ।

b) A few mas. गुरोरपि. ३. क ग—नि ।

१६३

ङँन्^८ (विचाराः) सङ्कु^९ दुकुत् (तृणेभ्यः) ॥

The mother is weightier than earth, the father is loftier than sky, the mind is quicker than wind, thoughts and worries are more numerous than grass.

MBh.3.297.41. b) supported by K4 B1.3 Dn ६. क—सकं, ग—सङ्कु, ज—
Poona's dominant reading D2.4.6 G3, others नृणाम्. सङ्कु ।
is पिता उच्चतरश्च स्मात् (v.l. १. ख—कात् । ७. क छ—सकं ।
स्मात् पितोच्चतरस्तथा). २. क—सङ्कु । ८. क ख च ज—अङङँन्ङँन्,
द) Our बहतरा is sup- ३. क—कल्पेडन । छ—अङङँन् अङँन् ।
ported by K1.2.4, others ४. ख ग—अलुहृत् ।
mostly बहुतरी. तृणात् is ५. क ख च छ ज—अं ।

पिता माता च राजेन्द्र तुष्यतो^१ यस्य बेहिनः ।

इह प्रेत्य च तस्याथ कीर्तिर्भवति शाश्वती ॥ २४७ ॥

इहं भक्ति^२ (भक्तिः) मकवितन् (पित्रोः) । परितुष्ट (परितुष्टिः) सं रञ्जित्य (पूजितपित्रोः)
वेन्य (तेन) । फलन्य^३ (तत्फलं) मङ्कु^४ (इह) बलाह (परत्र) । लङ्ग^५ (शाश्वती) पालमन् (कीर्तिः)
इक (तस्य) रि ह्यु (धर्मो) ॥

पिता माता च राजेन्द्र तुष्यतो^१ यस्य बेहिनः ।
इह प्रेत्य च तस्याथ कीर्तिर्भवति शाश्वती ॥ २४७ ॥
इहं भक्ति^२ (भक्तिः) मकवितन् (पित्रोः) । परितुष्ट (परितुष्टिः) सं रञ्जित्य (पूजितपित्रोः)
वेन्य (तेन) । फलन्य^३ (तत्फलं) मङ्कु^४ (इह) बलाह (परत्र) । लङ्ग^५ (शाश्वती) पालमन् (कीर्तिः)
इक (तस्य) रि ह्यु (धर्मो) ॥
O king of kings, if one's parents are happy, one's fame here and hereafter lasts for ever.

MBh.3.196.19. b) नित्यदा १. ख ग च छ ज—तुष्टयतो । ४. ख ज—मङ्कु ।
for देहिनः. २. क—भवत ।
d) कीर्तिर्धर्मश्च शाश्वतः. ३. क—फलन्य । (सदण्डः) ।

किंमिच्छति प्राणानां यत्पुत्राणां सुखम् ।

पुत्रैर्धर्मश्च शाश्वतः ॥ २४८ ॥

හුදු ප්‍රාණය කි තප 1 නිසුණු 1 භෞමික 1 ප්‍රාණානා 1 භෞමික 1
 භෞමික 1 තප කි භෞමික 1 ප්‍රාණානා තප කි භෞමික 1 ප්‍රාණානා
 තප කි භෞමික 1 භෞමික 1 ॥

शरीरकृत् प्राणदाता यस्य चान्नानि भुञ्जते ।
 क्रमेणैते त्रयोऽप्युक्ताः पितरो धर्मसाधने ॥ २४८ ॥

මු: (ත්‍රය:) ප්‍රත්‍යෙක (ප්‍රකාරා:) නි¹ භ්‍ය (පිතූණි) 1 තිඝ්ණ (තඤ්ඤා) 1² ශරීරකූ (ශරීර-
 කූ) 1 ප්‍රාණදාතා (ප්‍රාණදාතා) 1 අන්‍යදාතා³ (අන්‍යදාතා) 1 ශරීරකූ (ශරීරකූ) උර්නි⁴ (නාම)
 සකු (මූල) නි¹ ශරීර (ශරීරස්‍ය) 1 ප්‍රාණදාතා (ප්‍රාණදාතා) උර්නි⁴ (නාම) මපුභ්‍ය (පුභ්‍යකූර්තු:, දාතු:) ධුරිප්
 (ප්‍රාණානා) 1 අන්‍යදාතා (අන්‍යදාතා) උර්නි⁴ (නාම) මභෙ: (යො දදාති) අමඤ් (අත්තු) අඤ්ඤානි⁵
 (නාලයති) ඩි: (හි) ॥

Three are the fathers—one is the maker of the body, the other the giver
 of life, the third the giver of food.

MBh.1.66.13. c) Our ported by N3 T G1.3 M, 4. ග—උර්නි ।
 एते is supported by K4 others read 'शासने or 'निश्चये. ५. अ-इ १/इडु-अनु-इ । छ—
 N V1 B Dn D1.2.4 T2 G4 १. ग—नि । अडिन्वनि ।
 M6-8, other mss. ते. २. छ नास्ति ।

d) Our 'साधने is sup- ३. क ख नास्ति ।

ප්‍රීතිමාත්‍ර පිතූ: පුත්‍ර: සඤ්ඤා පුත්‍රස්‍ය භං පිතා 1
 භෞමික කි තප කි භෞමික 1 ප්‍රාණානා තප කි භෞමික 1 ॥

භෞමික තප කි භෞමික 1 ප්‍රාණානා තප කි භෞමික 1 ප්‍රාණානා තප කි භෞමික 1
 භෞමික තප කි භෞමික 1 ප්‍රාණානා තප කි භෞමික 1 ප්‍රාණානා තප කි භෞමික 1
 භෞමික තප කි භෞමික 1 ප්‍රාණානා තප කි භෞමික 1 ප්‍රාණානා තප කි භෞමික 1 ॥

प्रीतिमात्रं पितुः पुत्रः सच्चं पुत्रस्य भं पिता ।
 शरीरादीनि देयानि¹ पिता त्वेकः प्रयच्छति ॥ २४९ ॥

इकं (य:) अनक् (पुत्र:) ऊरन्‍य (नाम) । मात्रतृप्ति² (तृप्तिमात्रं) नि³ भ्‍य (पितु:) गिनबेन्‍य

(क्रियते तेन) । कुनं (परं) इकं (यः) बप (पिता) । सक्थेः नि^३ (सर्वाणि) सुख (सुखानि) नि अनक् (बालस्य) गिनबेन्थ (क्रियन्ते तेन) । अप[न] (यतः) तन् (न) हन (विद्यते किञ्चित्) तिण्डेत् (प्रतिख्यायते) नि^३ बप (पित्रा) ।^४ शरीर निर (तच्छरीरं) तोबि (अपि) । विनेहकनिर त^५ य (दीयते तेन) ॥

The son gives only pleasure to his father. To the son the father is all. It is the father alone who bestows the body and everything else.

MBh.12.258.17 (the २. ग—मातृवृत्ति । ५. क ख ग ज नास्ति ।
same as above). ३. ग—नि ।
१. छ—योदनि । ४. छ नास्ति ।

सधेअसधेअं ता क्षाणि सापुःक्षाणि आता ।

गक्ष्मण्णपु सुअं एतां क्षाणि गल्लंता आतापिअः ॥ २५० ॥

एवमेव च । आतां पुनरपि किं एवमेव य । अपक्षि प्ते आक्षि प्ते ।
सपुण्ण । क्षिपुण्ण । अगिपु । सुगि । एते अक्षि । सापु गिक्ष्मण्ण । पुक्षिपुण्ण
पुक्षि । आक्षि एतां ता पु क्षाणि मीता । नि एतापि अगिपुक्षि ॥

‘समर्थमसमर्थं’ वा^२ कृशं चाप्यकृशं तथा ।

रक्षत्येव सुतं माता नान्यः पोष्टा तथाविधः ॥ २५० ॥

मकुनं^३ (तथा) इव (माता) । अरता (ममः) जुगासिः निर (हि स्नेहस्तस्याः) मानक् य (पुत्रं प्रति) । अपन् अं (समर्थः) तन् (न) अं (समर्थः) । सगुण(सगुणः) । निर्गुण (निर्गुणः) । दरिद्र (दरिद्रः) । सुगिः (धनी) । इकं अनक् (पुत्रः) । कप्थ (सर्वे) रिनक्षनिर (रक्षयन्ते तथा) । इनिङ्गनिर (पालयन्ते तथा) इक (ते) । तन् (न) हन (विद्यते) ‘त प्व’ (कश्चित्) कदि (यथा) सिर (सा) । रि^५ मासिह^५ (स्नेहे) मक्षिङ्गन^३ (पालने) ॥

The mother guards the child, be he capable or incapable, lean or fat. There is no one else who would look after him so well.

MBh.12 258.27. a) by K7 D6, others कृशं वा. mss. विधानतः.
समर्थं वासमर्थं वा. d) तथाविधः is supported १-१. च छ—समर्थसममार्थं
b) कृशं च is supported by T G1-3.6 M1.5-7, other (च—‘र्थं), ज—समर्थम-

- समर्थ । ४-४ च छ—कप् । ७. च छ—मङ्कितन ।
 २. क नास्ति । ५. ग—रि । √इडु 'पालने' ।
 ३. छ—मङ्कन रि । ६. क ज—मसिह ।

स स गणसिद्धिं कृत्वा प्रीतिं प्रपन्नः ॥
 त्रिंशत् वीर्यान् गण गणनां अगुणं प्रीतिं प्रपन्नः ॥
 कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥
 कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥
 कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥
 कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥

स च शोचति नाप्येनं स्ववीर्यमपकर्षति ।

श्रिया हीनोऽपि यो गेहे तवेति प्रतिपद्यते ॥ २५१ ॥

कुनं^१ (अथ) इकं अनक् (पुत्राः) । गुमवे^२ (कुर्वन्ति) तुहन्^३ (प्रभुं) इं बप (पितरं) य तुवि ।
 तन् (न) कवि (सदृशः) क्लस्^४ (स्नेहः) नि^५ बप (पितुः) । 'क्लस् निक (तत्स्नेहः) रि^६ बप (पितरं
 प्रति) ।^७ अपन् (यतः) यद्यपिन् (यद्यपि) वरिद्रा (दरिद्रः स्यात्) इकं बप (पिता) । अस्त्रिःस्त्रिः
 (प्रयतते) जुग (हि) य (मः) पवेहन्य (दातुं) व्यनवन्य (स्वपुत्रभ्यः) ॥

१. क—स्वावीर्यमं, ख— २. ख—गुमवय । ६-६. छ नास्ति ।
 स्थावीर्यमं, ग—स्त्रावि- ३. ग—तुवन् । ७. ग—रि ।
 र्यमपकर्षति, छ—स्त्रा- ४. छ—क्लस् ।
 विर्यमं । ५. च—नि ।

पुत्रपौत्रोपपन्नोऽपि जननीं यः समाश्रितः ॥
 अपि वर्षशतस्यान्ते बिहायस्येव वसन्ते ॥ २५२ ॥
 कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥
 कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥
 कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥ कृत्वा कृत्वा कृत्वा ॥

पुत्रपौत्रोपपन्नोऽपि जननीं यः समाश्रितः ।

अपि वर्षशतस्यान्ते बिहायस्येव वसन्ते ॥ २५२ ॥

इकं (यः) खं (नरः) र्क रि पानकन् (पुत्रवान्) । पपुर्बन्^२ (पौत्रवान्) ।^३ म्वातन् (नैव)
सः (वियुक्तः) लघन् सं इव (मात्रा) । वेत् (कारणं) नि भवितव्यन् (तद्भक्तिः) पकारि (आदिकृता)
देव सिर (देवानां सा) । कवीर्घायुषन्^४ (दीर्घायुष्यं) म्बं (च) स्वर्गपद (स्वर्गपदं) फल निक
(तत्फलं) ॥

When one is devoted to his mother, even after getting sons and grandsons, he
lives for a century and thereafter ascends up to heaven.

१. क ख ग च छ ज—जननि । ४. क—कदीर्घायुषन्, ख ग— र्घायुषन् । (सदण्डः) ।

२. ख—पमुत्वन् । कदीर्घायुषन्, च—कदि-

३. छ नास्ति दण्डः । र्घायुषन्, छ ज—कदि-

अनात्समृद्धो भवति तदा भवति दुःखितः ।

अनात्समृद्धो भवति तदा भवति दुःखितः ॥ २५३ ॥

कुनं (परं) इकं (यः) इनिङ्गतन्^२ (वियुज्यते) देनि^३ इवन्य (स्वमात्रा) । मकहेतु (हेतुभूतं)
प्रतिकूलन्य (तत्प्रातिकूल्यं) । य इक (मः) वरिद्र (दरिद्रः) इरन्य (नाम) । य इक (सः) अन्म
(प्राप्नोति) दुःख (दुःखं) इरन्य (नाम) । य इक (सः) गुमबे (करोति) शून्य (शून्यता) नि^४ रात्
(लोकस्य) इरन्य (नाम) ॥

तदाऽसमृद्धो भवति तदा भवति दुःखितः ।

तदा शून्यं जगत् 'सर्वं यदा' मात्रा वियुज्यते ॥ २५३ ॥

कुनं (परं) इकं (यः) इनिङ्गतन्^२ (वियुज्यते) देनि^३ इवन्य (स्वमात्रा) । मकहेतु (हेतुभूतं)
प्रतिकूलन्य (तत्प्रातिकूल्यं) । य इक (मः) वरिद्र (दरिद्रः) इरन्य (नाम) । य इक (सः) अन्म
(प्राप्नोति) दुःख (दुःखं) इरन्य (नाम) । य इक (सः) गुमबे (करोति) शून्य (शून्यता) नि^४ रात्
(लोकस्य) इरन्य (नाम) ॥

It is at the passing away of the mother that one becomes poor and miserable.
The whole world becomes empty.

MBh.12.258.28. a) b) यदा for तदा. २ ✓ इङ्गत् to fly.

तदाऽसमृद्धो is supported by c) तस्य for सर्व. ३. ज—देनि ।

K6 M1.6.7, other mss. १-१. ख ग—सर्वं । यदा, च ४. ज—रि ।

read तदा स वृद्धो. छ ज—सर्वं । यदा ।

अनात्समृद्धो भवति तदा भवति दुःखितः ।

अनात्समृद्धो भवति तदा भवति दुःखितः ॥ २५३ ॥

અભિવાદયતિ ઇત્યેતિ ગુણા મિ પ્રે ઇત્યુત્તમ । અભિવાદયતિ પ્રાણા આયતિ ॥
અભિવાદયતિ ઇત્યેતિ ગુણા મિ પ્રે ઇત્યુત્તમ ॥

અભિવાદયેત વૃદ્ધમાસનં ચાસ્ય દશંયેત ।

કૃતાઞ્જલિરુપાસીત ગચ્છન્તં પૃષ્ઠતોઽન્વિયાત્ ॥ ૨૫૪ ॥

મતંન્યન્ (અતઃ) મઙ્કુ^૨ (એતદ્) ઊલહ (વૃત્તં ભવેત્) રિ^૩ ઇં મતુહ (વૃદ્ધાન્ પ્રતિ) । મનાન્ત્વા
(અભિવાદયેત) સ્વાગતા (સ્વાગતં કુર્યાત્) અબેહોઽનુઞ્જન્ (પ્રત્યેકમાસનં દદ્યાત્) । મનંચ્ચહ (ઞ્જલિ
કુર્યાત્) અશીલા (શીલવાન્ સ્યાત્) અઙ્કુરપક્ષ (પુરતસ્તિષ્ઠેત્) । યર્ (યદા) અઙ્કુત્ (પ્રગચ્છન્તિ)
મઙ્કુરપક્ષ^૪ (પૃષ્ઠતોઽન્વિયાત્) ॥

Respectfully greet the aged, show him a seat, stand with folded hands and follow him.

૧. ક—પૃષ્ઠતોન્વિયાત્, જ— યાત્ ।

૪. મ-ઙ્ક-૧/અતર્-અકંન્-અ ।

પૃષ્ઠતોન્વિયાત્, ગ—પૃષ્ઠતો- ૨. ક—મઙ્કુર્ ।

ન્વિયાત્, જ—પૃષ્ઠતોન્વ- ૩. ગ જ—રિ ।

પ્રાણા આયતિ ઇત્યેતિ ગુણા મિ પ્રે ઇત્યુત્તમ ।

પ્રાણા આયતિ ઇત્યેતિ ગુણા મિ પ્રે ઇત્યુત્તમ ॥ ૨૫૫ ॥

પ્રાણા આયતિ ઇત્યેતિ ગુણા મિ પ્રે ઇત્યુત્તમ ।

પ્રાણા આયતિ ઇત્યેતિ ગુણા મિ પ્રે ઇત્યુત્તમ ॥

ઋષ્યં પ્રાણા ઉત્ક્રામન્તિ યૂનઃ સ્થવિર આયતિ ।

પ્રત્યુત્થાનાભિવાદાભ્યાં પુનસ્તાન્ પ્રતિપદ્યતે ॥ ૨૫૬ ॥

અપન્ (અથ) અલ્ભં^૧ (ઉત્ક્રામન્તિ) હુરિષ્ (પ્રાણાઃ) નિકં રરે^૨ (યૂનઃ) યન્ (યદા) પિનરન્
(ઉપાગતઃ) ઇં અતુહ (સ્થવિરઃ) । યસ્તા (યતેત) પ્વં રરે (યુવા) ।^૩ મનુંસું^૪ (પ્રત્યુદ્ગચ્છતિ) મઙ્કુરપક્ષ^૫
(અભિવાદયતે) । મનંચ્ચહઃ (ઞ્જલિ કરોતિ) । મલુય (નિવર્તન્તે) ત (અથ) હુરિષ્ (પ્રાણાઃ) નિક
(તસ્ય) ॥

At the approach of an elder, life as it were goes out of the body of the young. He gets it back by standing up and respectful salutation.

MBh.5.38.1. a) ઉત્ક્રામન્તિ. So also Patañjali's Mahābhāṣya 6.1.84 and

१. √त्व to scatter.

३. च नास्ति ।

२. क—ररे, ख—ररे । ४. म—सुंसुं । ज—मनुसुं ।

अभिवादनशीलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः ।

सत्त्वार्ति तस्य वर्धते कीर्तिरायुर्व्यंशो बलम् ॥ २५६ ॥

कोऽपि न हि साक्षात् किं च भवति । तस्मात् प्रवृत्तिः । प्रवृत्तिः ।
 किञ्चित् । आयुः । तत् । यत् । किञ्चित् । तस्मात् । तस्मात् । तस्मात् ।
 तस्मात् । तत् । तस्मात् । तस्मात् । तस्मात् । तस्मात् । तस्मात् । तस्मात् ।
 तस्मात् । तत् । तस्मात् । तस्मात् । तस्मात् । तस्मात् । तस्मात् । तस्मात् ।

अभिवादनशीलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः ।

सत्त्वार्ति तस्य वर्धते कीर्तिरायुर्व्यंशो बलम् ॥ २५६ ॥

कुने^१ (अथ) फल (फलं) नि कभक्तिन् (भवत्याः) रि^२ च्चं अतुह (वृद्धान् प्रति) । पात्
 (चतस्रः) इकं वृद्धि (वृद्धयः) । प्रत्येकन्य (नासां प्रकाराः) । कीर्ति (कीर्तिः) ।^३ आयुष (आयुष्यं) ।
 बल^४ (बलं) । यश (यशः) । कीर्ति (कीर्तिः) इरनि^५ (नाम) पालमन् (स्तुतिः) रि हयु (धर्म) ।
 आयुष (आयुष्यं) इरनि (नाम) हुरिप् (जीवनं) ।^६ बल (बलं) इरनि (नाम) कशक्तिन् (शक्तिः) ।
 यश (यशः) इरनि^७ (नाम) पतितिङ्गल् (मरणान्तरं शेषः) रहयु (शोभनः) ।^८ यतिकावुबुः (एतानि
 वर्धन्ते) परिपूर्णं (परिपूर्णा भवन्ति) । फल (फलं) नि^९ कभक्तिन् (भवत्याः) रि^{१०} च्चं अतुह
 (वृद्धानां) ॥

Serving and revering the aged increase fame, life, reputation and power.

MBh.5.39.60. c) तस्य २. च नास्ति ।

कशक्तिन् ।

is supported by D7 T1

३. क नास्ति ।

६. ख—इरनि ।

G1, most others संप्र°.

४. ख—इरनि, च छ—इरन्य ।

७ ग—नि ।

१. ख ग ज—रि ।

५-५. क—यश पालमन् रि ८. ख ग—रि ।

၆. က—သေရ်။

၁၁. ဧ—ယတိကု။

အတံဇံ။

၁၀. ည—နိကံ။

၁၂. က ဂ ခ—အတံဇံ၊ ည—

ပိဿိန္ဒ ဝိသေယာပိဋိန္ဒ နန္ဒာယန္တိ ပြာမိပိသေယာ ၂

ပုဗ္ဗာပိ ပြာမာယန္တိ ခ နိဗ္ဗာဏာယန္တိ ၂ ၂၃၃ ၂

ဗြိန္ဒိ ဂုဏာယန္တိ ၂ ပွဲ အာဇာနည် ၂ ဝိသေယာယန္တိ ၂ ပွဲ ဝိသေယာ ဝိသေယာ ၂

ပွဲ ဝိသေယာယန္တိ ၂ ပွဲ အာဇာနည် ၂ ပွဲ ပြာမိ ပြာမိ ၂ ဝိသေယာ ၂ ပွဲ ဝိသေယာ ၂

ဝိသေယာ ၂ ဝိသေယာ ၂ ဝိသေယာ ၂ ဝိသေယာ ၂ ဝိသေယာ ၂ ဝိသေယာ ၂

ပုဗ္ဗာပိ ပြာမာယန္တိ ၂ အာဇာနည် ၂ ၂၃၃ ၂

विषण्णं दीनमाविनं' क्षुधातं व्याधिपीडितम् ।

हृतस्त्वं व्यसनान्तं च नित्यमाशवासयेन्नरः ॥ २५८ ॥

विषर् (विषाः) नि बोधनान् (आश्वास्यानां, बोध्यानां) । एवं (नरः) अडेल् (विषणः) ।
सिनकितन् (रुणः) कुनं (अपि) । एवं (नरः) हीन (हीनः) दीन (दीनः) दरिद्र (दरिद्रः) ।
एवं (नरः) हन (विद्यते) कतकुत्स्य (भीतः) । ३ एवं (नरः) अलप (क्षुधितः) । ३ एवं (नरः) व्याधि
मङ्गुलैर् लर कुनं (व्याधिपीडितं च) । एवं (नरः) इनत्तप् (दृश्यन्) (हृतद्रव्यः) ।
रिनम्पस् (चोरितः) । इनहल् (आच्छिन्नः) । ४ सविर् (सर्वविषः) नि ५ कहिलङ् (व्यसनपीडितः) ।
एवं (नरः) अन्मु (प्राप्तः) दुःख प्रहति (दुःखशोकान्) । समञ्जन (इत्येवं) प्रत्येक (प्रकाराः)
नि ६ बोधनान् (बोध्यानां) । आश्वासान् (आश्वास्या) बुद्धिन्य (बुद्धिस्तेषां) ॥

A man should always console and comfort the depressed, the destitute, the hungry, the ailing, the one who has lost his possessions and the one struck by calamity

MBh.12.221.40. a) व्रस्त-

छ—'घ्नी ।

६. robbed. ख—रिनहल् ।

मङ्गुलैर् for दीनमाविनं.

२. ग—मिरिनकितन् ।

७-७. ग—मल्लिरन्नि ।

b) भयातं for क्षुधातं.

३-३. छ नाम्नि ।

८. ग—अन्मुं ।

d) नित्यमाशवासयन्ति ते.

४. ख—हिनलपन् ।

९. क ख—नि ।

१. ख—'ण्णं, ग च ज—'घ्नी, ५. ज—दुःखेन्य ।

ဗြိန္ဒိန္ဒ ဝိသေယာယန္တိ ၂ အာဇာနည် ၂ ၂၃၃ ၂

ပုဗ္ဗာပိ ပြာမာယန္တိ ၂ အာဇာနည် ၂ ၂၃၃ ၂

२०३

Devoid of character one does not enjoy the fruit of dharma. Dharma yoked to practice brings full fruit.

ဒေသစာဆို သဒ္ဒါစာဆို ကိုလည်းကောင်း၊ သ

စိဟရိ ဟောသက ခိန္တ မံ ဂြာဟ္မာ၊ ယရိ ဝိ အေဘာယျ၊ သဟိုဉ္ဇာနီ၊ ဝိ
 ပုဏ္ဏိဓာ၊ ဝိ အပ္ပမိဇာဂ္ဂ နန္ဒိ၊ ဂြဟ္မာယျ ဇုက မိဂ၊ ဟယျ ပပုဏ္ဏိ ဖြိ၊ ဂာရိ
 ဂြဟ ဗျူရ၊ အပ္ပမဟိန္ဒာနာ။

निहन् (एषः) ताचार निक (अथ आचारः) सं ब्राह्मण (ब्राह्मणस्य) । यन् (यदि) रि अमावास्या (अमावास्यायां) । चतुर्दशी (चतुर्दश्यां) । रि पूर्णिमा^१ (पूर्णिमायां) । रि अष्टमीकाल (अष्टमीकाले) कुन्^२ (च) । ब्रह्मचार्यं^३ (ब्रह्मचारी भवेत्) जुग (हि) सिर (सः) । ह्य्व (न) पञ्च^४ (उपगच्छेत्) इ^५ स्त्री (स्त्रियं) । इरनि^६ (नाम) ब्रत (व्रतिनः) मञ्जून (ईदृशस्य) । अमृतस्नातक (अमृतस्नातकः) ॥

နာမဇ္ဈိမိန္ဒြိယ ဝိပဿနာ စသည့် ဟောတော်မူသည့် ဟောသည့် ခြေရာပြန်

ပာမ္ပ၊ မာကဆ၊ စကသဝိ၊ ကဆုရ၊ ဃ၊ ဗုဒ္ဓဝိ၊ ဗုဒ္ဓ၊ ဣယမတိ၊ ပြာမ္ပ၊ ၈၊ ၈၊ ၈

२०४

ယသိ အပ္ပာရိ အန္တိ ခိ ချေ ॥

नादत्तमिच्छेन्न पिबेच्च मद्यं प्राणान्न ह्येन्न वदेच्च मिथ्याम् ।

परस्य वारान् मनसापि नेच्छेद् यः^१ स्वर्गमिच्छेद् गृहवत् प्रवेष्टुम् ॥ २६२ ॥

လဘန္ ဟုဃ (န) အဇ္ဈပ္^၃ (အာသဿာတ်) ဃ[န] တန္ (ယဒိ န) ဃာယု-ယိုဃယန္^၃ (အဃယစိုဃနံ) ၊
 ဟုဃ (န) တာဇိန္ဓုန္ (ပိဘေတ်) မဃ (မဃံ) ၊ ဟုဃ (န) အဃာတိဃာတိ^၄ (ဟိဓေတ်) ၊ ဟုဃ (န) မိဃဃာ
 (မိဃဃာ) ရိ^၄ ဃဃန (ဃဃနေဃ) ၊ ဟုဃ (န) အဇ္ဈင်ဇ္ဈင်^၄ (ဃိန္တယေတ်) ပာဝာ^၅ (ပာဝာရား) ၊ ဃန္
 (ယဒါ) အဃုန္^၄ (ဇ္ဈေတ်) မန္တု^၄ (နိဃာတိတ်) ရိ ဗ္ဃာ^၆ (ဗ္ဃာ) ။

Seek not what is not given. Drink not spirituous liquors. Injure not life. Speak not untruth. Do not think of others wives, And you will enter heaven as you enter your home.

၁. ဃ နာဗတိ ၊	good.	၇. ဃ—နာပာဝာရား ၊
၂. ဇ—အဇ္ဈပ္ ၊ (ဓာဝဏ္ဏ) ၊	၃. ဃ—ဃာတိဃာတိ ၊	၈. ဃ—မဃုန္ ၊
၃. ဃ-√ဟု+ဃ-√အဃ-အံ	၄. ဃ နာဗတိ, ဃ—ရိ ၊	၉. ဇ—မဇ္ဈက ၊
‘mutually considered	၆. ဃ—အဇ္ဈင်ဇ္ဈင် ၊	

ဣန္ဒြိယ ဂီတ ဗာဏိဗျာဏိ ဂန္ထဗျာဏိ ဗာဏိ အံဃိ ဗာဏိ ဗာဏိ ဗာဏိ ။
 မိတ္တဗျာဏိ ပိဗေဏဗျာဏိ ဗိဇာဏိ ဗျာဏိ ဗာဏိဗျာဏိဗျာဏိဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ။
 ဗာဏိ ပိဗေဏဗျာဏိ ဗိဇာဏိ ဗျာဏိ ဗာဏိဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိ ။
 ဣန္ဒြိယဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။
 ဣန္ဒြိယဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။
 ဣန္ဒြိယဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။
 ဣန္ဒြိယဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။ ဣန္ဒြိယ ဗာဏိဗျာဏိ ။

नृत्तं^१ गीतं^२ वावित्रं गन्धमात्यं यानं^३ इर्ष्यं^३ शयनं वासवं^३ च ।

संवर्जयन् पञ्चकाले मितာशी महतां लोकानभयानभ्युपေति ॥ २६३ ॥

လဘန္ ဃိဟူရန (နိဃဇ္ဈေတ်) ဇ္ဈကံ (ယဒ) ဃိဏဇ္ဈန္ (အဃယတေ) ၊ ^၄ဗ္ဃံ (ဃ) ဝေါဏ အမဇ္ဈန္ (အဃာနဃ) ၊^၄
 ဣရိဇ္ဈန္^၄ (အနုပာလိယေ) တံ ဗိုဇ္ဈနကော (ဗိုဇ္ဈနကော) ၊ ဟုဃ (န) တာဇိဂေါ (နုလိယေတ်) ၊ ဟုဃ (န)

***Darpa* in Kawi is boyish behaviour, playing about in sheer joy.**

- २०६

૨-૨. ગ—°સેવાન્તિ, ચ— ગ—દજેત્, છ—બજેત્ । ૬. જ—નરકલોક ।

°શેવન્તિ, છ—°સેવન્તિ । ૪. જ—મનંતુકંત્ ।

૩. ક ચ જ—મજેત્, જ—તજેત્, ૫-૫. જ—ગુમવયીકં ।

આશ્રિય્ય ભાષા મશ્યપીસા યથા શેષુપી ।

પ્રીતિ પ્રમાણા લાઘ્યે છેદ્યે મ યથા યથા ॥ ૨૬૭ ॥

એ પ્રાણ પ્રાણ પ્રાણાશ્રિ યથા । પ્રાણાશ્રિ શિવાશ્રિ । મપ્રાણ પ્રાણાશ્રિ ।
આશ્રિય્ય । ભાષા । મશ્ય । શેષીસા । યથા । શેષુપી । પ્રીતિ । પ્રમાણ ।
લાઘ્યે । છેદ્યે । શિવાશ્રિ પ્રાણાશ્રિ મપ્રાણ । આશ્રિય્ય । મિ પાત્રીયુપ । આશ્રિ
પ્રાણ પ્રાણાશ્રિ । ભાષા । મિ શિવાશ્રિ પ્રાણાશ્રિ । મશ્ય । મિ આશ્રિ યથાપાથ ।
પ્રાણાશ્રિ શેષુપી । યથા । મિ પ્રાણાશ્રિ પ્રાણાશ્રિ પ્રાણાશ્રિ । શેષુપી । મિ
પ્રાણાશ્રિ પ્રાણાશ્રિ । પ્રીતિ । મિ પ્રાણાશ્રિ પ્રાણાશ્રિ । પ્રમાણ । પ્રીતિ પ્રાણાશ્રિ । પ્રાણાશ્રિ
શિવાશ્રિ પ્રાણાશ્રિ પ્રાણાશ્રિ । પ્રાણાશ્રિ પ્રાણાશ્રિ । પ્રાણાશ્રિ પ્રાણાશ્રિ ।

આનુશંસ્યં ક્ષમા સત્યમહિસા દમ આર્જવમ્ ।

પ્રીતિઃ પ્રસાદો માધુર્યં માર્દવં ચ યમા વશ ॥ ૨૬૫ ॥

ન્યં (એતાનિ) જત (વ્રતાનિ) દ્વકં (યાનિ) હનરનન્ (અભિધોયન્તે) યમ (યમાઃ) । પ્રત્યેકન્ય
(તેષાં પ્રકારાઃ) નિહન્ (એતે) ।^૧ સપુલુઃ (દશ) ક્ષેઃન્ય (સંખ્યા તેષાં) । આનુશંસ્ય (આનુશંસ્યં) । ક્ષમા
(ક્ષમા) । સત્ય (સત્યં) । અહિસા (અહિસા) ।^૨ દમ (દમઃ) । આર્જવ (આર્જવં) । પ્રીતિ (પ્રીતિઃ) ।
પ્રસાદ (પ્રસાદઃ) । માધુર્યં (માધુર્યં) । માર્દવ (માર્દવં) । નહન્ (હતિ) પ્રત્યેકન્ય^૩ (પ્રકારાઃ) સપુલુઃ
(દશ) । આનુશંસ્ય (આનુશંસ્યં) । સિ હરિશ્ચવ (દયાભાવઃ) । તન્ સ્વાર્થ (ન સ્વાર્થઃ) કેવલ (કેવલં) ।
ક્ષમા (ક્ષમા) । સિ કલ્પન્ (સહનં) રિ પનસ્તીસ્ (તાપશીતયોઃ) । સત્ય (સત્યં) । સિ તન્ મૃષાવાદ
(અમૃષાવાદઃ) । મનુષ્યે (સુલીકરણં) સર્વભાવ (સર્વભાવાનાં) ।^૪ દમ (દમઃ) । સિ ઉપશમ (ઉપશમઃ)
દુઃ (જ્ઞાનં) મિતુતુરિ (ઉપદેષ્ટું) મનઃન્ય (સ્વમનઃ) । આર્જવ (આર્જવં) । સિ હુગહુગાન્નર્ (સત્ય-
વ્યવહારઃ) । પ્રીતિ (પ્રીતિઃ) । સિ ગૌં (મહતી) કરુણ (કરુણા) । પ્રસાદ (પ્રસાદઃ) । ક્ષિ નિ^૫ મનઃ
(મનોનિમંલત્વં) । માધુર્યં (માધુર્યં) । મનિસ્ (સ્નેહઃ) નિ બુલત્ (દૃષ્ટેઃ) લબન્ (ચ) બુલત્ (વચ-
નસ્ય) । માર્દવ (માર્દવં) । પૌસ્ (કોમલતા) નિ મનઃ (મનસઃ) ॥

Compassion, forbearance, truth, non-injury, control, straightforwardness, affection. graciousness, sweetness and softness form the ten yamas.

Cf. MBh.12.262.37. २-२. क दृष्टिप्लुतिः । ४. ख नास्ति ।

१. क ख ग ज नास्ति । ३. ख ग ज—प्रत्येकन्यर् ।

आकलितो ज्ञानो ह्यस्ति प्रज्ञानमप्युक्तिर्युग ।

पुण्यमप्युक्तिर्युगं न ह्यस्ति न हि यत्नो ज्ञान ॥ २६६ ॥

क्षिप्रं प्रज्ञा मय्युगं प्रज्ञा । कृते हि यत्नो ज्ञान । प्रज्ञाप्रज्ञा । आका ।
 कृते । ज्ञान । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञाप्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा ।
 प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा ।
 प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा ।
 प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा ।
 प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा ।
 प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा ।
 प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा । प्रज्ञा ।

दानमिज्या तपो ध्यानं स्वाध्यायोपस्थनिग्रहः ।

व्रतोपवासमौनं च स्नानं च नियमा दश ॥ २६६ ॥

म्यं (एतानि) व्रत (व्रतानि) सपुलुः (दश-) क्वेऽन्य (-संख्याकानि) । इकं नियम (नियमाः) इरन्य (नाम) । प्रत्येकन्य (तेषां प्रकाराः) । दान (दानं) । इज्या (इज्या) । तप (तपः) । ध्यान (ध्यानं) । स्वाध्याय (स्वाध्यायः) । उपस्थनिग्रह (उपस्थनिग्रहः) ।^१ व्रत (व्रतं) । उपवास (उपवासः) । मौन (मौनं) स्नान (स्नानं) ।^२ नहन् (इति) त (अथ) अवक् (शरीरं) नि^३ नियम (नियमानां) । दान^४ (दानं) वेवेः (पुनः पुनः दानं) । अन्नदानादि (अन्नदानादि) । इज्या (इज्या) । देवपूजा (देवपूजा) । पितृपूजादि (पितृपूजादि) ।^३ तप (तपः) । कायसंशोषण (कायसंशोषणं) । कसतन् (शोषः) इकं^५ शरीर (शरीरस्य) । भूशय्या (भूशय्या) । जलत्यागादि^६ (जलत्यागादि) । ध्यान (ध्यानं) । इकं^७ शिवस्मरण (शिवस्मरणं) । स्वाध्याय (स्वाध्यायः) । वेदाभ्यास (वेदाभ्यासः) । उपस्थनिग्रह^८

(उपस्थनिग्रहः) । कहुतन् (नियमनं) इ^५ उपस्थ (उपस्थस्य) । व्रत (व्रतं) अन्नवर्जनादि (अन्नवर्जनादि) ।^{१०} मोन (मौनं) । वाचंयम (वाचंयमः) । कहुतन् (नियमनं) इ^५ उजर् (वचनस्य) । हय्याकॅबॅक् (न प्रजल्पनं) कुनॅ^६ (च) । स्नान (स्नानं) । त्रिसन्ध्यासेवन (त्रिसन्ध्यासेवनं) । मद्युस (स्नानं) रि काल (काले) नि^{१०} सन्ध्या (सन्ध्यानां) ॥

Alms, offerings, penance, meditation, scriptural reading, control of sex, vows, fasts and reticence form the ten niyamas.

१-१. ज त्रुटितम् ।

६. क—जलाचतागादि, ख— ८. क ग—इ ।

२. ख नास्ति ।

जलासगाहदि, ग—जला-

९. क—कुनं ।

३. ग—नि ।

सगाहादि, च छ—जला-

१०. ग छ—नि ।

४. ग च छ—दान । (मदण्डः) ।

चगाहदि ।

५. क—इ, ग—इक ।

७. क नास्ति ।

ଇହାକାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନାଦ୍ୱାରା ଇହଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରିୟା ଲାଭି ।

କ୍ଷତ୍ରାପ୍ତି ଇହ ପାଣି ପାଳନେ ପ୍ରାୟଶଃ ॥ ସ୍ତବ ॥

ପାଣି ଶୁଦ୍ଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ପାଣିପାଳନେ ଇହ ଜାୟ । ମୁକ୍ତି ଲାଭ ଶୁଦ୍ଧି

ନି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଧର୍ମିକ ପଦ୍ଧତି । ଲାଭନ ଶି ଶୁ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ॥

धर्मोणाथः समाहार्यो धर्मलब्धं त्रिधा धनम् ।

कलंध्यं धर्मं परमं मानवेन प्रयत्नतः ॥ २६७ ॥

लबन् (अथ) 'त्कपन् (विभिः) इ^१ मङ्गजन^२ (अर्जनस्य) । सकपबन्^३ (संधारयेत्) धर्म (धर्म) न य (यदि) । इकं दान (दानं भवेत्) अन्तुक् (परिणामः) नि मङ्गजन (अर्जनस्य) । यतिक (अथ तद्) पत्तन्^४ (त्रिधा कुर्यात्) । साधन (साधन) रि^५ त्तु (त्रयाणां) । कयत्नाक्न (प्रयतितव्यं) ॥

One should accumulate wealth in accordance with dharma. Earned with dharma, it is divided into three parts.

१-१. ग—रकपनि, ज—करक-

२. क—मङ्गजन ।

४. √तँलु ।

पनि ।

३. क—पगर्वनं ।

५. ग—रि ।

ଇହାକାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଇହାକାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଲାଭନ ଶି ଶୁ ।

ଇହାକାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଲାଭନ ଲାଭନ ଲାଭନ ॥ ସ୍ତବ ॥

ଶିଳାଳି ପ୍ରୟାଗ୍ରାଳି ପିତାମହ । ଦୁଇ ଧାରା । ଧାରା ଗି ଲକ୍ଷ୍ମୀନି ଘେନି ।
 ଦୁଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀନି ଧାରା । ଧାରା ଗି ଲକ୍ଷ୍ମୀନି ଲାଭ ଦୁଇ । ଦୁଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀନି ।
 ଧାରା ଗି ଲକ୍ଷ୍ମୀନି ଘେନି ଦୁଇ । ପ୍ରଭାତ ପ୍ରଭାତ । ପ୍ରଭାତ ପ୍ରୟାଗ୍ରାଳି ପିତାମହ ।
 ଗା ଶିଳା ଧି ପ୍ରୟାଗ୍ରାଳି ପିତାମହ ପ୍ରୟାଗ୍ରାଳି ପ୍ରୟାଗ୍ରାଳି ॥

ଏକେନାଶେନ ସର୍ବମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ^୧ କର୍ତ୍ତବ୍ୟୋ ଭୂତିମିଚ୍ଛତା ।

ଏକେନାଶେନ କାମାର୍ଥ^୨ ଏକମଂଶଂ ବିବର୍ତ୍ତୟେତ୍ ॥ ୨୬୮ ॥

ନିହନ୍ (ଏଃ) କ୍ରମନ୍ୟନ୍ (କ୍ରମଃ) ପିନତ୍ତୁ^୩ (ତ୍ରିବିଧାନସ୍ୟ) । ଇକଂ ସଭାଗ (ଏକଃ ଭାଗଃ) । ସାଧନ
 (ସାଧନଂ) ରି କସିତ୍ତନ୍ (ସାଧନାୟ) ଇଂ ସର୍ବମ୍ (ସର୍ବମସ୍ୟ) । ଇକଂ କପିତ୍ତନ୍^୪ (ଦ୍ୱିତୀୟଃ) ନିଂ ଭାଗ (ଭାଗଃ) ।
 ସାଧନ (ସାଧନଂ) ରି କସିତ୍ତନ୍ (ସାଧନାୟ) ଇଂ କାମ (କାମାନାଂ) ଇକ (ସଃ) । ଇକଂ (ୟଃ) କପିତିଗ
 (ତୃତୀୟଃ) । ସାଧନ (ସାଧନଂ) ରି କସିତ୍ତନ୍ (ସାଧନାୟ) ଇଂ ଅର୍ଥ (ଅର୍ଥସ୍ୟ) ଇକ (ସଃ) । ବୃଦ୍ଧପକ୍ଷ
 (ବିବର୍ତ୍ତୟେତ୍) ଯୁବଃ (ପୁନଃ) । ମଜ୍ଜୁନ (ଏବଂ) କ୍ରମନ୍ୟନ୍ (କ୍ରମଃ) ପିନତିଗ (ତ୍ରିବିଧାନସ୍ୟ) ।
 ଦେ ନିକ (ତସ୍ୟ) ସଂ (ୟଃ) ମହାନ୍^୫ (କାମୟତେ) ମଜ୍ଜିହବନ୍ (ପ୍ରାପ୍ତୁଃ) ହସ୍ତ (ସର୍ବମ୍) ॥

Desiring well-being one should reserve one part for dharma, one for pleasure
 and the third for investment.

୧. କ ଜ—ସର୍ବମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ, ଗ—ସର୍ବମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ, ୨. ଚ ଉ—କର୍ମମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ, ଇ—କର୍ମମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ । ୩. କ—କର୍ମ ।

ଚ—ସର୍ବମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ, ଇ— ୩. ଗ—ପିନକତ୍ତୁ । ୪. ଗ—ନି ।

ସର୍ବମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ । ୫. ଗ—ହ । ୬. କ—ଅହାନ୍ ।

ଗା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ।

ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ॥

ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ।
 ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ।
 ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ।
 ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ଧାରା ।

येऽर्था धर्मेण ते लभ्या येऽधर्मेण धिगस्तु तान्^१ ।

धर्मं वै शाश्वतं लोके न जह्यावर्थकाश्रया ॥ २६६ ॥

अपन् (अधृता) इकं अर्थं (अर्थः) । यन् (यदि) धर्मं (धर्मः) त्विदं (विधिः) नि^२ काञ्चनस्य (तदर्जनस्य) । य इक (सः) लाभ (लाभः) इरन्य (नाम) । परमार्थं (परमं साधनं) नि अमङ्गः (प्रापणस्य) सुख (सुखं) सं तुमैम्बकंन् (यः प्राप्नोति) इक (तमर्थं) । कुनं (परं) यन् (यदि) अधर्मं (अधर्मः) त्विदं (विधिः) नि^३ काञ्चनस्य (तदर्जनस्य) । कश्मल (कश्मलं) इक (तद्) । सिनिङ्गहन् (वर्ज्येत) वै सं सज्जनं (सज्जनेन) । मतंन्यन् (अतः) ह्यव (न) अनसर् (अतिगच्छेत्) सज्जं^४ धर्मं (धर्मं) । य[न्] (यदर्थं) तज्जर्जनं (अर्जयति) ॥

Money earnt with dharma is gainful (or is the true wealth). What is got with adharma, fie on that. Dharma is an eternal value. Do not discard it for money.

MBh.12.281.19. a) any ms. Poona mss. धनं ४. क—सज्जनन ।

लभ्याः is not found in any or विसं.

५. क—मतंन्य ।

ms. The dominant reading

१. क ग च छ ज—त, ख—ता ।

६. क—सक ।

is सत्याः

२. क—नि ।

d) अर्थं is not found in

३. ख—रि, ज—इं ।

ਯੇਏਥੀ ਧਰਮੁ ਪਿਯਾਭਾ ਆਧਰਮੁ ਨਾਮਿ ॥

ਪੁਸ਼ਟਾਨੁਕਾਸ਼ਿ ਪੁਸ਼ਟੁ ਧਰਮੁ ਅਨੁਕਾਸ਼ਿ ਪਾਥੀ ॥ ਸੁਨੰ ॥

ਪਾਥ ਪੁ ਪੁ ਧਰਮੁ ਪੁਥਾ ॥ ਧਰਮੁ ਅਨੁਕਾਸ਼ਿ ਯੇਏਥੀ ॥ ਯੇਥੀ ਪੁਥਾਨੁਕਾਸ਼ਿ ॥
ਯੇਥੀ ਧਰਮੁ ਪੁ ਯੇਥੀਪੁਥਾਨੁਕਾਸ਼ਿ ਯੇਥੀ ਪੁਥਾ ॥ ਧਰਮੁ ਪੁ ਧਰਮੁ ਪੁਥਾ ॥ ਸੁਨੰ
ਪੁਥਾ ਧਰਮੁ ਧਰਮੁ ਪੁਥਾ ॥ ਯੇਥੀ ਧਰਮੁ ਪੁਥੀ ਧਰਮੁ ਪੁਥੀ ਪੁਥੀ ਧਰਮੁ ਪੁਥੀ
ਧਰਮੁ ॥ ਧਰਮੁਪੁਥੀ ॥ ਪੁਥੀਪਾਥ ਧਰਮੁਪਾਥਾ ॥

धर्माच्च यस्य वित्तेहा तस्यानोहा गरीयसी ।

प्रक्षालनाद्वि पञ्चस्य दूरादस्यर्शनं वरम्^१ ॥ २७० ॥

हन प्व^२ (विद्यते चेत्) ध्वं (नरः) मज्जे कमन्य (एवंक्रमः) । मज्ज (ईहते) मकसाधनं (साधनं कर्तुं) अधर्मं (अधर्मं) । अन् (यदा) पङ्कजंनार्थं (अर्जयति अर्थं) । अन् (यद्यपि) साधन (साधयति) रि धर्मप्रयोजन (धर्मप्रयोजनं) निकं अर्थं (अर्थेन) वेन्य (सः) । इकं ध्वं (नरः) मज्जन कमन्य

(एवंक्रमः) । लूह^३ (वरं) जुग (हि) यन् (यदि) तन् (न) पङ्कज्येन (अर्जयति) । अपन् (यतः) वृत्ति (युक्तं) त्मेन् (खलु) इकं (यत्) मनिङ्गहि (परिहरति) लतेक् (पङ्क) सङ्ग रि मङ्गम्^४ (उपगमनात्) । यद्यपिन् (यद्यपि) वसेहन^५ (प्रक्षालयेत्) अवसानम् (अवसाने) ॥

If one longs for money to serve dharma, then let him have no longing at all. Instead of washing away mud from one's clothes, it is better to keep away from mud.

MBh.3.2.47. The first d) Telugu mss. support ३. ग—लूह ।
hemistich is found only in K2 परं of our lontars. ४-४. क ग च ज—य त, ख—
B2,3.4 D1,2.4.5 6. Of these १. ग च ज—परं, ख—परि, यन् ।
B4 D5 support our read- छ—गरी । ५. छ—पङ्गम् ।
ing. २. क—त्वं । ६. छ—वसि ।

सपुत्राणां च शीतानामर्थात् शीतं विनिश्चयम् ।

ननु च शीतं न शीतं पुत्राणां च शीतं ॥ पुत्राणां ॥

अथ हि पुत्रो न शीतः किं शीतम् । नो नानुश्रीतम् । पुत्रश्रीतम् । तन् शीतम् ।
ननु शीतानाम् । पुत्रो न शीतः पुत्रः शीतः । ननु शीतम् । पुत्रो न शीतः न शीतः नानुश्रीतम् ।
ननु शीतम् । ननु शीतम् । ननु शीतम् । ननु शीतम् । ननु शीतम् । ननु शीतम् ।
ननु शीतम् । ननु शीतम् । ननु शीतम् । ननु शीतम् । ननु शीतम् । ननु शीतम् ॥

सर्वेषामेव शीतानामर्थं शीतं विशिष्यते ।

योऽर्थे शीतिर्हि स शीतिर्न मुद्गारिशीतिः शीतिः ॥ २७१ ॥

अपन् इरि^३ सक्वेः (मर्वेषां) नि शीच (शीतानां) । ^३नां पात्रशीच^३ (पात्रशीच-) । मृत्शीच (मृच्छीच-) । जलशीच (जलशीच-) । भस्मशीचादि^४ (भस्मशीचादीनां) । किं (केवलं) अर्थशीच (अर्थशीचं) जुग^५ (हि) त्विः (विशिष्यते) । कलिङ्गम् (अर्थात्) । इकं (यः) शीचि (शीचिः) रि अर्थं (अर्थे) इरन्त्य^५ (नाम) । ^५मुनिङ्गः^६ (परिहरति) इ अन्यार्थात् (अन्यायाथं) । य इकं (सः) परमार्थं (परमार्थः, अर्थः) नि शीचि (शीचेः) इरन्त्य (नाम) । कुनं (अथ) इकं (यः) शीचि (शीचिः) रेनि जलशीचादि (जलशीचादिभिः) । तन् (न) परमार्थं (अर्थः) नि^७ शीचि (शीचेः) इकं (सः) ॥

Of all purifications monetary purity is the highest. He who is honest in

money matters is pure indeed. Cleansing with clay and water is not purity.

Ind. Spr.6957/5206.

ज—इ ।

५. क नास्ति ।

१. ख—सोर्थे ।

३-३. क नास्ति ।

६. छ—सुमिडः ।

२. क—रि, ख—इक, ग च छ ४. ख—मम्मशोच ।

७. ग—नि ।

गण्डव्यां गन्धर्वान् एवावा वेष्यगुणैश्च यन्ना वा ।

आगेवा प्रमिलागणान् ए वा गणान् विवा एवा ॥ २७२ ॥

ਪਾਨ ਯੰਨੇ ਗੁੰਨਿ ਨਿ ਪਰਿਗ੍ਰਹ ॥ ਗੁੰਨਿ ਨਿ ਆਗ੍ਰਹ ਕ੍ਰਿਨਿ ॥ ਆਗ੍ਰਹ ਕ੍ਰਿਨਿ ਆਗ੍ਰਹ ਕ੍ਰਿਨਿ ॥ ਗਣਵਾਂ ਗਣਵਾਂ ਗਣਵਾਂ ਗਣਵਾਂ ਗਣਵਾਂ ॥

येर्ष्याः क्लेशेन महता धर्मस्यातिक्रमेण वा ।

अरेर्ष्या' प्रणिपातेन मा स्म तेषु कृषा मनः ॥ २७२ ॥

ਹਨ (ਵਿਚਰੇ) ਧਾਰਥ (ਅਧਃ) ਤਲਿ: (ਪ੍ਰਾਪਤ:) ਨਿ^੨ ਪਰਿਕਲੇਸ਼ (ਪਰਿਕਲੇਸ਼ੇਨ) । ਤਲਿ: (ਪ੍ਰਾਪਤ:) ਨਿ ਅਨ੍ਯਾਯ (ਅਨ੍ਯਾਏਨ) ਕੁਨੰ^੩ (ਚ) । ਅਥਵਾ (ਅਥਵਾ) ਕਸੰਸ਼ਹਨ (ਪ੍ਰਣਿਪਾਤੇਨ) ਫੰ^੪ ਸਤ੍ਰ (ਸਾਤ੍ਰੋ:) ਕੁਨੰ (ਚ) ।^੫ ਹੇਤੁਨ੍ਯ (ਅਸ੍ਮਾਦ੍ਵੇਤੋ:) ਇਕੰ (ਸ:) ਅਧੰ (ਅਧਃ) ਸਕੁਨ ਕ੍ਰਮਨ੍ਯ (ਤਥਾਕ੍ਰਮ:) । ਤਨ੍ (ਨ) ਕੇਤਿਨਕਨ (ਕਾਮ੍ਯੇਤ) ਇਕ (ਸ:) ॥

Do not put your heart into the monies which demand immense exertion, transgression of dharma or the felling down of an enemy.

MBh.5.39 61. a) Our by Dn2 Ds D8 G2.4 M, २. ग—नि ।

reading is unique. Poona others च.

३. क—कुनं ।

reads अतिक्लेशेन येर्ष्याः स्युः. d) मनः कृषा: (no v.l.)

४. ग—इ ।

b) Our वा is supported १. ख—परेर्षा ।

५. क नास्ति ।

ਨਾਨਾਯ ਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਪ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਪਾ ॥

ਗਣਵਾਂ ਪ੍ਰਮਲਾਗਣੀ ਪ੍ਰਮਲਾ ਪਣੀ ਪਾਨਾ ਵਿਵਾ ॥ २७२ ॥

ਯਯੁਪਿਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪੇ ਪ੍ਰੇ । ਯਨਿ ਯਨਿ ਨਿ ਪਰਿਗ੍ਰਹਪਾਨਾ । ਪਿਨੰ ਕਪ੍ਰਮਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਗਣੀ ਕਪ੍ਰਮਲਾ ॥ ਪਿਨੰ ਨਿ ਕਪ੍ਰਮਲਾ ॥ ਯ ਤ ਪ੍ਰਮਲਾਨੀਨਿ ਵਿਵਾ ॥ ਪ੍ਰਮਲਾ ਸਪ੍ਰਿ ਨਿ ਪਿਨਾਪਾ ॥

जातस्य हि कुले मुख्ये परविस्तेषु गृह्यतः ।

लोभश्च प्रज्ञामाहन्ति 'प्रज्ञा हन्ति' हता धियम् ॥ २७३ ॥

यद्यपिन् (यद्यपि) कुलज^३ (कुलजः) इकं (सः) अं (नरः) । यन् (यदि) एङिन् (गृह्यति)
रि^३ परद्रव्यहरण (परद्रव्यहरणे) । हिलं (नश्यति) कप्रज्ञान् (तस्य प्रज्ञा) इकं^४ देनि कलोभन्य^५
(तल्लोभात्) । हिलं (नाशे) नि^५ कप्रज्ञान्य (तत्प्रज्ञायाः) । य (अथ) त (सा) ह्रुमिलङ्कणं (नाशयति)
अन्य (तस्य श्रियं) । हलुप्य (तस्य सौन्दर्यं) सल्विर् (सर्वविधं) नि विभवन्य^६ (तस्य विभवं) ॥

In one born in an eminent family, greed for other's riches obscures wisdom,
which further leads to the loss of glory.

MBh.5.70.18. a) Our d) क्षियम् (no v.l.). Our ३. क नास्ति, ग—रि ।
reading is not in Poona श्रियं appears in the next ४-४. ग—देनि पकलोभन्य ।
ms. Poona reads कुले śloka ह्रीहंता बाधते धर्म धर्मो ५. क—नि ।
जातस्य वृद्धस्य (no v.l.). हन्ति हतः श्रियम् । ६. छ—भावन्य ।
c) Poona लोभः प्रज्ञानमा- १-१. छ नास्ति ।
हन्ति (K5 लोभः प्रज्ञां समाहन्ति). २. ज—कुलजति ।

बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा

बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा ॥ २७३ ॥

बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा
बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा बहुधा ॥

धर्मश्चायं च कामश्च त्रितयं जीविते फलम् ।

एतत् त्रयमवाप्तव्यमधर्मपरिर्विजितम् ॥ २७४ ॥

तत् (त्रितयं) क्त (ललु) फल (फलं) नि^१ ह्रिप् (जीवितस्य) डरग्य (नाम) । अवकन्यन्^२ (शरीरं)
तत् (त्रयाणां) । धर्म (धर्मः) । अर्थ (अर्थः) ।^३ काम (कामः) । नहन् (इति) तावकन्यन्^४ (शरीरं)
तत् (त्रयाणां) । ह्यत् त (नाथ) कस्ततन् (अन्तराविशति) अधर्म (अधर्मः) ॥

Dharma, riches and pleasures are the three fruits of life. Let adharm not
pollute them.

१. ग—नि । २. ख—अवकन्यान् । ३. क नास्ति । ४. ख—तावकन्यान् ।

ඔපකුටුම්භි ඩිපසි ක්ඤානි ඩිච්ඡානි කාචානිඤ්ඤානි ।

තාන පි ඩිපසා භවිෂ්ඨානි භවු ටිපිභවි ॥ ඉතං ॥

භවු භික්ඛු කාම පිඤ්ඤා කිංචලා 1 ආරාමි සංඝා ඉතං 1 පිඤ්ඤා
දුභ්භාසානි 1 ඉ කසිද්ධි ඩිච්ඡා ඩිච්ඡා කාචා කි 1 ඔපකි භවි පුත්ත කාම
කි භවිභවි 1 ඉතිං කාම 1 චන්ද්‍රිකා පිටිච්ඡා ඉතිං භවිභවි භවු කාමාසාන ॥

अवन्ध्यं दिवसें कुर्याद् धर्मतः कामतोऽर्थतः ।

गते हि दिवसे तस्मिंस्तदूनं तस्य जीवितम् ॥ २७५ ॥

හ්‍ය (න) තිකි කාල (කාල:) ඩිනි: (කි‍යෙත) නිෂ්කලා (නිෂ්කල:) 1¹ වෙහ්නු (කු‍ර්‍යාත්) සකල
(සකල) ඉතං ය (හිත) 1 පිලි: (ස්වල්පමපි) ඉප්‍යොගාකන (ඉප්‍යුංඝ්ව) 1 2² 3³ කසිද්ධනු (සාධනෙ)
4⁴ 5⁵ ඩර්ම අර්ථ කාම (ධර්මාර්ථකාමානා) කුන්⁶ (හි) 1 අප[න] (යත:) තන්වුරු (නි‍යත)
භය (භය:) නි⁷ හුරිප් (ජීවිතස්‍ය) 1 8⁸ 9⁹ ඉරිකි කාල (කාල) 1 මතන්‍යනු (අත:) 10¹⁰ 11¹¹ ඉප්‍යුංඝ්ව
12¹² 13¹³ හුරිප් (ජීවිත) හ්‍ය (න) කාලභේද (කාලභේද) කු‍ර්‍යා: 11

Make each day fruitful of dharma, joy and earning. With each day gone, life is less by that.

1. च छ नास्ति ।

4. क—कुनं ।

7-9. ख दृष्टिप्लुतिः ।

2. क—रि, छ नास्ति ।

5. क—रि ।

6. क—पाँपेहँ, ग ज—पाँपेहँ ।

3-3. छ—सिद्धिनि ।

6. च नास्ति ।

භවු ඩිච්ඡා කිංචලා ක කාචානි ක කාචානි 1

ඉතිං භවිෂ්ඨානි භවු භවිෂ්ඨානි 1 ॥ ඉතං ॥

ඉතිං ඉතිං භවි පකිද්ධානි ඩිච්ඡා 1 ඩිච්ඡා 1 කාචා 1 ආරාමා 1 ආරාමා
භවිභවි භවිභවි භවිභවි 1 ආරාමිකානි භවිභවි 1 ඉතිං භවිභවි භවිභවි
භවිභවි 1 ॥

यत्न धर्माय नार्थाय न कामाय न शान्तये ।

व्यर्थं तज्जन्मिनां जन्म मरणायेव केवलम् ॥ २७६ ॥

If life is utilized neither for dharma, nor for wealth, nor for pleasure, then it has been a waste. It has served only death.

२. छ—पनिन्दाकन्, ज— ४. क छ—पतंक, च—पार्थक,
पनिन्धकन् । ज—पथंक ।

စံတော်မြတ် နိဂ္ဂဟန္တ နှစ် ဖေ ၁ ဘာသာရပ် ဂိ မိ ဟော ၁ ဟော ဓာရိ မိ
 ဂဟော ဂဟော ဘာသာ ၁ စက္ကန နှစ် ဘာသာဂဟော ၁ မဂ္ဂိ ကိ ဖိမယ ၁
 ဘုရားရှိခိုး ၁ နှစ် ဗည ဘာသာဂဟော ဟော ၁ ဂဟော ဂိ ဗည-ဂဟော ဟော ၁
 မဂ္ဂိ ၁ ဖေရိ နှစ် ဗည ဘာသာ ဂဟော ၁ ဘာသာ ရပ် နှစ်ဟောရိ ၁

मतन्यन्^२ (अतः) तिङ्श्लक्कन (त्यजत) इकं अर्थं (अर्थान्) । दानाक्कन (दत्त) रि सं पात्र (पात्रेषु) । पात्र (पात्रं) इरन्^३ (नाम) सं (यः) *योग्य (योग्यः) बेहन^४ (दातुं, ग्रहीतुं) दान^५ (दानस्य) । मञ्जून (एवं) इकं भोगोपभोग (भोगोपभोगान्) । सत्त्विर् (सर्वविषयान्) नि^६ विषय (विषयान्) । भुक्तिन्नतिक (भुक्त तान्) । इकं वस्तु (यानि वस्तूनि) सानुखेरि (सर्वसुखदानि) हतिन्त (तव हृदयाय) । बेहन (दत्त) रि मनुखेरि^७ (सुखदेभ्यः) हतिन्त (तव हृदयाय) । सकस्छेप्त (पूर्णभोगाय) । अपन् (यतः) इकं (यः) मत्सु (मृत्युः) अग्य (त्वरते) जुग (हि) य (सः) । तन् (न) कळं (शक्यते) इनलहकैन् (पराजेतुं) ॥

c) चरत for कुरुत.
d) राजा हि त्वरते जये (no

६. ख—निष, ग—न्ति, छ—

१. क ख—जयां, ग—जयं, च ३. ख—ऊरन्य ।

इ ।

छ ज—जयि।

४-४.क—योग्यावेहन ।

७. क ग—मनुकेरि ।

२. च छ—मतंन्य, ख ज— ५. ज—घन ।

ဗုဒ္ဓဟိုပရေသျှ နာယဟာယှ်ဟရေသျှ ဂနာ ဗုဒ္ဓဟ ၁

ဗုဒ္ဓ၊ ဗာမဗျာ၊ နိပဓာန၊ နာမဂ္ဂ၊ နာမဂ္ဂ၊ ၇၈ ဗုဒ္ဓ၊ ၇၈ ဗုဒ္ဓ၊ ၇၈

ឧបត្ថម្ភ ក្នុង ព្រះ ព្រាហ្ម ។ ហេតុ ម្តង ឈ្មោះ ត្រូវ ។ ហេតុ ម្តង ទី កន្លែង ។
 ហេតុ ហេ ម្តង ទី កន្លែង ត្រូវ ។ ហេតុ ម្តង ឈ្មោះ ។ ហេតុ ហេ ម្តង ឈ្មោះ ។ ទី
 កន្លែង ហេតុ ម្តង ហេ ។ ហេតុ ហេហេតុ ម្តង ឈ្មោះ ។ ហេតុ ម្តង ទី កន្លែង ॥

इहैवैकस्य नामुत्रामुत्रैकस्य नो इह ।

इह वामुत्र वैकस्य नामुत्रैकस्य नो इह ॥ २७८ ॥

अपन् (अथ) इकं व्यं (नरः) इरन्य (नाम) । हन (विद्यते) सुख (रमते) मज्जे (इह) जुग (हि) । तन् (न) सुख (रमते) रि' जन्मान्तर (जन्मान्तरे) । ^२हन त (विद्यतेऽथ) सुख ^२ (रमते) रि जन्मान्तर (जन्मान्तरे) जुग (हि) । तन् (न) सुख (रमते) मज्जे (इह) । ^३हन (विद्यते) त (अथ) सुख (रमते) मज्जे (इह) । ^३ रि' जन्मान्तर (जन्मान्तरे) बनेः (च) सुख तः (रमते) । हन (विद्यते) तातन् (नहि) सुख (रमते) मज्जे (इह) । तन् (न) सुख (रमते) रि' जन्मान्तर (जन्मान्तरे) ॥

Some enjoy here and not hereafter. Some hereafter but not here. Some both here and hereafter. And there are still those who enjoy neither here nor hereafter.

१. ग—रि ।

२-२. च छ—हसुख ।

३-३. छ दृष्टिप्लुतिः ।

ឆន្ទានិ កុណិ បិប្ផានិ ធម្មនិ តិច្ឆិ រាជានិ សុប្បត្តិមាណា ។

၇၈။ ဤအခန်းသည် အဓိကအားဖြင့် ကမ္ဘာ့လူမှုရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် စာတမ်းများကို ရวบรวมထားပြီး ။

စိဟရီ ငှက် မှုလ မြူ ကာဠ ၁ ဟရ ဖွဲ မှိုက် အလပိတရီ ၇၅၃ စိ ဟမှ
ပိကဠ ၁ ဣရီ စိကဠ ၅၇ ၁ မိကဠ ၁ ပိကဠ ပိမရိက ဘဟဟရ ၇

ଓହାସିଲା । ମୁଁ ଓ ପୁଅ ପୁଅଜିଣ୍ଡା । ଓ ମୁଁ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରାଣ ଗୁଣ ମାତ୍ର ॥

धनानि येषां विपुलानि सन्ति नित्यं रमन्ते सुविभूषिताश्च ।

तेषामयं शत्रुघ्नलोको नास्ती सदा देहसुखे रतानाम् ॥ २७६ ॥

ନିହନ୍ (ଏତେ) ଇକ (ସେ) ସୁଖ (ରମନ୍ତେ) ମଞ୍ଜୁ^୧ (ଇହ) ଝରନ୍ୟ (ନାମ) । ହନ (ବିଦ୍ୟନ୍ତେ) ଷ୍ଠ (ନରା:) ସୁଗି: (ଧନं ଯେଷାं) ତନ୍ୟହିଞ୍ଜନ୍^୨ (ଅନନ୍ତ) ବ୍ବେ: (ବହୁ) ନି^୩ ମାନ୍ୟ^୪ (ତତ୍ସୁବର୍ଣ୍ଣ) ପିରବନ୍ୟ (ତଦ୍ରଜତ) । ଯ୍ଦାନ୍ (ପର) ଭିନୁକ୍ତିନ୍ୟ (ଭୁଜ୍ୟତେ ତେ:) ଜୁଗ (ହି) । ସିନଷ୍ଠନ୍ୟ (ପରିଧୀୟତେ ତେ:) । ପିନଞ୍ଜନ୍ୟ (ଅଶ୍ୟତେ ତେ:) ପିସିନିଞ୍ଜ (ନୈବ) ବବହବ୍ଜନ (ଦୀୟତେ) ଟି ଧର୍ମକ୍ରିୟା (ଧର୍ମକ୍ରିୟାସୁ) । ଇକ^୫ ଷ୍ଠ ମଞ୍ଜୁନ ପ୍ରବୃତ୍ତିନ୍ୟ (ଏବଂପ୍ରବୃତ୍ତା ନରା:) । ଯ (ସେ) ଇକ (ତେ) ସୁଖ (ରତା:) ମଞ୍ଜୁ (ଇହ) ଜୁଗ (ହି) ଝରନ୍ୟ (ନାମ) ॥

Those who have ample wealth, they enjoy life and its decorations. This world belongs to them, O vanquisher of mighty foes. But not always the other one.

MBh.3.181.35.

by N. S has ग्राम्यसुखे.

୪. କ—ମାସ ।

b) सुविभूषिताश्च is a ୧. କ ଶ ଗ ଝ—ମଞ୍ଜୁ ।

୫. ଶ—ଇକ ।

Southern reading.

୨. ଞ—ତନ୍ୟହିଞ୍ଜନ୍ ।

d) देहसुखे is supported ୩. ଗ ଞ—ନି ।

ଓହାସିଲାମୁଁ ପୁଅପୁଅଜିଣ୍ଡା ଯୁଦ୍ଧପ୍ରାଣମାତ୍ର ॥

ନିଞ୍ଜାସିଲା ଯୁଦ୍ଧପ୍ରାଣ ଯିତେନ୍ଦ୍ରିୟାସୁଖେ ନାହିଁ ପରସ୍ତୁ ଲୋକ ॥ ୨୮୦ ॥

କ୍ଷୁଦ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରାଣ ଯୁଦ୍ଧପ୍ରାଣ ଯୁଦ୍ଧପ୍ରାଣ ଯୁଦ୍ଧପ୍ରାଣ ॥

ଓହାସିଲା । ନିଞ୍ଜାସିଲା । ଯୁଦ୍ଧପ୍ରାଣ । ଯୁଦ୍ଧପ୍ରାଣ । ଯୁଦ୍ଧପ୍ରାଣ । ଯୁଦ୍ଧପ୍ରାଣ ॥

ये युक्तयोगास्तपसि प्रयुक्ताः^१ स्वाध्यायशीला जनयन्ति देहम् ।

जितेन्द्रिया भूतहिने निविष्टास्तेषामयं नास्ति, परस्तु लोकः ॥ २८० ॥

କୁନ (ପର) ଇକ (ସେ) ଷ୍ଠ (ନରା:) ତମ୍ କଳୁବନ୍^୨ (ସତତ) ମସମାଧି (ସମାଧିମନ୍ତ:) । ଜ୍ଞକ୍ (ରତା:) ଗୁମବ୍ୟ^୩ (କରଣେ) ତପ (ତପସ:) । ଗୁହଗଣ (ନିତ୍ୟ) ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସ (ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସା:) । ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ (ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟା:) । ମାସି: (ଦୟାବନ୍ତ:) ଟି^୪ ସର୍ବସର୍ବ^୫ (ସର୍ବମତ୍ତ୍ବେଷୁ) । ଇକ (ସେ) ଷ୍ଠ (ନରା:) ମଞ୍ଜୁନ (ଇଦ୍ଵାଶା:) । ଯ ଇକ (ତେ) ସୁଖ (ରତା:) ଦ୍ଵାହ (ପର) ଝରନ୍ୟ^୬ (ନାମ) ॥

Those who are engaged in yoga, penance and studies, those who have subjugated their senses and are devoted to the good of creatures, their world is the other one.

MBh.3 181.36. a) युक्त- K2 G4, other mss. जरयन्ति. २. ख ग च छ—कलुषान् ।
 योगाः is supported by K3.4 देहं is found in K1.2 B1-3 ३. क—गुमवै ।
 B4 D1.2 S, other mss. D5 T1 G1 M1, other mss. ४. ग—रि ।
 योगयुक्ताः प्रयुक्ताः is sup- देहान्. ५. क—सर्वतत्त्व ।
 ported by K3 D1.3 G1, d) तेषामसौ नायमरिघ्न ६. क ख ग ज नास्ति ।
 other mss. प्रसक्ताः. लोकः (no v. l.)
 b) जनयन्ति is found in १. क ख ग च छ ज—प्रयुक्तं ।

१५. षष्ठ्याऽपि पुत्रं च साक्षिं षष्ठ्याऽपि पुत्रं च साक्षिं १५००० ।
 साक्षिं च पुत्रं च साक्षिं पुत्रं च साक्षिं १५००० ॥ १५००० ॥
 साक्षिं च पुत्रं च साक्षिं पुत्रं च साक्षिं १५००० ॥ १५००० ॥
 साक्षिं च पुत्रं च साक्षिं पुत्रं च साक्षिं १५००० ॥ १५००० ॥
 साक्षिं च पुत्रं च साक्षिं पुत्रं च साक्षिं १५००० ॥ १५००० ॥
 साक्षिं च पुत्रं च साक्षिं पुत्रं च साक्षिं १५००० ॥ १५००० ॥
 साक्षिं च पुत्रं च साक्षिं पुत्रं च साक्षिं १५००० ॥ १५००० ॥
 साक्षिं च पुत्रं च साक्षिं पुत्रं च साक्षिं १५००० ॥ १५००० ॥

ये धर्ममेव प्रथमं चरन्ति धर्मेण लब्ध्वा तु धनानि लोके ।

वारानवाप्य ऋतुभिर्यजन्ते^१ तेषामयं चैव परश्च लोकः^२ ॥ २८१ ॥

निहन् (एते) त्विद् (प्रकाराः) निकं च (तेषां पुरुषाणां ये) सुख (रमन्ते) मङ्गे (इह) । सुख (रमन्ते) दलाह (परत्र) । हन य (ते) मङ्ग्यास (अभ्यस्यन्ति) धर्मसाधन (धर्मसाधनं) । रि^३ तलस्यन् (अन्ते) परिपूर्णं (परिपूर्णं) कबलन् इ^४ धर्मसाधन देन्य (धर्मसाधनकरणे) । मङ्गर्जन (अर्जयन्ति) त य (अथ ते) अर्थं (अर्थं) । धर्मतः (धर्मतः) देन्याङ्गर्जन (अर्जनं) ।^५ मस्त्री प्व य (परिणयन्ति ते) । मसुक्ति (भुञ्जते) विषय (विषयात्) । धर्मतः^६ देन्य (धर्मतः) । मुवः (च) मयज्ञा^७ (यजन्ते) त य (अथ ते) । देवयज्ञा^८ (देवयज्ञान्) । पितृयज्ञादि (पितृयज्ञादि) । इकं (ये) चं (पुरुषाः) मङ्गुन (एवं) । यतिक (ते) सुख (रमन्ते) मङ्गे (इह) । सुख (रमन्ते) दलाह (परत्र) ऊरन्य

Those who first engage in dharma, then gain wealth with dharma, marry and offer oblations to the sacred fires, theirs are both the worlds.

၁။ ကုန်း ပွဲ ချွေ ခြေချွေ ၊ ဖာရီ ပကင် ယ ၊ ဖာရီ ပဖေပ ၊ ဖာရီ ပဟု
 ယာရ ၊ ဖာရီ ပုဂ္ဂာ ၊ ဖာရီ ယက္က ၊ ကုန်း ဂိရပယာရ ၊ ခိန္တဂျ ဖာ ယ ၊ ဖိပမ္ပိ
 ပိပေပ ၊ ဖေမိ မျာဟာရ ၊ ဖာဖာရီ ပန္နု မွေ ၊ ကုန်း ပွဲ ချွေ ခြေချွေ ၊ ယဖိရ
 ဖာရီ မွေ ချွေ ၊ ဖာရီ မွေ ဟွေ ဟွေ ။

न चाधिगच्छन्ति सुखम^२भाग्यास्तेषामयं नैव परश्च लोकः ॥ २८२ ॥

कुनं (परं) इकं (ये) खं (पुरुषाः) मङ्गे कमन्य (एवंक्रमाः) । तन् पङ्क्ति य (नाधीयते) । तन् (न) पतप (तपस्यन्ति) । तन् (न) पवेः (दानं) दान (ददति) । तन् (न) पूजा (पूजां कुर्वन्ति) । तन् (न) यज्ञा (यजन्ते) । ^३इकं (एतद्) गिनव्यकन्य^३ (कुर्वन्ति) । निर्भाग्य (निर्भाग्याः) त य (ते) । तिष्ठस् (हीनं) विफल (विफलं) । ^४असि^४ (निखिलं) ससोलःन्य^४ (सर्वमेव कृतं तेषां) । तातन् (नैव) पम्पु (प्राप्नुवन्ति) सुख (सुखं) । इकं (ये) खं (नराः) मङ्गून कमन्य (एवंक्रमाः) । यतिक (अथ ते) तन् (न) सुख (रमन्ते) ^५मङ्गे (इह) । तन् (न) सुख^५ (रमन्ते) इलाह (परत्र) इरन्य (नाम) ॥

२२०

සෙත්තං භික්ඛානං භික්ඛානං සංගමං සංගමං ॥

සෙත්තං භික්ඛානං භික්ඛානං භික්ඛානං ॥ ෩෪ ॥

සිංහල භාෂා භික්ඛානං භික්ඛානං ॥ ෩෪ ॥
 භාෂා භික්ඛානං භික්ඛානං ॥ ෩෪ ॥
 භාෂා භික්ඛානං භික්ඛානං ॥ ෩෪ ॥

अनुषोष्य त्रिरात्रेषु 'तीर्थान्वयविगम्य च' ।

अवस्था काञ्चनं गावश्च वरिष्ठो नाम जायते ॥ २८४ ॥

निहन् (एतद्) हल नि^२ (पापं) तन् पतीयं (अतीर्थगमनस्य) । हन (विद्यते) य (चेत्) च्छं (नरः) मञ्जे क्रमन्य (एवंक्रमः) । तप्वन् (न) पोषवास (उपवसति) तिगं (तिस्रः) विष्ट (रात्रीः) । तप्वन् (न) पाद्युस्^३ (स्नाति) रि^४ तीर्थं (तीर्थेषु) । तप्वन् (न) पवेः (ददाति) काञ्चनवान (काञ्चन-दानं) । गोवान^५ (गोदानं) । इकं (यः) च्छं (नरः) मञ्जन^६ क्रमन्य (एवंक्रमः) । य इक (तत्) परमार्थं (कारणं) नि वरिष्ठ (दरिद्रस्य) कुरन्य (नाम) ॥

Not fasting for three nights, not going on pilgrimage, not gifting gold and cows lead to a person's being born as a poor man.

MBh.3.80.39.

a) °धिगम्यते ।

४. ग—रि ।

त्रिरात्राणि (Śī K त्रिरात्रं तु).

२. क ग—नि ।

५. ग नास्ति ।

१-१. ख ग च छ ज— ३. क ख ग च छ ज—पद्युस् । ६. ख—मञ्जे ।

සෙත්තං භික්ඛානං භික්ඛානං ॥ ෩෪ ॥

භික්ඛානං භික්ඛානං භික්ඛානං ॥ ෩෪ ॥

සෙත්තං භික්ඛානං භික්ඛානං ॥ ෩෪ ॥
 භික්ඛානං භික්ඛානං ॥ ෩෪ ॥

सवा वरिष्ठरपि हि शय्यं प्राप्तुं नराधिप ।

तीर्थान्विगमनं पुण्यं यज्ञरपि विजिष्यते ॥ २८५ ॥

MBh.3.297.59. d) मृतं	२. क नास्ति ।	५. ग—समास्त, च—समस्त ।
राष्ट्रमराजकं (no v.l.).	३. च—मङ्गल ।	६. ग—देव ।
१. ग ज—त ।	४. क ख—य ।	७-७. ख ग च छ ज ऋटितम् ।

ឃុំត្រពាំងអំបិ ឃុំត្រពាំង ឃុំអូរត្រពាំង ឃុំអូរ ។

မြာစာဉ် ပုဗ္ဗိန္ဒြိယ နိဗ္ဗာန် နိဗ္ဗာန် နိဗ္ဗာန် ॥ နိဗ္ဗာန် ॥

[illegible]

दुःखिणादपि दुःखिणं भयादतिभयं तथा ।

मृतेभ्यः प्रमृतं^१ यान्ति दरिद्राः पापकारिणः ॥ २८७ ॥

अनोन (पश्यत) प्व (तु) कित (यूयं) दरिद्र (दरिद्रान्) । मुलहकन (कुर्वन्ति) इकं (ये) अधम्मं (अधर्मं) । ३य (ते) त्विर^२ (विधाः) नि कपापन् (पापस्य) । य इक (एते) दुभिक्ष (दुभिक्षं) सज्जु^३ दुभिक्ष^४ (दुभिक्षात्) ऊरन्य (नाम) । व्कस् (अत्यन्तं) नि करहं^५ (गुष्कस्य) क्लेश (क्लेशं) सज्जु^६ क्लेश (क्लेशात्) । १^४ व्कस् (अत्यन्तं) नि सिनङ्गः (क्लेश (क्लेशस्य) । भय (भयं) सज्जु^७ भय (भयात्) । अत्यन्त^८ (अत्यन्तं) नि कज्जसुस् (भयस्य) । माति (मृतं) सज्जु^९ माति (मृतात्) । पुतुस् (शिसरं) नि सिनङ्गः (ये मताः) माति (मताः) ॥

The sinful poor pass on from one famine to another severer famine, from one fear to another greater fear and from one death to another greater death.

MBh.12.174.3. a) एव २-२. क—सत्वीर् । ६. क नास्ति ।
for अपि. ३. क—सर्के, च छ—सङ्के । ७. क—सर्के ।
b) क्लेशात्क्लेशं भयाद्भयम्. ४. ग—दुर्मिसं । ८. क—अन्य ।
१. क ख ग ज—प्रमृतः, च ५. क—^०ह, ग—^०ह । ९. क ग—सर्के ।
छ—प्रमृतः । (सदण्डः) ।

කහිනුයු එතුමුයු නුමුදුසුකයු ස ၁

කောပ္ပပ္ပန္နိ ပිတိ ဟန္တိ န ကန္တိတိ ပုပ္ဖိယော ၂။ ဂူဗ ၂

ကုလ ဖဲ ကဟိဉ္ဇ ၁ ယဉ္ဇပိနိ ဟန္တိ ဖူပိ ၁ ဖာနိ ပါနိသ်ပါ ဂုဏ ကုလ
၇မာဓကန္တိ ၁ ယဉ္ဇပိ ဗင်္ဂက ကောပ္ပကော ဖူပိ ၁ ဂုဏ ပါဓကမာဓ ဖူပိ ၁ ကုခိဂုဏ
ယနိ ဖေပုဏက ကုလ ဖွဲ ကဟိဉ္ဇ ၁ ပိမာနိကုနိ ဟန္တိ မာဓက ဂုဓိကော ၇မာဓ ၂

वरिद्रस्य मनुष्यस्य दुष्प्रज्ञस्याधनस्य च^१ ।

काले^२प्युक्तं हितं^३ वाक्यं न कश्चित् प्रतिपद्यते ॥ २८८ ॥

इक तं^४ (यः) वरिद्र (वरिद्रः) । यद्यपि (यद्यपि) प्राज्ञा (प्राज्ञो भवेत्) तुवि (अपि) । तन्^५
(न) हिनिषप्^६ (प्रतिपद्यते) जुग (हि) इकं (यद्) सेनुजरकन्य^७ (तेनोच्यते) । यद्यपि (यद्यपि)
मङ्गे (उचिताः) कालदेश (कालदेशयोः) तुवि (अपि) । शब्द^८ (शब्दाः) हितावसान (हितावसानाः)
तुवि (अपि) । कुनिषेः (अधिकं) यन्^९ अपुङ्गु^{१०} (मूढः) इकं (यः) व्वं^{१०} (नरः) वरिद्र (वरिद्रः) ।
पिसनिङ्कुन् (नैव) हना (भविष्यति) सम्भेग (संवेगः) रुमङ्कु (श्रोतुं) सोजन्यं (सर्ववचनं तस्य) ॥

No one heeds the advice, though it be beneficial and opportune, of a poor, dull and destitute person.

၁. ခ-ဘ ।

၃. ခ-တ ।

၇. က နာသိတိ ।

၂-၃. က-ပျုတ် ဟိတံ, ဂ ဗ္ဗ

၄. ခ-ဂ္ဂိတံ ।

၈. က-ယတံ ।

၂-ပျုတ် ဟိတံ, ခ-ပျု-

၅. က-ဟိနိဗ္ဗပံ ।

၉. က-အပုဉ္ဇံ ।

တ် ဟိတံ, ခ-ပျုတ် ဟိတံ ।

၆. က-ဆေဂုဇကံ ।

၁၀. က နာသိတိ ।

မာန္တာပိ န ပိကောန္တ ပုပ္ဖိယော ၂။ ဂူဗ ၂

မာဓိဉ္ဇ ဂူဗ နုဓာနိ ဖြိကုဏာနိ ပုဓာနိက ၂။ ဂူဗ ၂

မာဓိဉ္ဇ ကုလ ကဟိဉ္ဇ ၁ ယဉ္ဇပိနိ ကုလ ဗာဓက ကူဗ ၁ ဖာနိ
ပုဓာန ကုလ ၁ ဖာနိ ပဟိပုဉ္ဇ ဟန္တိ ၁ မာဓိဉ္ဇ ဖြိ နိဗ္ဗိန္ဒ နိ ကူဓာနိ ပဟိပုဉ္ဇ
ဟန္တိ ၁ ကာနိ ဂူဗ မ ပွဲ မာဓိဉ္ဇာနိ ပုဓာနာနိ ကုလ နဲ မဲပုဓာန ၁ မိဂ

ସନ୍ତୋଷପି ନ ବିରାଜନ୍ତେ ଲୁପ୍ତାର୍ଥସ୍ୟେତରେ ଗୁଣାଃ ।

ଆବିଷ୍ୟ ଇବ ଭୂତାନାଂ ଶ୍ରିଗୁଣାନାଂ ପ୍ରକାଶିକା^୧ ॥ ୨୮୧ ॥

ଅପନ୍^୨ (ଅପ) ଇକଂ ଦରିଦ୍ର (ଦରିଦ୍ରଃ) ଝରନ୍ୟ (ନାମ) । ଯଦ୍ଧାପିନ୍ (ଯଦ୍ଧାପି) ^୩ଇକ ମବ୍ଧେ^୩ (ଭୂୟାଂସୋ
ଭବେୟୁଃ) ଗୁଣ (ଗୁଣାଃ) କ୍ଷୁଦ୍ରହନ୍ୟ (ତଞ୍ଜ୍ଞାନସ୍ୟ) । ତନ୍ (ନ) ପ୍ରକାଶ (ପ୍ରକାଶନ୍ତେ) ଇକ (ତେ) । ତନ୍ (ନ) ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ
(ପରିପୂର୍ଣ୍ଣା) ହଳୁନ୍ୟ^୪ (ଶୋଭା ତେଷାଂ) । ଅପନ୍^୫ (ୟତଃ) ଶ୍ରି (ଶ୍ରୀଃ) ନିମିତ୍ତ (ନିମିତ୍ତ) ନି ଗୁଣନ୍ (ଗୁଣାନାଂ)
ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ (ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାୟାଃ) ହଳୁନ୍ୟ^୬ (ଶୋଭାୟାଃ) । କବି (ଯଥା) ରୂପ (ରୂପ) ସଂ ଘ୍ରାଂ ଆବିଷ୍ୟନ୍ (ଆଦି-
ତ୍ୟସ୍ୟ) ପ୍ରକାଶାର୍କନ୍ (ପ୍ରକାଶୟତି) ଇକ ନାଂ^୭ ସର୍ବଭୂତ (ସର୍ବଭୂତାନି) । ସିର (ସଃ) ନିମିତ୍ତନ୍ୟାନ୍^୮
(ନିମିତ୍ତ ତେଷାଂ) କତୋନ୍ (ଦୃଶ୍ୟତାୟାଃ) ॥

One who has lost his fortune, his merits and qualities shines not. Like the sun who illuminates the worlds, it is riches that illuminate merits and qualities.

Ind.Spr.6795/3120. a) ୧. କ ଶ୍ଵ ଗ—ପ୍ରକାଶିତା, ଚ— ୪. କ—ହଳନ୍ୟ ।

ସନ୍ତୋଷି ହି ନ ରାଜନ୍ତେ.

୧ତଃ, ଛ ଜ—୦ତ ।

୫. ଛ—ଅନ୍ ।

b) ଦରିଦ୍ରସ୍ୟ for ଲୁପ୍ତାର୍ଥସ୍ୟ.

୨. ଚ—ଆନ୍ ।

୬. କ ନାସ୍ତି ।

d) ପ୍ରକାଶିନୀ.

୩-୩. କ—ବ୍ଧେ ଇକଂ ।

୭. କ—୦ତ୍ୟନ୍ୟନ୍, ଜ—୦ତ୍ୟନ୍ ।

ଅପ୍ତମାତ୍ରାଂ ଅପିତ୍ରାଂ ପ୍ରାପ୍ତମାତ୍ରାଂ ଅପ୍ତମାତ୍ରାଂ ପ୍ରାପ୍ତମାତ୍ରାଂ ।

ଅପ୍ତମାତ୍ରାଂ କ ପ୍ରାପ୍ତମାତ୍ରାଂ ଅପିତ୍ରାଂ କ ପ୍ରାପ୍ତମାତ୍ରାଂ ॥ ୨୮୧ ॥

ଦୃଷ୍ଟି ଅପିତ୍ରାଂ ମାତ୍ରାଂ । ପ୍ରାପ୍ତମାତ୍ରାଂ । ଧର୍ମାଂ ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରାଂ ମାତ୍ରାଂ । ପ୍ରାପ୍ତମାତ୍ରାଂ

ଧର୍ମାଂ ମାତ୍ରାଂ । ପ୍ରାପ୍ତମାତ୍ରାଂ । ଧର୍ମାଂ ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରାଂ ମାତ୍ରାଂ । ଧର୍ମାଂ ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରାଂ

ଧର୍ମାଂ ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରାଂ । ପ୍ରାପ୍ତମାତ୍ରାଂ । ଧର୍ମାଂ ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରାଂ ମାତ୍ରାଂ ॥

ଅପ୍ତମାତ୍ରାଂ ଦରିଦ୍ରସ୍ୟ ଦ୍ଵାବେତୌ ସବୁଦୌ ମତୌ ।

ଅପ୍ତମାତ୍ରାଂ ନ ଗୁଣନ୍ତି^୧ ଦରିଦ୍ରୋ ନ ପ୍ରୟଞ୍ଚତି ॥ ୨୮୦ ॥

ଇକଂ ଦରିଦ୍ର (ଦରିଦ୍ରଃ) ଝରନ୍ୟ (ନାମ) । ଅପ୍ (ଅପ) ଅପ୍ତମାତ୍ରା (ଅପ୍ତମାତ୍ରାଃ) । ଯନ୍ (ଯଦି) ଦ୍ଵିବିଚିତ୍ତେ^୨
(ବିଚାର୍ଯ୍ୟେ) ଗତିନ୍ୟ (ତୟୋଗତିଃ) । ପଢ଼^୩ (ସମୌ) ଜୁଗ (ହି) ଯ (ତୌ) । ରି^୪ କପ୍ତ (ଦ୍ରୌ) ତନ୍ (ନ) ପପଦେ
(କୁସ୍ତଃ) ଦାନ (ଦାନ) । ଅପନ୍ (ଅପ) ଇକଂ (ୟଃ) ଅପ୍ତମାତ୍ରା (ଅପ୍ତମାତ୍ରାଃ) ଝରନ୍ୟ (ନାମ) । ତନ୍ (ନ)

तिनङ्गप् (गृह्यते) दान (दानं) निक (तस्य) । मङ्कून (तथा) इकं (यः) दरिद्र (दरिद्रः) ।^५ तन् (न) हन (विद्यते) गन्तव्यावेह^६ (सम्भावना तस्य दातुं) दान (दानं) ॥

A pariah and a poor person are said to be equal. From the pariah one does not accept, while the poor is incapable of offering.

Ind.Spr. 2226/4046.

२. क—इङ्तिङँतन्, ख ग च ४. क—रि ।

१. क च छ ज—गृह्णाति, ख
ग—गृह्णाति ।

ज—इङँतिङँतन् ।

५. च छ नास्ति ।

३. च—मड ।

६. क—गन्त्यन्यवेह ।

अहिण्यमवासं तवल्यान्नाद्यमगोरसम् ।

गृहं कृपणवृत्तीनां नरकस्य परो निधिः ॥ २६१ ॥

अहिण्यं गृहं किं नरिण्यं नरकम् । यन्त्रिं गमन् । अन्त्रिं पानं नृणं पानि
नरकालासं । गृहं किं अन्त्रिं पानं पानिं नृण्यं । अन्त्रिं पानं गृहं गृह्यन्त्रिं । अन्त्रिं
पानं अन्त्रिं गृहं नृण्यं । अन्त्रिं पानं गृहं ॥

अहिण्यमवासं तवल्यान्नाद्यमगोरसम् ।

गृहं कृपणवृत्तीनां नरकस्य परो निधिः ॥ २६१ ॥

मङ्कून (तथा) उमः (गृहं) नि दरिद्र (दरिद्रस्य) डरन्य (नाम) । यन् (यदि) रसन^३
(विचार्यते) । तन् (न) हन (विद्यते) जुग (हि) पहिन्य (तद्देदः) लवन् नरकलोक (नरकलोकात्) ।
रूप नि^३ (स्पष्टं) तन् (न) हनं (विद्यते) मास् (हिरण्यं) इरिय (तत्र) । तन् (न) हनं (विद्यन्ते)
ररे (बालाः) हलुन् (दासाः) । तन् (न) हनं (विद्यन्ते) अन्नावि भोग (अन्नादिभोगाः) इरिय (तत्र) ।
म्वं (च) तन् (न) हनं^४ (विद्यते) गोरस (गोरसः) ॥

A miser's house is hell. There is no gold, no servants, little eatables, and no milk.

१. क ग च—वृत्तिना, ख— ज—वृत्तिन ।

३. क ग छ—नि ।

वृत्तिन, छ—वृत्तिना, २. क ख ग च छ—रसान ।

४. ज—हन ।

अहिण्यं गृहं कृपणवृत्तीनां नरकस्य परो निधिः ॥

अ गृहं गमन्त्रिं गृहं नरकं नरिण्यं गृहं ॥ २६१ ॥

ආයුර්වේදයේ දී මනුෂ්‍යයාගේ ශරීරයේ ඇති වන රෝග සහ ඖෂධ භාවිතය පිළිබඳව විස්තරයක් ලෙස සඳහන් කර ඇත. මෙය මනුෂ්‍යයාගේ ශරීරයේ ඇති වන රෝග සහ ඖෂධ භාවිතය පිළිබඳව විස්තරයක් ලෙස සඳහන් කර ඇත. මෙය මනුෂ්‍යයාගේ ශරීරයේ ඇති වන රෝග සහ ඖෂධ භාවිතය පිළිබඳව විස්තරයක් ලෙස සඳහන් කර ඇත.

यश्च कृशः कृशघनः^१ कृशभृत्यः कृशातिथिः ।

स^२ वै राजन् कृशो नाम न शरीरकृशः कृशः ॥ २६२ ॥

³इक (यः) तं³ (अथ) वरिद्र (दरिद्रः) । य इक (सः) व्यक्त (व्यक्तं) नि^४ सिनङ्गः (विचार्यते) मकु^५ (कृशः) इरनिक^६ । यद्यपिन् (यद्यपि) अलम्ब^७ (पीवरः) तुषि (हि) ।^८ य[न्] (यदि) तन् (न) पमास् (घनवान्) । अकुरु (कृशः) इरनिक (नाम तस्य) । मङ्गुन (एवं) इकं (यः) अं (नरः) तन् (न) पहम्ब^९ (भृत्यवान्) ।^{१०} 'तन् (न) अं' (शक्नोति) अबेह (दातु) मङ्गुन (अन्नं) । अं (नरः) तन् पतमु^{११} (अनतिथिः) कुनं (अपि) । तन् (न) पिनरपरन् (उपगम्यते) । यतिक (सः) प्रसिद्धाकुरु (नूनं कृशः) इरन्य (नाम) । कलिकन्य (उच्यते) तन् (न) कुरु (कृशत्वं) नि^{१२} शरीर (शरीरस्य) कारण (कारणं) नि सिनङ्गः^{१३} (विचार्यमाणस्य) अकुरु (कृश इति) ॥

O king, lean in money is lean. So also the one who is lean in servants and guests. It is not the man who is lean in body who is lean.

MBh 12.8.24. a) यः तं ।

६. ज—पतम्ब ।

कृशाश्वः कृशगवः (कृशघनः is

४. ग—नि ।

१०. क नास्ति ।

supported by K2-4 D8).

५. क—अकुरु, ज—मगुरु ।

११-१२. ज—ताम्बनं ।

१. च—कृशादाः ।

६. क—इरन्य ।

१२. क नास्ति, ग—नि ।

२. च छ—य ।

७. अ—लम्बु-अ ।

१३. क च ज—सिनङ्गः ।

३-३. च छ—इकं, ज—इकां

८. च नास्ति ।

මනුෂ්‍යයාගේ ශරීරයේ ඇති වන රෝග සහ ඖෂධ භාවිතය පිළිබඳව විස්තරයක් ලෙස සඳහන් කර ඇත.

මනුෂ්‍යයාගේ ශරීරයේ ඇති වන රෝග සහ ඖෂධ භාවිතය පිළිබඳව විස්තරයක් ලෙස සඳහන් කර ඇත.

ඔපකී ආකි හිඳු ආලු 1 කිඳුකිලු 3 පිහප කි චිලු 1 ආකි
 සුපුආලකලු 1 කිකි පිසකිග් ය ප්‍රි ඔපලුස ගි චිලු 1 ආකි හිඳුකලු 1 ආකි
 කලුප කි ආකිලු කි 1 ආලක පුච්චි ඔකිලි 1 යකි පාච්චලු 1 පුච්චි
 පාච්චි සාලුකි 1

सुहृदां हि धनं भुङ्क्ते^१ कृत्वा प्रणयमीप्सितम्^२ ।

प्रतिकर्तुमशक्तस्य जीवितामरणं वरम् ॥ २६३ ॥

අප් (අභ) ඉකි (ය:) වරිඳු ඉරුග් (වරිඳු:) 1 භිනුකිලු (භුජ්‍යතෙ ටෙත) ත විභව (විභව:)
 නි³ මිත්රුග් (ස්වමිත්රාණා) 1 තිත්තකු (අභිගතානා) සප්‍රයොජනග් (ස්වසර්වප්‍රයොජනෙභ්‍ය:) 1 ත්වනු (අභ)
 පිසනිඳු (නේව) ය (ස:) ඳි (ශක්නොති) අමලුස⁴ (ප්‍රතිකර්තු) රි මිත්රුග් (ස්වමිත්රාණා) 1 වේනි⁵ වරිඳුග්
 (ස්වවරිඳුත්වාත්) 1 වේනි⁶ කුසමල (කුසමලත්වාත්) නි⁷ භුද්ධිග් (ස්වභුද්ධි:) කුනි⁸ (හි) 1 ලොභ (ලුභ්භ:)
 භුමිත් (නිගූහති) අත්ඳිත් (ප්‍රතිචක්ෂ්) 1 යනු පරමාර්ථග් (අස්‍යාර්ථ:) 1 ලුඳ්⁹ (වරිඳු භවෙත්) මාති
 (මරණ) සකේරික¹⁰ (ඉත්ස්මාත්) 1

Having gained the desired affection, one may share the wealth of friends. But if he is unable to repay, it is better far to die than to continue to live.

MBh.5.105.7. a) භුක්තවා	4. අ-√වලුස-අ 1 ක-අම-	5 ක ජ-කුනි 1
for භුක්තේ.	ලුසි 1	6. ඔ ජ-ලුඳ්, ජ-ලුඳ්ඳි 1
1. ඔ-භුක්ත 1	7. ග-දේන, ජ-දේ 1	10. ක-සකේරික 1
2. ජ ජ-ඉතිතම් 1	8. ග ජ-දේන 1	
3. ක ග-නි 1	9. ක ඔ ග-නි 1	

ක ආක කිඳුකලු ආලක පුච්චි කිඳුකලු 1

යක පුච්චි සපුආලකලු කිඳුකලු 1 පුච්චි 1

පුච්චි ඔප ලක කිකි ප්‍රි හිඳු පුච්චි 1 කපුච්චි සාලකලු 1 ආකි කිකි
 ලක කිකි ප්‍රි හිඳු පුච්චි 1 ආකි කිකි ලක කිකි 1

न तथा लिखते राजन् प्रकृत्या निर्धनो जनः ।

यथा भद्राणि सम्प्राप्य तंविहीनः सुखं धितः ॥ २६४ ॥

लुहं^१ (वरः) मत (खलु) लर (शोकः) निकं व्वं (नरस्य) वरिद्र स्वभाव (स्वभावदरिद्रस्य) ।
 कास्यसिः (दयनीयः) सदाकाल (सदाकालं) । तन् (न) कवि (यथा) लर (शोकः) निकं व्वं (नरस्य)
 वरिद्र (दरिद्रस्य) मूलसुगिः (मूलधनिनः) । अगँ (महान्) स्मँन् (खलु) लर निक (शोकस्तस्य) ॥

The poor by birth does not suffer so much as one who is brought up in comfort, who has had the good things of life, but later on loses them.

Ind. Spr. 3257/1385. a) c) द्रव्याणि for भद्राणि. १. छ—लहँ ।
 न तथा बाध्यते लोके. d) सुखे स्थितः for सुखैवितः.

प्रायेण धीमता गेहे^१ भोक्तुं शक्तितनं विद्यते ।
 दरिद्राणां तु राजेन्द्र सशास्त्रमपि जीर्यति ॥ २६५ ॥
 प्रायः कसं भे सुगिः^२ धनिनः । हीनशक्ति (हीनशक्तयः) जुग (हि) य (ते) रि
 कभुक्त्यन् (भोगे) इकं विषय (विषयाणां) । कुनं^३ (परं) इकं (ये) वरिद्र (दरिद्राः) । यद्यपिन्^४
 (यद्यपि) गङ्गन्^५ (शाकं) तोवि (तदपि) । हन्ति (जीर्यते) जुग य (एव) ॥
 गेहे अगिः । यद्यपिन् तदपि गङ्गन् । गङ्गन् तु य ॥

प्रायेण धीमता गेहे^१ भोक्तुं शक्तितनं विद्यते ।

दरिद्राणां तु राजेन्द्र सशास्त्रमपि जीर्यति ॥ २६५ ॥

प्राय (प्रायेण) निक^२सं सुगिः^२ (धनिनः) । हीनशक्ति (हीनशक्तयः) जुग (हि) य (ते) रि
 कभुक्त्यन् (भोगे) इकं विषय (विषयाणां) । कुनं^३ (परं) इकं (ये) वरिद्र (दरिद्राः) । यद्यपिन्^४
 (यद्यपि) गङ्गन्^५ (शाकं) तोवि (तदपि) । हन्ति (जीर्यते) जुग य (एव) ॥

Generally the rich have not the capacity to digest. The poor, on the other hand, can digest even wood with branches on.

MBh.5.34.49. a) गेहे is different second hemistich: २-२. छ—सुगिः ।
 supported by D9, all other काष्ठान्यपि हि जीर्यन्ते दरिद्राणां ३. क—कुनं ।
 mss. लोके. नराधिप. ४. च—यद्यन् ।
 d) अपि काष्ठं हि जीर्यति. १. देहे would have suited ५. क—हङ्गन्, ज—गङ्गान् ।
 MBh.12.28.29 has a the context.

सशास्त्रमपि हि जीर्यन्ते दरिद्राणां ॥ २६५ ॥
 यद्यपिन् गङ्गन् तोवि । हन्ति जुग य ॥

(नाशयति) कधीरन् (धैर्यं) त य^५ (सा) । तँवन् (ध्रुवं) इकं (या) जिह्वा (जिह्वा) । मेडँत् (स्मरति, अनुसरति) जुग (हि) य (सा) रि रस (रसं) । य (तं रसं) ता^६ (अधुना) मतँककँन्^७ (कर्षति) लपा (क्षुत्) ॥

Hunger drives away the conscienceness of dharma. It takes away patience. The tongue (or the palate) follows riches and is drawn towards savoury tastes.

MBh.3.246.24. d) T2	लडकँन् ।	५. ज—रयं ।
G1 support रसं, other mss.	२. ख ग छ—कयत्तान् ।	६. ग ज—त ।
रसान्.	३. क नास्ति ।	७. क—पताँहकँन् । ✓वतँक्-
१. ख—अडिलडकँन्, ज—मइ-	४. ग—इ ।	अकँन् ।

ପିତାପିତା ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଶୁଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥନା ।

ଘୋଷଣା କରାଯାଉଛି ଧର୍ମ ବିଜ୍ଞାନାତ୍ମ୍ୟପଣ୍ଡିତ ॥ ୨୫୮ ॥

ଜ୍ଞାନୀ ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ । ଅଜ୍ଞାନୀ ପ୍ରାଣୀ ଧର୍ମ ଧର୍ମ । ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ।
ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ । ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ।

विषमां हि वशां प्राप्य देवं गृह्यतेऽबुधः ।

आत्मनः कर्मदोषं हि न विजानात्यपण्डितः ॥ २६८ ॥

ନ୍ଦାନ୍ (अथ) इकं (यः) अपुङ्गु (अबुधः) । मनँसँल् (गृह्यते) पुराकृत (पुराकृतं) जुग (हि) य (सः) । यन् (यदा) पन्म् (प्राप्नोति) लर दुःख (शोकदुःखं) । अप[न्] (यन्) तन् (न) एडँत् (विजानाति) य (सः) । अन् (यद्) अशुभकम्म (अशुभकर्म) गिनबेन्य (स्वकृतं) इनि (पुरा) ॥

Encountering a difficult situation the unknowing one blames destiny. He does not know the fault of his own deeds.

MBh.3.200.6. a) Our	b) देवान् गृहति वं भृशम्	c) Only K1 supports
हि is supported by B1, (B1.4 देवं and of our lon-	our कर्मदोषं हि, most other	others read च (or some tars च छ read देवान्, B4
mss. त).	गृह्यते).	१. क—एडत् ।

ପ୍ରାଣୀ ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ।

ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ।

२३४

Rejected by riches, mind keen on quiet rest, why should one reject the penance grove. The discomforts are not greater.

- २३५

(तदःखं) । नान् लूहं (भद्रं) त्मन् (खलु) इक (तत्) सङ्खे^० दुःख (दुःखात्) नि हरिद्र (दरिद्रस्य) ।
 म्वं लर नि^५ (शोकः) सदाकाल (सदाकालं) मनमन (कामयमानस्य) अहृष्टपहृष्टप् (याचमानस्य) ।
 इनिवेः (विशेषतः) यन् (यदा) पसेवा (सेवते) अहृष्टपहृष्टप् (आशासमानः) वेवेहन^६ (दानं) ॥

Like a tree growing in saline soil, bent, eaten by ants and its bark scorched by fire, a beggar's life has no charms.

Cf. Ind.Spr.6499/3006: the Dhātupāthas.

tendency to disease.

शुष्कस्य कीटखातस्य	१. क ख च छ ज—कुञ्जस्य ।	५. क—इ ।
वह्निदग्धस्य सर्वतः ।	२. क— ^० निष्णुसित ^० , ख— ^० नि-	६. ख ग च छ ज— ^० ल् ।
तरोरिव दरिद्रस्य	णु ^० ष ^० , ग— ^० निष्णमित-	(सदण्डः) ।
न वरं जन्मिनः फलम् ॥	त्वघ . च छ— ^० निष्णमित-	७ क—सङ्के ।
निष्णुसित is a rare form.	त्वादः, ज—द्वानिष्णु ^० ।	८. क—नि ।
I have not met it before.	३. च—ककयु ।	९. क—वेहन, ग— ^० न्य, छ—
√स्तुस् by itself, without	४. ख—पुक्रतन्तत् । √पुक्रत् not	वेवेअन् ।
the prefix, is met with in	thriving, अन् denotes a	

एहि गच्छ पतोतिष्ठ वद मोनं समाचर ।

अवमाशाग्रहप्रस्तैः क्रीडन्ति धनिनोऽर्षिभिः ॥ ३०३ ॥

एवमहि गच्छ पतोतिष्ठ पतोतिष्ठ । वद मोनं समाचर ।
 अविनाशोऽपि क्रीडन्ति धनिनोऽर्षिभिः ॥ ३०३ ॥
 अविनाशोऽपि क्रीडन्ति धनिनोऽर्षिभिः ॥ ३०३ ॥
 अविनाशोऽपि क्रीडन्ति धनिनोऽर्षिभिः ॥ ३०३ ॥
 अविनाशोऽपि क्रीडन्ति धनिनोऽर्षिभिः ॥ ३०३ ॥
 अविनाशोऽपि क्रीडन्ति धनिनोऽर्षिभिः ॥ ३०३ ॥

एहि गच्छ पतोतिष्ठ वद मोनं समाचर ।

अवमाशाग्रहप्रस्तैः क्रीडन्ति धनिनोऽर्षिभिः ॥ ३०३ ॥

अपन् इकं (ये) 'हृष्टपहृष्टप् (कामयन्ते) वेवेहन (दानं) ।' पिनकाङ्कङ्कन्^३ (क्रीडनकीक्रियन्ते)
 जुग (हि) य (ते) । वे निक सं सिनेवा (सेवितैः) हिनहृष्टपहृष्टप् (आशितैः) मवेह^३ (दास्यन्तीति) ।
 लि (वचनं) निर (तेषां) । परङ्के (एहि) । लकु (गच्छ) । पङ्कवै^५ (उत्तिष्ठ) । पलुङ्गः (निषीद) ।

४. क—रि ।

५. म-√सेवा ।

सञ्चरन्नुपगतो गृह्यते भुङ्क्तेऽपि गृह्यते ।

प्रेमयोगात् सिद्धांतिं लब्ध्वा गच्छति नान्यथा ॥ १०७ ॥

सञ्चरन्नुपगतो भुङ्क्तेऽपि गच्छति । गच्छति गच्छति गच्छति गच्छति गच्छति ।
गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति ।
गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति ।
गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति ।

कण्ठगद्वता स्वदो मुखवैषम्यं वेपथुः ।

अत्रियमाणस्य विह्वलानि यानि तान्येव याचतः ॥ ३०५ ॥

कतुह्वन्^१ (ध्रुवं) इकं (यः) ^२ममिन्त (याचते) अङ्गं^३ हृष्टम् (महाशया) । तन् (न) हन (विद्यते)
जग (हि) पहिन्य (तद्भेदः) लवन् वं (नरात्) मेः मात्य (अत्रियमाणात्) । इकं (यः) इकं कण्ठगतप्राण
(कण्ठगतप्राणः) । अपयपन् (यतः) तुन (क्षीणः) ^३त्क एतत्पत्^३ (यावद्दुष्टं) वेन्याङ्गवत् (तद्भाषणं) ।
हरिर्त्तन् (स्वित्त्नः) अलृक्^४ (शोकार्त्तः) अन्नं^५ (वेपथुः) मुखन्य (तन्मुखस्य) । कुर्त्तर्^६ (वेपथुमात्)
वर्त्तर्त्तर्त्तन् (वेपथे) भावन्य (तद्भावः, तच्छरीरं) । मत्तं^७ यन् (अतः) पड (समः) लवन् मेः मात्य
(अत्रियमाणेन) जुग (हि) य (मः) ॥

Choking of speech, perspiration, loss of facial colour and tremors are the marks of one approaching death as also of a begging petitioner.

१. ग—कतुह्वन्, च—कतुह्वन् । ३-३. च छ—एतत्पत्पत् । ५. ग छ ज—०२, च—
२-२. ख ज—ममिन्तङ्गं । ४. क—अलृक्, छ—अङ्गुक् । कर्त्तर् । (सदण्डः) ।

प्रेमयोगात् सिद्धांतिं लब्ध्वा गच्छति नान्यथा ।

प्रेमयोगात् सिद्धांतिं लब्ध्वा गच्छति नान्यथा ॥ १०८ ॥

प्रेम योगात् सिद्धांतिं लब्ध्वा गच्छति नान्यथा । गच्छति गच्छति गच्छति गच्छति गच्छति ।
गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति ।
गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति । गच्छति ।

By association with inferiors the mind becomes mean, by association with persons of equal merit it remains as before and by association with superiors the mind is improved.

Cf. MBh.3.1 58:

२४०

យង្សបិទ ឲ្យគ្នា ក្នុង ក្តី ។ យក វិ ថ្ម តិក្កា ទៅ បង្ហូរ វិ ហត
តិ បកប្រាស ។ ឲ្យទៅ ចូល យ ។ ទៅ ត្រូវ បិដ្ឋកាស ។ ឲ្យក្តី តិ
បង់បេតិក លិខិត វិ បញ្ចសតិ ឲ្យទៅ ។ ឲ្យទៅ លិខិត ឲ្យទៅ ។

महानप्यल्पतामेति निर्गुणे गुणविस्तरः ।

आधारानुस्वभावत्वाद् गजेन्द्र इव दम्पणे ॥ ३०६ ॥

यद्यपिन् (यद्यपि) अक्वेह^१ (भूयांसः स्युः) इकं गुण (गुणाः) । यन् (यदि) रि छ्वं (नरे)
निर्गुण (निर्गुणे) तन् (न) पत्क्न् (?) रि हन (अस्तित्वे) नि^३ पड्वुःन्य (तज्ज्ञानस्य) । अहांत्
(संकीर्णः) जुग (हि) य (सः) । तन् (न) कतोन् (दृश्येत) विस्तारन्य (तद्विस्तारः) । कछङ्ग
(यथा) नि^३ वयंवयङ्नि^४ (प्रतिबिम्बं) लिमन्^५ (गजेन्द्रस्य) रि^६ पहासन् (दपणे) अलित् (अल्पे) ।
तुमत (अनुगच्छति) ^७लित्य (अल्पत्वमस्य) आधारन्य^८ (तदाधारं) ॥

Great expanse of virtues, transmitted to a virtueless person, is reduced to small dimensions on account of the nature of the receptor. It is like the reduction of the mighty frame of an elephant in a small mirror.

Ind.Spr. 4760/2148.

२. क नास्ति, ग—नि ।

५. च छ ज—^०न् । (सदण्डः) ।

a) याति for एति. c) आधारा.

३. ग—नि ।

६. ग—रि ।

ધેયભાવેન.

४. ग—वयत्रयंनि,

७-७. च—लित्यधारन्य, छ—

१. छ ज—अबवेः ।

वयवयङ्नि ।

लितन्यडरन्य, ज—लितन्यधरन्य ।

[illegible]

စိတ္တဇာနည် ဂယာ မိုး မိုးရွာနေကြောင်း ဂယာဂါရုဗျာဏ ၁၁ ဟော ၁၁

មនោរម្យ ហឫ ថ្ងៃ ទាន ថ្ងៃ ទី ១ ។ ប្រហែល ទានទាន ទុក ២ ។ ហឫ
 ឆាបុរ ក្នុងបង រុក្ខា ។ ឆាបុរ ក្នុង ថ្ងៃ ទី ១ ទាន ទាន ។ មនោរម្យ

तस्माद् गुणेषु रज्येत मा दोषेषु कदाचन ।

निर्गुणो यो हि दुर्बुद्धिरात्मनः सोऽरिरुच्यते ॥ ३१० ॥

मतन्यन् (तस्माद्) ह्य्व (न भवेत्) ऊं (नरः) तन् (न) ज्ञंक् (मोदेत) रि गुण (गुणेषु) ।
ग्रिहन् (अनुयत्येरन्) तक्तिकिन् (अनुप्रयत्येरन्) जुग य (हि ते गुणाः) । ह्य्व (न) काबेश (वशीक्रियेत)
गुमवयं (कर्तुं) दोष (दोषान्) । अपन् (यतः) इकं (यः) व्वं (नरः) दुर्बुद्धि (दुर्बुद्धिः) देनि' तन्य-
गुणन्य (निर्गुणात्वात्) । मकमुसुः (अरिमन्यते) अववन्य (आत्मनः) जुग य' (हि सः) ॥

Hence cultivate virtues and not vices. A virtue-less fool is his own enemy.

MBh.12.283.27. a) रज्येथा (no v.l.) १. ग—देनि । २. च छ नास्ति ।

सङ्गिणोऽपि सत्तामिणोऽपि सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः ।

सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः ॥ ३११ ॥

सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः । सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः ।
सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः । सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः ।
सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः । सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः ।
सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः । सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः सङ्गिः ।

सङ्गिरेव सहासीत' सङ्गिः कुर्वीत सङ्गतिम्' ।

सङ्गिर्विवाहं मंत्री वा नासङ्गिः किञ्चिवाचरेत् ॥ ३११ ॥

कुनं (अथ) उलह (वतनं, व्यवहारः) । यन् (यदा) पसहाय कित (सहायं करोषि) । सं साधु
(साधुः) जुग (हि) सहायन्त (स्यात् सहायस्तव) । य[न्] त (अथ यद्) गवय (करणं) पकडन्
(सम्बन्धस्य) । सं साधु (साधुः) जुग (हि) कडन्त (सम्बन्धी स्यात् तव) । यद्यपिन् (यद्यपि) पतुकर' (विवदेः) तुवि' (अपि) । इनिवेः (विशिष्टं) यन्' (यदा) समित्र (मंत्री कुर्याः) लबन् (सह)
सं साधु (साधुना) जुग (एव) । अपन् (यतः) पिसनिङ्गन् (कथं नु) हना' (स्यात्) कयोग्यनि
(योग्यता) तन्साधु (असाधुना) ॥

Sit with good men, go with good men, discuss with good men, make friends with good men. Have nothing to do with bad men.

Ind.Spr. 6769/3147. c)

सहयित, छ—ससीत, ज— ४. क नास्ति ।

च for दा.

सहायित ।

५. ख ग च छ ज—यत् ।

१. क—पहाधिता, ख—सहा-

२. ख च ज—^०तं, ग—सङ्गति । ६. ख च ज—हन ।

६. ख च ज—हन ।

यीता, ग—साहयित, च— ३. ख—पतुकर् ।

३. ख—पतुकर् ।

က ပုပ္ဖာပါး၊ သဗ္ဗာဏ်၊ နိရိစ္ဆာန်၊ ကာရုဏာ၊ ပျာဏ၊ ၊

စ ခြံ့၊ ဟူမာဗျာဟ၊ ဖာရာဟ၊ နာမဂ္ဂနာမာဒိ ။ ဣတိ ။

[illegible]

न प्रहृष्यति सम्माने' निन्दितो नानुत्पद्यते ।

न क्रुद्धः परुषाण्याह तमाहुः साधुलक्षणम् ॥ ३१२ ॥

कुन्^{१२} (अथ) लक्षण (लक्षणानि) सं साधु (साधोः) । तन् (न) अगिरं (प्रहृष्यति) यन् (यदा) इनलम् (स्तूयते) । ^३तन् (न) अलरं (अनुत्पद्यते) यन् (यदा) इनिन्दा^३ (निन्द्यते) । तन् (न) कतमन् (प्रविष्टः) क्रोध (क्रोधेन) । पिसनिडुन् (कथं नु) उजरक्कन्^४ (भाषेत) परुषवचन (परुषवचनं) । लङ्कन्^५ (सनतं) धीरार्त्त (धीरं प्रसन्नं) मनः निर (तन्मनः) ॥

A saintly person is not excited with adulation, he is not distressed by blame and abuse. Angered he does not utter harsh words.

MBh.5.33.26ab.   a) न

b) नावमानेन तप्यते.

३-३. ग—तन्नलर यन्निनिन्दा,

प्रहृष्यति सम्माने is the dominant S reading, others न हृष्यत्यात्मसंमाने.

१. ख ग—सन्माने, च छ ज—
सन्मने ।

ज—तनलर यन्निनिन्द ।

२. ग—कुनं ।

४ च—उजरकन ।

က ဇာတ်ကောင်များ၏ ဇာတ်ကမ်းများကို သိရန်

အသံမြို့နယ်၊ ယုမ်းယုာ်၊ အသံ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ၁၁ နှစ် ၁၁

ນປຣົ ທ ບາຄຸ ເ ທາດຕິຄົ ງາມ ຄື ງາມ ເ ປິສຄົງຄົ ງາມ

२४४

The more the fields are ploughed, and the richer the crops, so the saint, [the more saintly he is] the more humble he becomes. He is like the branch bending low with the weight of fruits.

६. क ज—देति ।

२४५

[illegible]

अथ महान्तमासाद्य विद्यामैश्वर्यमेव च ।

विद्यरेवसमुन्नद्धं' यः स पण्डित उच्यते ॥ ३१६ ॥

कुनं (अथ) सं (यः) मङ्गु क्रम निर (एवंक्रमः) । अगौं (महान्) इकं विभव (विभवः) कस्म (आसादितः) वे निर (तेन) । वुः (विजानाति) त (अथ) २सिर (सः) अङ्गिजि^२ (अध्येतुं) किनत्बङ्गन्^३ (पूजितः) । सफलन् (सफलं भवति) पवीर्यं (तदीयं) । न्दातन् (अथ न) कत्कन् (अभिगम्यः) मव (भवेन) । तन् (न) असिग (दुष्टः) । तन् (न) उद्धत (उद्धतः) ।^४ सिर (सः) तिक (अधुना) पण्डित (पण्डितः) डरनिर (उच्यते) ॥

A pandit, even having attained great wealth, learning and power does not behave in a swollen way.

MBh.5.33.39. c) विचर-

ददां ।

३. क—किन्त्येङन् ।

त्यसमृन्द्धो (no v l.).

२२. स्व ग

ज—सिरडजि

४. च नास्ति ।

१. क—°समुन्नद्धतं, ग—°समु-

(सदण्ड.) ।

ធនាគារភី សមី ប្រា ឃី ភូមិ គ កម្ពុជា ។

ပျာပေပျာကျာစွဲ၍ ဓာဏ္ဍာသွပ် ၈ မိနစ် ၁၁ နက္ခလ ၁၁

[illegible]

अनुगन्तुं^१ सतां वर्त्म यदि कृत्स्नं न शक्यते ।

स्वल्पमप्यनुगन्तव्यं मार्गस्थोऽपि न सीवति ॥ ३१७ ॥

यप्व[न्] (यदि) तन् कर्तुं (नानुगम्यते) आचार (आचारः) सं^२ महापुरुष (महापुरुषस्य) ।
^३कर्तुं न (साधित्युच्येत) अपन्^३ (यतः) अत्यन्त (अत्यन्तं) क्वेः न्य^४ (महत्त्वमस्य) लवन् (च) कास्म्य
(काठिन्यमस्य) । सवनेः न्य (तदल्पं) त^५ (अथ) कुनं (हि) तूतक्न (अनुगन्तव्यं) । ससम्भव (यथा-
सम्भवं) कर्तुं (अनुगम्येत) वेन्त (त्वया) । अपन् (यतः) व्न् (शक्नोति) इकानुलुं (एतदुद्धर्तुं)
सकं लर (शोकात्) । तुमुलक^६ (रक्षेत्) सकं^७ नरकलोक (नरकलोकात्) ॥

Even though it be not possible to follow the whole road trodden by good men, let one go a short distance. While on the road one will not come to grief.

१. ग च छ—अनुगन्तं ।

ह्वन्यपन ।

५. क नास्ति ।

२. क—स ।

४. ख ग च छ ज—क्वेः न्य ।

६. क—तुमुलकं ।

३-३. क—कर्तुं ह्वन्यपन, छ—कर्तु-

(सदण्डः) ।

७. क नास्ति, च—त सकं ।

॥ गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति ॥

गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति ॥ गच्छन्ति ॥

गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति ॥ गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति ॥
गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति ॥ गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति ॥
गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति ॥ गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति गच्छन्ति ॥

न केवलं जनस्यास्य साधुर्भवति सम्मतः^१ ।

पुरुषं वृत्तसम्पन्नमात्मापि बहु मन्यते ॥ ३१८ ॥

लवन् वनेः (अन्यच्च) तन् (न) केवल (केवलं) व्न् (जनाः) । मुवः^२ (अपि तु) कितकं व्न्^३
(वयं) मासिः (स्निह्यामः) रि^४ व्न्^५ साधु (साधो नरे) । सं ह्यं आत्मा (आत्मा) तुवि (अपि) मासिः
(स्निह्यति) सिर (एषः) । इरिकं^६ व्न् (नरेषु) शुद्धशील (शुद्धशीलेषु) । मासिः (स्निह्यति) मावक्
(आत्मानं) मर कसङ्गह्निक (इति मन्यते) ॥

A saint is not only adored by the people. Even the self has respect for high conduct.

१. क ख च छ ज—सम्मतः ।

२. क—वनः ।

३. क ख ग ज नास्ति ।

හරිත ශ්‍රී 1 ධනි ධූරි ශි කාමරිභනි 1 ප්‍රසිද්ධ ධූරි ශාකික 1 ශාකි ධූරි ශි
 ධන 1 ධනි භූරිභ 1 හරිත ශාකික 1 ප්‍රසිද්ධ කි භාගි භූක 1

वृत्तं यत्नेन संरक्ष्यं वित्तमेति¹ च याति च ।

अक्षीणो वित्ततः क्षीणो वृत्ततस्तु हतो हतः ॥ ३२० ॥

සංඝෙප්ප්‍ය² (අස්‍ය සංඝෙප්:) ප්‍රවූත්ති (ප්‍රවූත්ති:) සං සජ්ජන (සජ්ජනස්‍ය) රක්‍ෂාන් (සංරක්‍ෂ්‍යා) ක්‍යස්‍තාභ්‍යන
 (යත්‍නෙන) 1 භුතං (පරං) ඉකං (යද්) භනාදි (භනාදි) 1 තන් (න) යුක්ති (යුක්තං) ඉක (තද්) රක්‍ෂාන්
 (රක්‍ෂිතං) 1 අපන් (යස්‍මාත්) ලුද්ධා ත්‍ය (යාති ආයාති) ස්‍වභාවන්‍ය (චිති තත්‍ස්‍වභාව:) 1 තන් (න) භන
 (යුක්තං) කිත්‍යස්‍තාභ්‍යන් (යතිතං) 1 ලභන් (අභ) ත භනෙ: (චාන්‍යත්) 1 තන් (න) සි තන් පඨාදිත්‍ය³
 (අසුභකරණ) තිකං කාස්‍යසි: (දයනීයෙූ) ඉරන්‍ය (නාම) 1 යඤ්චිත්‍ය (යඤ්චි) ධරිත්‍ය (ධරිත්‍ය:) තුචි
 (අචි) 1 යන් (යදා) සුගි: (භනී) රි කසුභීලන් (සුභීලි) 1 ප්‍රසිද්ධ (නූත්) සුගි: (භනී) ඉරනික
 (නාම) 1 භොන් (යදි) සුගි: (භනී) රි භන (භනි) 1 යන් (පරං) දුශ්භීල⁴ (දුශ්භීල:) 1 ධරිත්‍ය
 (ධරිත්‍ය:) ඉරනික (තත්‍යාම) 1 ප්‍රසිද්ධ (සත්‍ය) භි මාති (මූත්:) ඉක (ස:) 11

Strain to guard your conduct. Money comes and goes. Loss of money is not the loss of soul. Loss of conduct is devastating.

1. ख ग च छ ज—वित्त° । 3. पड-अ-इतक् । इतक् happy. 4. ख—बुद्धील, छ—बुशील ।
 2. ख च ज—न्य । (सदण्ड:) । क—पडनक् ।

ප්‍රසාදි ප්‍රභාසාකාශ භූමිකා ප්‍රදානකා 1

කිසි, භූ පභූමිභූමි කිසි භූමිකා භූමිකා 11 භූමිකා 11

පභූමිකා භූමිකා භූමිකා 1 භූමිකා භූමිකා 1 භූමිකා භූමිකා 1 භූමිකා භූමිකා 1
 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1
 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1
 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1 භූමිකා 1

प्रत्यहं प्रत्यबोधेत ह्यात्मनो वृत्तमात्मना ।

किन्तु मे पशुभिस्तुल्यं किमु¹ सत्पुरुषैः समम् ॥ ३२१ ॥

मतंन्यन् (अतः) हृष्य^२ (न स्यात्) तन्पविवेक (अविवेकी) । अवस्त त प्व (स्वात्मा) उमङ्गनङ्गन
(प्रत्यवेक्षेत) उलःन्यावस्त (स्वात्मवृत्त) सारिसारि (प्रत्यहं) । लिङ्गन्त (वचनं तव) । सलः (दुष्टं)
करिक (एतद्) उलःत (कृतं तव) ।^३ युक्ति (युक्तं) करिक (अपरं) । पड (समं) लवन् पशु (पशुभिः)
करिक (अन्यद्) त (अथ) मङ्कु (इह) । पड (समं) लवन् सं पण्डित (पण्डितैः) कुनं (च) । वेनिक
(या) प्रवृत्तिन्त (प्रवृत्तिस्तव) । मङ्कून (एवं) लिङ्गन्त (विचारस्ते) सारिसारिन्^४ (प्रत्यहं) यत्ना-
तुतुर (यतेथा विचारणं) रि प्रवृत्तिन्त (आत्मप्रवृत्तौ) ॥

Let one examine his conduct each day—which of my actions has been beastly and which one saintly.

१. ख ग च छ ज—किन्तु ।

३. ख नास्ति ।

सारिसारिन् । (सदण्डः) ।

२. च छ—हयो ।

४. च छ—सारिसारि ।, ग—

सोऽहं कारयिता चेव यश्चेवमनुमन्यते ।

शुभं वा यदि वा पापं तेषामपि समं फलम् ॥ ३२२ ॥

समङ्कु (अथ) तं (ते) अमुक्ति (भुञ्जते) कम्मफल (कर्मफलं) । इकं (यः) मगवे (करोति) ।
इकं^१ (यः) मकोन् (आदिशति) अगवय^२ (कर्तुं) । इकं (यः) मङ्कुमत (अनुमन्यते) ।^३ मङ्कुत्तयिन्^४
(युक्तमिति कथयति) । इक (ते) त (अथ) कत्तु (त्रयः) । पड (समाः) इक (ते) ममुक्ति (भुञ्जते)
कम्मफल (कर्मफलं) । सत्तिवरन्य (समं) । यन् (वा) हल (अशुभं) । यन् (वा) ह्यु (शुभं) ॥

कर्ता कारयिता चेव यश्चेवमनुमन्यते ।

शुभं वा यदि वा पापं तेषामपि समं फलम् ॥ ३२२ ॥

समङ्कु (अथ) तं (ते) अमुक्ति (भुञ्जते) कम्मफल (कर्मफलं) । इकं (यः) मगवे (करोति) ।
इकं^१ (यः) मकोन् (आदिशति) अगवय^२ (कर्तुं) । इकं (यः) मङ्कुमत (अनुमन्यते) ।^३ मङ्कुत्तयिन्^४
(युक्तमिति कथयति) । इक (ते) त (अथ) कत्तु (त्रयः) । पड (समाः) इक (ते) ममुक्ति (भुञ्जते)
कम्मफल (कर्मफलं) । सत्तिवरन्य (समं) । यन् (वा) हल (अशुभं) । यन् (वा) ह्यु (शुभं) ॥

The doer, the instigator, the approver, the three share the fruit equally, whether the action be meritorious or sinful.

१. क—इक ।

२. क—मगवय ।

३. च छ नास्ति ।

४. ज—मङ्कुत्तयानि

[illegible]

न पापे प्रति पापः स्यात् साधुरेव सदा भवेत् ।

आत्मनैव हतः पापो यः पापं कर्तुमिच्छति^१ ॥ ३२३ ॥

मत्तन्मन् (अतः) शुभकर्म (शुभकर्म) तिकं^२ प्रिहन् (यतस्व) । यद्यपिन् (यद्यपि) पापकर्म (पापकर्म) उलहन् (कृतं) इं व्वं (नरः) रि कित (त्वां प्रति) । उलः (वृत्तं) सं^३ साधु (साधोः) जुग (एव) पमलुसन्त (प्रतिकरणीयं त्वया) । ह्यव (न) अमलुस् (प्रतिकुर्याः) रि पापकर्म (पापकर्मसु) । अपन् इकं (यः) व्वं (नरः) मह्यन्^४ (ईहते) गुमवयं^५ (कर्तुं) कपापन् (पापं) । पावक् नि पाप (पापः) इक (सः) । हिलं (नाशितः) देन्यावक्य (तेन स्वात्मा) । इक (सः) एव^६ (हि) तन् लेन् (नान्यः) मवित (भुङ्क्ते) फल (फलं) निकं अशुभकर्म (अशुभकर्मणां) गिनवयन्^७ (स्वकृतानां) ॥

Do not react to evil with evil. Be always saintly. The sinner, desiring to do evil, kills himself.

MBh.3.198.43. a) Our २. स्व—तिका ।

५. क—गुमवय ।

पापे is supported by K3 B ३. क नास्ति ।

६. क—प ।

De Dn D6, other mss. पापं. ४. क ख—हह्यन्, ग—अह्यन्, ७. क ख ग ज—गिनवज्य्य ।

१. च छ—अर्थमिच्छन्ति । ज—अह्यन् ।

အောက်ပါအတိုင်း ခံယူ နိုင်ရန် အားပေးပါ။

ဟဟဟ န မှု-က-က-သမ္ဘိန္ဒြိယ ပုပ္ဖဟဟဟ ॥ ၇၅ ॥

[illegible]

२५२

ប្តីប្រពន្ធ ។ យ ក្មេង គឺថ្មី កាក្រី ។ ក្រណាត់ ។ ឈាមដ៏ថ្លៃ ក្រប ក្រហម ។
ស្រស់ស្អាត ក្រណាត់ ។ ស្រស់ស្អាត ក្រណាត់ ។ ឈាម ថ្មី កាក្រី ។

दिवं स्पृशति भूमिं च शब्दः पुण्यस्य कर्मणः ।

यावत् स शब्दो भवति तावत् पुरुष उच्यते ॥ ३२५ ॥

अपन् इकं (यत्) शुभकर्म (शुभकर्म) डरन्य (नाम) । त्क^१ (गच्छति यावत्) रि^२ स्वर्गलोक (स्वर्गलोकं) कोचपन्य^३ (तत्कीर्तिः) । डुनिवेः (विशेषतः) रि पृथ्वीतल^४ (पृथ्वीतले) । य इक कीर्त्ति (कीर्त्तिः) डरनिक^५ (नाम) ।^६ पोचपन् (कीर्त्यत इति) ।^७ मकनिमित्तं (निमित्तं कृत्वा) गवे (कर्म) रहयु^८ (शुभं) । सलवस्थन् (सुदीर्घकालं) कोचप् (कीर्त्यते) ।^९ समङ्कन (एवं) इकं^{१०} (यः) मगवे (करोति) । अन् (सः) व्वं (नरः) डरन्य (नाम) ॥

The echo of holy action touches earth and heaven. As long as this echo resounds, so long is man a man.

MBh.3.191-21, 297.63.	२. ख—रि ।	६-६. ख नास्ति ।
d) In 3.191.21 S reads	३. क—कोचपनिका ।	७. ग—हयु ।
तावत्स्वर्गे महीयते, N as above.	४. क—पृतिवीतल ।	८. ख नास्ति ।
१. ज—त त्क ।	५. क—डरन्य ।	९. च छ—इक ।

၁။ ခုနစ် နှစ်က နေရာက နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူများ၏ အရေအတွက်မှာ နှစ်စဉ် တိုးလာနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

အနိစ္စိဒ္ဓိဝိဒါ မာရ်ဇိ ဝိမာနာပိ ဇာတိကိဗ္ဗာ; ။ ဥဗ္ဗာ ။

ក្នុង ថ្ងៃ គីរីត្ថិ ។ អាសាហ៍ ក្នុង ក្នុង យ ។ រី ឆប្ប ឆេហ្គិបិ ។ យឡបិគិ
 រីគ ក្នុង បតិរ្ថិ យ ។ បេហ្គិបិ ក្នុង ក្នុង ឧត្តត ។ រី ឆេហ៍ ហិបិ គី គីត្ថិគ្យ ។
 ឆេហ៍ ក្នុង បិ ឡឡត ។ ក្នុង ឡឡ ក្នុង ។ ឆេហ៍ យឡបិគិ ឆេហ្គិបិ ក្នុង ។
 បេហ៍ឡឡត ។ យឡ ក្នុង ឡឡត ។ ឡឡ ក្នុង ។ ឡឡ ក្នុង ។ ឡឡ ក្នុង ។

कीर्तिहि पुरुषं लोके सञ्जीवयति मातृवत् ।

अकोत्तिज्जोवितं हन्ति जीवतोऽपि' शरीरिणः ॥ ३२६ ॥

इक (या) तं कीर्त्ति (कीर्त्तिः) । साक्षात् (साक्षात्) इव (माता) जुग (हि) य (सा) । ^२रि कप्व (सर्वान्) अहुरिपि^२ (संजीवयति) । यद्यपिन् (यद्यपि) लीन (लीनः, मृतः) इकं (यः) मकीर्त्ति^३ य^४ (कीर्त्तिमान्) । महुरिप्^५ (जीवति) जुग^६ (एव) इकान्^७ (सः) मज्जुन (एवं) । रि तन् हिलं (अनाशे) नि^८ कीर्त्तिन्य^९ (तत्कीर्त्तः) । कुनं (परं) इकं^{१०} सि (यत्) दुय्यंश (दुर्यंशस्त्वं) । व्यक्त (व्यक्तं) मृत्यु (मृत्युः) इक (तद्) । अपन् यद्यपिन् (यद्यपि) अहुरिप (जीवेत्) इक (सः) । ^{११}मककदुय्यंशन्य (दुर्यंशस्त्वं तस्य) । यन् (यदा) कोचप् (कीर्त्त्यंते) इक^{१२} कदुय्यंशन्य^{१३} (तस्य दुर्यंशः) माति (मृतः) ^{१४}डरन्य (नाम) इक^{१५} (सः) ॥

Like a mother, fame bestows life. Infamy, on the other hand, destroys life, even while the body lives.

MBh.3.284.32	(as	हुरिपि ।	६. ख—कीर्त्तन्य ।
above).		३. क—मकीर्त्ति ।	१०. ख ग च छ ज—इका ।
१. क ख ग च छ ज—जीवि-		४. ख नास्ति ।	११. ख ग च छ ज नास्ति ।
तोपि ।		५. क—अहुरिप् ।	१२. क—हिकं ।
२-२ क—रि कप्वाहुं, ग—		६. ख ग च छ ज नास्ति ।	१३. क—कदुय्यंशन् ।
रि कप्वाहुं, च छ—रि		७. च छ—इका ।	१४-१५. क ख ग ज—डरनिका ।
काप्वाहुं, ज—रि कप्वा-		८. च—नि ।	

ब्रह्मण्यं न च मित्रेषु न विद्वस्तेषु कर्हिषितं ।
यस्य चान्नानि भुञ्जीत यत्र च स्यात् प्रतिषयः ॥ ३२७ ॥
ये पण्डितो विद्वान् । यस्य ब्रह्मण्यं न विद्वान् । ब्रह्मण्यं न विद्वान् ।
यस्य ब्रह्मण्यं न विद्वान् । ब्रह्मण्यं न विद्वान् । ब्रह्मण्यं न विद्वान् ।
ब्रह्मण्यं न विद्वान् । ब्रह्मण्यं न विद्वान् । ब्रह्मण्यं न विद्वान् ।
ब्रह्मण्यं न विद्वान् । ब्रह्मण्यं न विद्वान् । ब्रह्मण्यं न विद्वान् ।
ब्रह्मण्यं न विद्वान् । ब्रह्मण्यं न विद्वान् । ब्रह्मण्यं न विद्वान् ।

ब्रह्मण्यं^१ न च मित्रेषु न^२ विद्वस्तेषु कर्हिषितं^३ ।

यस्य चान्नानि भुञ्जीत यत्र च स्यात् प्रतिषयः ॥ ३२७ ॥

भ्यं^४ (एतत्) परंश (रक्षणं) कीर्त्ति (कीर्त्तः) । ह्यन् (न) ब्रह्मक (ब्रह्मकः) रि मित्र (मित्रेषु) ।

One should never betray friends or those who have put trust in you, neither those whose food you have eaten nor those who have given asylum.

ပြည်သူ့ သို့မဟုတ် သို့မဟုတ် ကြီးကြပ်မှု ဘဏ္ဍာ ၁
 ကြီးကြပ်မှု ဘဏ္ဍာ ၁ ကြီးကြပ်မှု ဘဏ္ဍာ ၁ ကြီးကြပ်မှု ၁ ကြီးကြပ်မှု ၁

२५५

तथापिन् (तथापि) मञ्जून (एवं) हन (विद्यते) पञ्चायश्चित्त (प्रायश्चित्तं) इरिक^१ (तेषां) । कुनं (परं) पाप (पापं) नि कृतघ्न (कृतघ्नतायाः) । तन् पतम्बानिक (अनौषधं तद्) । तन् कब्बं (अशक्यं) पिन्नायश्चित्त (प्रायश्चित्तकरणं) ॥

There is atonement for killing a brāhmaṇa, for drinkings pirituous liquors, thievery, breaking vows and wickedness, but none for ingratitude.

MBh.12.263.11. b) Our Cf. also MBh.12.166. ३. च छ—सुर ।
चोरे is supported by a large 24. ४. क—पकव्रतं ।
number of mss., v.l. चोरे. १. क—°विहत, ख ग—°विस्कृ- ५. ख—नि ।
All lontars spell व्रत ता, च ज—°विस्कृत, छ— ६. छ—इरिक ।
with ब्र°. Our शठे is suppor- °विस्कृत ।
ted only by Ds, others तथा. २. क—अमनि ।

नरकाध्युषितः पन्था गन्तव्यस्तेन दारुणः ।

अपापेऽपापहृदये यः पापमनुतिष्ठति ॥ ३२६ ॥

इकं (यः) ब्बं (नरः) पापबुद्धि (पापबुद्धिः) । अह्युन् (ईहेते) । गुमबयक्कं^१ (कर्तुं) उलः पाप^२
(पापवृत्तं) । इरिकं ब्बं (जनेषु) निम्मंलबुद्धि (निर्मलबुद्धिषु) । पिसनिहन् (कथं नु) अह्युन् (ईहेरन्)
रि कगबयन् (करणे) इं उलः पाप (पापवृत्तस्य) । इक तं^३ (यः) ब्बं (पुरुषः) मञ्जून कमन्थ (एवं-
क्रमः) । नियत (नियतं) कञ्जसुस् (भयावहः) । त्विर् निकं ह्नु (मार्गः) त्क रि निरय (निरयगामी) ।
तिनूत्थ्य (अनुगम्यते) दलाह (परत्र) ॥

नरकाध्युषितः पन्था गन्तव्यस्तेन दारुणः ।

अपापेऽपापहृदये यः पापमनुतिष्ठति ॥ ३२६ ॥

इकं (यः) ब्बं (नरः) पापबुद्धि (पापबुद्धिः) । अह्युन् (ईहेते) । गुमबयक्कं^१ (कर्तुं) उलः पाप^२
(पापवृत्तं) । इरिकं ब्बं (जनेषु) निम्मंलबुद्धि (निर्मलबुद्धिषु) । पिसनिहन् (कथं नु) अह्युन् (ईहेरन्)
रि कगबयन् (करणे) इं उलः पाप (पापवृत्तस्य) । इक तं^३ (यः) ब्बं (पुरुषः) मञ्जून कमन्थ (एवं-
क्रमः) । नियत (नियतं) कञ्जसुस् (भयावहः) । त्विर् निकं ह्नु (मार्गः) त्क रि निरय (निरयगामी) ।
तिनूत्थ्य (अनुगम्यते) दलाह (परत्र) ॥

He, who does evil to an innocent and guileless soul, travels the hard path infested by hell.

१. ग—मगवयक्क ।

२. ख—सलः ।

३. छ—त ।

२५७

(आचरति) पिसक्ति' (संक्लिष्टकर्म) । परपीडा (परपीडां) दुराचार (दुराचारं) । खं (नरः) गौं प्रमाद (अतिप्रमादः) । २ खं (नरः) मिथ्यावाद (मिथ्यावादी) । ३ खं (नरः) तन् (न) अपगं (दृढा) कभक्तितन्त्र (भक्तितन्त्रस्य) । खं (नरः) गौं राग (विशिष्टरागः) । खं (नरः) सक्त (सक्तः) रि मद्य (मद्ये) । नहन् (इत्येते) तं^३ (अथ) नम् (षट्) कनिष्ठ (कनिष्ठाः, अघमाः) नि खं (नराणां) । ४ तन् (न) योग्य (योग्याः) सिबिन् (सेवितुं) ॥

One should not associate or serve six types of mean persons, viz., those who oppress others, those who are negligent and generally untrue, unfaithful, too much biased or enormously crafty.

MBh.5.37.33. a) Some N mss. संक्लिष्टकर्मणम्.	closest to it and read बहुमानितं (K4 °गिनं). N majority reading is नित्यानृतं.	are बहुमानिनं, पटुमानिनं and बहुभाषिणं.
Our अतिप्रमादं is supported by B3.4 Dn2 D5. 6.9 T G1.2.5. G3.4 M °प्रमादिनं.	c) Our विशिष्टरागं is unique. Poona readings are विकृष्ट°, निकृष्ट° and विसृष्ट°.	d) Poona अप्येतान्न सेवेत. Our नैतान् निषेवेत is supported by K1.4.
b) Our भूयोऽनृतं is not found in Poona mss. K4 D3.4 S(except T2) come	Our 'मायिनं is also unique. Poona readings	१. क—पिसक्ति । २ २. क ग नास्ति । ३. च छ—त । ४-४. ज—नय्योग सिवि ।

असन्त्यागात् पापकृतामपापान् तुल्यो दोषः स्पृशते मिश्रभावात् ।
शुष्केणाद्रं बह्वते मिश्रभावात् तस्मात् पापं सह सन्धि न कुर्यात् ॥ ३३२ ॥

अपन् इकं^२ (यः) व्वं^३ (नरः) यन्^४ पसंसर्गं (संसर्गवान्) लवन् (सह) व्वं (नरः) पापकम्मं (पापकर्मभिः) । कहवा (कृष्यते) जुग (हि) य देनि^५ (सः) दोष (दोषैः) निकं पापकम्मं (पापकर्मणां) । कख्ख (यथा) नि तह्णं (काष्ठं) अट्ठरिप् (जीवितं, आर्द्रं) । मिलु (अनुगच्छति) ग्गं (दाहं) यन् (यदा) पमिध (मिश्रं) लवन् तह्णं (काष्ठेन) अकिं (शुष्केण) । मतंन्यन् (अतः) तन्पसहाय (असहायः) । तन्मित्रा (अमित्रः स्यात्) लवन्^६ (सह) व्वं पापकम्मं (पापकर्मभिः) जुग (हि) व्वं (नरः) ॥

MBh.5.34.67 (cf. 12 word दण्ड (तुल्ये दण्डा स्पृश्यते ३. ख—व्वं । (सदण्डः) । 74.23). b) Our दोषः is मिथ्यभावात्). ४. क नास्ति । replaced by दण्डः (without १. क—अपप, ख ग—अपापन्, ५. क—देनि । v.l. in 5.34.67). But in च छ—अपाप, ज—अपपन् । 12.74.23 K1 shows the २. ग—इका ।

उत्तमिणो वज्जनीयो भुज्जंनो सन्धिबेरयो ।
 एव भवत्युपधाताय ललन्नपि दशन्नपि ॥ ३३३ ॥
 संप्रियं । अकिं संप्रियं । अकिं पञ्चमाग्रे लवन्निं भुज्जं । अलन्निं अकिं
 भुज्जं । अकिं भुज्जं । अकिं भुज्जं । अकिं भुज्जं ॥

वज्जनीयो मतिमता वुज्जंनः सन्धिबेरयोः ।

इवा भवत्युपधाताय ललन्नपि दशन्नपि' ॥ ३३३ ॥

संक्षेप्य (तत्संक्षेपः) । १ तन् (न) समित्र (मैत्रीं कुर्यात्) । २ तन् (न) पतुकर (वैरं कुर्यात्) व्वं (नरः) लवन् (सह) वुज्जंनं (वुज्जनैः) । अप[न] (यतः) तन् (न) युक्ति (युक्तं यत्) व्वं (पुरुषः) विलत्तं (लिखेत) इं असु (शुना) । इनिवेः (कथं नु) यन् (यदि) सहृतन्य (दश्यते तेन) ॥

A wise man should avoid the wicked in both peace and fight. A dog, whether he licks (in love) or bites (in anger) is liable to convey infection.

१. च—भषनपि ।

२-२. क नास्ति ।

अपपान्निं ललन्निं स भुज्जंनं पञ्चमिणो ।

एव भवत्युपधाताय ललन्नपि दशन्नपि ॥ ३३३ ॥

දුක මේ දුක ॥ ගැනි පරි බලති ඉි දුක ॥ තුප කි ඉ ගෙලු දුක ॥
 දුකකි ඉි ගැනි පවුනක් පාන ॥ පුපු ॥ ගැනි දුකි ඉි ॥ පිටි ගුණ ॥
 පිටි සිඳුනක ॥ කුකු දුක දුක ॥ පිටි ගුණ පිටි ॥ පිටි ගුණ ॥
 කුකු ॥ කැනි මේ දුක ඉ දුක කොට ॥

कष्टकानां खलानां च द्विविधेव^१ प्रतिक्रिया ।

उपानन्मुखझुने वा दूरतो वा विवर्जनम् ॥ ३३४ ॥

इक (यः) तं (अथ) दुर्जनं (दुर्जनः) । तन् पहि (अभेदः) लवन्^२ वि (कण्टकेन) इक (तस्य) ।
 रूप नि बं (द्वे) तम्ब (ओषधे) इरिक^३ (नयोः) । *उपायन् रि* (उपायो) तन् (न) पमुहरन्त्य
 (कुर्यातां तौ) हल (पापं) । कमन्य (तत्कमः) । यन् (यद्) इरिकं वि (कण्टके) । पिलिः (वा) तदम्पः
 (उपानहा) । पिलिः (वा) सिङ्गहन^४ (विवर्ज्येत) य (तद्) । कुनं (परं) इक^५ (यत्) दुर्जनं (दुर्जनः) ।
 पिलिः (वा) तुमुङ्गल (नामयेत् तं) मिहय^६ (सम्य इव) । पिलिः (वा) दोहन (दूरे तिष्ठेत्) कुनं । नहन
 तं (इति) उपाय (उपायो) बं (द्वौ) इरिक (एतयोः) कानिः (उभयोः) ॥

There are two ways of dealing with wicked men and thorns. One may wield the shoe (crushing the sharp point of the thorn, and slapping the face of the wicked) or keep them at a distance

Ind.Spr. 2046/4002.

२. च—लावनम् ।

५. क ज—सिङ्गहन ।

१. क ज—द्विविधेः, ख च—

३. ख—इका ।

६. क—रिकं ।

द्विविधेः ग—द्विविधेः, ४-४. क—उपाय रि, ज—उपय-

निरि ।

७. क—मिहय, च छ—पिङ्गल

छ—द्विविधेः ।

an officer.

ඉ කා කලාප පිටුළු පාන මිග්ගිනි ॥

කිසිකලාප පිටුළු පාන කලාප ॥ දුක ॥

පාන ග සිටි පිටුළු මි දුක ॥ ගුණ දුක ॥ පාන පිටුළු ॥
 කුකු කුකු මි ॥ පාන ග දුක ॥ ගුණ දුක මි ॥ පාන පිටුළු ॥
 පාන පිටුළු ගුණ ॥ දුක පාන පිටුළු කිසි ॥

दीर्घकालोपनीतोऽपि' दशत्येव भुजङ्गमः ॥ ३३५ ॥

Do not put trust in the wicked on the basis that he is known since long. A snake though kept and trained for a long while, still bites.

३. प-√सहुत् ।

ပြစ်မကင်းစေရန်၊ သန့်ရှင်းစေရန်၊ သဘောထားရန်၊

ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အကျိုးအမြတ်ကို စောင့်ရှောက်ပေးရန် အတွက် ဤကဏ္ဍတွင်

လပင်၊ ခြာ၊ စိခါ၊ စီမံ ၊ ဗရိုက်၊ သွဉ်း၊ ကွာ၊ ဃ ၊ ဒါနိက္ခယကျ ပြ မဲ၊ မုတ္တက ၊
ဘူဝဏ္ဍပ်၊ ဒေသာ၊ အစုံ ၊ နှင်း၊ ကမ္ပုလိလစိက ၊ ဟောင်း၊ လုံး၊ အောင်ပေါ်၊ အေးအောင် ၊
ပ။ လပင်၊ လိပ်၊ အပုပ်၊ မိတ်၊ ဘိ၊ ပိတ်သွယ် ။

स्वगात्रकृतसोपानं निषण्णमिव कुञ्जरम् ॥ ३३६ ॥

A mean fellow rides the back of a saintly man bowed in courtesy, making his limbs serve as a stair. It is like a seated elephant.

१. क—तिनोन्य । २. क—अत्यं, ग ज—त्वं । ३. क नास्ति । ४. क—एरङ् ।

မာန္တာ ဟံ ကာမ ပိဋိ ခဗ္ဗိတိ ကလျာ ဟံ ၁

ဗျာဟရဗျာ ဂ္ဂာ ကာမ ဂ္ဂာ က ခဗ္ဗိတိ ၁ ၂ ဂ္ဂာ ၁

ဗျာဟရ ဂ္ဂာမ မိ ခဗ္ဗိ ၁ ဗျာဟရ ဂ္ဂာ မိ ခဗ္ဗိ ၁ ခဗ္ဗိ ဟံ ၁
ဗျာဟရ ဂ္ဂာမ မိ ခဗ္ဗိ ၁ ဗျာဟရ ဂ္ဂာမ မိ ခဗ္ဗိ ၁ ခဗ္ဗိ ဟံ ၁
ဗျာဟရ ဂ္ဂာမ မိ ခဗ္ဗိ ၁ ဗျာဟရ ဂ္ဂာမ မိ ခဗ္ဗိ ၁ ခဗ္ဗိ ဟံ ၁
ဗျာဟရ ဂ္ဂာမ မိ ခဗ္ဗိ ၁ ဗျာဟရ ဂ္ဂာမ မိ ခဗ္ဗိ ၁ ခဗ္ဗိ ဟံ ၁

सन्तो मा गात विश्रम्भं नमतीति खले जने ।

तुलावनमः को नाम यो न कूपाम्बु^३तस्करः ॥ ३३७ ॥

मतन्य (अतः) देय (वृत्त) सं साधु (साधोः) । ह्यव (न) जुग (हि) सिर (सः) पञ्चय
(प्रत्ययं कुर्यात्) रि दुर्जन (दुर्जने) । भक्ति (भक्तिं करोति) मर य (सः) । प्रह्व (प्रह्वो भवति)
मनम्बः (नमस्करोति) कुम्ब (इति) कुन (हि) लिङ्गिनर (विचारस्तस्य साधोः) । ह्यव (न) त मञ्जुन
(एवं) । ^३अपन् (यतः) ^४तहन् (अविश्वास्यः) इक (सः) काय्यकारण (कार्यकारणं) जाति निक
(तज्जातिः) । निव (कि) करिक (नु) अनोन् (पश्यामि) सि (तं) ^५ङ्गो[न्] तुमुङ्कुल् (नमन्तं) ।
य[न्] (यदि) तन् (न) पककाय्य (करोति कार्यं) कालप (उद्धरणस्य) नि खं (जलस्य) ^६रि
सुमुर् (कूपे) ॥^३

Good men, do not put faith in a vile person's bending low. Is there a bending of the pole which does not steal the well's water.

१. क च—विश्रम्भ, ख—विश्र- कूपम् ।

म्भन्, ग—विश्रम्भान्, ३-३. छ त्रुटितम् ।

छ—विश्रम्भ, ज—विश्र- ४-४. क नास्ति ।

म्भन् । ५. ज—अनोत् ।

ङ्गो (Jav. ṅggon used before a verbal form, n dropped before t.

७. क नास्ति ।

२. क—कूपम्, च छ— ६-६. ख ग ज—ङ्गोत्तुमुङ्कुल् ।

ဗျာဟရဗျာဟရ ဗျာဟရ ဗျာဟရ ၁

ဗျာဟရဗျာဟရ ဗျာဟရ ဗျာဟရ ဗျာဟရ ၁ ၂ ဂ္ဂာ ၁

හා හු හා හෙත්තා චායා කිත්තු 1 හානි කිකසභායානි ඉතා කික කුසුක
 සිකිමිදු 1 හෙහනි හෙත්තා හෙත්තා කි හානි සිකහුනි ඉතානි දුරානි පච්ඡනි 1

¹අපකාරසමප්‍රාප්‍ය තුච්ඡේත් සාධුරසාධුත: 11

නේභොසාභො භුජ්ජනේ වෙඨිතො ටො න ධර්මයෙ 11 335 11

හුච්ඡ (න) ²ත අගිරි² ([අ]ප්‍රසන්න) මන: (මන:) නිද්දු³ (අස්මාකං) 1 තත් (න) කිනසම්ප්‍රයත්⁴
 (අවමතා:) වෙ නිකං ඩුජ්ජන (ඩුජ්ජනේ:) සිනද්දග්ග⁵ (සංසුඨි:) 1 ⁶අපත්⁶ (යත:) අග්ගි (මහාත්)
 අම්බ්ඤ් (තොභ:) නි⁷ තත් සිනද්දත් (අද්දත්සය) වෙතින් උලා (භුජ්ජනේ) න (යදා) පමිලුත්⁸
 (වෙඨිතා) 11

A good man should rejoice that he has not been wronged by the wicked.
 It is no mishap that though the snake coiled itself round one, it did not bite.

1-1. ජ තුඨිතම 1

4. √සම්ප්‍රාප් to despise.

7. ජ-නි 1

2-2. ක ග ජ-නගිරි 1

5. ග-සිනද්දග්ගත් 1

8. √විලුත් to curl.

3. ග-ඤ් 1

6. ක-අපත් 1

කුසුක කාසානානි පච්ඡානි පච්ඡානානි 1

සකාසානානි පච්ඡානි පච්ඡානානි 11 336 11

පච්ඡානි කාසානානි පච්ඡානි පු කික දුරානි 1 හානි කුසුක ඉතානි 1
 ඉතා පච්ඡානි පු කික දුරානි 1 කාසානි කි කාසානානි කි පු කි හානි පච්ඡානි 1
 හානි කි දුරානි පච්ඡානි කාසානි 11

ඩුජ්ජනේනොච්ඡිමානානි වර්ජාසි මඬුරාභ්‍යාපි 1

අකාලකුසුමානීව ව්‍රාසං සජ්ජනන්ති මෙ 11 337 11

යඤ්චිත් (යඤ්චි) කණ්ණිමනොහරි¹ (කණ්ණිමනොහරි) අමනිස්² (මඬුරි) ණු (උඤ්චාරණි) නිකං
 උඤ්ච (වච්චානි) 1 යත් (යදි) ඩුජ්ජන (ඩුජ්ජනේ) මඬුරකේත්³ (උච්චි) 1 ⁴ව්‍රාස අඤ්චස්⁴ (ව්‍රාසානි, ව්‍රාසානි)
 උඤ්ච (ඤ්ච) කමි (වර්ජා) වෙත්ති (තේන) 1 කඤ්ච (යඤ්ච) නි කොනද්දත් (මාඬුරි) ඤ්ච (කුසුමානා)
 ණු (උච්චිතානා) වි⁵ තත් (න) මාසන්ඤ් (ස්වමාසේ) 1 පාච්ච (ශරීරමූල:) නි⁶ උප්පාති (උප්පාතානා)

अमृहर भय (कुर्वतां भयं) ॥

Even sweet words spoken by an evil person generate fear in my heart.
They are like unseasonal flowers that portend calamity.

Ind. Spr.2860/1188.

भयं संजनयन्ति हि ॥

३. क—मुजरकन्य ।

दुर्जनैरुच्यमानानि

१. च छ—मनोहर । (सदण्डः) ।

४-४. ज—त्रसकृत् ।

सस्मितानि प्रियाण्यपि ।

२. क च छ—मनिस्, ज—

५. क ख ग ज—रि ।

अकालकुसुमानीव

मनिस् । (सदण्डः) ।

६. ग—नि ।

अमृहर भयं संजनयन्ति हि ।

अमृहर भयं संजनयन्ति हि ।

अमृहर भयं संजनयन्ति हि ।
अमृहर भयं संजनयन्ति हि ।
अमृहर भयं संजनयन्ति हि ।
अमृहर भयं संजनयन्ति हि ।
अमृहर भयं संजनयन्ति हि ।

‘मधुरेऽसत्यमन्वेष्यं तच्च नास्त्यमृतं च तत् ।

‘धर्मोऽन्वेष्यश्च परेषु स च नास्ति विषं च तत् ॥’ ३४० ॥

अपन् यन् (अथ) पेतैन्^३ (अन्वेष्यः) परमार्थं (अर्थः) निक^४ करोलन्^५ (पापः) ।^६ रि परमार्थं (शब्देषु) मधुर (मधुरेषु) ।^७ तन् (न) हन (विद्यते) जुग^८ (हि) । जिः (केवलं) परमार्थं (सत्यं) अमृत (अमृतं) जुग (हि) कम् (प्राप्तं) । मज्जन्^९ (तथा) परमार्थं (अर्थः) धम्मं (धर्म्यः) । यन् पेतैन्^३ (अन्वेष्यः) रि परमार्थं पारुष्य (परुषशब्देषु) । नोर (न विद्यते) जुग (हि) य^१ (सः) परमार्थं (सत्यं) विष (विषं) जुग (हि) कम् (प्राप्तं) ॥

Look for untruth in sweet words. If you do not discover it, sweet words are nectar. Look for dharma in harsh words. If you do not discover it, harsh words are poison.

१-१. ग वृटितम् ।

४. क—निक ।

७. ख नास्ति ।

२-२. ख च छ ज वृटितम् ।

५. ख—जोल् ।

८. क—जुग य ।

३. क—पेतन् ।

६. छ नास्ति ।

९. ज—मज्जन् ।

မိုးညိုရိ ကဏ္ဍလာပျာရိ၊ နိဗ္ဗာ ဖိန္န ၁၀၊ ၁၃ ။ ကွေးက ၁၁

यश्च^१ निम्बं परशुना भञ्जनं^२ मधुसर्पिषा ।

अपन् (अथ) इक् (यः) मिम्ब (निम्बः) । यन् (यदा) तुग्लुन् (शाखा वृश्चिताः) चड्डुन्^४ (उच्छ्लान्ताः) । यद्यन् (यदि) जुव्ह^५ (रोहति) । नियत् (नियतं) अपहित् (तिक्तः) जुग (एव) सॅबॉनिक (प्ररोहास्तस्य) । यद्यपिन् (यद्यपि) लेपनन्^६ (लिप्यते) रि मधु (मधुना) प्हन^७ (दुग्धेन) मिञ्जक्^८ (सपिषा) । इबॉं (समा) पहिस्निक (कटुता) सॅबॉन्य^९ (तत्प्ररोहाणां) । क्नान् (सेव्यते) गन्धमाल्य (गन्धमाल्याभ्यां) कुनं (अपि) । अङ्गराग (अङ्गरागेण) ज्नु (उद्धर्तनेन) लेपन (लेपेन) ।^{१०} सल्वरनि (सर्वविधैः) बडिबडि^{११} (परिमलैः) म्बं (च) कॅम्बं^{१२} (पुष्पैः) इनडित् (संग्रथितः) । ययान्यन्^{१३} (तथापि) अपहित (तिक्ताः) सॅबॉन्य^{१४} (तत्प्ररोहाः) । मङ्गून (तथा) तं दुज्जंन (दुर्जनाः) । सन् (न) क्न (परिवर्तन्ते) हिनलहल (अपकृताः) । तन् (न) क्न (परिवर्तन्ते) हिनयहय (सुकृताः) ॥

Cut the neem tree with an axe. Anoint it with honey and butter. Worship it with scents and garlands. No matter what one does the neem will remain bitter.

७. क—^०नान् ।

८. क नास्ति, ख—हा, छ— ११. क ग ज नास्ति ।
 प्तन् । १२. ख—बवडि ।
 ९. क—मिलक् । १३. क ख—कम्बं ।
 १०. क—सिवाँन्य । १४. ख—ययान्य ।

१५. क—सिवान्य, ग—सैवाँ-
 न्यः ।

एवमापन्नमि नम्रि ललाहि क्कण्ण एवमि ।

मन्त्रमिस्सुमि एत न्नुत्तममिपक्कण्ण ॥ १५ ॥

एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि ।
 एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि ।
 एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि ।
 एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि । एवमि म् प्पु एत न्नुत्तममि ॥

मदोपशमनं शास्त्रं खलानां कुर्वते मयम् ।

अक्षुःसंस्कारकं तेज उलूका'नामिवान्धता ॥ ३४२ ॥

दोन् (प्रयोजनं) सं ह्यं अजि (शास्त्रस्य) इरनिर (नाम) । मङ्गुल्लङ्कन (नाशनं) मव (मदस्य) ।
 कुनं (परं) रि बुज्जंन (दुर्जनेषु) । मवद्यकंन् (करोति) मव (मदं) सिर (तद्) । मङ्गुल्ल (अधिकं)
 प्तं (तमः) हितन्य (तन्मनसः) । वुत (अन्धः) तन् (न) वुः (जानाति) रि (सि (वचनं) नि रात्
 (लोकस्य) । कछङ्ग (यथा) नि तेज (तेजः) सं ह्यं आवित्यन् (आदित्यस्य) पङ्गुल्लङ्कंन् (नाशयति)
 प्तं (तमः) । बुम्भिलङ्कंन् (दशयति) पनोन् (चक्षुः) इ रात् (लोकस्य) । कुनं (परं) रि उलूक
 (उलूकस्य) । अमृहर (करोति) प्तं (तमः) । मङ्गुल्ल (अधिकं) अहलप् (व्याकुलितो भवति) ।
 वुत (अन्धीक्रियते) य (सः) वे निक (तेन) ॥

Learning which subdues arrogance in others, serves to create arrogance in low persons. Light, which puts the eye in action, makes the owl blind.

१. क ख ग read उल्लूक with
 two l's. Compare Hindi
 and other languages
 उल्लू, etc.

२. क—मंदद्याकन् ।

३. क छ—प्तं ।

४. क—त ।

५-५. क—कलिङ्गनि, ख ग च

छ ज—लिङ्गनि ।

६ क—प्तं ।

७. ख नास्ति ।

८. क—ममृहार ।

୫. ଷ୍ଟ ଜ—ନି ।

୬. କ—ରି ।

କପ୍ପାଣ ଧାତୁ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ ଉପାଂଶୁ ।

ପ୍ରାୟ ହୃଦୟାତୁରା ଶିଂସାପାୟପାୟା ॥ ୧୩ ॥

ଓପାକି ଧାତୁ କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ । ଓପାକି କାପାଳେ ଧାତୁ କାପାଳେ ।
ଓପାକି କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ । ଓପାକି କାପାଳେ ଧାତୁ କାପାଳେ ।
ଓପାକି କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ । ଓପାକି କାପାଳେ ଧାତୁ କାପାଳେ ।

नम्यते याति सन्धानं द्रवीभवति तप्यते ।

मृदु बुज्जनचित्तेन किल्लोहमुपमोयते ॥ ३४४ ॥

अपन् हन (विद्यते) कलहं^१ (विशेषः) नि^२ विसि (लोहस्य) सङ्कु^३ बुद्धि नि बुज्जनं (दुर्जनबुद्धेः) ।
अपन् (यतः) कलं (शक्यते) य इल्लुक् (नामयितुं) । तिनुङ्गलकन्^४ (परिणामयितुं) । कलं (शक्यते)
पिनतम्बकन्^५ (सन्धातुं) । मङ्गल (?) त य (अयं) द्रव (द्रवति) यन् पिननसन् (यदा तप्तः) ।
तातन् (नेव) मङ्गल (तथा) बुद्धि (बुद्धिः) नि बुज्जनं (दुर्जनस्य) । केवलाकस (केवलं कठोरा भवति)
मरिकस् (तिष्ठति कठोरा) ।^५ मङ्गल (एवं) जातिग्य (जातिरस्य) ॥

How and why should one compare soft iron with the wily heart. Iron is bent and welded, it melts and can be heated. But the wily heart always stays hard and obdurate.

१. ग—कलहं ।

२-२. क—विसि । सकं ।

३. ग—तनुङ्गलकन्, क ख ज—

तनुङ्गलकन् ।

४. क—पिनतकन् ।

५-५. क नास्ति ।

ଓପାକି ଧାତୁ କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ ।

ଓପାକି ଧାତୁ କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ ॥ ୧୩ ॥

ଓପାକି ଧାତୁ କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ । ଓପାକି ଧାତୁ କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ ।
ଓପାକି ଧାତୁ କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ । ଓପାକି ଧାତୁ କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ ।
ଓପାକି ଧାତୁ କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ । ଓପାକି ଧାତୁ କାପାଳେ କି ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କୃତି ହୁଏତାତୁ ।

यत् तुषाग्निरिवान्निचिद्दहन्नपि^१ न लक्ष्यते ॥ ३४५ ॥

The wily are highly skilful in concealing their misdeeds. They are like the flameless fire of rice-husks that smoulders but is not visible.

५. क—पंगसँडि ।

°वनच्चिद° ।

४. $\sqrt{\text{तैंडर}}$ signal.

ကယ်လပ်ပြာပုဒ်၊ နာမည်နာမည်မှန်၊ စန္ဒာဒိ ॥ ၇၆ ॥

अहो वत महत् कष्टं विपरीतमिव जगत् ।

येनापत्रपते' साधुरसाधुस्तेन नन्दति ॥ ३४६ ॥

Oh, how very wrong that the world be perverse. That, at which a saintly person is ashamed, gives joy to the wicked.

MBh.3.2.60 (no variants recorded). d) तुष्यति २-२. क—दे नि कि, ग—देनि ४. ख ग ज नास्ति ।
for नन्दति. बुद्धि नि । ५-५. ख ग च छ ज—इरं ।
१. क ख च छ—पत्रेपते, ३-३. क—साधु हर इरं रि सं । अपन् साधु ।

कल्पः सत्वपञ्चाशत्तः पञ्चाशत्तः पञ्चाशत्तः ।
आत्मानो विल्वमात्राणि पश्यन्नपि न पश्यति ॥ ३४७ ॥
कल्पः पुनः सितं द्रुमं । यद्यपि सचितं किं सचितं गन्तव्यं सः साधु ।
साधुना विदुः पश्यति । साधुना विदुः पश्यति । यद्यपि सचितं किं सचितं गन्तव्यं सः साधु ।
साधुना विदुः पश्यति । साधुना विदुः पश्यति । यद्यपि सचितं किं सचितं गन्तव्यं सः साधु ॥

खलः सत्त्वपञ्चाशत्तः पश्यति ।

आत्मनो विल्वमात्राणि पश्यन्नपि न पश्यति ॥ ३४७ ॥

सखम् पुरिः (स्वभावः) निकं दुर्जनं (दुर्जनस्य) । यद्यन् (यद्यपि) सखिजि (एकं बीजं) नि सखि (सर्वपश्य) दोष (दोषं करोति) सं साधु (साधुः) । कतोन् (दृश्यते) जुग (हि) वेन्य (तेन, दुर्जनेन) । कुनं (परं) यन् (यः) दोषन्यावकन्य (दोषः स्वात्मनः) । यद्यन् (यद्यपि) सखः नि विल्व^२ (विल्वफलं) तोवि (अपि) कतोन् (दृष्टं) त वेन्य (तेन) । तन् (न) तिनोन्^३ (दृश्यते) जुग (हि) य (सः) ॥

The wicked man sees others' faults even though they be as small as grains of mustard, but his own even seeing he sees not, though they be as big as a wood-apple.

MBh.1.69.1. a) राजन् Note विल्व and not विल्व. ३. क—तिनोन्य, ख—ततोन् ।
for खलः. b) पश्यसि. d) १. ग—यद्यनिकं ।
पश्यसि. २. च—विल्वः ।

आत्मनो विल्वमात्राणि पश्यन्नपि न पश्यति ॥ ३४७ ॥
आत्मनो विल्वमात्राणि पश्यन्नपि न पश्यति ॥ ३४७ ॥

පහතින් සඳහන් කිරීමට හැකි වන්නේ, ඉන්ද්‍රියයන් මගින් ලබන සුවසේන
 පහසුකම් මෙන්ම මනසේ සිටින පණිවිඩයන්, භාවනා මගින් ලබන සුවසේන, පිටතින්
 ලබන සුවසේන, මෙන්ම පරිත්‍යක්ෂයෙන් ලබන සුවසේන මෙන්ම මනසේ සිටින
 පණිවිඩයන් මෙන්ම පරිත්‍යක්ෂයෙන් ලබන සුවසේන මෙන්ම මනසේ සිටින
 පණිවිඩයන් මෙන්ම පරිත්‍යක්ෂයෙන් ලබන සුවසේන මෙන්ම මනසේ සිටින

अभिवाद्य यथा वृद्धान् सन्तो गच्छन्ति निर्वृतिम् ।
 तथा सज्जनमाक्रुध्य मूर्खो भवति निर्वृतः' ॥ ३४८ ॥

लवन् (च) स्वभाव (स्वभावः) नि दुर्जनं (दुर्जनस्य) । इक (ये) सं साधु (साधवः) । अत्यन्त
 (अत्यन्तं) जुग (हि) सुख (सुखं) निरान्^२ (तेषां) ^३पनम्बह (अभिवादने) अत्वं^३ (पूजने) आदर
 (आदरणे) रि सं वृद्ध पण्डित (वृद्धपण्डितानां) । तातन् (नैव) मङ्कनं^४ (तथा) दुर्जनं (दुर्जनः) ।
 विपरीत (विपरीतः) क्रमन्य (तत्क्रमः) । अत्यन्त (अत्यन्तं) ^५परितुष्टन्य (तत्परितोषः) अन्^५ तलस्
 (कृत्वा) मनिरस्कारावमान (तिरस्कारं, अवमानं) अङ्गहास (अपहासं) रि सं महापुरुष (महा-
 पुरुषाणां) ॥

Just as paying respect to the aged gives joy to the good, so abusing and re-
 viling the good satisfies the wicked.

-
- MBh.1.69.12.   b) S   १. क ग च छ ज—निर्वृतिः,   ४. क—मङ्कन ।
 साधुर्गच्छति निर्वृतिम्.   ख—निर्वृतिः ।   ५-५. क ग ज—परितुष्टन्यन् ।
 c) All our lontars read   २. क ज—निरन् ।
 'द्य for 'इय.   ३-३. क—पनम्बहत्यं ।

මහාමාත්‍ය සමාජයේ සිටින පණිවිඩයන් මෙන්ම මනසේ සිටින
 පණිවිඩයන් මෙන්ම පරිත්‍යක්ෂයෙන් ලබන සුවසේන මෙන්ම මනසේ සිටින

ඉන්ද්‍රියයන් මගින් ලබන සුවසේන, භාවනා මගින් ලබන සුවසේන, පිටතින්
 ලබන සුවසේන, මෙන්ම පරිත්‍යක්ෂයෙන් ලබන සුවසේන මෙන්ම මනසේ සිටින
 පණිවිඩයන් මෙන්ම පරිත්‍යක්ෂයෙන් ලබන සුවසේන මෙන්ම මනසේ සිටින

अप्रवाता समुद्रोऽसौ दरिद्रश्च^१ महामनाः ।

अश्रुतश्च समुन्नद्धस्तमाहुर्मूर्खचेतसम् ॥ ३४६ ॥

कुनं इकं (यः) व्खं (नरः) सुगिः (समृद्धः) परिपूर्णं (परिपूर्णः) । न्वातन् (नैव) पगबे (करोति) दानपुण्य (दानपुण्यं) । व्खं (नरः) दरिद्राहङ्काराकस् (दरिद्रः, अहंकारवद्) ^२हतिन्य (हृदयं तस्य) कुनं ।^३ उद्धत (उद्धतः) गव्खं (सगर्वः) । अन् व्खं^३ (नरः) तन् (न) न्नुः (जानाति) मङ्गजि (अध्येतुं) कुनं । इक त (एते) कत्तु (त्रयः) । प्रसिद्ध (सिद्धिः) नि मूढ (मूढत्वस्य) इक (तेषां) ।^४ लि (इत्याहुः) सं पण्डित (पण्डिताः) ॥

Foolish is he, who though prosperous does not help others, who though poor is generous, and who though ignorant is proud and swollen.

Cf. MBh.5.33.30 (no variants recorded). अथाश्चाकर्मणा प्रेप्सु- २-२. क—हतिन्य । कुनं ।
मूढ इत्युच्यते बुधैः ॥ ३. क नास्ति ।
अश्रुतश्च समुन्नद्धो १. क—दरिद्रश्च. ख ग च छ ४. ख ग च छ ज नास्ति ।
दरिद्रश्च महामनाः । ज—दरिद्रस्य ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॥ ॥ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॥ ॥ ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॥ ॥ ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॥ ॥ ॥

परं क्षिपति दोषेण वलमानः स्वयं तथा ।

यश्च कुप्यत्यनोशः सन् स तु मूढतरो नरः ॥ ३४० ॥

हन त (विद्यन्तेऽथ) व्खं (नराः) निन्दागलक् (निन्दकाः क्रुद्धाः) रि मोलः सलः (कुवृत्तेषु) । न्वान् (परं) इनुलहकन्य (क्रियते नैः) जुग (अपि) इकं उलः (वृत्तं) तन्युक्ति (अयुक्तं) लिन्य (तद्विचारे) । मुवः हन त (विद्यन्तेऽथ) व्खं (नराः) क्रोध (क्रुद्धाः) रि^२ (यदा) पिसनिङ्गन् (नैव) कवश वेन्य (वशिनः) । दूरन्^३ (दूरं यत्) व्खं (शक्ताः) तुम्कावन (आगमयितुं, वशीकर्तुं) ग्लन्य (स्वक्रोधं) । इकं व्खं (इत्येते) मङ्गन (पुरुषा) क्रमन्य (एवंक्रमाः) । इकस् (शिखरं) नि मूढ (मूढतायाः) इक (ते) ॥

එකුත්තු මනුසානුකමසමුපිති පිලිගනි ॥ ෭෧෭ ॥

කමත්තුක පු මි සායු 1 පාක කිත්භුග කිග 1 පුතිකි ගාලායු 1 සපත්තුක
ගෙ කති පුපිසිටි ගෙපත්තු පහාපුගු 1 කැටුපිති පුපි පු 1 ගි 1 කාසපති
කති මිකත්තු ගාලායු ॥

असन्तोऽभ्याथिताः सद्भिः किञ्चित् काय्यं कदाचन ।

मन्यन्ते सन्तमात्मानम'सन्तमिति विभुतम् ॥ ३५२ ॥

²කභඡන ප්‍ච (කභඡන) සං සාභු (සාභු:) 1 හන (ඡෙත්) කිනාය්‍යං නිර (කාරයති) 1 චිරිකං
තන්සාභු (අසාභුනා) 1 සමඡුන (තදා) ත යන් (ස:) භුමිඡප් (මන්‍යතෙ) අභක්‍ය (ස්වාත්මානං) මහාපුරුෂ
(මහාපුරුෂං) 1 යඤ්චි (යඤ්චි) ත්‍යස් (හි) භු: (ජානාති) ය (ස:) රි කොඡපන් (ලොකමත්) යන්
(යත් ස:) සිනඡු: (මන්‍යතෙ) තන්සාභු (අසාභු:) ॥²

If the noble man asks a favour from the mean one, the latter begins to consider himself a superior person although everybody knows him to be otherwise.

MBh.5.34.43. d) Our G3, others mostly අපි.

°මජ්ඣම°, ජ—°මත්ඡම° 1

इति is supported by B, D2

1. ख छ—°माजम°, ग च—

2-2. ख त्रुटितम् ।

පුත්තපි අපානි පිසි පුත්ත පාසා පුත්තපාසා 1

පුත්තපි පාසාපාසා පිසා කපිච්ඡාපාසි ॥ ෭෧෮ ॥

කුඤ්ඤ මි පඤ්ඤ පාසික 1 කැටුපිති කපු කපු පාසාපාසා කුඤ්ඤාති 1 ක
කි 1 කුඤ්ඤ කුඤ්ඤ 2 පාසාපාසා පුත්ත කුඤ්ඤාති කි 1 කපි පාස කි පාසා
ගෙපති පිපාති චිකිත්‍ර පපති ජපු 1 ගති කුඤ්ඤ පිපාති පුත්ත කපාති 1 කුඤ්ඤ ॥

'प्राज्ञोऽपि जल्पतां पुंसां श्रुत्वा वाचः शुभाशुभाः ।

गुणवद्² वाक्यमादत्ते हंसः क्षीरमिवाम्भसि ॥ ३५३ ॥'

කුඤ්ඤ සං පඤ්ඤ (පඤ්ඤතා:) චිරනිර (නාම) 1 යඤ්චි (යඤ්චි) කප්‍ය කඤ්ඤ³ (ශ්‍රූයෙත්) හළහපුත්
(ශුභාශුභං) හුඤ්චපන්⁴ වෙ නිර (අනොක්තං) 1 ක්‍යාන් (තත්) ච්ඡං (යෙ) උඤ්ඤ (ශබ්දා:) අහපු (ශුභා:)

जुग (खलु) इनलप् निर (आदीयन्ते तैः) । कदि (यथा) क्रम (क्रमः) नि हङ् (हंसस्य) अमङ्^५
(पिबति) पेंहन् (क्षीरं) मिनिश्च (मिश्रितं) लवन् (सह) व्वे (अम्भसा) । अन् इकं पेंहन् (क्षीरं)
जुग (एव) कपङ् (पीयते) देन्य (तेन) ॥

The wise listen to the good and evil words of the prattling mass, and take up only what is good, like the swan which separates and takes milk out of water.

MBh.1.69.9. a) प्राज्ञस्तु. १-१. ख त्रुटितम् ।

४. क ख ग—इडूचपन्, च—

d) K4 S support our २. क ग च छ ज—°वत् ।

इतुचप्, ज—इडूचपन् ।

अम्भसि, other mss. अम्भसः.

३. क—कऋडॉ, ख—ऋड्वा ।

५. √पङ् ।

गुणगुणानाम् ललाय गुणान् कानिपुणान् ।

ललायगुणानाम् ललाय ललाय ललाय ॥ १७३ ॥

यस्यै लं ललाय ललाय । यद्यपि ललाय ललाय ललाय ललाय । ललाय
ललाय ललाय ललाय । ललाय ललाय ललाय ललाय । ललाय ललाय ललाय ललाय ।
ललाय ललाय ललाय ललाय । ललाय ललाय ललाय ललाय । ललाय ललाय ललाय ललाय ।

चोद्यमानोऽपि पापाय शुभात्मा नाभिपद्यते ।

वार्यमाणोऽपि पापात्मा पापेभ्यः पापमिच्छति ॥ ३५४ ॥

अपन् (अथ) सं साधु (साधुः) इरनिर (नाम) । यद्यपिन् (यद्यपि) कोनं (आदिष्टः) सिर
(सः) रि उलः सलः (पापकर्मणे) ।^१ तन् (न) पङ्कडप् (अभिपद्यते) जुग (हि) सिर (सः) ।^२ तन्
(न) ऋङ्ऋङ्गान् (शृणोति) । कुनं (परं) इकं (यः) व्वं^३ (नरः) कुष्ट (दुष्टः) । यद्यपिन् (यद्यपि)
उहुतन तोषि (वार्येत) रि उलः सलः (पापकर्मणः) । इनुलहकन्य (क्रियते तेन) जुग (हि) य^३ (तत्) ॥

A noble soul, though instigated to sin, does not give in. The evil soul, though prevented, goes in for it.

MBh.5.137.8:

चोद्यमानोऽपि पापेन

२. क ख ग च ज नास्ति ।

वार्यमाणोऽपि पापेभ्यः

शुभात्मा शुभमिच्छति ॥

३. ग नास्ति ।

पापात्मा पापमिच्छति ।

१. क नास्ति ।

කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥

කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥

ධනුකාභ්‍යං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥
 කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥
 කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥
 කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥
 කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥
 කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥
 කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥
 කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥
 කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥
 කපාලං ධනුකාභ්‍යං චූර්ණං ඉක්කුණං ටා ධනා ටඤ්ඤා ॥ ෩෫ ॥

कपाले यद्वदपः स्युः श्वदती वा यथा पयः ।

आश्रयस्थानदोषेण वृत्तहीने तथा^१ धृतम् ॥ ३५६ ॥

සංඝෙප (සංඝෙප:) සං හුං අඤ්ඤා (ශාස්ත්‍රය) । යර්² (යදි) උද්ඝ් (විච්ඡේ) රි දුර්ශාල (දු:ශාලි) ।
 ව්‍යර්ථ (ව්‍යර්ථ) සිර (තද) මාරි (න භවති) පවිත්‍ර (පවිත්‍ර) । ³කච්ඡ (උපමාන) නි ව්‍යං (ජලස්‍ය)
 මුද්ග (ස්ථිතස්‍ය) රි කපාල (කපාල) । ³ කච්ඡ (උපමාන) නි ව්‍යං (ජලස්‍ය) මුද්ග රි⁴ (ස්ථිතස්‍ය)
 ශ්වදති (ශ්වදතී) කුන් (ච) । දති (දතී:) උරන්‍ය (නාම) । කුලිත් (චර්ම) නි විචි (අජස්‍ය)
 සිනසත්⁵ (අපමානිතස්‍ය) । ගිනවේ (කූත) වසවේ (වසවේ) । පිනක- (කූත:) පඤ්චන (දතී:) ।
 යන්⁶ (යදි) කුලිත් (චර්ම) නි ශුගාල (ශුන:) කුන් (ච) । ගිනවේ (කූත:) ⁶පඤ්චන (දතී:) කුන්⁷ (ච) ।
 යතික (අභ්‍ය ස:) ශ්වදති (ශ්වදතී:) උරන්‍ය (නාම) । ද්‍රව්⁸ (යද) ව්‍යං (ජල) මකභාජන⁹ (කරොති
 භාජන) මකුන් (ද්විතීය) । කපාල (කථ) තිකාන් (තද) ශුච්‍ය (ශුචි) । කච්ඡා¹⁰ (අපොහ්‍රතේ)
 දොනි ස්‍ථානදොෂ (ස්ථානදොෂ) । මකුන් ත (තථා) සං හුං අඤ්ඤා (ශාස්ත්‍ර) । ¹¹යර් (යද) උද්ග (ස්ථිත)
 ද්‍රව්¹² (නරේ) දුර්ශාල (දු:ශාලි) । ව්‍යර්ථ¹³ (ව්‍යර්ථ) සිර (තද) । ¹⁴අපන් (යත:) තන් (න)
 පගවේ¹⁵ (කරොති) කපාභ්‍යන්¹⁶ (පාභ්‍යන්) ॥

As water in a skull pot, or milk in a dog's leather-bottle, so learning turns foul in a man devoid of character. The fault is of the container.

as above)

१. ख ग च छ ज—कथा । ६. क—प्व इकं, ख ग—प्व ११. ख नास्ति ।
 २. ख—यन् । ७-७. क—दृति । १२. क—व्यर्थात् रक्व ।
 ३ ३. ख त्रुटितम् । ८. क नास्ति । पगवै ।
 ४. क ख च छ ज—रि । ९. ग—मकभोजन । १४. ग—कपापनान्, ज—
 ५. √ससत् to skin. क दण्डो १०. √हव to sweep away कपवनन् ।

नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् ।

शुनः पुच्छमिवानर्थं ज्ञानमन्यायवर्त्तिनः ॥ ३५७ ॥

यद्यपि नो भवेत् सद्यः । नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् ।
 अपि नो भवेत् सद्यः । नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् ।
 नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् । नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् ।
 नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् । नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् ।
 नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् । नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् ।
 नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् । नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् ।

नाच्छादयति कोपीनं न वंशमशकापहम् ।

शुनः पुच्छमिवानर्थं ज्ञानमन्यायवर्त्तिनः ॥ ३५७ ॥

यद्यपि (यद्यपि) सं ह्यं सम्यग्ज्ञान (सम्यग्ज्ञानं) । क्वहन्^२ (जायते) इकं वं (नरेण)
 बुधशाल^३ (दुःशीलेन) । व्यर्थं (व्यर्थं) त रक्व (हि) सिर (तद्) । अप[न्] (यतः) तन्^४ (न) वं
 (शक्नोति) सिर (सः) मन्काकंन् (आगमयितुं) इष्टसाध्य (इष्टसाध्यं) । य[न्] (यदि) तन्^५ (न)
 रिनक्ष (रक्षयति) रि शिष्टाचार (शिष्टाचारं) । कच्छङ्ग (उपमानं) नि इक्^६ (पुच्छस्य) नि शुगाल
 (शुनः) । तन् पनपुति^७ (नाच्छादयति) । तन् (न) कुपिन (कोपीनं) । तन् पमुहन् (नापहन्ति) वंश-
 मशक^८ (वंशमशकं) । अलू (?) ललूर् (?) आदि (आदि) । मज्जुन (तथा) तिक^९ (तद्) सं ह्यं
 सम्यग्ज्ञान (सम्यग्ज्ञानं) । अन् (यदा) उज्ज (तिष्ठति) इरिकं^{१०} वं (नरे) बुधशाल (दुःशीले) ॥

The knowledge of a tyrant is of no avail. It is like the tail of a dog, which neither covers the privities nor kills gnats and fleas.

व्यर्थं for अनर्थं.

d) पाण्डित्यं धर्मवर्जितम्.

१. ख ग च छ ज—दशमश-
कापहम् ।

२. ज—कवुःहव ।

३. क—दुश्शील, ज—दुशिल ।

४. क—तन् य ।

५. क—कू, ग ज—इकु ।

६. √सपुत् to cover.

७. ख ग च छ ज—दङ्कमशक ।

८. क—त ।

९. ग—इकारिकं ।

संयुक्तानामनानां गुणानां संयुक्तमप्युक्तं ।

संयुक्तं गुणानामप्युक्तं संयुक्तं पदमपि ॥ ११७७ ॥

उपनि ऋषे गुणानां । संयुक्तं विज्ञानसामानाधिकरण्यात् । सामानाधिकरण्यात् । गुणानां-
संयुक्तं गुणानां । विज्ञानं पदमप्युक्तं पदमपि गुणानां संयुक्तं पदमपि । संयुक्तं पदमपि ।
गुणानां विज्ञानं पदमपि । गुणानां पदमपि । पदमपि । विज्ञानं पदमपि ।
पदमपि विज्ञानं पदमपि ॥

कर्मदायादको लोकः कर्मसम्बन्धिलक्षणः ।

कर्माणि बोधयन्तीह सर्व्वे कर्मवशा वयम् ॥ ३५८ ॥

अपन् (अथ) इकं (यः) लोक (लोकः) । कर्म (कर्म) पिनककलिलरन्य (तदायः) ।
कलिङ्गन्य (अस्यायः) । शुभाशुभकर्मफल (शुभाशुभकर्मफलं) जुग (हि) तिन्मुन्य (प्राप्यते) । नियत
(नियतं) मसम्बन्ध^१ (सम्बन्धवान्) लवन् (सह) शुभाशुभकर्म (शुभाशुभकर्मणा) त (अथ)
एव (हि) य (स लोकः) । संक्षेपन्य (तत्संक्षेपः) । इनतग् (ईश्यते) नि^२ पूर्व्वकर्मन्य (स्वपूर्व्वकर्मणा) ।^३
इकं लोक (लोकः) ऊरन्य (नाम) । परमार्थन्य (एतस्यार्थः) । किनवशाकन् (वशीक्रियामहे) इ
पूर्व्वकर्म (पूर्व्वकर्मभिः) कित^४ (वयं) कबेः (सर्व्वे) ॥

People are the inheritors of karma. Their characteristic feature is the connection with past actions. It is the past actions which drive people. All of us are controlled by karma.

MBh.(Citraśālā ed.) 13. वान्.

बन्धन^०.

1.73. a) Most mss. °दायाद-

b) Mss. °सम्बन्ध or

c) All mss. यथा(some

१. ख ज—पसम्बन्ध, ग च— ३. क नास्ति ।

२८०

to find.	√सुसु milk.	१२-१२. ग द्रुडितम् ।
७. ख—अमेत् ।	१०. √वोर to mix.	१३-१३. क—केसुर व्वित्प्य ।
८. क—स्डङ्क ।	११. र-वित्-न्य its venerable	
९. क ख ग ज नास्ति दण्डः ।	origin.	

अक्षोद्यमानानि यथा पुष्पाणि च फलानि च ।

स्वं कालं नातिवर्तन्ते तथा कर्म पुरा कृतम् ॥ ३६० ॥

म्बं मेङ्कुत् (स्मरन्ति) रि^१ मासन्य (स्वमासं) तिकं पूर्वकम्मफल (पूर्वकर्मफलानि) ऊरन्य (नाम) । उमतग् (ईशत्वं) अवकन्य (आत्मनि) क्रमन्य (क्रमस्तेषां) । तन् (न) कन (शक्यते) तिनुलक् (वारणं) । लुपुत् (न भवति) विनोहकन् (दूरे करणं) । पित्तककन्^२ (समीपे करणं) । कछङ्ग (यथा) नि पुष्पफल (पुष्पाणि फलानि) । अन् (यत्) मेङ्कुत् (स्मरन्ति) रि मासन्य (स्वमासं) । इमान् (अंशः) इ शरीरन्य^३ (तच्छरीरस्य) ॥

As flowers and fruits do not transgress their appointed time, they need no goading; so it is with karma done in the past.

MBh.12.174.12. c) other N mss., others स्व°. ३. ग—शरीर ।

Our स्वं is supported by १. ज—रि ।

Ś1 K1.4.6 V1 and many २. ग ऋटितम् ।

ကောက ဟော သ ပြဋ္ဌာန ယ၏ ကောကိ ကောကရိ ၊
ပျို ဟောပယောဟိ ဘိန္န ဇနိ ဇနိ ။ ဟော ။

There is vast disparity in the results. Some carry the palanquin, others are carried sitting inside.

[illegible]

කපු පාහි ක් ෭෦෦෦෦ , පහුති ෦ ෦෦෦෦ , සුළු පෙළපෙළ , සුළු පෙළති ෦෦෦෦෦෦

उपय्युपरि लोकस्य सर्वो भवितुमिच्छति ।

कप्व (सर्वः) माति (म्रियते) कं लोक (लोकः) । मह्यन् (कामयते) रि' सुख (सुखाय)
 असमसम^२ (अनुपमाय) । कुनं (परं) अपन् यथाशक्ति (यथाशक्ति) देन्यागवे (कृतं) धम्मंसाधन
 (धर्मसाधनं) । य त तिनत् (अनुगतं) निकं कम्मफल^३ (कर्मफलानां) तिन्मुन्य (प्राप्यते) ॥

MBh.12.318 38. d) v.l.).

३. ग—धम्मफल ।

Our न चासी is unique. १. ग—रि ।

Poona न च तद (without २. ख ग च छ ज—समसम ।

မဇ္ဈိမသုတ္တံ၊ နာဇာနာနိက၊ ချေယာချေန်ယာ ၊

ပပက ပိဋိပိဋက ပိဋကဉ္စ ပဟာ ပဟာ ။ ဣဒိ ။

နံ ဖြုံ ၊ နံ မုဗ္ဗ ၊ နံ နိဗ္ဗာဏ ၊ နံ နိဗ္ဗာဏ ၊ နံ နိဗ္ဗာဏ ၊

मुष्णन् दरिद्रात्यभिहन्यते घ्नन् पूज्यान्सम्पूज्य भवत्यपूज्यः ।

यत् कर्मबीजं वपते मनुष्यः तस्यानुरूपाणि फलानि भुङ्क्ते ॥ ३६६ ॥

इकं^१ (यः) अकिलत्^२ (गृह्णाति) रि परदुष्य (परद्वयं) झूनि (पुरा) रि पूर्वजन्म (पूर्व-जन्मनि) । दरिद्र (दरिद्रं) जन्म (जन्म) निक (तस्य) रि^३ द्वाहा (परेत्य) । ^४इकं (यः) अमाति^५ (हतवान्) झूनि^६ (पुरा) पितृन् (अभिहन्यते) इक द्वाहा (परेत्य) । संक्षेपन्य (अस्य संक्षेपः) । सत्विर् (सर्वविधानि) नि^७ कर्म^८ (कर्मणां) बीज (बीजानि) इनिपुक् (उत्पत्ति) झूनि (पुरा) । य इक (इति) कभुक्ति (भुज्यन्ते) फलन्य (तत्फलानि) द्वाहा (आयति काले) ॥

If one steals he is reborn as a poor man, if one kills he is killed in a subsequent incarnation, if one does not revere those who must be revered, one becomes unworthy of reverence—whatever action a man sows as the seed, the fruit of that he reaps.

Note the form बीज (with ३. क—रि, छ—रि ।

न्ति ।

व).

४-४. ग—इकामोति ।

७. क छ—कर्म । (सदण्डः) ।

१. ग—इक ।

५. क छ—झूनि । (सदण्डः) ।

२. च छ—अकिलत् झूनि ।

६. ख—इं, ग—नि, नि ज—

अन्यदुप्तं जातमन्यदित्येतन्नोपपद्यते ।

उप्यते भुवि यद्बीजं तसदेव प्ररोहति ॥ ३६७ ॥

लवन् इकं (यद्) वस्तु (वस्तु) इनिपुक् (उप्यते) । तन् (न) पतुदुः^२ (जायते) इक लेन् (अन्यत्) सङ्केरिकं (तस्मात्) इनिपुक् (उत्पात्) । मञ्जुन (इति) तिकं (एतद्) पूर्वकर्म (पूर्वकर्म) । यतिक^३ (इत्येतानि) तिनूत् (अनुगम्यन्ते) नि फल (फलः) कभुक्ति (भोज्यं) द्वाहा (आयति काले) ॥

That what is reaped is different from what is sown, does not fit in. The seed that is sown in the ground, it is that which sprouts.

9.40). c) यद्धि for भुवि. २. ग छ—पतुवु, ज—पतुहु ।

इक ।

តំប្បកបប. អូនី ប៉ូក អូនី ហ្វុនឺម្យាហាវឃើ ។

[illegible]

យក វិ ប្រែប្រួល ។ ដូច រាង រូប ក្នុង អំឡុង ក្លែង ។ គ្រាន់ យក វិ
 វិ ប្រែប្រួល ។ ដូច រូប ក្នុង អំឡុង ។ គ្រាន់ វិ រាង រូប ។ ដូច រាង រូប
 ក្នុង អំឡុង ក្លែង ។ យក វិ ប្រែប្រួល ។ យក រូប ក្នុង អំឡុង
 ក្លែង ។

नित्यमेव सुखं स्वर्गं सुखं दुःखमिहोभयम् ।

नरके दुःखमेवैतन् मोक्षे तु परमं सुखम् ॥ ३६८ ॥

यन् (यद्) रि स्वर्गलोक (स्वर्गे लोके) । सुख (सुखं) केवल (केवलं) इकं^१ भिनुक्ति (भुज्यते) ज्ञान (तत्र) । कुनं (परं) यन् (यद्) ऊँ (अत्र) रि मर्त्यलोक (मर्त्यलोके) । सुखदुःख (सुखं दुःखं) इकं^२ कभक्ति^३ (भुज्यते) । कुनं (परं) रि^४ नरकलोक (नरकलोके) । दुःख (दुःखं) केवल (केवलं) इकं^५ भिनुक्ति (भुज्यते) ज्ञान (तत्र) । यत्न (यत्) रि मोक्षपद (मोक्षपदे) । परमसुख (परमसुखं) इकं^६ कभक्ति (भुज्यते) ज्ञान (तत्र) ॥

In heaven there is eternal happiness, in this world there is both happiness and sorrow, in hell there is only pain, while in liberation there is supreme beatitude.

MBh.12.183 14. c) Our मोक्षे is not found in ३. छ—भुक्ति ।

आहुः (without v.l.) for एतद्. Poona mss.

४. क ग—इं, ज—हि ।

d) समं तु (v.l. सुखं तत्, १. ख नास्ति ।

सुखं तु, सुखं च) परमं पदम्. २. स्व—इक ।

မိုးကြိုးလာ၏။ ရေယာဇာ၏။ ပန်ကြာပ မာရ်တော့၊ ရာမာ့ ၁

ရဟန်းတို့သည် ဤကဏ္ဍတို့၌ ဤအတိုင်း ဖွဲ့စည်းထားသည်။

ନିଧି ଚଢ଼ି ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଶିଶୁରାଜ୍ୟ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ
 ପରିଚାଳନା ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ
 ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ

स्वर्गलोकं नयन्त्येनं पञ्चैव सुकृताः कृताः ।

कूपारामसभावप्रा^१ ब्राह्मणावसथा नृप ॥ ३६६ ॥

ଲିମ (ପଞ୍ଚ) ଇକ (ତାନି) ସୁକୃତ (ସୁକୃତାନି) ମନ୍ଦାକର୍ମ^୨ (ନୟନ୍ତି) ରି^୩ ଶ୍ଵର୍ଗଲୋକ (ଶ୍ଵର୍ଗ-
 ଲୋକେ) । ପ୍ରତ୍ୟେକନ୍ୟ (ତେଷାଂ ପ୍ରକାରାଃ) । ସୁମୁର୍ (କୂପଃ) । ଯଶ^୪ ପବିତ୍ରାସାନ (ବିଳାସମବନ) । ସଭା (ସଭା) ।
 କଷ୍ଟଜ୍ଞ (ଯଥା) ନି ଶ୍ଵଃ (ମାର୍ଗଃ) । ^୫ଫଳ (ବିପରିତଃ) । ^୬ତମ୍ବକ୍ (ବପ୍ରଃ) । ଲଳୟନ୍ (ଅସମ୍ଭାବିତଃ) । ଶାଳା
 (ଶାଳା) । ନହନ୍ ତ (ଏତାନି) ଲିମ (ପଞ୍ଚ) ମନ୍ଦାକର୍ମ (ନୟନ୍ତି) ରି ଶ୍ଵର୍ଗଲୋକ (ଶ୍ଵର୍ଗଲୋକେ) ॥

Water-wells, gardens, public halls, ramparts and homes for the wise—these five utility works done well take a man to heaven.

୧. କ ଖ ଗ ଚ ଛ ଜ—ବ୍ରହ୍ମ ।

୩. ଗ—ରି ।

୫-୬. ଗ ନାସ୍ତି ।

୨. ମ-√ତ୍-ଅକର୍ମ ।

୪. ଯଶ is a pavilion.

ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ

ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ

ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ
 ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ
 ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ ଯୁକ୍ତାଂଶୁ

श्वः कार्यं मय कर्त्तव्यं पूर्वाह्णे चापराहित्यम् ।

न हि प्रतीक्षते मृत्युः कृतं वाप्यकृतं तथा ॥ ३७० ॥

ହସ୍ତ 'ତ (ନ) ଅଗ୍ନିକିନକ୍' (ପ୍ରମଦେତ୍) । ଇକ (ଯଦ୍) ଗର୍ଭୟନ୍ (କାର୍ଯ୍ୟ) ଶକତମ୍ବେ (ଶ୍ଵଃ) ଲିତ (ତ୍ଵଷ୍ଟି-

चारे) । मङ्गे (अद्य) जुगन् (हि) गवयक्न (कर्तव्यं) । इकं (यत्) गवयन्त (कार्यं) सोरे (अपराह्णे)
लित (त्वद्विचारे) । एङ्जिज (पूर्वाह्णे) जुगेक (हि तत्) गवयक्नन्त^२ (करणीयं त्वया) । अपन् (यतः)
इकं मृत्यु (मृत्युः) ।^३ तन् (न) पडेरकन् (प्रतीक्षते) जुग (हि) य (सः) । तन् (न) हुनिङ (जानाति)
रि^४ तुहं (अद्यापि) गवेन्य (त्वदकृतं) । लवन् (च) हुबुस (कृतं) गवेन्य (त्वत्कर्म) ॥

Whatever is to be done tomorrow, do that today; whatever is to be done in the afternoon, do that in the forenoon. Death does not wait, whether your work be done or undone.

MBh.12.169.14. d) for our अकृतं तथा.

३. ख ग च ज नास्ति ।

Only K7 supports वापि, १-१. क च छ ज—तडिनकिनक् । ४. क ग ज—रि ।

other mss. वास्य, चास्य or √इतक् pleasant.

अस्य. न वा कृतं (v.l. न चाकृतं) २. क—नावयक्नन्त ।

यस्य स्यान्मृत्युना सख्यं यो वै स्यादजरामरः ।

तस्य तद्युज्यते वक्तुमिदं मे श्वो भविष्यति ॥ ३७१ ॥

यत्पन् (यदि) हन (विद्यते) सिर (सः) समित्र (यस्य मैत्री) लवन् (सह) सं ह्यं मृत्यु (मृत्युना) ।
तन् कन (नाभिभूतः) रि तुह पाति (जरामृत्युभ्यां) कुनं (च) । सिर (सः) योग्यन् (योग्यः) उमियतक्नं^१
(द्रष्टु) म्ने (श्वः) ह्यम् (परश्वः) ॥

यस्य स्यान्मृत्युना सख्यं यो वै स्यादजरामरः ।

तस्य तद्युज्यते वक्तुमिदं मे श्वो भविष्यति ॥ ३७१ ॥

यत्पन् (यदि) हन (विद्यते) सिर (सः) समित्र (यस्य मैत्री) लवन् (सह) सं ह्यं मृत्यु (मृत्युना) ।
तन् कन (नाभिभूतः) रि तुह पाति (जरामृत्युभ्यां) कुनं (च) । सिर (सः) योग्यन् (योग्यः) उमियतक्नं^१
(द्रष्टु) म्ने (श्वः) ह्यम् (परश्वः) ॥

He who has made friendship with death, or he who does not grow old and is immortal, only he has a right to say—this will happen to me tomorrow.

१. क—उमिहतक्नं ।

यस्य स्यान्मृत्युना सख्यं यो वै स्यादजरामरः ।

तस्य तद्युज्यते वक्तुमिदं मे श्वो भविष्यति ॥ ३७१ ॥

भूतजीवितमत्यल्पं रात्रिस्तत्राद्वंद्वहारिणी ।

तदद्वंद्वमपि निहर्हस्यं^१ व्याधिशोकजरामरैः ॥ ३७३ ॥

अपन् (अथ) अत्यन्त (अत्यन्तं) जुग^२ (हि) षडक् (अल्पत्वं) नि हुरिप् (जीवितस्य) निकं सर्व्व-
भाव (सर्व्वभावानां) । अन् (यद्) अविडक् (अल्पं) य (एतत्) । कपव्वन् (अर्धं क्रियते) त य वेनि विड
(रात्र्या) । काल (कालः) नि तुरु^३ (स्वापस्य) पड्वेश (आवेशाद्) नि हरिप् मत (नेत्रनिद्रालुतायाः) ।
सपव्वन् त (अर्धं) इरनिक (नाम) । तुरन्त्य (तच्छेषः) । इक (असौ) तं (अथ) सपव्वन् (अर्धं) । मुवः
(पुनरथ) त य (तत्) लिन्वडन् (हस्यते) वेनि लर (व्याधिना) । व्वं^४ (च) ग्रिहति (शोकेन) । तुह^५
(जरया) ।^६ विघ्न (विघ्नः) । अत्यन्त (अत्यन्तं) रि अविडक् (अल्पं) त (अथ) इरनिक कव्वस्^७
(अन्ततः) ॥

A creature's span of life is very small. Night robs away one half. Of the rest
a half is taken away by ailments, sorrows and old age.

१. क—निहर्हसम्, ख—निहर्हा- २. ख नास्ति ।

५. ज—अतुह ।

सम्. ग—निहर्हासम्, च छ— ३. क—तुरु । (सदण्डः) ।

६. क नास्ति ।

निहर्हसिन्, ज—निहर्हसम् । ४. क नास्ति ।

७. √व्वस् end.

सर्व्विभूतस्य जीवितमल्पं रात्रिस्तत्राद्वंद्वहारिणी ।

तदद्वंद्वमपि निहर्हस्यं व्याधिशोकजरामरैः ॥ ३७३ ॥

अपन् इकं (ये) सर्व्वभाव (सर्व्वभावाः) ।^१ कलुब्ध (निमग्नाः) रि संसारसागर (संसारसागरे)
य (ते) । अज्रो (गभीरं) तुषि (अपि) ।^२ लर (व्याधिः) । तुह (जरा) । ग्रिहति (शोकः) पिनका-
बुहयन्व^३ (अस्य ग्राहा मन्यन्ते) । न्दातन् (नैव) हन (विद्यते) जुग (हि) अतुतुर् (ज्ञानवान्) ॥

सन्निमज्जजगद्विषं गम्भीरे कालसागरे ।

जरामृत्युमहाग्राहे न कश्चिद्वयबुध्यते ॥ ३७४ ॥

अपन् इकं (ये) सर्व्वभाव (सर्व्वभावाः) ।^१ कलुब्ध (निमग्नाः) रि संसारसागर (संसारसागरे)
य (ते) । अज्रो (गभीरं) तुषि (अपि) ।^२ लर (व्याधिः) । तुह (जरा) । ग्रिहति (शोकः) पिनका-
बुहयन्व^३ (अस्य ग्राहा मन्यन्ते) । न्दातन् (नैव) हन (विद्यते) जुग (हि) अतुतुर् (ज्ञानवान्) ॥

Nobody realizes that this world is sinking into the profound ocean of time;
senility and death are the mighty sharks that infest this ocean.

MBh. 12.28.43.

१. ज नास्ति ।

३. √बुहय crocodile.

c) S जन्ममृत्युजराग्राहे.

२. क नास्ति ।

අනායාසි න භාණ්ඩා න ආභාස න පුණ්ණා ॥

භාණ්ඩා භාණ්ඩා භාණ්ඩා භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා ॥

භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥

नौषधानि न शास्त्राणि न होमा न पुनर्जपाः ।

त्रायन्ते मृत्युनोपेतं जरया वापि मानवम् ॥ ३७५ ॥

තාතන (නේව) තස්ම (ආශ්වානි) । තන (න) මන්ත් (මන්ත්රා:)) । තන (න) හෝම (හෝම:)) । තන (න) ජප (ජප:)) । තන මනුලු (සවනුවන්ති ත්‍රාතූ) සකේ පාති (මූත්‍යෝ:)) । මනුලක (වාරයිතූ) මූත්‍යු (මූත්‍යු)) । 2පුන: පුන:2 (ව්‍යථ) මන්ත්‍රෝච්චාරණ (මන්ත්‍රෝච්චාරණ)) । පවලුච්චාරණ (අභ්‍යාස:)) නි3 කෝච්චාරණ (උච්චාරණස්‍ය) සං හූ මන්ත්‍ර (මන්ත්‍රාණා)) । ජප (ජප:)) ජරන්‍ය (නාම) ॥

Neither medicaments nor armoury, neither fire-offerings nor prayers, save a man approached by death or old age.

MBh.12.28.35 (same as 1. ස—පනුලක । 3. ක ජ—නි । above). 2-2. ක—පුන: । පුන: (මදඤ්ඤ:)) । 4. ක ස ජ—භාණ්ඩා ॥

භාණ්ඩා භාණ්ඩා භාණ්ඩා භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥

භාණ්ඩා භාණ්ඩා භාණ්ඩා භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා ॥

භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥ භාණ්ඩා භාණ්ඩා ॥

यस्तु दृष्ट्वा परं जीर्णं व्याधितं मृतमेव च ।

स्वस्थो भवति नोद्विग्नो^१ यथाऽचेतास्तथैव सः ॥ ३७६ ॥

अनौ (पश्यथ) च (यदा) कित (यूयं) ध्वं (नरान्) । निर्विघ्न^२ (निर्विघ्नान्) । स्वस्थ (स्वस्थान्) अपगं: अङ्गनङ्गं (विचारधोरान्) । तन् कतमन् (अप्रविष्टान्) वैराग्य (वैराग्येण) । अन् पनोन् (दृष्ट्वा) ध्वं (नरान्) जीर्णं (जीर्णान्) । दुर्बल (दुर्बलान्) देनि^३ तुह (जरया) । ध्वं (नरान्) अलर (व्याधितान्) कुनं (च) । ध्वं (नरान्) माति (मृतान्) कुनं (च) । तिनोन्य (दृष्टास्त्वया) । न्वातन् (नेव) विरिगेन् (उद्वेजयन्ति) । कवि तन् (न) कमङ्कन^४ (एवं भविष्यामीति) हिङ्गं (तद्विचारः) । इकं (यः) ध्वं (नरः) मङ्कन क्रमन् (एवंक्रमः) । तन् (न) हन (विद्यते) पहिन्य (तद्भेदः) लवन् वस्तु^५ तन्पविषेक (अविवेकवस्तुना) । 'नां घटपटादि' (घटपटादिना) ॥

One who sees a tottering old man, an ailing man or a dead man, and is not duly grieved, he is devoid of sensibility.

१. ख ग च छ ज—नोद्विग्नो ।

४. ख—मङ्कन ।

घटपटादि ।

२. च—डिविघ्न ।

५. क—वस्तु । (सदण्डः) ।

३. क—देनि ।

६-६. ख ग च छ ज—नाङ-

अपि सागरपर्यन्तां विजित्येह वसुन्धराम् ।

न कश्चिज्जास्वपक्रामेज्जरा मृत्युं च मानवः ॥ ३७७ ॥

अपि सागरपर्यन्तां विजित्येह वसुन्धराम् । न कश्चिज्जास्वपक्रामेज्जरा मृत्युं च मानवः ॥ ३७७ ॥

अपि सागरपर्यन्तां विजित्येह वसुन्धराम् ।

न कश्चिज्जास्वपक्रामेज्जरा मृत्युं च मानवः ॥ ३७७ ॥

यद्यपिम् (यद्यपि) त्वत् (कृतं) कवश^१ (वशे) मकहिङ्गं चतुस्सागर (चतुःसागरपर्यन्तं) । इकं पृथिवीमण्डल (पृथिवीमण्डलं) दे निकं ध्वं (नरेण) । मकहेतु (हेतुं कृत्वा) गौं (महत्वं) नि कश्चित्तन्य (स्वशक्तेः) । यय (तथापि) जुग (हि) तन् (न) लुप्त्य (अपक्रमणं तस्य) रि लर (व्याधि-) ।^२ तुह (जरा-) । पाति (-मृत्युभ्यः) ॥

MBh.12.28.15. Poona ms.

c) अति° for अप°. Our not found in any Poona

अप° is not found in any ms.

b) इमां for इह. Our इह Poona ms.

१. क—कवश । (सदण्डः) ।

is not found in any Poona

d) जरामृत्यु ह (v.l. हि) २. ख नास्ति ।

ເຊິ່ງປາກກະໂປຍໄປ ໗ ລາຍ ໔ ການກຸ້ມ ມີ ສູດກຸ້ມ ໑

မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ ဘုရားရှိ ပစ္စည်း ပစ္စည်း သော ။ ဤပုံ ။

គ្នា សំ ថ្ងៃ ខ្មែរ ពាស័ក ។ គោល បិណ្ឌបង្គោល និរ ។ ឆ្នាំ ។ លេខ ។
 និរុទ្ទ ។ ឧបាសាសាសា ។ ឈ បិណ្ឌបង្គោល និរ ។ បញ្ចេសាសា ឆ្នាំ និរ ។
 បិណ្ឌបង្គោល និរ ថា លេខ ។ ឆ្នាំ ។ ប្រសិទ្ធិ បញ្ចេសាសា ។ ឆ្នាំ ថា សិរ ។ ប្រសា
 ឧបាសា សាសា ។ សិរ ថាសាសា ។ ឆ្នាំ សិរ ។ ឆ្នាំ ថា សិរ ។
 បញ្ចេសាសា ។ ឆ្នាំ បញ្ចេសាសា ។ ឆ្នាំ បញ្ចេសាសា ។

अहोरात्रमयो लोके जरारूपेण सञ्चरन् ।

मृत्युर्घसति भूतानि पन्नगः पवनं यथा ॥ ३७८ ॥

कुनं (अय) सं ह्यं मृत्यु (मृत्युः) इरनिर^१ (नाम) । काल (कालः) पिनकावक् निर (कृतं शरीरं येन) । क्षण (क्षण-) । लव (लव-) । निमेष (निमेष-) ।^२ अहोरात्रादि (अहोरात्राणि) । य (इत्येतानि) पिनकषड्भावा^३ निर (मन्यन्ते षड् भावास्तस्य) । पतुबुहन् (?) इ^४ शरीर निर (स्वशरीरस्य) । पिनकरूप निर (तद्रूपं मन्यते) तं सर (व्याधिः) । तुह (जरा) । प्रसिद्ध (प्रसिद्धं) पकतोननिर (तद्दृश्यं) । महस्^५ (विचलति) त सिर (एतद्) । व्यापक (व्याप्नोति) अम्नुहि^६ (पूरयति) सकल (सकलं) लोक (लोकं) । सिर^७ त (असौ) अमङ्गन्^८ (प्रसति) इकि सव्वंभाव (सर्वंभावान्) । कछङ्ग (यथा) नि सप्प (सर्पः) पकनङ्गिन् (पवनं प्रसति) । अन् (यदा) पङ्गन् (प्रसति) इकं पवन (पवनं) ॥

Death stalks over the earth in the disguise of old age. Its constituents are days and nights. It opens its mouth wide to swallow the creatures just like a snake to gulp in gusts of wind.

MBh.12.287.27.	a)	d) पवनं पन्नगो यथा.	४. क—इ ।
अहोरात्रमयो is supported by	१. ख—इत्य ।		५. ✓अहस् to err.
K7 ·V1 B0.6.8 Da3.a4	२. क नास्ति ।		६. क—अमर्हि ।, ज—मनुःहि ।
Da1 D2.4.7.9, other mss.	३. क ग च छ—°सद्भाव, ज—		७-७. क ग ज—तमङ्ग ।
°रात्रमये.	°सद्भाव ।		

१॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥

॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥

॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥
 ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥
 ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥
 ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥
 ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥
 ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥
 ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥
 ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥ १॥१॥१॥ ॥

नोपभोक्तुं न च त्यक्तुं शक्नोति विषयाञ्जरी ।

अस्मि निर्दशनः इवेव जिह्मया लेढि केवलम् ॥ ३७६ ॥

मतम्यन् (अतः) पौषोक्तं (उपभोक्तव्यं) इति हरिप् (जीवनं) । लवन् ज्ञं (शक्तिः) त रि
 कगवयन् (कर्तुं) इं धर्मसाधन (धर्मसाधनं) । अपन् इकं गुण तुह (वार्धक्यं) इत्यन् (नाम) । अत्यन्त
 (अत्यन्तं) संसारम्य (तद्दःखं) । अनोन (पश्यत) मर कित (यूयं) एवं (नरं) मतुह (वृद्धं) । मन्ते
 (एवं) कमम्य (तत्क्रमः) । तन् (न) ज्ञं (शक्नोति) मतिङ्गल् (त्यक्तुं) विषय (विषयान्) । अपन्

An old man can neither enjoy nor eschew the pleasures of life. He is like a toothless dog who can only lick the bone.

[illegible][illegible]

अलुप त^३ (विस्मरति) जुग (हि) यन् (यद्) कल्कन (आगमिष्यति) पाति (मृत्युः) । अपन् इकि
(एते) सर्वभाष (सर्वभावाः) । तन् (न) हन (विद्यते) पह्न्य (तद्भेदः) सवन् (सह) व्भं (नरेण)
दोष (दोषवता) अन् विनव^४ (नीयमानेन) रि पमङ्गहन् (आघातस्थानं) । रूप (यथा) नि^५ सलङ्क-
सलङ्कहन्^६ (पदं पदं) पल्बं^७ (ह्लासकं) हरिष्य (तज्जीवितस्य) । मङ्गन (एवं) तिकं^८ सर्वभाष

(सर्वभावाः) । सञ्चिन्तयन्^६ (निशा निशा) पल्लवं (ह्लासिका) हुरिण्य (तज्जीवितस्य) । मञ्जुन्^{१०} अपञ्च (आसन्नतरः) पातिन्य (तन्मृत्युः) ॥

As each day passes, death approaches closer and closer. Just as with every step, the condemned criminal is brought nearer to execution.

१. ग च नास्ति ।	५. क—नि ।	६. ज—न्य ।
२. ज—वद्यस्येव ।	६. क—सलङ्कःअन् ।	१०. छ—ङ्ककिन् ।
३. क नास्ति ।	७. क—पल्लवं ।	
४. ज—विनवे ।	८. क—तिकि ।	

एतन्मृत्युं करिष्यामि तत एतद्भविष्यति ।

संकल्पः क्रियते योज्यं न तं मृत्युः प्रतीक्षते ॥ ३८१ ॥

एतन्मृत्युं करिष्यामि तत एतद्भविष्यति । एतन्मृत्युं करिष्यामि तत एतद्भविष्यति । एतन्मृत्युं करिष्यामि तत एतद्भविष्यति । एतन्मृत्युं करिष्यामि तत एतद्भविष्यति । एतन्मृत्युं करिष्यामि तत एतद्भविष्यति ।

इदमेतत् करिष्यामि तत एतद्भविष्यति ।

संकल्पः क्रियते योज्यं न तं मृत्युः प्रतीक्षते ॥ ३८१ ॥

तातम् (नैव) वन (शक्यं) तिनूलक् (वारणं) इकं^१ मृत्यु (मृत्योः) डरन्य । तन् (न) पडन्त्यकंन (प्रतीक्षणं) स्वभावन् (तत्स्वभावः) । मतंन्यन्^२ (अतः) सलः (अयुक्तः) इकं^३ विवेक (विवेकः) कुम्ब (नूनं) । इकि (एतत्) गबयँन्व^४ (कार्यं मया) सकञ्चं^५ (अधुना) । जमः (ततः परं) गबयँन्व^६ (कार्यं मया) तिकं धम्मसाधन (धर्मसाधनं) । हय्य त (न) मञ्जुन (तथा) । पँपँडन्^७ (?) उत्तन्नन (त्वरस्व) त प्व^८ (अथ) इकं पुण्यकम्मं^९ (पुण्यकर्म) । सावकनि (सर्वात्मा) धम्मसाधन (धर्मसाधनस्य) ॥

I shall do this, thereafter will happen this. Death does not wait upon such resolves.

१. क—निकं ।	२. क—मतंन्य ।	३. ज—इक ।

४. ग छ—सकृत् ।

ग—मङ्कनामँपोंड, च छ— ७. ज नास्ति ।

५. क छ—व । (सदण्डः) ।

मङ्कनपोंपेंडन्, ज—मङ्कना- ८. ग च छ ज—पुण्यधम्मं ।

६-६. क ख—मङ्कनामोंपोंड,

मँपेंडन् ।

यथा फलानि पक्वानि नास्त्यत्र पतनाद् भयम् ।

अथा नरानां जातानां नास्त्यत्र मरणाद् भयम् ॥ ३८२ ॥

अपनी आनी पाक प्रसिद्ध पित्तु किं कौप्य । गुणक सङ्केत एवम् । अत्रापि ।
एवम् पित्तु किं निवृत्तता । नाना किं अत्रापि । अत्रापि ।
अत्रापि । अत्रापि । अत्रापि । अत्रापि । अत्रापि । अत्रापि । अत्रापि । अत्रापि । अत्रापि ।

यथा फलानां पक्वानां नान्यत्र पतनाद् भयम् ।

तथा नराणां जातानां नान्यत्र मरणाद् भयम् ॥ ३८२ ॥

अपन्^१ तन् (न) हन (विद्यते) प्रसिद्ध (प्रसिद्धं) विघ्न (विघ्नं) नि काय्यं (कार्यस्य) । लेन (अन्यद्) सङ्के^२ मृत्यु (मृत्योः) । संशेषन्य (तत्संशेषः) । मृत्यु (मृत्युः) वस्तु (वस्तु) नि किन-
तकुतन् (भेतव्यानां) । कारण (कारणं) नि अगरवलन्^३ (त्वरणस्य) अमँपोंड^४ (प्रयासस्य) गुमवयं
(कर्तुं) ^५धम्मसाधन काय्यं^५ (धर्मसाधनकार्याणि) । कछङ्ग (यथा) नि अव्वहन् (फलानां) । तन् (न)
हन (विद्यते) अवस्था (अवस्था) हिनेनिका^६ (प्रतीक्षया) लेन (अन्या) सकँ^७ तिबा (पतनाद्) ।
मङ्कन (अतः) तं (यद्) वस्तु (वस्तु) हन (विद्यमानं) ।^८ नियत (नियतः) मकावसानं (अवसानभावः)
तय^९ (अभावः) जुग (हि) य^{१०} (तस्य) ॥

There is no other danger for ripe fruits but that of falling. Similarly for men who are born there is no other danger than dying.

Ind. Spr.5123/2314.

४. क—अगरवलन ।

८. ग च छ ज नास्ति ।

c) एवं नरस्य जातस्य.

५-५. क—धम्मकाय्यं ।

९. क—तयतय ।

१. क—आप ।

६. ख—हिनेनिका ।, ग—

१०. ख नास्ति ।

२. ज—सङ्के ।

हिनेनिका । (सदण्डः) ।

३. क—अमोंपोंड ।

७. ख ग—सङ्के ।

ଅନ୍ୟତ୍ରା ଧ୍ୟାୟା ଗାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଗାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଗାୟା ଶି ॥ ୧୧ ॥

ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ॥ ୧୧ ॥

मृत्युञ्जरा च रोगश्च दुःखं चानेककारणम् ।

अनुषक्ता यदा देहे किं स्वस्थ इव तिष्ठति ॥ ३८४ ॥

संक्षेप (संक्षेपः) निकि^१ बवि (भावस्य) । किनुञ्च^२ (पीडितः) इ^३ लर (दुःखेन) प्रिहति (शोकेन) । तन् (न) वरं (अपक्रामति) माति (मृत्युः) । वुः प्व (जानीमः) कितान्^४ (वयं यद्) मङ्गुन (एवं) पुरिःन्य (तद्वतिः) ।^५ ह्य्व त (न) हुन्नं^६ (विलम्बस्व) । ह्य्व (न) अडिनकिनक् (स्वस्थो भव) । 'सुमुक्ताकं (सुखं कुरु) अन्^७ (यदा) तन् (न) सुख (सुखं) डरनिक (नाम) ॥

When death, old age, disease and multicaused pain are sticking to the body, why then does man stay unconcerned.

MBh.12.169.21.

a) D7 (second time) G1, other

४. ख—कित ।

व्याधिः for रोगः.

mas. तिष्ठति.

५. ख नास्ति ।

c) अनुषक्तं for अनुषक्ताः.

१. क ग ज—निकि ।

६-६. क—सुमुक्ताकं अं ।

d) Our तिष्ठति is sup-

२. √कुञ्चं-इन् ।

ported by Da4 (first time)

३. क ख ज—नि, ग—नि ।

ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ॥ ୧୧ ॥

ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ॥ ୧୧ ॥

ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ଧ୍ୟାୟା ଶି ॥ ୧୧ ॥

किं पल्वले मत्स्य इव सुखं स्वपिषि पुत्रक ॥ ३८५ ॥

When death pursues you whether you are standing or lying, then why, my little child, are you sleeping like a fish in a tiny shallow pool.

३. $\sqrt{\text{इकू}}$ a tail.

7. Our वं is supported by २. ज—पमङ् । ५. ख—मङ्को । (सदः) ।

[illegible]

अविद्यात्मनयायेय 'मनालग्नमदेशकम् ।

तमःकान्तारमध्वानं कथमेको गमिष्यसि ॥ ३८६ ॥

३०९

तातन् (न) हनं^३ (विद्यते) भक्त इरन्य (भोजनं) । म्बं तन् (न) हनं^४ (विद्यते) भुजालम्ब (भुजावलम्बः) । त्कन् (यष्टिः) । गॅखन् (आश्रयः) । प्रकार (आदि) । तन् (न) हन (विद्यते) तिनङ्ग^५ (पृच्छयः, देशकः) । प्तं^६ पॅपॅत् (महातमः) तन् (न) पनोन् (दृश्यते) रात् (लोकः) । यतिक (स मार्गः) लखनन्त (त्वया गन्तव्यः) । तानुङ्गनुङ्गल्^७ (एकलेन) । अप त (किं) बायन्त (कार्यं तव) । अप^८ (के) अङ्कनङ्कन्त (विचारास्तव) त् (यद्) लखन (गन्तव्यः) इक (सः) । मतन्गन् (अतः) पुण्यकर्म (पुण्यकर्म) उसॅनकनन्त^९ (त्वरितव्यं त्वया) । पिलिः (भवेत्) परमज्ञान (परमज्ञानं) । सहायन्त (सहायस्तव) ॥

How will you traverse alone the dark jungle path, without a resting place, without food, without a hold and without a guide?

१-१. क त्रुटितम् ।

४. ग च छ—हन ।

७. छ—अपन् ।

२. छ—*राय्यन् ।

५. ख च—तिनङ्गान् ।

८. ख—उसकनन्त ।

३. ग—हन ।

६. क—तन्तुङ्गलुङ्गल्य ।

यदा विसृज्य भ्रमिवाभिनीयसे तदा क्व दाराः क्व भवान् क्व बान्धवाः ॥ ३८७ ॥

तदा क्व दाराः क्व भवान् क्व बान्धवाः ॥ ३८७ ॥

तदा क्व दाराः क्व भवान् क्व बान्धवाः ॥ ३८७ ॥

तदा क्व दाराः क्व भवान् क्व बान्धवाः ॥ ३८७ ॥

तदा क्व दाराः क्व भवान् क्व बान्धवाः ॥ ३८७ ॥

यदा विसृज्यः स्थिरनिश्चलेक्षणः प्रसक्तहिक्कः^१ श्वसनान्तविधितः^२ ।

तमो महच्छ्वभ्रमिवाभिनीयसे तदा क्व दाराः क्व भवान् क्व बान्धवाः ॥ ३८७ ॥

सवन् त वनेः (अथ चान्यत्) । रि कालन्त विस्मृति (तव विस्मृति-काले) । भ्रान्त (भ्रान्ता) हिलं (नष्टा) तुतुर्त (संज्ञा तव) । अङ्कङ्ग (स्थिरं) मतन्त (तवेक्षणं) । अङ्गि (पुनः पुनः) ^३स्मृन्ताम्क (हिक्कास्तव) स्यम्बॅकन्^३ (अन्तं कुर्वन्ति बुद्धि) । तुमम (प्रविशसि) रि प्तं^४ (तमसि) तन् पगस्लन् (अनालम्भं) । न्वित^५ (क्वाथ) परनिक (अध्वा) स्त्रीन्त (तव स्त्रियाः) । ^६अकान्त (तव बालानां) ^७कवंत (तव बान्धवानां) । एकाकी (एकाकी) जुग (हि) कित (त्वं) त् लकु (गमिष्यसि) ॥

When thou art being taken into the great abyss of darkness, unconscious, eyes petrified, hiccougging, breaths approaching their last, where then thy wife, thou thyself and thy kinsmen?

१. ख ग च छ ज—°ह्रितः । ३-३. ख च—सुन्ताम्कस्या- ४. छ—न्दितम् ।
 २. क ख ग च छ ज—°वेष्टितः । मँकन् । ५-५. क नास्ति ।

पुरा जरा कलेवरं विजज्जरीकरोति ते ।

बलाङ्गरूपहारिणी विषत्स्व सौकृतं निधिम् ॥ ३८८ ॥

संग्रहपत्र । कृत्वा जरा य वृत्तम् । पञ्चमस्य विषत्स्वस्य विषत्स्वस्य । य जरा
 विषत्स्वस्य विषत्स्वस्य । य जरा विषत्स्वस्य विषत्स्वस्य । य जरा विषत्स्वस्य विषत्स्वस्य ।
 य जरा विषत्स्वस्य विषत्स्वस्य । य जरा विषत्स्वस्य विषत्स्वस्य । य जरा विषत्स्वस्य विषत्स्वस्य ।
 य जरा विषत्स्वस्य विषत्स्वस्य । य जरा विषत्स्वस्य विषत्स्वस्य । य जरा विषत्स्वस्य विषत्स्वस्य ।

पुरा जरा कलेवरं विजज्जरीकरोति ते ।

बलाङ्गरूपहारिणी विषत्स्व सौकृतं निधिम् ॥ ३८८ ॥

संक्षेपेन्य (तत्संक्षेपः) । इति (या) तुह (जरा) य (सा) अङ्गुलि (अनुमृगयते) । पङ्क्तिः (नाशयति) कयोवनन् (योवनं) । य तं (साथ) दुर्बलाकन् (दुर्बलं करोति) शरीर (शरीरं) । हिलं (नाशयते) तं कशचित् (शक्तिः) । रूप (रूपं) । त्क (गच्छति) रि यावत् (यावत्) सर्वावयव (सर्वावयव-
 वान्) । जीर्णं (जीर्णिकरोति) नना (नाशयति) सहन्य (सर्वाणि भूतानि) । दुः (जानीय) प्व कित (यूयं)
 रि नियतनिक (नियतत्वं तस्य) । मतंन्यन् (अतः) यत्ना (यतध्वं) त कित (यूयं) कँकस (संचेतुं) कत्यन्
 (निधि) ३मास (सुवर्णस्य) मणिक (माणिक्यानां) । इक (योऽसौ) तं कत्यन् ३ (निधिः) लि ममि
 (तं कथयामि ते) । मुकृतकम्मं (मुकृतकर्माणि) इक ५ (तानि) । सत्तिवर् (सर्वविधाः) नि पुण्यकम्मं ५
 (पुण्यकर्मणां) ॥

Before old age should make your body totter and rob you of strength and beauty, accumulate the treasure of noble deeds.

MBh. 12.309.40. b) 7 G2 and M1.5.6 respec- छ—विजर्जरि° ।
 D7TG3.6 support विजर्जरि° tively. The general २. √हिलं to destroy.
 of our lontars ख ग. Poona reading is निषत्स्व ३-३. ख दृष्टिप्लुतिः ।

d) Our विषत्स्व and सौ- केवलं. ४. छ नास्ति ।
 कृतं are supported by D5. १. ख ग ज—विजर्जरि°, च ५. छ—पूर्णकम्मं ।

ପିତାମହାଶ୍ରମାଦିନାଂ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ସଂହିତାଂ ।

କ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ॥ ୧୦୦ ॥

ଘୋଷାଦି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ । ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ॥

हिरण्यरत्नसञ्चयाः^१ शुभाशुभेन सञ्चिताः ।

न तस्य^२ बेहसंक्षये भवन्ति कार्यसाधकाः^३ ॥ ३८६ ॥

अपन् (अप) इकं (यः) विभव (विभवः) । हिरण्यरत्नादि (हिरण्यरत्नादिः) । शुभाशुभकर्म (शुभाशुभकर्मभिः) । हुमनकन्य (भावितः) । तन् (न) वनं (शक्तः) इक (सः) साधन (साधयितुं) । तुमुसकं^४ (वारयितुं) लर (व्याधि-) । तुह (जरा-) । पाति (-मृत्युन्) ॥

Accumulations of gold and jewels made honestly or dishonestly do not help when the body is wasted away.

MBh. 12.309.51 (same २. छ—कस्य ।

सदनाः ।

as above).

३. क—साधकः, ख—साधनाः, ४. क—तुमलकं ।

१. क ख ग छ ज—सञ्चयोः ।

ग च छ—साधनः, ज —

ଘୋଷାଦି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ।

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ॥ ୧୦୦ ॥

ଘୋଷାଦି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ । ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତଃ ॥

अनित्यं योवनं रूपं जीवितं इव्यसञ्चयः^१ ।

आरोग्यं प्रियसंवासो गृह्येष्टो न स पण्डितः ॥ ३८० ॥

अनित्य एव (अनित्यं) इकं कयोवनम्^२ (योवनं) । रूप (रूपं) । जीवित (जीवितं) । इतिवेः (अन्ये च) सत्विर् (सर्वविधाः) नि^३ विभव (विभवाः) । आन्यरजतवस्त्रादि (धान्य-रजत-वस्त्रादयः) । सितय

(अभावः) नि सर (व्याधेः) । म्वं (च) प्रियसमागम (प्रियसमागमः) । अनित्य^५ (अनित्याः) इक त (तेऽथ) कवेः (सर्वे) । मतंग्य^५ (अतः) तन् (न) ज्नेक् (रमते) सं पण्डित (पण्डितः) इरिक^५ (एतेषु) ॥

Youth and loveliness do not last. Neither do life, heaps of goods, health or the company of beloved ones. One who is greedy is not a pandita.

MBh.12.317.14. d) १. क ख ग च छ ज—^०यं । दण्डः) ।
 गृध्येत्तत्र न पण्डितः. २. ख—कयोवन् । ५. ख—मतंग्यन् ।
 Cf. also MBh.3.2.45, ३. ग—नि । ६. क—इक ।
 11.2.15. ४. च छ ज—अनित्य । (स-

क विष्णुनामानां पद्मिणीविष्णुनाम् ।

अर्धतम म अष्टाशतानामपि विष्णुनाम् ॥ ॥ ॥

अथ च प्रमाण । विष्णुः कवेः सितः । अर्धतम । गी विष्णुः । विष्णुः
 कवेः सितः । विष्णुः कवेः सितः । अर्धतम । अथ च प्रमाण । विष्णुः कवेः सितः ।
 विष्णुः कवेः सितः । अर्धतम । अथ च प्रमाण । विष्णुः कवेः सितः ।
 विष्णुः कवेः सितः । अर्धतम । अथ च प्रमाण । विष्णुः कवेः सितः ।

न विश्वस्यावल्पतायां^१ बह्विध्याधिविषद्विषाम्^२ ।

तथैव च महत्तायामारोग्यविभवायुषाम्^३ ॥ ३६१ ॥

ह्यथ त (नाथ) प्रमाव (प्रमदध्वं) । ज्नेक् (मोदध्वं) कुनं कित (यूयं) । हिडपन (विश्वसित)
 रि निर्विघ्नन्त (स्वनिर्विघ्नतायां) । निर्व्याधि (निर्व्याधितायां) कुरं सर (नीरोगे) । म्वं कवेः नि^५
 विभवन्त (सर्वेषु स्वविभवेषु) । *बवा (दीर्घत्वे) नि^५ हरिप्त (स्वजीवनस्य) । * ह्यथ त (न) मज्जुन
 (तथा) । गिरिगिरिन (व्याकुलीभवत) त प्व कित (यूयं) । कवि (यथा) रूप (रूपं) नि अपुय्
 (अग्नेः) । विष (विषस्य) । मुसुः (शत्रूणां) । अन् (न) तन् *अतीस् प्राणाक्नन्त^० (विश्वसित) ।
 विडकन्य (अल्पतायामेतेषां) ॥

Trust not in the smallness of fire, disease, poison and enemies. Though small in size they are capable of immense harm. Similarly do not trust the greatness of health, glory and age. They can be shortened or brought to an end abruptly.

१. Note the form विश्वस्याद्
in all lontars instead
of the usual विश्वसेद्.

२. क ख ग च छ ज—बल्लि° ।

३. क ख ग च छ ज—युषि ।

४. क ग—नि ।

५-५. छ व्रुटितम् ।

६. च—नि ।

७-७. क—कतिस् प्राणाकनन्त ।

Cf. वि-श्वस् “not-to

breathe” with तीस्-प्राण
“cold-life” i.e. not
breathing.

स्त्रियु कालम् संप्रपद्य प्रपद्यन्तु लोकात्मनि ।

प्राणम् आयुषि चित्तम् च प्राणायामं च ॥ ध्यातुम् ॥

सद्यस्तु धर्मं च विदित्वा संप्रपद्यन्तु संप्रपद्यन्तु । स्त्री । पतिम् । ध्यातुम् । संप्रपद्यन्तु ।

प्राणायामं । चित्तं । आयुषं च । प्राणायामं । ध्यातुम् । संप्रपद्यन्तु । संप्रपद्यन्तु । ध्यातुम् । संप्रपद्यन्तु ।

स्त्रीषु राजसु सप्येषु स्वाध्याये शत्रुसेविनि ।

भोगे चायुषि विश्वासं कः प्राक्तः कर्तुमर्हति ॥ ३६२ ॥

समञ्जः (एवं) मरिक' (एते) तन्' (न) कविश्वास (विश्वसनीयाः) स पण्डित (पण्डितेन) ।
लिवन्यं (तद्विधाः) । स्त्री (स्त्री) । रतु (राजा) । सप्यं (सप्यः) । विश्वाभ्यास (विद्याभ्यासः) । ध्यं (नरः)
सेवक (सेवकः) रि शत्रु (शत्रूणां) । भोग (भोगः) ।^३ आयुष्य (आयुष्यं) । नहन् (एते) लिवर् (विधाः)
नि तन् तिनुङ्गलन् (न विश्वसनीयाः) वे स पण्डित (पण्डितेन) । तर् (न) अङ्गः (सम्बन्धः) तर् (न)
गङ्गमं (रुचिः) । तर् (न) तीस् प्राण (विश्वसेत्) इरिक' (तेषु) ॥

What wise man would put faith in women, kings, snakes, studies, pleasures,
life or in one who is serving an enemy.

MBh.5.37.53. b) Our other mss. 'सेविषु.
शत्रुसेविनि is supported by १. क ग ज—मरिकं, ख—
K1 D9 K4.5 D7 'सेवने, मरिकन् ।

२. ज—तन्त ।

३. क नास्ति दण्डः ।

४. क छ—इका ।

शत्रुं च राजां च विदित्वा संप्रपद्यन्तु संप्रपद्यन्तु ॥

सिद्धिं च प्राणायामं चित्तं च प्राणायामं च ॥ ध्यातुम् ॥

ਪੰ ੬੧ ॥ ਪੰ ੬੨ ॥ ੧ ॥ ੧ ॥

जीवितं च शरीरं च जात्या वै सह जायते ।

उभे सह विवर्द्धन्ते उभे सह विनश्यतः ॥ ३६४ ॥

नियत (नियतं) अबुलुर् (अन्वितं) बत इकं हुरिप् (जीवितं) लघन् (सह) ^२शरीर (शरीरेण) । ^३शरीर (शरीरं) हन्वेलन् (वासः) इं हुरिप् (जीवनस्य) । हुरिप् (जीवनं) हेतु (हेतुः) नि ^३शरीरन् (शरीरस्य यद्) हन (विद्यते) । हिलं (विनाशे) नि ^३हुरिप् (जीवनस्य) । हिलं (विनाशः) नि ^३शरीर (शरीरस्य) । संक्षेपन्य (तत्संक्षेपः) । पञ्च (सह) म्नु (प्रादुर्भावः) । ^४पञ्च (सह) माति (मरणं) । ^५गतिन्य (तयोरगतिः) ॥

Life and body are born together. Together they grow and together they perish.

MBh.12.217.6. b) Our च or प्रेत्य वै.

३. ग—नि ।

जात्या वै is supported by १. क ख ग छ ज—विवर्द्धन्ते,

४. च नास्ति दण्डः ।

D7 T G2.3.6 M1.5-7, other च—विवर्द्धन्ते ।

५. ख च छ ज नास्ति ।

mes. जात्यैव, जातानां, जात्या २-२. छ नास्ति ।

ਮਨੁਸ਼ੀਨਾਮ ਕਾਕਾਨਿ ਕੇਵਲੰ ਨੀਨਿਸ਼੍ਚਿਤੰ ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ਭਵਤੀ ।

ਨੀਨਿਸ਼੍ਚਿਤੰ ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ॥ ੩੬੪ ॥

ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ॥ ੩੬੪ ॥

ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ਪ੍ਰਾਨੁਸ਼੍ਚਿਤੰ ॥ ੩੬੪ ॥

यद्यच्छरीरेण करोति कर्म शरीरयुक्तः समुपादनुते तत् ।

शरीरमेवायतनं मुखस्य दुःखस्य वातोऽस्य भवे न भावे ? ॥ ३६५ ॥

अपन् इकं (यत्) शुभाशुभकर्म (शुभाशुभकर्म) । गिनवे (क्रियते) मकसाधनं ^२(साधनं कृत्वा) शरीर (शरीरं) । शरीर (शरीरं) साधन (साधनं) ^३नि मुक्ति ^३(भोगस्य) कलन्य (तत्फलस्य) इलाह (परेत्य) । परमाधन्य (अस्यार्थः) । इकि ^४(एतत्) शरीर (शरीरं) तलि ^५(बन्धनं) नि ^६संसार (संसारस्य) । विषय नि ^७(विषयः) मुखदुःख (मुखदुःखस्य) । मतंन्य ^८(अतः) तन् (न) वद्य (भवेत्) जन्म (जन्म) त कमि (अयास्माकं) इलाह (परेत्य) ॥

කන්ද්‍රාති සි ප්‍රා කාලකාති සිං ප්‍රිති 1 කාලකාති 7෨ සි ප්‍රා 1 වෙති
 ගති කාලකාති සිං ප්‍රා 1 ගා 1 කාති ॥

यज्ञैस्तपोभिन्नियमैर्ब्रतैश्च^१ दिवं समासाद्य पतन्ति भूयः ।

तस्मादुपास्यं परमं पवित्रं शिवं विमोक्षं विमलं बुधेन^२ ॥ ३६८ ॥

³ඉක (යේ) සං මනූතකේන් (අනුයාන්ති) පිතූයාන (පිතූයානං) । මකමාර්ග (මාර්ගං) කූට්වා (කූට්වා) යජ්‍ය (යජ්‍ය) ।
 තප (තප:) । යමනියමාදි (යමනියමාදි) । ශිෂ්ටාචාරව්‍රත (ශිෂ්ටාචාරව්‍රතානි) । ස්වර්ගපථ (ස්වර්ග-
 පථ) අන්තකුතිර (ප්‍රාප්තිස්තෙෂාං) । ඛන් (පරං) තදා (තදා) තිභා (පතන්ති) සිර (තේ) මුඛ: (භූය:) । මලුර්
 (නිවර්තන්තේ) මංජන්ම (ජායන්තේ) । මතන්යන් (අත:) සං හූං කමොක්ෂන්⁴ (මොක්ෂ:) සිර (තේ) ප්‍රිහේන්
 (උපාස්‍ය:) ।⁵ සාධ්‍යන් (සාධ්‍ය:) වෙ සං ඩු: (බුධේන) ।⁶ අපන් (යත:) තන්⁷ (න) කතමාන් (ප්‍රවිෂ්‍යතේ)
 සිර (අෂ:) ජන්ම (ජන්මනා) ।⁸ තුහ (ජරයා) ।⁹ පාති (මූර්තුනා) ॥³

By practising yajñas, austerities, disciplines and vows one reaches heaven but at the expiry of his term he falls back to earth. Hence the wise man should wait upon Śiva, the supreme, the pure, the liberator, the spotless.

MBh.12.306.106cd, 107 d) Our බුධේන is repla- ෫. ක—°කාන් ।
 ab. b) Our භූය: is supported ced by පවිත්‍ර (no v.l.). ෬. ක නාස්ති ।
 by D7 T1 G1.3.6 M1.5-7, ෧. ක ඡ ඡ ඡ ඡ ඡ—°ව්‍රතේෂ් ෭-෭. ක—අප ත්‍ර ।
 other mss. භූමෝ. (with බ). ෮. ක ඡ ඡ ඡ ඡ ඡ නාස්ති
 c) තස්මාදුපාසස්ව පරං මහ- ෨. ක ඡ ඡ ඡ—වු°, ඡ—පු° । දණ්ඩ: ।
 ඡුචි. Our උපාස්‍යං and පවිත්‍ර ෩-෩. ඡ ඡ ඡුචිතම් ।
 are not in Poona mss. ෪. ඡ—මලුර් (සදණ්ඩ:) ।

පුද්ගලයා සි පාපප්‍රාප්ති ගතව පිටති පාපකාලකාති 1

හෙ පුද්ගලයාගේ පාප ප්‍රාප්ති බුද්ධාගාර ॥ ඉත්ථ ॥

කිසිකිසි ගේ බුද්ධාගාර 1 ගි පිළි කිසි කිසිවල 1 පාප කාලකාති කි
 බුද්ධාගාර 1 වෙති සි බුද්ධාගාර සි බුද්ධාගාර 1 පාප කි පාප වෙති පාප කි 1

ଭିତ୍ତି ୨ ସିଂହ ଧରି ସୁଗମ୍ୟାୟ । ଉଦ୍ଧୃତ କି ଧରି ଗମ୍ୟାୟ ଧର୍ମାୟ । ପଞ୍ଚମ ସ୍ତମ୍ଭାୟ
 ଧରି ଧର୍ମାୟ ସିଂହ ସୁଗମ୍ୟାୟ ଓ ସିଂହ ଗମ୍ୟାୟ ଧରି ଧର୍ମାୟ ପଞ୍ଚମ ସ୍ତମ୍ଭାୟ ॥

प्रम्लानेषु च माल्येषु ततःपिपतिपाशयात् ? ।

आ ब्रह्मभवनादेते^१ दोषा ब्रह्मन् सुधारणाः ॥ ३९६ ॥

निहନ୍^२ तं (एतद्) दुःख (दुःखं) रि स्वर्गलोक (स्वर्गलोके) । रि^३ हँन्ति (अन्ते) निक^३
 कर्मफल (कर्मफलस्य) । इकं (यत्) कारण (कारणं) नि स्वर्गपद^४ (स्वर्गपदस्य) । अलम् स्फूर्
 (म्लायन्ति) सुहृनिक^५ (शिरोमाल्यानि) सं स्वर्गस्थ^६ (स्वर्गस्थस्य) । तँम्बे (आरम्भः) नि^७
 मगवे मनस्ताप (मनस्तापकरणस्य) इक (सः) । तिबा (पतति) प्व सिर (सः) सकि^८ मुरलोक (मुर-
 लोकात्) । अत्यन्त (अत्यन्तं) गौ (महत्त्वं) निकं शोक सन्ताप^९ (शोकसन्तापस्य) । मङ्कन (एवं)
 सर्वदाय (सर्वेऽंशाः) निकं दुःख (दुःखस्य) रि^{१०} मुरलोक (मुरलोके) । त्क (यावत्) रि^{१०} ब्राह्मलोक
 (ब्रह्मलोकं) इकं दुःख (दुःखानि) मङ्कन^{११} (एवं) क्रमय (क्रमाणि) ॥

The heavenly garlands fade and one descends to earth. It is a severe calamity.
 It continues till one reaches Brahmahood.

१. क—अब्राह्मभवानादेते,	नियन् ।	८. क—सकें ।
ख—आब्राह्माणभावनादेते,	३-३. क—हँन्तिकं ।	९. ख—मनस्ताप ।
ग—आब्राह्मभवानादेते, च	४. ग—स्वार्गं ।	१०. ग—रि ।
छ—अब्राह्म°, ज—अब्रह्म-	५. सुहृन्-इक ।	११. क—ममङ्कन ।
भवनदेते ।	६. ख—स्वर्गस्थान ।	
२. क ख ज—नितन्, ग—	७. ग—नि ।	

ପଞ୍ଚମ ସ୍ତମ୍ଭାୟ ଧରି ଧର୍ମାୟ ପଞ୍ଚମ ସ୍ତମ୍ଭାୟ ।

ସ୍ତମ୍ଭାୟ ଧରି ଧର୍ମାୟ ପଞ୍ଚମ ସ୍ତମ୍ଭାୟ ଧରି ଧର୍ମାୟ ॥ ୩୯୬ ॥

ପଞ୍ଚମ ସ୍ତମ୍ଭାୟ ଧରି ଧର୍ମାୟ ପଞ୍ଚମ ସ୍ତମ୍ଭାୟ ଧରି ଧର୍ମାୟ ପଞ୍ଚମ ସ୍ତମ୍ଭାୟ ।

ଧରି ଧର୍ମାୟ ପଞ୍ଚମ ସ୍ତମ୍ଭାୟ ଧରି ଧର୍ମାୟ ପଞ୍ଚମ ସ୍ତମ୍ଭାୟ ॥

पतन्तस्तु महादुःखं परितापं सुधारणम् ।

स्वर्गं भाजः प्राप्नुवन्ति तस्मात् स्वर्गं न कामये ॥ ४०० ॥

Falling down is very painful. Those who share the joys of heaven, afterwards endure intense agony. Hence, I do not long for heaven.

Our महादुःखं is supported by B2.4 Dc2 Dn1 other mss. परितापः सुदारुणः. २. क—इका ।
c) प्राप्नवन्ति is not found ३. क—मन्तंय ।

[illegible]

क्षुत्तृषादुःखं^१ प्रेतेष पय्येति^२ व्यसनं नृषु ॥ ४०१ ॥

३३३.

प्व रि^८ तिर्यग्योनि (तिर्यग्योनौ) । मृग (मृग-) पशु (पशु-) सरीसृपादि (सरीसृपादिषु) । अत्यन्त (अत्यन्तं) संसारन्य (तदुःखं) । अपयपन् (अपि च) पिनङ्गन् (भक्ष्यन्ते) य बेनि^९ (ते) रोबन्ध (स्त्रसखिभिः) । यतिक (एते) सर्व्वदाय (सर्व्वे दायाः) नि^{१०} संसारन्य (तत्संसारस्य) । रि पितृलोक (पितृलोके) मर य । लपा (क्षुत्) । बल्लं (वृषा) मुख्य नि (मुख्याः) दुःख (दुःखानां) कून (तत्र) । रि मानुषयोनि (मानुषयोन्यां) प्व य त । असिलिसिलिः^{११} (पर्येति) क्रम (क्रमः) निकं^{१२} सुखदुःख^{१३} (सुखदुःखयोः) इरिक ॥

In hell there is the pain of tortures. Among the lower creatures there is cannibalism. Among the ghosts there is the torment of hunger and thirst. Among men calamities hold the siege

१. क—क्षुत्तषट्, ख ज— क्षुत्तषट्, ग—क्षुत्तमदुःखि, च छ—क्षुत्तयदुःखं ।	४. क ख—निकं । ५. क ग—अनेकं । ६. ज—पडण्ड ।	९. ख ग—देनि । १०. क ग—नि । ११. “alternating.” क ख ग—असिलिःसिलिः ।
२. ग च छ ज—मय्येति ।	७. क ज छ ज—अजन्म, ग—अजन्म ।	१२. ज—नि ।
३. क—ममङ्कन, ज—समा- ङ्कन ।	८. ग—रि ।	१३. ख ग च छ ज—दुःख ।

पुण्येणपुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च ॥

पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च ॥ ३०७ ॥

पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च ॥
पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च ॥
पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च ॥
पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च ॥
पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च पुण्येण च ॥

प्रातर्मंत्रपुरीषाभ्यां मध्याह्ने क्षुत्पिपासया ।

तृप्ताः कामेन बाध्यन्ते^१ जन्तवो निशि निद्रया ॥ ४०२ ॥

अपम् इकि^२ (यः) बदि व् (मनुष्यभावः) । प्रथमं (प्रथमं) तावत् (तावत्) । यन् (यदा)
 एञ्ज (प्रातः) दुःख (दुःखितः) य (सः) देनि पंलरनि^३ (पीडया) मूत्रपुरीष (मूत्रपुरीषयोः) । मावन्^४
 (रोहित) प्व सं ह्यं (देवः) मनंङः (मध्याह्ने) आदित्यतेज^५ (आदित्यतेजः) । दुःख (दुःखितः) देनि^६
 लपा (क्षत्-) । बलकं (तृषाभ्यां) य (सः) ।^७ तलस् प्व य अमडन् (भुक्त्वा) ।^८ पूर्णं (पूर्णं) परितुष्ट
 (परितुष्टः) । दुःख (दुःखितः) त^९ (अथ) य^{१०} (सः) देनि पडवेश (आवेशेन) नि^{११} राग (रागस्य) ।
 विड (रात्रौ) प्व^{१२} मुरुप् (अस्तमेति) सं ह्यं (देवः) आदित्य^{१३} (आदित्यः) । दुःख (दुःखितः) त (अथ) य
 (सः) देनि^{१४} पमरिभूत (प्रभावेण) नि हरिप् मत (नेत्रनिद्रायाः) ॥

Creatures are pressed by the call of nature in the morning and by hunger and thirst in the midday. When they are full cupid presses them. And at night sleep.

Ind.Spr.4319.

१. ख—बध्यान्ते, ग च छ ज— बध्यन्ते ।	५. क—सं ह्यं आदित्य ।	११. ख—नि ।
२. ज—इकं ।	६. क—त य देनि, ख—देनि ।	१२-१२. क—सं ह्यं, ग च ज— मुरुप् सं, छ—मुरुप् सं ह्यं
३. ख ग—पडलरनि, ज नास्ति ।	७-७. क—लपा बलक ।	१३. क—देनि ।
४. √अवन् way. छ—मवन् ।	८. क नास्ति ।	
	९. ख नास्ति ।	
	१०. ग—य । (सदण्डः) ।	

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३० ॥

एवम् पुत्राः सन्ति सन्ताना । एतेषु भगवन्तः एवम् । एवम् ।
 एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् ।
 एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् ।
 एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् ।
 एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् । एवम् ।

उद्धरेदात्मनात्मानं नात्मानमवसावयेत् ।

आत्मैव ह्यात्मनो बभूवुरात्मनः ॥ ४०३ ॥

मज्झुन (एवं) प्व कम (क्रमः) निक्किं^१ संसार (संसारस्य) । मतंन्य^२ (अतः) तंत्तसकंन् (उद्धर) तावक्त (आत्मानं) मककारणावक्त^३ (आत्मना) । हव्व (न) कित (त्वं) सुभंसारावक्त (पीडयात्मानं) ।^४ अपन् (यतः) अवक्त (स्वात्मा) प्रसिद्ध (हि) कवन्त्यावक्त (आत्मनो बन्धुः) ।^५ अवक्त (आत्मा) प्रसिद्ध (एव) मुसुन्त्यावक्त (आत्मनो रिपुः) ।^६ परमार्थंन्य (अस्यार्थः) । यन् (यदि) मासिः (स्नेहः) अवक्त (आत्मनः) व्यंवक्त (आत्मनि) ।^७ कुमिक्खिन्^८ (चिन्तयति) सं ह्मं कमोअन् (मोक्षं) । कवन्त्यावक्त (आत्मनो बन्धुः) इकान् (सः) मज्झुन (एवं) । यप्पन्^९ (यदि) तन् (न) मासिः (स्निग्धः) अवक्त (आत्मा) व्यंवक्त (आत्मनि) । तद् (न) किरकिर (चिन्तयति) ल्पसन्थ (मोक्षं) । मुसुन्त्यावक्त (आत्मनो रिपुः) इकान् (इति) मज्झुन (एवं) ॥

One should raise himself. Never should one depress himself. Self is both the friend and enemy of self.

MBh.6.28.5 (same as ३. ख—मकाकरण तावक्त । ७. क छ—कुमिक्खि, ख—कुमि-
above) Also elsewhere. ४. क नास्ति दण्डः । न्किन् ।

१. क—नि । ५-५. छ त्रुटितम् । ८. क ग—याप्व, ज—यप्व ।

२. क ख ग—न्या । ६. ख ग च छ ज नास्ति ।

सिद्धांतो हि संसारो रागादिक्लेशबद्धितम् ।

अपन् अथ इकिं मनः (मनः) प्रसिद्ध (साधनं) नि^३ संसार (संसारस्य) । यन् (यदि) करक्तन्

(अभिभूतं) रागादि मल (रागादिमलैः) । यप्पन् (यदि) निम्मल (निर्मलं) । तन् (न) कक्कन् (पीडितं) विकल्प (विकल्पैः) । रि हिलं (नाशे) नि^५ रागादि क्लेश (रागादिक्लेशानां) । सिर (एतद्) वस्तु (कारणं) नि कमोअन् (मोक्षस्य) । प्रसिद्ध (साधनं) नि^६ मंत्तस् (तारणस्य) इं भवाण्णं^७

चित्तमेव हि संसारो रागादिक्लेशबद्धितम् ।

तदेव तंत्तव्यवक्तं च भवान्त^२ इति कथ्यते ॥ ४०४ ॥

अपन् (अथ) इकिं मनः (मनः) प्रसिद्ध (साधनं) नि^३ संसार (संसारस्य) । यन् (यदि) करक्तन् (अभिभूतं) रागादि मल (रागादिमलैः) । यप्पन् (यदि) निम्मल (निर्मलं) । तन् (न) कक्कन् (पीडितं) विकल्प (विकल्पैः) । रि हिलं (नाशे) नि^५ रागादि क्लेश (रागादिक्लेशानां) । सिर (एतद्) वस्तु (कारणं) नि कमोअन् (मोक्षस्य) । प्रसिद्ध (साधनं) नि^६ मंत्तस् (तारणस्य) इं भवाण्णं^७

(भवार्णवस्य) ॥

Consciousness, defiled by excessive attachment and other afflictions, forms our world. The same consciousness, when liberated from these, is known as the end of our world.

१. क ख—°भूषितं, च—°भुसितं । ३. ग नास्ति । ६. ख—भावार्णव ।
 २. क—भावान्त, ख च छ— ४. ग—नि ।
 भावन्त । ५. ख नास्ति, ग—नि ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
 गङ्गापुत्रः, क्षत्रियः मधुपुत्रः । ललाटे खड्गं धृत्वा । ३०७ ॥
 अङ्गुलीं च पार्श्वे च । नमो नमः । ३१० ॥
 चण्डालः । ३११ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

एकः शत्रुर्न द्वितीयोऽस्ति शत्रुरज्ञानतुल्यः पुरुषस्य राजन् ।

येनावृतः^१ कुरुते सम्प्रवृत्तः पापानि कर्माणि सुदारुणानि ॥ ४०५ ॥

तुङ्गल् (एकः) क्त (एव) परमार्थ (अर्थः) नि शत्रु (शत्रोः) डरन्य (नाम) । ड्रि (केवलं) सि
 पुङ्गं (अज्ञानं) जुग (हि) । तन् (न) हन (विद्यते) त प्व (स यः) मडन^२ (तुल्यो भवेत्) कश्चित्नि^३
 (शक्त्या) पुङ्गं (अज्ञानस्य) । अपन् (यतः) इकि^४ (यः) लिनिपुत्^५ (आवृतः) डे निक (एतेन) ।
 नियत (नियतं) जुग (हि) य (सः) गुमबे (करोति) अशुभकर्म (अशुभकर्माणि) ॥

Of man there is just one enemy. There is no other enemy equal to ignorance,
 O king. Under its influence one does horrible deeds.

- MBh.12.286.28. c) च—°त्तः, छ—येनवृत्तः । ४. ख ग च छ ज—इकं ।
 सम्प्रवृत्तो for सम्प्रवृत्तः. २. क—मषान, ख—मद । ५. च—लिपुत् ।
 d) घोराणि for पापानि. ३. क ग ज—शक्ति नि, ख—
 १. क—येनवृत्तः, ख—येन°, ग नि शक्ति नि ।

සෙසුකප්‍රාප්ති භික්‍ෂු ධර්මානුසාරිනාං ॥

ආරාධනාං භාග්‍යානුසාරිනාං ॥ ෩෬ ॥

සෙසුකප්‍රාප්ති භික්‍ෂු ධර්මානුසාරිනාං ॥ පුද්ගලානුසාරිනාං ॥ භාග්‍යානුසාරිනාං ॥ පුද්ගලානුසාරිනාං ॥ පුද්ගලානුසාරිනාං ॥ පුද්ගලානුසාරිනාං ॥

अज्ञानप्रभवं हीदं यदुःखमुपलभ्यते ।

लोभादेव तदज्ञानमज्ञानात्लोभ एव च ॥ ४०६ ॥

अपि इदं (यत्) सुखदुःखं (सुखदुःखं) कभुक्ति (भुज्यते) । पुद्गल (अज्ञानं) सङ्गनिक (प्रभव-
स्तस्य) । इदं (यद्) पुद्गल (अज्ञानं) । कलोभन (लोभः) सङ्गनिक (प्रभवस्तस्य) । इदं (यः) कलोभन
(लोभः) । पुद्गल (अज्ञानं) सङ्गनिक (प्रभवस्तस्य) । मतन्यन् (अतः) पुद्गल (अज्ञानं) सङ्गनि (मूलं)
संसार (संसारस्य) ॥

Pain originates in ignorance. Ignorance originates in greed. Greed originates in ignorance.

MBh.12.153.5cd, 12ab.

च—इद ।

३. क—कन्, ख—कान्, ग—

cd) तस्याज्ञानात् लोभो हि २. ख—ज्ञानालोभ, ग च छ—

सुकादुकान्, ज—दुकान् ।

लोभादज्ञानमेव च ।

ज्ञानलोभ, ज—ज्ञानलो-

४. क—कभुक्त, ग—कभुक्ति ।

१. क ख—हीदम्य, ग—हिं,

भा ।

සෙසුකප්‍රාප්ති භික්‍ෂු ධර්මානුසාරිනාං ॥

සෙසුකප්‍රාප්ති භික්‍ෂු ධර්මානුසාරිනාං ॥ ෩෭ ॥

සෙසුකප්‍රාප්ති භික්‍ෂු ධර්මානුසාරිනාං ॥ පුද්ගලානුසාරිනාං ॥ භාග්‍යානුසාරිනාං ॥ පුද්ගලානුසාරිනාං ॥ පුද්ගලානුසාරිනාං ॥ පුද්ගලානුසාරිනාං ॥

တस्မာत् सम्यक् परीक्षेत बोधानज्ञानसम्भवान् ।

अज्ञानप्रभवं नित्यमहङ्कारं च वर्जयेत् ॥ ४०७ ॥

မတံဗျာနံ (တस्မာတ်) ဟုဗျ (န) ပြမာဒ (ပြမာဒ: ဟော) ၊ ဝုလ်^၁ (ပရိသုဗ္ဗံ) တိကံ ဝိဝေ (ဗျာသု-
ဗျာနံ) ၊ အနံ (ယသံ) ပြတိသု^၂ (ဟိ) ကဗဒ္ဓုနံ (ဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ဝေဏိ ကလိဗ္ဗနံ (လိဗ္ဗေ) ၊ လဗုဗ္ဗံ (ဗ) ဝိကံ
အဟင်္ဂုဗျာနံ (အဟင်္ဂုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ၊ ^၃ အဟင်္ဂုဗျာနံ^၃ (အဟင်္ဂုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ဝုဗျာနံ (ဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) မဒ္ဓု^၄
(အဟင်္ဂုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ၊ အနုဗ္ဗု (မမ) ဝိကံ (တတံ) ၊ ဗပ (က:) အနု (အဟံ) လဗုဗ္ဗံ (ဟေ) ဝိကံ (ဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) <မမာ-
ဗျာဗ္ဗုဗျာနံ: > ၊ မဒ္ဓုဗ္ဗု (ဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) လိဗ္ဗု (တတံဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ၊ တနံ (န) ဝိကံ (ဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ဝိ^၅ ပြကုတိ^၆ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ
(ပြကုတိပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ၊ ယတိကံ (အထံ တသံ) အဟင်္ဂုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ (အဟင်္ဂုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ဝုဗျာနံ (ဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ၊ ဝိကံ (ဗျာဗ္ဗုဗျာနံ)
နိ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ (ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ဝိကံ (တသံ) ၊ ပုဗ္ဗု^၇ (အဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) မဒ္ဓုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ (မဒ္ဓုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ၊ ယတိကံ (တသံ) အဗျာဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ
(ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ) ။

Therefore one should duly keep watch on faults arising out of ignorance.
Moreover one should ever avoid egoism.

MBh.12.205.18. d) ၃. က—ကပြတိသု ၊

to make I.

परित्यजेत् for च वर्जयेत्.

၃-၃. နာ နာဗ္ဗိ ၊

၄. ဂ—ဝိ, က—ဝိ ၊

၁. က နာ ဂ ဗ ဗျာ ဗျာ—ဝုလ် ၊

၂. √အနု, မဒ္ဓု 'အဟင်္ဂုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ' ၊

၃. က ဂ—ပြကုတိ ၊

ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။

မဒ္ဓုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ၃၀၇ ။

ဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။
ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ မိ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။
ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ မိ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။
ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ မိ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ မိ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။
ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ မိ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ မိ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။
ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ မိ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ ဝိဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။ မိ ပုဗ္ဗုဗျာဗ္ဗုဗျာနံ ။

नाबु'षास्तारयन्त्यन्यानात्मानं वा कवाचन ॥ ४०८ ॥

The wise take the unwise across on wisdom's float. The unwise can ferry across neither others nor themselves.

အစဉ်အလာ မဟာ ဗျူဟာ၊ ကမ္ဘာကို လက်အောက်

ក្នុងវិស្វកម្ម ក្រោយ បង្កើតនិយាមនីតិ ॥ បេស ॥

[illegible]

नैत्रहीनो यथा ह्येकः कृच्छ्रानि लभतेऽध्वनि ।

ज्ञानहीनस्तथा लोके तस्माज्ज्ञानविदोऽधिकाः ॥ ४०६ ॥

कद्यङ्ग (यथा) नि वृहय (अन्धः) । लुमकु (गच्छन्) मनुङ्गनुङ्गल्' (एकलः) । अगौ (महत्) इक दुःख (दुःखं) कत्मु^२ (लभ्यते) बेन्य (तेन) रि हवन् (अध्वनि) । मङ्कन (तथा) तं अपुङ्ग^३ (अबुधः) । अन् (यदा) हने^३ (विद्यते) रात् (लोके) । अगौ (महत्) इक^४ संसार (दुःखं) कत्मु (लभ्यते) बेन्य (तेन) । मतन्त्य (अतः) सं प्राज्ञ^४ (प्राज्ञः) डरनिर (नाम) । सं (यः) एनक् (मोदते) वुः निर (ज्ञाने) रि वस्तु तत्त्व (वस्तुतत्त्वानां) । सिर (सः) विशेष (विशेषः) ॥

Just one without eyes stumbles on the road, so in life one without knowledge. Hence those knowing knowledge are the superior ones.

MBh.12 207.4 (same २. ख—कत्मु र । ५. क ख ग च छ—प्रज्ञा, ज—
as above). ३. ज—हने । प्रज्ञ ।
१. ज—मनुङ्गनुङ्गल् । ४. ज—इ ।

अनिष्टसम्प्रयोगाच्च विप्रयोगात् प्रियस्य च ।

मनुष्या^१ मानसं दुःखं व्यज्यन्ते येऽल्पबुद्धयः ॥ ४१० ॥

कुनं इकं (यः) अपुङ्ग^३ (अज्ञानी) । नियत (नियतं) जुग (हि) य हृमिषप् (शोचति) इकं कप्रिहति^३ (शोककरं) । मकहेतु (हेतुं कृत्वा) पत्मुन्य (सम्प्रयोगं) लवन् केतिबन्य (अनिष्टेन) । पपसःन्य (विप्रयोगं) लवन् कासिःन्य (प्रियेण) । अरः (हा) बेन्याहङ्कारन्य (अहङ्कारात्) । मकनिमित्त (निमित्तं कृत्वा) पुङ्ग^३न्य (अज्ञानं) ॥

अनिष्टसम्प्रयोगाच्च विप्रयोगात् प्रियस्य च ।

मनुष्या^१ मानसं दुःखं व्यज्यन्ते येऽल्पबुद्धयः ॥ ४१० ॥

कुनं इकं (यः) अपुङ्ग^३ (अज्ञानी) । नियत (नियतं) जुग (हि) य हृमिषप् (शोचति) इकं कप्रिहति^३ (शोककरं) । मकहेतु (हेतुं कृत्वा) पत्मुन्य (सम्प्रयोगं) लवन् केतिबन्य (अनिष्टेन) । पपसःन्य (विप्रयोगं) लवन् कासिःन्य (प्रियेण) । अरः (हा) बेन्याहङ्कारन्य (अहङ्कारात्) । मकनिमित्त (निमित्तं कृत्वा) पुङ्ग^३न्य (अज्ञानं) ॥

Men of little wisdom suffer mental agonies when they encounter what they desire not and lose what they cherish.

MBh.3.206.16. c) Our other mss. मानुषाः others ह्यल्प°, चाल्प°, etc.,
मनुष्याः is supported by d) Ś1 K1.2.4 Dc Dn3 all pointing to an original
N (except Ś1 K1.2) G1.3, D1.2 support our येऽल्प°, hiatus °युज्यन्ते अल्प°.

१. क—मानुष्य ।, ख ग—°ष्याः, (सदण्डः) । मनुसेदुके, ज—मनुसैर्दुर्कैर् ।

च छ—°ष्यः, ज—°ष्यः । २. क—मोनसैर्दुर्कैर्, च छ— ३. ख ग—प्रहति ।

यथा हिमवत्पर्वतानां रूपं तद्वत्प्रसङ्गानां विमलवर्णवत् ।

तद्वत्प्रसङ्गानां रूपवत्पर्वतानां रूपवत्पर्वतानां हि ॥ ३११ ॥

अथ हिमवत्पर्वतानां रूपं तद्वत्प्रसङ्गानां विमलवर्णवत् ।

अथ हिमवत्पर्वतानां रूपं तद्वत्प्रसङ्गानां विमलवर्णवत् ।

अथ हिमवत्पर्वतानां रूपं तद्वत्प्रसङ्गानां विमलवर्णवत् ॥

यथा हिरण्यकर्ता वं रूप्यमग्नौ विशोधयेत् ।

बहुशो ह्यप्रयत्नेन यत्नेन नचिरेण हि ॥ ४११ ॥

कच्छद्ग (यथा) नि^३ पण्डेमास् (हिरण्यकर्ता) ।^४ मडपि (विशोधयति) मास् (सुवर्ण) ।
पिरक् (रजतं) । यन् (यदि) अल्पयत्न (अल्पयत्नः) य (सः) । असोवे^५ (चिरेण) य (सः) । सता
(सदा) इकं मास् (सुवर्ण) इनपिन्य (शोध्यते तेन) । कम्न (पूर्व) शुद्धय (शुद्धेः) । यच्चन् (यदि)
तोबं यत्न (तीव्रयत्नः) य (सः) । एङ्गल्^६ इकं (नचिरेण) मास् (सुवर्ण) इनपिन्य (शोध्यते तेन) ।^७
कम्न (पूर्व) शुद्धय^८ (शुद्धेः) ॥^३

Just as a goldsmith can purify silver or gold, without effort in a long while,
but with effort in a short while, ... (continued in the next stanza)

MBh.12 271.11. b) Dn supports रूपं of five of our lontars, other mss. रूपं.

c) बहुशोऽति (v.l.महताशु, बहुशोऽभि)प्रयत्नेन. No Poona ms. reads अप्रयत्नेन.

d) महतात्म (v.l.महता सु°, बहुशोऽल्प°, महताल्प°) कृतेन ह. १. ख ग—रूप°, च छ—रूपा°, ज—रूप° ।

२-२. ग वृटितम् । ३. क—नि ।

४. क नास्ति दण्डः ।

५. ग च छ—असोव ।

६. ख—अएङ्गल् ।

७. i.e. before it becomes pure.

अथ हिमवत्पर्वतानां रूपं तद्वत्प्रसङ्गानां विमलवर्णवत् ।

अथ हिमवत्पर्वतानां रूपं तद्वत्प्रसङ्गानां विमलवर्णवत् ॥ ३११ ॥

භක්ත භි ප්‍රාප්ති । භක්ති භික්ෂාසක්ති පික්ෂාභ්‍රුක්ති । ක්ෂිත්‍රාසක්ති භාග්‍යාසි
 භාග්‍යාසි । භක්ති භාග්‍යාසි භික්ෂාසක්ති භාග්‍යාසි । භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි
 භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි । භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි । භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි । භාග්‍යාසි
 භාග්‍යාසි ॥

¹ 'तद्वज्जातिशतंज्जीवः शुद्धयतेऽल्पेन' कर्मणा ।
 यत्नेन महता चापि ह्येकजाती विशुद्धयते ॥ ४१२ ॥'

මජ්ඣිම (තථා) තං ඉති (ජීවිතං) । අනු (යදා) ශිනොච්ඡ (ශුද්ධයතෙ) පිනකශුද්ධි³ (ශුද්ධ
 ක්‍රියතෙ) । කිංචලවකං (නිමජ්ජන්තෙ) රාගාදි මල්‍ය (තද්‍රාගාදිමල්‍යානි) । යත් (යදි) අල්පයත්න
 (අල්පයත්න:) ණු⁴ (පුරුෂ:) । අල්පයත්⁵ ([අ]චිතෙ) ⁶ 'ය (ස:) තත්⁷ (න) ශුද්ධි (ශුද්ධ:) । මාතූසතුස් ඉකං
 (ශතශ:) ජන්ම (ජන්මානි) කම්ම⁸ (තත:) ය (ස:) ශුද්ධය (ශුද්ධයත්) । යත්න (පරං යදි) තීව්‍රයත්න
 (තීව්‍රයත්න:) ණු⁹ (නර:) । කුම්භවකං (නාශනෙ) මල්‍ය (තම්මල්‍යානාං) । අක්කල් (ශීඝ්‍රං) ශුද්ධි¹⁰
 (තස්‍ය ශුද්ධි:) ॥

(continued from the previous stanza)...so by small actions a soul is purified in a hundred births, though by immense effort it may be purified in a single incarnation.

MBh.12.271.12. cd) 2. භ භ—ශුද්ධයතෙල්පතු, භ— 4. භ—මල්‍යස් ।
 භවාප්‍යෙකජාතී for භාපි හෙක- ශුද්ධයතෙල්පතු, භ—ශුද්ධ- 4-4. භ—යත් ।
 භාතී. ල්පතු । 6. ක භ ග භ භ භ—කම්මා ।
 1-1. ග භුටිතස් । 3. භ—පිනකහශුද්ධි । 7. ක—ශුද්ධි ।

භික්ෂාසක්ති භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි
 භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි ॥ 412 ॥

භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි । භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි
 භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි
 භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි භාග්‍යාසි
 භාග්‍යාසි ॥

ယော အာရုံ ပွဲ လီလာ ၊ ဗုဒ္ဓက ဝဲ ဂန္ထာယုတ္တိသုတ် ၊ ဇာရိ ခြာအံ့ မာရ်
တံၤ ။

लीलयात्वं यथा गात्रात् प्रमुञ्चयाद्वात्मनो रजः ।

बहु यत्नेन महता दोषनिर्हरणं तथा ॥ ४१३ ॥

हन 'य (यदि) अद्युस्' (स्नाति) । लीला त्विन्यान्^३ (लीलया) इषुः (प्रमाष्टि) इ शरीरस्य (स्वं शरीरं) । सिनम्बिन्यासिबु^३ (स्नानक्षालने) तन् (न) परिषदो (परिखेदः) । तन् (न) अङ्गेल्^५ (कष्टं) इक् (तत्र) । न्दान् (अथ) यन्^५ (यदा) अक्किडक् (अत्यानि) ग्लुग्लुः न्य अवक्क्य (मलानि तस्य देहस्य) । कुनं (परं) यन् (यदा) अक्केः (बहूनि) ग्लुग्लुः न्य अवक्क्य (मलानि तस्य देहस्य) । एनक् (दृढा) रक्कन्त्य (सक्तिस्तस्य) । अङ्गेल् (कष्टं) इक्कान्^५ (तद्) पेसुहिषुः (प्रमाष्टुं) । जसिः न्य यत्न (तद्यत्नकरणं) तन् (न) अं (शक्यं) लीला (लीलया) । मज्झुन (एवं) तं^७ क्रोध-लोभादिमल (क्रोधलोभादिमलानि) । अन् (यदा) कलक्कन (नाशयानि) सज्जु^५ शरीर (शरीरात्) ॥

A little dirt on body is removed easily, but if it is much it takes effort. So is it with the removal of faults,

MBh.12.271.13 (same as above). Cf.12.297.17. १-१: ख ग ज—मद्युस् । २. क ज—त्विन्यान्, ग—त्विन्या । लीला त्विर्-न्य-अन् easy-way-his-that. ३. सिनम्बि is from √सिन्बि together, असिबु is from √सिबु to wash, 'at the same time that he washes.' ४. √हेल् । अङ्गेल्=अङ्गेल् । ५. क—य । ६. छ—इक् । ७. क—कं, ज—त । ८. क—सकं ।

အဗ္ဗယော ဂန္ထာယုတ္တိသုတ် ကဝိ မိဆယသံဃကောရိ ၊

လောသိ ဂောဟိ သ မန္တောယုတ္တိသုတ်ကောရိ ။ ၃၇၁ ။

ကျွန် ပဋိပက္ခန္တ ဂန္ထာယုတ္တိသုတ် ၊ မိ အာရုံ ပုဂ္ဂိုလ်ကောရိ ၊ ဂုဏ် ဟယျ အာရုံ ခြာအံ့
ယပုရိ ဂုဏ် ကာက ၊ ဆဒိဋ္ဌပုရိ ပုပတ္တာဏ္ဏက ၊ ပဋိပက္ခန္တိက ၊ ကျွန် ဂုဏ် ဂုဏ် ၊
ဂုဏ် ၊ မိ ဆမန္တောယုတ္တိသုတ် ပဋိပက္ခန္တိက ၊ ယပုရိ ဝိမ္မာ ၊ နံ တဏှ ၊ ဂုဏ် ၊
ဂုဏ် ၊ ဂုဏ် ၊ မိ ပဋိပက္ခန္တိသုတ် ၊ ဂုဏ် ၊ ဂုဏ် ၊ ဂုဏ် ၊ ပဋိပက္ခန္တိက ။

क्षमया क्रोधमुच्छिन्ध्यात् कामं संकल्पवर्जनात् ।

लोभं मोहं च सन्तोषाद्विषयास्तत्त्वदर्शनात् ॥ ४१४ ॥

कुनं पङ्क्तुलङ्घनं^१ (त्वयोच्छेद्यः) क्रोध (क्रोधः) । सि तन् ऋङ्-ऋङ्गन्^२ (अश्रवणेन) । जुग हय्व
(न) तन् वलन्^३ (अधीरः) यप्वन् (यदि) इकं राग (रागः) । कतिङ्गलन् (शेषितः) इं प्रपञ्चाज्ञानं^४
(प्रपञ्चाज्ञानेन) । पङ्क्तुलङ्घन्तेरिक् (उच्छिद्येत त्वया) । कुनं इकं (यो) लोभ (लोभः) । मोह (-मोही) ।
सि कसन्तोषन् (सन्तोषः) पङ्क्तुलङ्घन्तेरिक् (उच्छेदसाधनं तव तयोः) । यप्वन्^५ (ये) विषय (विषयाः) ।
नां शब्द (शब्दः) । रूप (रूपः) । रस (रसः) । गन्ध (गन्धः) । स्पर्श (स्पर्शः) । सि^६ वुः (ज्ञानं)
त रि वस्तु तत्त्व (वस्तुतत्त्वेषु) पङ्क्तुलङ्घन्तेरिक् (उच्छेदसाधनं तव तेषां) ॥

Root out anger by forgiveness, sensuality by avoidance of thinking about it,
greed and infatuation by contentment, passions by viewing the ultimate nature of
objects.

MBh.12.266.5ab 8cd २. छ—°ऋङ्गं ।

ज्ञान ।

(same as above).

३. √कल्-अन् ।

५. ग—यप्व ।

१. ख च छ—पङ्क्तिं ।

४. क ख ग च छ ज—प्रपञ्च-

६. क—सि ।

आयत्या उच्छिन्ध्यात् कामं संकल्पवर्जनात् ।

लोभं मोहं च सन्तोषाद्विषयास्तत्त्वदर्शनात् ॥ ४१४ ॥

क्रोधं क्रुद्धं क्रुद्धं पङ्क्तुलङ्घनं । न सिद्धं किं पङ्क्तुलङ्घनं । विमोहं पङ्क्तुलङ्घनं ।
लोभं लोभं लोभं पङ्क्तुलङ्घनं । यप्वन् विमोहं । अज्ञानं गन्धं पङ्क्तुलङ्घनं ।
रसं रसं रसं पङ्क्तुलङ्घनं । लोभं लोभं सिद्धं । सिद्धं पङ्क्तुलङ्घनं ।
विमोहं विमोहं पङ्क्तुलङ्घनं । यप्वन् लोभं गन्धं पङ्क्तुलङ्घनं ।
लोभं लोभं पङ्क्तुलङ्घनं । लोभं लोभं पङ्क्तुलङ्घनं । लोभं लोभं पङ्क्तुलङ्घनं ।
लोभं लोभं पङ्क्तुलङ्घनं । लोभं लोभं पङ्क्तुलङ्घनं । लोभं लोभं पङ्क्तुलङ्घनं ।

आयत्या वर्जयेद्वाशमयं सङ्गविवर्जनात् ।

अनित्यत्वेन च स्नेहं दुःखं योगेन पण्डितः ॥ ४१५ ॥

कारणं) । यप्वन् इकं (या) तृष्णा (तृष्णा) । परितोष (परितोषः) पङ्किलङ्गन्तेरिक (तस्या उच्छेद-
कारणं) । इकं (यद्) मनः (मनः) सर्व्वमुख (सर्व्वमुखं) जुग (हि) । कुनं इकं (या) लूमः (तन्द्रा) ।
कोत्साहन् (उत्साहः) पङ्किलङ्गन्तेरिक (तस्या उच्छेदकारणं) । कुनं इकं (यद्) विकल्पज्ञान (विकल्प-
ज्ञानं) । निश्चयज्ञान (निश्चयज्ञानं) पङ्किलङ्गन्तेरिक (तस्योच्छेदकारणं) । निश्चयज्ञान (निश्चयज्ञानं)
डरनि (नाम) सम्यग्ज्ञान^१ (सम्यग्ज्ञानस्य) ॥

One should conquer pride by compassion, greed by contentment, lassitude by energy and doubt by certainty.

MBh.12.266.10cd 11 paraphrase uses अभिमान. सम्यक्ज्ञान ।

ab. a) मानं for मोहं. Kawi १. क ख ग च छ ज—

एहिं ईं प्रियो प्रियो किये किये ईं प्रियो प्रियो किये ॥

किये ईं प्रियो किये किये किये किये किये ॥ १०१० ॥

ईं प्रियो प्रियो किये किये किये किये किये किये ॥
किये ईं प्रियो किये किये किये किये किये ॥
किये ईं प्रियो किये किये किये किये किये ॥
किये ईं प्रियो किये किये किये किये किये ॥
किये ईं प्रियो किये किये किये किये किये ॥
किये ईं प्रियो किये किये किये किये किये ॥

मानं हित्वा प्रियो नित्यं कामं हित्वा सुखी भवेत् ।

क्रोधं हित्वा निराबाधस्तृष्णां जित्वा न तप्यते ॥ ४१७ ॥

हिलं प्वं (नाशे) अभिमान (अभिमानस्य) रि मनः (मनसि) त^१ (तव) । ^२जनप्रिय (जनप्रियः)
त कित (त्वं भवसि) । ^३किनकूडन् (प्रीतः) इं रात् (लोकानां) । यप्वन् (यदि) हिलं (नाशः) रागन्त
(त्वद्वागस्य) । परमसुख (परमं सुखं) कपङ्गः^३ (लभ्यते) बेन्त (त्वया) । हिलं प्वं (नाशे) क्रोधन्त
(त्वत्क्रोधस्य) । तन् (न) हन (विद्यते) त शत्रुन्त (शत्रुस्तव) । नोर (न विद्यते) कसंशयन्त (संश-
यस्ते) । म्वं ([न]च) लूमरे^४ (पीडयति[कश्चित्]) कित (त्वां) । यप्वन् (यदि) हिलं (नाशः) तृष्णान्त
(तृष्णायास्तव) । तातन् (न) ^५हन (विद्यते) अङ्गिण्डल^५ (शेषः[यद्]) अगवे (करोति) ग्रिहति (शोकं)
रि कित (तव) ॥

By giving up pride one becomes beloved, by giving up sensuality one becomes happy, by giving up anger one's obstacles are removed, by conquering greed one is

၇၁၈ ၊ နိယာဇာ ပါပံ နိ ဘာဂ ၊

अप्रार्थनमसंस्पृशं^१ मसन्वदशनमेव च ।

पुरुषस्येह नियमो^२ भवेद्भागप्रहाणये ॥ ४१६ ॥

कुनं परमार्थं (अर्थः) देयं नि^३ तुमुलकं राग (रागपरिवर्जनवृत्तस्य) । ह्यवाड्यमयम्^४ (न प्रार्थ-
येत्) । ह्यवाड्यं न चिन्तयेत् (न चिन्तयेत्) । ह्यवाड्यस् (न संस्पृशेत्) । ह्यव (न) मुलत् (संपश्येत्) ।
इरिक्तं विषयं नि राग (रागविषयेषु) । यत्नन् (यदि) कवश (वशे करोति) इक (तं रागं) । नियत
(नियतं) हिलं (नाशः) नि राग (रागस्य) ॥

For removing attachment, a person should neither think nor touch nor see
the objects of attachments.

१. ग—असंस्पृशम्, च छ— २. क ग ज—नियमद्, ख— ३. ग नास्ति ।
असंस्पृशम्, ज—असंस्पृशम् । नियमा, च छ—नियम । ४. क—ह्यवाड्यम् ।

မိနာဂဗ္ဗာယာဇာ ဘာဂ ဂမ္ပုဗ္ဗာဇာ ပိပဉ္ဇာဇာ ၊

ပေမ္မာဉ္ဇာဇာ ဂမ္ပုဇာ အဗ္ဗာဏာဇာ မိဗာဇာဇာ ။ ၁၇၀ ။

ပေမ္မာ ဂမ္ပုဇာ ဘာဂ ၊ ပုပ္ဖာဇာဇာ ဂမ္ပုဇာဇာ ယ ၊ အာဇာ မဗ္ဗာဇာ ပု ယ ။
ပဉ္ဇာ ဇာ ယ ၊ ယာဇာ နိဗ္ဗာဇာဇာ ဂမ္ပုဇာ မိ ပဉ္ဇာဇာ ၊ ပေမ္မာဇာ မဗ္ဗာဇာဇာ
ဂမ္ပုဇာ ၊ ပွဲ မဗ္ဗာဇာ နိ ပွဲ နိဂ နိ ပဉ္ဇာဇာ ။

संकल्पज्जायते रागः सेव्यमानो विवर्द्धते ।

अवद्यवदशनं ननु व्येति तत्त्वज्ञानाच्च धीमताम् ॥ ४२० ॥

अपन् इकं (यः) राग (रागः) । प्रपञ्चाज्ञानं^१ (प्रपञ्चाज्ञानं) हुमनाकन्य (जनयति) य^२ (सः) ।
तन् (न) कहुत् (अवददः) प्व य (सः) त (अय) । वृद्धि (वर्धते) त (अय) य (सः) । यतिक (सः)
किन्लवकंन् (नाश्यः) वे सं पण्डित (पण्डितेन) । मकहेतु (हेतुं कृत्वा) कतोनन् (दर्शनं) इ^३ दोषन्य
(दोषाणां) । च्वं (च) एनक्^४ (मोदानां) नि^५ वुः (ज्ञानस्य) निर (तेन) रि वस्तु तस्व (वस्तु-
तत्त्वानां) ॥

By thinking is attachment born, by practising it increases, by ugly sights

३३०

Ind. Spr. 6918/3206.

३. ख च ज नास्ति दण्डः ।

६. क—नि ।

४. क ख ज—विभाव ।

७. क—पनपक् ।

१. ग—मतंन्यन् ।

५-५. क—सपरानिरार्, ज—

८. क—सतिनपक्व्य ।

२. ख नास्ति दण्डः ।

०निरर् ।

६-६. ज—मङ्गनातं ।

ပွဲခွဲ၌ ဃော၊ ဗြဟ္မာ၊ ဟိန္ဒူ၊ မဇ္ဈ၊ နိဗ္ဗာန် ၊

ကလေးတို့၏ ဖခင်တို့၏ ဗဟို ဇာတိ ၁၁ ၁၁

[illegible]

पृथिव्यां यद् ब्रूहियवं हिरण्यं पशवः स्त्रियः ।

नालमेकस्य तद्विस्तमिति मत्वा शमं व्रजेत् ॥ ४२२ ॥

अपन् सहन (सर्वं विद्यमानं) निकं व्रीहियव (व्रीहियवानां) । परि (शालयः) । जब^१ (यवाश्च) ।
रि पृथिवीमण्डल (पृथिवीमण्डले) । त्क (यावत्) रि हिरण्य (हिरण्यं) । रजत (रजतं) । वस्त्र (वस्त्रं) ।
पशु (पशवः) । स्त्रीरत्नादि (स्त्रीरत्नादि) । तन् (न) व्वं (पुरुषः) तुङ्गज् (एकः) मकनु (मुंक्ते)
इक (तद्) । पसामान्यन् (सामान्येन) । परमाथं (अर्थः) निक^२ कबेः (सर्वस्य) । लवन् यद्यपिन्
(यद्यपि) व्वं (नरः) सिकि (एकः) । मकान्व^३ (भुञ्जीत) इक (तद्) । इव्वं^४ (ध्रुवं) तन् (न)
पमुहरन्थ (करोति) तृप्ति (तृप्ति) । तन् (न) पडिलपुर (शमयति) कलोभन् (लोभं) । वुः (जानाति)
व्व सं पण्डित (पण्डितः) मङ्कन^५ (ईदृशं) तत्त्व (तत्त्वं) । मतन्यन् सि (अतः) कसन्तोषन् (सन्तोषः)
पिनकवृथ (क्रियते द्रव्यं) निर (तेन) ॥

MBh.5 39.69. a) यत्पथि- read ब्रीहि with ब.

तदेकस्य न पर्याप्तं.

व्यां (no v.l.). All lontars

c) तत्सर्व for तद्वित्तं. S

d) इति मत्वा शमं व्रजेत्

३. ग—मकाद्व ।

४. क—न्मरुन ।

मृष्टति. All lontars read व्रजेत् २. क—इका, ज—इक ।

ហ្វាប្រូ ធម៌ត្រៃត្រៃ រា ក្បាច់ស្រាតិ ឆ ឆិក្ខុយតិ ។

မာန္တရာဂိယစာသေ့၊ ရဟန်း၊ ပုဂံ၊ ၁၁ ၁၇၇ ၁၁

ဆွမ်း ၇၀ စိန် ၁ ဖရိ၊ ငွေစင်စင်စိန် ၃၀၀ ၊ ကွာ ခါးပေ ၁၅၀၊ ခြေ ၇၀
 စိန် ၁ ငွေချွေ ၁ ဟေချွေ ၁ မဉ္ဇိ ခါး ၁၀၀၀၀ ၊ ယောစင် ပိတ်တင်စိန် ၁ ငွေချွေ
 ၁၀၀၀၀ စိန် ၁ ကွာချွေ ၁ ပိတ် ၁ ဖရိ စိန် ၁၀၀၀၀ ပေ ၁

द्रव्येषु समतीतेषु ये गुणास्तान् न चिन्तयेत् ।

ताननाद्रियमाणस्य स्नेहस्तस्य प्रणश्यति ॥ ४२३ ॥

कुनं (अथ) वे निर (तेन) ।^१ तन् (न) इनङ्ङेनङ्ङनिर (चिन्त्येरन्) अग (हि) । गुण (गुणाः) निकं^२ वस्तु (वस्तूनां) त्वस् (पुरा) कभृक्ति (भूक्तानां) वे निर (तेन) । इनङ्ङ्य (तत्त्वादः) । ह्युन्य (तच्छोभा) । सत्त्विर् (सर्वाणि) नि पालपन्य^३ (तत्मुखाणि) । यतिक (तानि) पिनुङ्ङुरङ्ङनिर (पृष्ठतः कृतानि तेन) । एनक् (दृढं) प्व पराङ्ङमुख (पराङ्ङमुखीभावः) निर^४ (तस्य) रि गुणन्य (तद्गुणेभ्यः) । हिलं (नष्टा) त (अथ) तृष्णा (तृष्णा) निर^५ (तस्य) इरिकं (तेषु) वस्तु (वस्तुषु) ॥

One should not brood over past pleasures. By disregarding them one destroys his love for them.

MBh.12.317.5. d) स्नेह- (or वि)मृच्यते.

taken.

बन्धः for स्नेहस्तस्य. Our १. ज नास्ति दण्डः ।

४. क—निर । (सदण्डः) ।

प्रणश्यति is supported by K7 २. ग—निक ।

५. स्व—निर । (सदण्डः) ।

D4.5.7.9, other mss. प्र- ३. $\sqrt{\text{अलप}}$ to take, पालपन

ប្រឹក្សា ក្រសួង ប្រធានាធិការ មហាសាលាវិទ្យា ក្រសួង ។

မဟာ နိဂါဓါ ဂုဏ် ဟော သညာ ပဉ္စာကျမ်း ။ ၁၅၁ ။

වෙහෙවි තුළ වු වහන වෙහි වහන වහනි කඩිනු 1 කි කි සිනු 1
 වෙහිවිනු කඩිකිකි තුනු 1 සිවිති වහනු 1 කතන කින 1 ව හ
 වෙහෙවහිනි වුහි 1 තතන සනුහි ව හිනු 1 වහනු ව වෙහිකිනු 1 සිවි කි
 තතනු 1 වහන කින 1 කි සිනු 1 තුන වුහිනු 1

પ્રીતે: શોક: પ્રભવતિ વિયોગાત્તસ્ય¹ દેહિન: ।

યદા નિરર્થકં વેતિ તદા સદ્યઃ પ્રણયતિ ॥ ૪૨૪ ॥

અપન્નુ ફકં (ય:) વ્વં (નર:) મલર² (શોચતિ) અન્ (યદા) વપસ: (વિયુક્ત:) લવન્ કાસિ:મ્ય
 (સ્વપ્રિયાત્) । ³ગોં નિ સિ:ન્ય (યસ્મિન્ મહાંસ્તત્સ્નેહ:) । ³મકનિમિત્ત (નિમિત્તં કૃત્વા) કાઙ્ઙનકંન્⁴
 (કામં) ૬ ગુણન્ય (તદગુણેષુ) । સલ્વર્ (સર્વવિધેષુ) ૬⁵ પાલપન્ય (તદ્ભોગેષુ) । કારણ નિક (તત:) । ય ત
 (એતદ) અન્નુહકંન્⁶ (વર્ધયતે) પ્રિહતિ (ચિન્તાં) શોક (શોકં) સન્તાપ (સન્તાપં) રિ હતિન્ય (હૃદયે) ।
 હલન્ય (તત્પાપાનિ) વ્વ અઙ્ઙનકંન્⁷ (અપિ ચિન્ત્યન્તે તેન) । સલ્વર્ (સર્વવિધા:) નિ⁸ દોષન્ય
 (તદ્દોષાણાં) । હિલં (નાશ:) નિયત (નિયતં) નિ સિ:ન્ય⁹ (તત્પ્રીતે:) ત્કે (યાવત્) પ્રિહતિન્ય (તચ્છોકં) ॥

Love produces sorrow at separation. When one realises that love is meaningless, then it disappears immediately.

MBh.12.157.10. d) K4

ંસ્તસ્ય, ગ જ—°ગસ્તસ્ય ।

રિ ।

Da D4 support વિયોગાત્તસ્ય,

૨. ક—અલર્, સ્—મલલર,

૬. વ—અન્નુહંકંન્, ડ્—ન્નુહ-

D9 supports વિયોગાસ્તસ્ય,

ગ—°ર્ ।

કંન્ ।

other mss. mostly વિયોગા-

૩-૩. ક સ્ નાસ્તિ ।

૭. ક સ્ જ—°નકંન્ ।

ત્તસ્ય.

૪. ક ગ—કાઙ્ઙનકંન્ ।

૮. સ્—નિ ।

૧. ક—°ત્તસ્ય, સ્ વ ડ્—

૫. ક—નિ, ગ—૬, વ જ—

૯. ક—°ન્ય । (સદષ્ટ:) ।

સિદ્ધા સંપ્રદાયો ગુરુ મુખ્યમાત્રાભાષ્યે કી 1

મુખ્ય પદો ગત્તા ગત્તા અથવા પાઠિત્વમાત્ર ॥ ૩૩૩ ॥

સુદ્ધા સંપ્રદાય 1 ગુરુ ગુરુ પાઠિકા 1 વેપલિ તુલ્કે ગુરુ 1 વહલિ તુલ્કે 1 વ
 વેપલિ વહ 1 વેપલિ મુલ્કે તુલ્કે ગત્તા અથવા ગત્તા કી 1

स्वप्ने हि रजसा बेही तमसा बाभिभूयते ॥ ४२५ ॥

Seeing the many failings caused by sleep one should resolutely withstand it in all activities. It is during sleep that mist and darkness take hold of one.

គ. ឆ្លងប្រាសាទ ទិសបាតបាតស្រី វិស្វកម្ម បាតបាត ។

[illegible]

देन्यं विषययोगं तु श्रेयोऽर्थो' परिवर्जयेत् ॥ ४२६ ॥

Wandering at night, sleeping during day, indolence, sensuality, intoxication, meanness and passions should one desirous of weal avoid altogether.

निश्चेयश ।

(no v.l.) for मैथुनं.

१. क—श्रेयोर्वी, ख ग च छ

५. ख—सङ्गम, ज—सङ्गम्म ।

c) अति (v.l. अभि)योगम-
योगं च.

ज—श्रेयो वि ।

६. क—दीनारुसुरुः, ग—दिन-
सुरुः ।

२. ख—निकं ।

d) T1 G1.3 support

३. ख—मङ्गुन् ।

श्रेयोऽर्थी परिवर्जयेत्, other

४. ख ग ज—निश्चेयश, च छ—

ប៊ែរណារី ឆ កុំភារកម្មក្នុងនាម ឆ សាបរាហា ១

បតសន្តានស្ថាបនាទី សំបុត្រាស្នង ទិសទៅ ॥ ក្បែរ ॥

ឆាប្បាតិ ចក្ស ក្នុង ប្រឹក្សា ត្រាតិ ។ ខេត្តិ យតិ តាតិ ឆាប្បាតិ ក្នុង ធាតុ ។
 សប្ប ក្នុង ក្នុង ។ សាហាសិកាតិ បុប្ផតិ ។ ទ្វិប តាតិ វិបិ ឆាប្បាតិ ក្នុង
 វិបិ កាត្យ ។ ក្រត្យាប្បាហ ហាហ ។ តិលាតាតិ ឡាត ព្រ ត្រីតិ ក្រវិក ॥

विषयाणां च दौरात्म्यादिन्द्रियाणां च चापलात् ।

मनसश्चानवस्थानात् सर्व्वंकृच्छ्रेषु तिष्ठति ॥ ४२७ ॥

कहृत् (नियच्छेद्) इ^१ मनः^२ (मनः) इकं (यद्) प्रिहृन् (अनुचर्यते) त्मन् (तु) । अपन् (यतः) य[न्] (यदि) तन् (न) कहृत् (नियम्यते) इकं मनः (मनः) । चपल (चपलानि) इकं इन्द्रिय (इन्द्रियाणि) । साहसिकन् (साहसिका) पप्रवृत्ति^३ (प्रवृत्तिः) । तुषि (च) तन् सिपि (नाल्पं) कदुष्टन् (दुष्टत्वं) इकं विषय (विषयाणां) ऊरन् (नाम) । व्यक्तापुहर^४ (व्यक्तं करोति) हल (दोषं) । नियतान्म् (नियतं प्राप्यते) दुःख (दुःखं) ऊन् (नरेण) उन्क् इरिक (तत्सक्तेन) ॥

On account of the depravity of bodily passions, the fickleness of senses and the instability of mind one gets into all kinds of difficult situations.

१. ग—इ ।

२. ज—मनः । (सदण्डः) ।

३. स्व—प्रवृत्तिन्य ।

४. ख—'मुहर ।

ဝိသေသန၊ ပြဿနာ၊ ကာရာ၊ ဂုဏ်၊ ဗျူဟာ၊

ក្រុមនិស្សិតសាលាបឋមសិក្សា ភូមិក្រាំង ឃុំបាទាប ៖ ឆ្នាំ ១៩៧២ ៖

សេចក្តី ក្នុង ប្រាំ ឡានកង់ បារាំង ក្នុង រ៉ូ ប៊ែល ។ មាន ហាត ចូរ

ගලුටු පපුරා ၁ ပိယနိဂ္ဂေါ ပဏ္ဍိတ ဣဒ္ဓိ ၁ ခင်္ဂိ ဂ္ဂု နိ ဟယဝါ ဇာယဝါ ၁
 ခပယဝါ ၁ ဗျုပ္ပိ ဟိဂ္ဂါ နိ ပ္ပိ ဗျုပ္ပိ ဇာယဝါ ဂ္ဂု ခင်္ဂါ ဣဒ္ဓိ မ္ဂု
 နိ ဗျုပ္ပိ ၁

विषयान् प्रत्यवसितुं न जातु लभते प्रतिम् ।

इयेनञ्छायामनुपतन् कपिञ्जल इवातपे ॥ ४२८ ॥

अपन् इकं (यः) छं (नरः) तुमूतकं (वर्तमानः) पञ्चवशन् (वशे) इं इन्द्रिय (इन्द्रियाणां) रि
 विषयन्य (तद्विषयेषु) । तन् (न) हन (विद्यते) जग (हि) गन्तन्य (सम्भावना) वञ्चग (वृत्तेः) ।
 पिसनिङ्गन् (नैव) पङ्कहं (लभेत) तृप्ति (तृप्ति) । कवि रूप (यथा) नि हयम् अलस् (वनकुक्कुटः) ।^१
 कपनसन्^३ (आतपे) । मङ्गसिर् (अनुपतन्) हॉब् (छायां) नि^४ छं (इयेनस्य) बुबॅग् अंलयं^५ (उत्पततः)
 कपान (कथं) इकान् (तद्यद्) तॅम्बा^६ (प्राप्नुयात्) सुख (सुखं) नि मङ्गोब्^७ (छायायाः) ॥

Enjoying sensual pleasures one is never satisfied. It is like a heath cock who seeks to fly in the shade of a hawk.

၁. ဂ ခ ဇ ခ—ပဉ္စဟ

၃. ခ—ဂါ

၅. √ဟံဘ် shadow, မဉ္ဇောဘ်
 to look for shadow.

၂. ခ ခ နာဗ္ဗိ ဝဉ္ဇာ

၄. √လယံ to fly.

၃. ခ ဇ ဗုဒ္ဓိတမ္

၆. ဂ ခ ဂ ခ ဇ—တံဗာ

ခ ဇာယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ

ဟိဂ္ဂါ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ

ဟိဂ္ဂါ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ
 ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ
 ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ
 ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ
 ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ ခပယ

न जातु कामः काम्यानामुपभोगेन शाम्यति ।

हविषा कृष्णवर्त्मव भूय एव विवर्द्धते ॥ ४२९ ॥

तातन् (नैव) हन (विद्यते) गन्त (सम्भावना) နိကံ ရာဂ မဂ္ဂုဒ္ဓတ (ရာဂဝေဒနာ) ယဇ္ဇပိဋ

ज—वद्यते, च छ—सध्यते । ३-३. क—हनं मडानं, ख ज— ४. ग—मतंन्य ।

२. क ख ग च छ ज—न ।

हन मदन ।

स्त्रीकृतो ग्रामनिगमः स्त्रीकृतः क्रयविक्रयः ।

स्त्रियो मूलमनर्थानां तस्मान्नेताः परिष्वजेत् ॥ ४३१ ॥

अपत् इक' (या) गति (गतिः) रसिक (असौ) मोलः (कर्मणः) रि ग्राम (ग्रामे) । स्त्री (स्त्री) हेतु निक (तदेतुः) । मङ्गल (तथा) इकं (या) क्रयविक्रयगति (क्रयविक्रयगतिः) मसंयवहार (संयवहारः) । रेनि स्त्री (स्त्रीकृतः) जुगेक' (हि सः) । संक्षेप (संक्षेपः) निकि' (एषा) स्त्री (स्त्री) इरन्य (नाम) । सङ्ग (मूलं) नि ग्रहित (शोकस्य) जुग (हि) य (सा) । मतंन्यन्' (अतः) हव्य (न) ज्जंक् (रमेत) इरिक् (तस्यां) ॥

स्त्रीकृतो ग्रामनिगमः स्त्रीकृतः क्रयविक्रयः ।

स्त्रियो मूलमनर्थानां तस्मान्नेताः परिष्वजेत् ॥ ४३१ ॥

अपत् इक' (या) गति (गतिः) रसिक (असौ) मोलः (कर्मणः) रि ग्राम (ग्रामे) । स्त्री (स्त्री) हेतु निक (तदेतुः) । मङ्गल (तथा) इकं (या) क्रयविक्रयगति (क्रयविक्रयगतिः) मसंयवहार (संयवहारः) । रेनि स्त्री (स्त्रीकृतः) जुगेक' (हि सः) । संक्षेप (संक्षेपः) निकि' (एषा) स्त्री (स्त्री) इरन्य (नाम) । सङ्ग (मूलं) नि ग्रहित (शोकस्य) जुग (हि) य (सा) । मतंन्यन्' (अतः) हव्य (न) ज्जंक् (रमेत) इरिक् (तस्यां) ॥

Women make the market, they make the sales and purchases.

१. क—इकं ।

२. ख—जुग इका ।

३. क—निकं ।

४. क ग—मतंन्य ।

अपत् इक' (या) गति (गतिः) रसिक (असौ) मोलः (कर्मणः) रि ग्राम (ग्रामे) । स्त्री (स्त्री) हेतु निक (तदेतुः) । मङ्गल (तथा) इकं (या) क्रयविक्रयगति (क्रयविक्रयगतिः) मसंयवहार (संयवहारः) । रेनि स्त्री (स्त्रीकृतः) जुगेक' (हि सः) । संक्षेप (संक्षेपः) निकि' (एषा) स्त्री (स्त्री) इरन्य (नाम) । सङ्ग (मूलं) नि ग्रहित (शोकस्य) जुग (हि) य (सा) । मतंन्यन्' (अतः) हव्य (न) ज्जंक् (रमेत) इरिक् (तस्यां) ॥

अपत् इक' (या) गति (गतिः) रसिक (असौ) मोलः (कर्मणः) रि ग्राम (ग्रामे) । स्त्री (स्त्री) हेतु निक (तदेतुः) । मङ्गल (तथा) इकं (या) क्रयविक्रयगति (क्रयविक्रयगतिः) मसंयवहार (संयवहारः) । रेनि स्त्री (स्त्रीकृतः) जुगेक' (हि सः) । संक्षेप (संक्षेपः) निकि' (एषा) स्त्री (स्त्री) इरन्य (नाम) । सङ्ग (मूलं) नि ग्रहित (शोकस्य) जुग (हि) य (सा) । मतंन्यन्' (अतः) हव्य (न) ज्जंक् (रमेत) इरिक् (तस्यां) ॥

अपत् इक' (या) गति (गतिः) रसिक (असौ) मोलः (कर्मणः) रि ग्राम (ग्रामे) । स्त्री (स्त्री) हेतु निक (तदेतुः) । मङ्गल (तथा) इकं (या) क्रयविक्रयगति (क्रयविक्रयगतिः) मसंयवहार (संयवहारः) । रेनि स्त्री (स्त्रीकृतः) जुगेक' (हि सः) । संक्षेप (संक्षेपः) निकि' (एषा) स्त्री (स्त्री) इरन्य (नाम) । सङ्ग (मूलं) नि ग्रहित (शोकस्य) जुग (हि) य (सा) । मतंन्यन्' (अतः) हव्य (न) ज्जंक् (रमेत) इरिक् (तस्यां) ॥

॥ १ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

अन्तकः पवनो मृत्युः पातालं वडवामुलम् ।

भुरधारा विषं सर्पो वह्निरित्येकतः स्त्रियः ॥ ४३२ ॥

नां पाति (मृत्युः) । नां प्रचण्डानिल (प्रचण्डानिलः) । अडिन् (चण्डः) अदृस् (वातः) तन् पञ्चुर (असाधारणः) । नां^२ सं ह्यं मृत्यु (मृत्युदेवः) । नां^३ वडवानल (वडवानलः) । अपुय् अहुल कुड (हयग्रीवाग्निः) । रि^४ डसर् (तले) इं पाताल (पातालस्य) । नां^५ लण्डेप् (धारा) इं कुबकुव (भुरस्य) । नां कालकूट विष (कालकूटविषं) । नां व्यालसर्पं (व्यालसर्पः) । नां प्रकुपिताग्नि (प्रकुपिताग्निः) । अपुय् (अग्निः) दुमिलः (दीप्तः) कातर (कातरः, सज्वालः) । पतुहनन्^६ (निपातयति) इक (एतानि) कबेः (सर्वाणि) । यतिक (अथ सा) स्त्री (स्त्री) डरन्य (नाम) । पिलिः (अथवा) सलःसिकि (एकतः) निक (ते) कबेः (सर्वे) । तत्त्व (तत्त्वं) निकं सिनङ्गः (चिन्त्यते) स्त्री (स्त्री) ॥

Devastating wind, death, nether-world, oceanic fire, razor's edge, poison, snake and fire on the one hand and pursuit of women on the other.

MBh. (Citraśālā ed.) २. ग—ना, च छ ज—न ।

६-६. क वृटितम् ।

13.38.29. a) Many mss. ३. ग—ना ।

७. √तृह्न् to go down.

शमनो for पवनो.

४. क नास्ति ।

१. ग छ—अदृस् । (सदण्डः) । ५. क ग—ना ।

अन्तकः पवनो मृत्युः पातालं वडवामुलम् ।

भुरधारा विषं सर्पो वह्निरित्येकतः स्त्रियः ॥ ४३२ ॥

अन्तकः पवनो मृत्युः पातालं वडवामुलम् । भुरधारा विषं सर्पो वह्निरित्येकतः स्त्रियः ॥ ४३२ ॥
अन्तकः पवनो मृत्युः पातालं वडवामुलम् । भुरधारा विषं सर्पो वह्निरित्येकतः स्त्रियः ॥ ४३२ ॥
अन्तकः पवनो मृत्युः पातालं वडवामुलम् । भुरधारा विषं सर्पो वह्निरित्येकतः स्त्रियः ॥ ४३२ ॥
अन्तकः पवनो मृत्युः पातालं वडवामुलम् । भुरधारा विषं सर्पो वह्निरित्येकतः स्त्रियः ॥ ४३२ ॥

आनायमिष मत्स्यानां पञ्जरं शकुनेरिव ।

समस्तपाशं मूढस्य बन्धनं वा'मलोचना ॥ ४३३ ॥

A net catches fish, a cage keeps the bird captive, a lovely-eyed dame binds and imprisons the fool.

- [illegible]

विरूपं वा सुरूपं वा पुमानित्येव भुञ्जते ॥ ४३४ ॥

३४०

वर्तमाना) गतिन्य (तद्गतिः) । ममङ्कन कव्यङ्कन्य । तातन् (नैव) कत्कन् (प्रविष्टः) विवेक (विवेकः) मङ्कन । इकं (या) स्त्री (स्त्री) डरन्य (नाम) । मर (आगच्छति) जुग (हि) य (सा) । म्वं तन् (न) वुः (जानाति) त य (सा) रि अतुह (वृद्धं) रि अन्वम् (युवानं) । तातन् (नैव) हुनिङ (चिन्तयति) य (सा) रि^३ मुरुप (मुरुपं) लवन् विरुप (विरुपं) । जलुजलु (पुमान्) त (अथ) प्व इकि^४ (सः) । मङ्कन (इति) जुग (एव) तिन्यन् (बुद्धिर्यदा) त्काकन् (करोति) रागन्य (स्वरागं) ॥

Women run after men, not because one is worthy, young or beautiful, but because he is a male.

MBh. (Citraśālā ed.) c) All mss. विरुपं रूप- २. ख ग च छ ज नास्ति दण्डः ।
13.38.17. b) Many mss. वन्तं (or °मन्तं) वा (or च). ३. क—रि ।
संस्थितिः for निश्चयः. १. क—हनं । ४. क—इका ।

अस्मिन्नेति शब्दोक्तं नान्यत्र पत्रिकायां आह ।

अथवा नान्यत्रापि नान्यत्रापि नान्यत्रापि ॥ ३७३ ॥

अथवा नान्यत्रापि नान्यत्रापि नान्यत्रापि ॥ ३७३ ॥
अथवा नान्यत्रापि नान्यत्रापि नान्यत्रापि ॥ ३७३ ॥
अथवा नान्यत्रापि नान्यत्रापि नान्यत्रापि ॥ ३७३ ॥
अथवा नान्यत्रापि नान्यत्रापि नान्यत्रापि ॥ ३७३ ॥
अथवा नान्यत्रापि नान्यत्रापि नान्यत्रापि ॥ ३७३ ॥
अथवा नान्यत्रापि नान्यत्रापि नान्यत्रापि ॥ ३७३ ॥
अथवा नान्यत्रापि नान्यत्रापि नान्यत्रापि ॥ ३७३ ॥
अथवा नान्यत्रापि नान्यत्रापि नान्यत्रापि ॥ ३७३ ॥

अर्थात्त्वान्मनुष्याणां भयात् परिभवात् तथा ।

मर्यादायाममर्यादाः स्त्रियस्तिष्ठन्ति भर्तृषु ॥ ४३५ ॥

'संक्षेप (संक्षेपः) निक'स्त्री (स्त्रियः) । दुराचार (दुराचारा) जुग (हि) य (सा) । तन् (न) कव्जं (शक्या) सिनङ्कुरन्^२ (सरोद्धं) । यद्यपिन् (यद्यपि) सिनङ्कुरन् (संरुद्धा) ।^३ विनरः (उप-दिष्टा) रि मर्यादा युक्ति (मर्यादायुक्ती) । अप[न्] (यतः) तन् (न) सङ्कुरि^४ (मूलं) पमातिःन्यान् (वशीकरणस्य यद्) विनरः (उपदिष्टा) ।^५ मतन्यन् (कारणं) अनुकूल (अनुकूलतायाः) पक्तोनग्य (दृश्यमानत्वं) रि^६ जलुन्य (स्वभर्ता) । कुनं प्रसिद्ध कारणन्य रि वेन्यन् तन् किनाय्यं

The learning of Uśanā and Vṛhaspati do not match the intelligence of n.

MBh.13.39.89 (cd are missing). ज—उशनः । ककवशान्य ।
२. क—व्रः । ५-५. क—इक ।

१. क—उशान, ख—उशानाः, ३. ख ग च ज नास्ति ।

ग—उशणः, च छ—उशनाः, ४. ख—कवशान्य, क ग—

၇၆၂
 ကာဂိမ္ပုဂ်၊ ကာဠာဓိ၊ ကာပကဓိ၊ ဟုဏာဓိ၊

နာန္ဒ၊ နိဗ္ဗာန်၏ အပိုင်း အသစ်များကို ခြုံငုံပြီး ခြုံငုံပြီး ခြုံငုံပြီး ॥ ၁၇၇ ॥

အခါ ပဓာနက္ခယ၏ ခဏ မဲ ဟုံ ဇေယျဝါ ဂုဏ်၏ ၊ မသြပ်ခါ မဟေ ခိန္တယျ ၊
 မဟာဗျူဟာ ဝိ သီလဗျူဟာ ၊ မခါ အိကာသ ဝိ သိက ၊ ဂုဏ် အခါ ဖြူဗျူဟာ ၊ ဗျူဟာ
 ဗျူဟာ ဝိ သီလဗျူဟာ ၊ ဗျူဟာ အ ဝိ သီလ ၊ အခါ ပဓာနက္ခယ၏ ဂုဏ်၏
 ဝိ သီလ ၊ ဗျူဟာ မဲ ဟုံ ဗျူဟာ ၊ အခါ ပဓာနက္ခယ၏ ဂုဏ်၏ ဟုံပါ ခိ
 မဟာဗျူဟာ ၊ ဗျူဟာ ဝိ သီလ ဖြူ ဂုဏ် ၊ အခါ ပဓာနက္ခယ၏ ဝိ သီလ ။

नाग्निस्तृप्यति' काष्ठानां नापगानां महोदधिः ।

नान्तकः सर्वभूतानां न पुंसां वा^२मलोचना ॥ ४३७ ॥

तन् (न) पक्वमुरन् (तृप्यति) मत सं ह्यं (देवः) अपुम् (अग्निः) इरनिर (नाम) । यद्यपि (यद्यपि) सहन (सर्वाणि) नि क्यु (काष्ठानि) । सतुमुवुः^३ (सर्वं यद् रोहति) रि भूमण्डल (भूमण्डले) । यन्^४ (यदि) तिबावन (क्षिप्यते) रि सिर (तस्मिन्नग्नी) । इव^५ (ध्रुव) तन् (न) तृप्यनिर (तृप्यते तस्य) मङ्गुन् (अधिकं) वृद्धि (वर्धन्ते) जुग (हि) दितः निर (ज्वालास्तस्य) देनिक (अनेन) । मङ्गुन् (तथा) तं तसिक् (समुद्रः) । तन् (न) पक्वमुरन्^६ (तृप्यति) उमिनुम् (पानेन) व्वं (जलानि) रि त्वः^७ (नदीनां) । मङ्गुन् (तथा) सं ह्यं (देवः) मृत्यु (मृत्युः) । तन् (न) पक्वमुरन् (तृप्यति) उमङ्गुन् (भक्षणेन) हुरिप् (जीवनस्य) नि सव्वंभाव (सर्वभावानां) । मङ्गुन् (तथा) तिकं स्त्री (स्त्री) इरग्य (नाम) । तन् (न) पक्वमुरन् (तृप्यति) जुग (हि) रागन्य (तद्रागः) रि सङ्ग^८ (सङ्गेन) ॥

Fire is not satiated with fuel, ocean is not satiated with rivers, death is not

satiated with creatures, a woman is not satiated with men.

- MBh.5.40.6. d) A few २. क ख ग च छ ज—बा° । ६. ज—त्मः ।
 mss. °लोचनाः. ३. √तुवुः to grow. ७. ख ज—सङ्गम ।
 १. ख ग ज—नाग्नितृप्यति, ४. क नास्ति ।
 च छ—नाग्नितृप्यति । ५. क—कवचगन् ।

यस्य त्रिंशत्सहस्रं त्रिंशत्सहस्रं शतम् ।
 अन्त्यकर्मन् स्त्रीदोषान् नंबोक्त्वा निघनं व्रजेत् ॥ ४३८ ॥
 तन् (न) हन्त्य (अन्तं गच्छेयुः) मत' दोष (दोषा) निकं स्त्री (स्त्रीणां) यन् (यदि)
 वर्णन् (वर्णेरन्) । यद्यपिन् (यद्यपि) हन् (स्यात्) त्वं (पुरुषः) अलिङ्ग सेवु (सहस्रजिह्वः) ।
 मायुष त य (आयुः स्यात् तस्य) सातुस् (शतं) तद्वन् (वर्षाणि) । ह्यव (न) त य (मः) सलः
 (अन्यत्) गवे (करोति) । दोष (दोषाः) नि स्त्री² (स्त्रीणां) केवल (केवलं) वर्णनन्य (वर्ण्यस्तेन) ।
 हवौ (ध्रुवं) तन् (न) हन्त्य (अन्तं गच्छति) । सकान्तं (अन्नो भवति) कत्कन् (प्राप्तः) पाति
 (निघनेन) ॥

यस्य जिह्वासहस्रं स्याज्जीवेच्च शरवः शतम् ।
 अन्त्यकर्मन् स्त्रीदोषान् नंबोक्त्वा निघनं व्रजेत् ॥ ४३८ ॥
 तन् (न) हन्त्य (अन्तं गच्छेयुः) मत' दोष (दोषा) निकं स्त्री (स्त्रीणां) यन् (यदि)
 वर्णन् (वर्णेरन्) । यद्यपिन् (यद्यपि) हन् (स्यात्) त्वं (पुरुषः) अलिङ्ग सेवु (सहस्रजिह्वः) ।
 मायुष त य (आयुः स्यात् तस्य) सातुस् (शतं) तद्वन् (वर्षाणि) । ह्यव (न) त य (मः) सलः
 (अन्यत्) गवे (करोति) । दोष (दोषाः) नि स्त्री² (स्त्रीणां) केवल (केवलं) वर्णनन्य (वर्ण्यस्तेन) ।
 हवौ (ध्रुवं) तन् (न) हन्त्य (अन्तं गच्छति) । सकान्तं (अन्नो भवति) कत्कन् (प्राप्तः) पाति
 (निघनेन) ॥
 If there be some one who has a thousand tongues, and he should live for
 a hundred years, with nothing else to do but to narrate the faults of women, he
 would die without exhausting the narration.

१. ग—मक । २. क—स्त्री ह्यव ।

अन्त्यकर्मन् स्त्रीदोषान् नंबोक्त्वा निघनं व्रजेत् ।
 तन् प्रसङ्गात् त्रिंशत्सहस्रं त्रिंशत्सहस्रं शतम् । ॥ ४३८ ॥

स्त्री नाम माया निकृतिः क्रोधमात्सर्यविग्रहा ।

दूरात् स्थजेवनाय्यां तां ज्वलितामेध्यवद्वधः^१ ॥ ४४० ॥

तस्य (तत्त्वं) निकं स्त्री ऊरन्य (स्त्रियाः) । मुलप्^२ (मायाविनी) ।^३ बञ्चन (वञ्चकी) जुग (हि) य (सा) । मकावक् क्रोध (क्रोधात्मिका) । किम्बुरु (मात्सर्यवती) । मतन्यन् (अतः) विनोहन् (दूरे स्थाप्या) इक (सा) वे सं पण्डित (पण्डितेन) । तन् (न) हन (विद्यते) पहिन्य (तद्भेदः) लवन् अमेध्य (अमेध्येन) । बीभत्स (बीभत्स-) । वस्तु (-वस्तुना) चम्पुर् (अपवित्रेण) ॥

A woman is magic and illusion, made up of wrath and envy.

१. क—वद्वधः, ख ग ज— छ—वुद्वधः ।
वुद्वधः, च—वुद्वधः, २. क—मिहुलप्य ।

३. ख नास्ति दण्डः ।

स्वभावश्च नारीणां नराणामिह दूषणम् ।

इत्थं वै न प्रमाद्यन्ति प्रमदासु विपश्चितः ॥ ४४१ ॥

स्वभाव किं स्त्री ता नारी नराणां दूषणम् ।
इत्थं वै न प्रमाद्यन्ति प्रमदासु विपश्चितः ॥ ४४१ ॥
स्वभाव किं स्त्री ता नारी नराणां दूषणम् ।
इत्थं वै न प्रमाद्यन्ति प्रमदासु विपश्चितः ॥ ४४१ ॥

स्वभावश्च नारीणां नराणामिह दूषणम् ।

इत्थं वै न प्रमाद्यन्ति प्रमदासु विपश्चितः ॥ ४४१ ॥

स्वभाव (स्वभावः) नि^१ स्त्री (स्त्रीणां) त^२ (अथ) इक^३ (ताः) मगवे (कुर्वन्ति) हल (दूषणं) रि ष्वं (नराणां) । लर (व्याधिः) प्रिहति (शोकः) पिनुहरन्य (क्रियेने ताभिः) । मुदङ्कन् (नाशयन्ति) सव्यकाय्यं (सर्वकार्याणि) । एङ्गत् प्व (जानाति) सं पण्डित (पण्डितः) । मतन्यर् (अतः) यत्न (यतते) जुग (हि) सिर (सः) दुमोहि^४ (दूरे स्थातु) स्त्री (स्त्रीभ्यः) ॥

It is in the nature of women to attract men. The wise have to be careful.

१. ग—नि ।
२. ख नास्ति ।

३. छ—निकं ।
४. ख—दुमोही, ग च छ ज—

दुमोहि ।

स्वभावश्च नारीणां नराणामिह दूषणम् ।

ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥

ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥
 ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥
 ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥
 ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥

येषु येषु प्रदेशेषु कायोऽत्यन्तजगुप्सितः ।

तेषु तेषु जनः सक्तो वैराग्यं केन यास्यति ॥ ४४२ ॥

हन (विद्यन्ते) त (अथ) अवयव (अवयवाः) ड्का र्यवक् (शरीरे) नि स्त्री (स्त्रीणां) । अत्यन्त (अत्यन्त-) रि^२ बीभत्स (-बीभत्साः) । १/०कस् (शिखरं) नि करऋमः (उद्वेगस्य) । योग्य (योग्याः) केलिक (द्वेषु) । युक्ति (युक्तं) सिद्धहन (वर्जनं) । हव्य (न) त (अथ) मङ्गुन (तथा) । र प्व तन् (न) य (सा) कर्जन्क्^३ (रन्तव्या) निकं व्वं (नरैः) । हर्ष (हर्षः) अकूं^४ (कामः) अलुलुत् (संसक्तिः) जुग य इरिक^५ (तत्र) । अन् (यदि) मङ्गुन (एवं) ^६इकं व्वं (नराः) । न्य (केन) त (अथ) कुनं (हि) वुमेः य (कारणेन तेषां) वैराग्यं^६ (वैराग्यं) ॥

१. ग—प्रदेशेषु ।

३. ग—वनजंक् ।

५. क—इका ।

२. ग—रि ।

४. क—कुङ् ।

६-६. ज त्रुटितम् ।

ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥

ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥

ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥
 ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥
 ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥
 ආහු ආහු අඟු සඟු ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ක්‍රියා ॥ ෩෩ ॥

'को हि नाम मनुष्येषु जानन्नपि विचक्षणः ।

हरिणीपदमात्रेण चर्मणा न^२ खलीकृतः ॥ ४४३ ॥

३४८

१. च—इक ।

३. ONW. gives मवृदुक्. ४. क ग—इरिक ।

२. क ग—कनि, ज—कनिन् । मवृदुक् is an ancient form. ५. ख—कवञ्चन

गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।

कथासिद्धिनात् तासां दुष्प्रसङ्गाविशेषजः ॥ ४४७ ॥

यथाज्ञात् गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।
गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।
गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।
गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।
गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।
गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।
गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।
गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।
गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।
गुणवित्ति न कथा प्रपु न निगिन्ना निगुणा ।

योषितां^१ न कथा श्रव्या न निरीक्ष्या निरम्बराः ।

कथाचिद्दर्शनात् तासां दुष्प्रसङ्गाविशेषजः ॥ ४४७ ॥

मतन्यन् (अतः) बोहन (दूरे तिष्ठेत्) जग (हि) इकं स्त्री (स्त्रीभ्यः) डरन्त्य । तन् (न)
ऋडान् (शृणुयात्) उज्ज्वल्यन् (तद्वचनं) । इनिवेः (प्रथमं) तन् (न) पिङ्गडरन्^२ (श्रोतव्यः) सविस्कि-
विसिन्त्य (तत्कर्णजापः) । ह्येनिङ्तिङ्त् (न निरीक्ष्यं) रूपन्त्य (तद्रूपं) । इनिवेः (विशिष्टं) यन्^३
(यदा) पमुदालिगा^४ (नग्ननग्नाः) । अपन् (यतः) कवुलतनिका^५ (तद्दर्शनं) । कऋडुनि^६ (श्रवणं)
शम्ब निक (नच्छब्दानां) । य (इति) अमुहर (करोति) पङ्कवश^७ (आवेशं) नि राग (रागस्य) ॥

One should neither hear stories of women, nor view them undressed.
Thereby passion is likely to enter the mind of the weak.

MBh.12.207.12. a)
Variants are योषितो and
कथाः.

c) आसां for तासां. M5
कथाचिद्दर्शने तासां.

१. क ज—तन्, ख—तान्,

ग—योषितन्, च छ—यो-
सित ।

२. ग—पङ्गडरन् ।

३. ग च छ नास्ति, ज—न् ।

४. √बुद naked, पमुद mak-
ing naked, अलिगा to

be naked, पमुदालिगा
stark naked.

५. क—कवुलहतनिका ।

६. क—कऋडुनि, ग—नि ।

७. ख—पङ्कवशा, ग—मङ्कवशा ।

භාෂා සුභා කුරුමා පා ෧ පිටිකුසාලා කෘතං 1

තාපතාතිකිකාපා පිටිකුසාලා කෘතං ॥ 33෪ ॥

පාසු පාසාති යනු 1 පාසු තුළුලාති භෞත පිටිකි තපති තුළු 1 ටු
පාසු භෞත තුළු 1 භෞති භෞති තුළු පාසුපාසාති තුළු තුළුපාසාපා
තාසු 1 යනුති සි පාසු පාසු කාසාසා සිත තාසු ॥

मात्रा स्वस्त्रा दुहित्रा वा' न विविक्तासनो भवेत् ।

बलवानिन्द्रियग्रामो विद्वांसमपि कर्षति ॥ ४४८ ॥

हय (नैव) तातन् (न) यत्न (यतेत) । हय (न) रुक्वरुक्वन् (विविक्ते) ३अङ्घ्रि (भाषेत)
वर्चन् २ (द्वी द्वी) लवन् इवन्त (स्वमात्रा) । वं सानक्त ३ (स्वस्वस्त्रा) अनक्त ४ (स्वदुहित्रा) कुन् ५ (च) ।
अपन् (यतः) अग्लिस् (शीघ्रं) जुग (हि) पडावशन् ५ (आवेशः) इकं इन्द्रियलोल्य (इन्द्रियलील्यस्य)
डरन् ५ । यच्च ५ (यद्यपि) सं पण्डित (पण्डितः) तुवि ५ (अपि) काकर्षण (आकृष्यते) सिर (सा) देव्य
(एतेन) ॥ ५

One should not sit alone with mother, sister or daughter. Lust is powerful.
It drags even the learned.

Ind.Spr. 4809/2175.

3. ख ग च छ—क्त । 6. क नास्ति ।

1. क—च, ख च छ—चा, ग (सदण्डः) ।

7. क—तुवि । (सदण्डः) ।

ज—च ।

8. ज नास्ति ।

9. Lontar ग comes to an end here.

2-2. क—इङ्घ्रि वर्चन् ५ ।

5. क—मं, ग—मडवै ।

තාපතාතිකාපාසා සපු පාසා කෘතං 1

පිටිකි සි පාසා තාපතාතිකා පිටිකාසාති ॥ 33෪ ॥

තාපතාතිකාපාසා සපු පාසා කෘතං 1 පාසා තාපතාතිකා පිටිකාසාති ॥ 33෪ ॥
තාපතාතිකාපාසා සපු පාසා කෘතං 1 පාසා තාපතාතිකා පිටිකාසාති ॥ 33෪ ॥

ଦୁଇ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଘର । ଘର । ଗୋରୁ । ଶିଶୁ ପକ୍ଷୀ କି ମନ । ମନ ।
 ଗୁରୁ । ଘରର ଘର ମନ । ଘରର ଘର ଘରର ।

କୋଟରାଗ୍ନିର୍ଯ୍ୟବାଶେଷं समूलं पावपं बहेत् ।
 धर्माय च तथा लोके रागद्वेषो? विनाशयेत् ॥ ୪୪୧ ॥

କଷ୍ଟଃ (ଯଥା) ନି ଅପୁଃ (ଅଗ୍ନିଃ) ରି^୨ କୁଃ (କୋଟରେ) ନି^୩ କୟ (ବୃକ୍ଷସ୍ୟ) । ଅନ୍ ଗ୍ସ^୪ (ଦହତି)
 ଇକଂ କୟ (ବୃକ୍ଷ) ନିଶ୍ଚେଷ (ନିଶ୍ଚେଷ) ଅରବିନ୍ (ସର୍ବଥା) ଟ୍ବ ରି^୫ ପାନ୍ୟ (ଶାଖାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) । ବିନ୍ୟ
 (ତତ୍ସକନ୍ୟ) । ଉଦ୍ୟ (ତନ୍ମୂଳ) । ମଜ୍ଜୁନ ତ (ଏବଂ) ରକ୍ତ (ସକ୍ତିଃ) ନିକଂ ରାଗଦ୍ବେଷ (ରାଗଦ୍ବେଷୟୋଃ) ରି ହତି
 (ହୃଦୟେ) । ନିୟତ (ନିୟତ) ଇକ (ତୋ) ମଞ୍ଜୁଲଞ୍ଜନ (ନାଶୟତଃ) ଧର୍ମଂ (ଧର୍ମ) । ଅର୍ଥ (ଅର୍ଥ) । ମୋକ୍ଷ
 (ମୋକ୍ଷ) । ନିନ୍ୟ (ନିନ୍ୟ) ପବୁଲୁର୍ (ସକ୍ତିତ୍ବ) ନି ରାଗ (ରାଗସ୍ୟ) । ଲବନ୍ (ଚ) ଦ୍ବେଷ (ଦ୍ବେଷସ୍ୟ) । ଯାବତ୍
 (ଯାବତ୍) ହନଂ (ବିଧତେ) ରାଗ (ରାଗଃ) । ଯାବତ୍ (ଯାବତ୍) ହନଂ (ବିଧତେ) କଦ୍ବେଷନ୍ (ଦ୍ବେଷଃ) ॥

As a fire in the hollow of a tree destroys the tree completely, so passions and jealousies seated inside the heart of man destroy dharma and artha.

- MBh.3.2.29. c) ଧର୍ମାୟିନଂ ୧. କ—ଂ, ଧ—ଂଦ୍ବେଷ, ଚ ଇ ୪. ଧ ଇ ଜ—ରି ।
 (K2 and some B D mss. ଜ—ଂଦ୍ବେଷ । ୫. କ—ହନ ।
 ଧର୍ମାର୍ଥୋ ତୁ) ତଥାଲୋପି. ୨. କ—ରି । ୬. କ—କଦ୍ବେଷ ।
 d) ରାଗଦୋଷୋ for ରାଗଦ୍ବେଷୋ. ୩. ଜ—ନି ।

କୋଟରାଗ୍ନିର୍ଯ୍ୟବାଶେଷଂ ସମୂଳଂ ପାବପଂ ବହେତ୍ ।

ଧର୍ମାୟ ଚ ତଥା ଲୋକେ ରାଗଦ୍ବେଷୋ ବିନାଶୟେତ୍ ॥ ୪୪୧ ॥

ମନର ଗୁଣ ମନ । ଗୁଣ କି ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣ ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ
 କି ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ କି ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ କି ଗୁଣର ଗୁଣ ।
 ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ ।
 ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ ।
 ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ । ଗୁଣର ଗୁଣ ।

कामो बन्धनमेवंकं नान्यदस्तीह^१ बन्धनम् ।

कामबन्धनमुक्तो हि ब्रह्मभूयाय कल्पते^२ ॥ ४५० ॥

लवन् इकि (यस्व) राग (रागः) । व्कस् (शिखरं) नि बन्धन (बन्धनरग) इक (सः) ।
 इकि (एकं) इकि तन् पकव्वं (अद्वितीयं) कारण (कारणं) नि पाश^३ (पाशबन्धन) । अपन् (यतः)
 इक (यः) सं लुपुत् (मुच्यते) सक्के रागपाश (रागपाशात्) । नियत (नियतं) सिर (सः) मुत्तिः (नि-
 वर्तते) रि^४ ब्राह्मपव (ब्राह्मपदं) । तदाजर (न सजरः) । ^५ममर (न समरः) । ^६मभय (सभयः) ।
 ममृत्यु (समृत्युः) । पव (पद) । ^७ब्राह्म (ब्रह्मणः) । क्षम^८ (?) । सं ह्यं ब्राह्मपव (ब्राह्मपदं) डरनिर^९
 (नाम) । तन् (न) कतमन् (व्याप्यते) तुह (जरया) । ^{१०}लर (व्याधिना) । ^{११}भय (भयेन) । पाति
 (मृत्युना) । निर्व्वणपव (निर्वाणपदं) डरनिर^{१२} (नाम) वनेः (अपरं) ॥

There is only one bondage, that of kāma. When released one attains
 Brahma-hood.

MBh.12.243.7	(as	कल्प्यते ।	७. क ज—डरनिर । परमसुक-
above).		३. क—कपाश ।	केवल, ख— ^{१०} र । परमा-
१. क ख च छ ज—नान्यथा (च	४ ख च छ ज—रि ।		सुककेवल ।
छ— ^{१०} ता, ज— ^{११} थ) स्त्रीह	५-५. छ नास्ति ।		८. च नास्ति दण्डः ।
(ज—स्त्रिह) ।	६-६. क—ब्रह्मा । क्षेप, ज—		९. क—डरनिक ।
२. क—कल्पते, ख च छ ज—	ब्रह्मक्षेमा ।		

॥ ३७९ ॥

॥ ३८० ॥

॥ ३८१ ॥

यः सन्धारयते मन्युं योऽतिवादास्तितिभति^१ ।

यद्वच्च तप्तो न तपति स भृशं शमभाजनम् ॥ ४५१ ॥

कुनं पक्तोनम् (दर्शनं) इक सं व्वं (नरस्य) उम्मात्^२ (छिन्दतः) राग निर (स्वरागं) । यन् (यदि)

One who holds his ire in check and forbears abuses and revilings and does not get excited when people try to heat him up, he is the worthy repository of calmness and equanimity.

न्य (एतद्) लिङ् (मतं) ममि (मम) । इकं (यः) व्यं (नरः) इनपहास (अपहस्यते) रि तन्
 बोधन्य (अदोषे स्वस्य) । पिसनिङ् (वर्जयित्वा) यन्^२ (यदा) तुह्य (तथ्यं) मकबोध (दोषो मतः) इकं
 (सः) बोध (दोषः) विः । अप^३ (किं) त (अथ) निमित्त (निमित्तं) निकान् अग्ल^४ (कोपस्य) । अपन्^५

(यतः) तन् (न) तुह्य (तथ्यं) इकं (तद्) पंदूषण (दूषणं) इरिय (तस्य) । उ (हा) तुह्य (तथ्यं) स्यात् कुनं (अपि) इकं (सः) पङ्पहास (अपहासः) इरिकं व् (नराणां) । अपन् (यतः) सुङ्गः य (नियतं) सकदोष (दोषः कृतः) इक (सः) । तन् (न) योग्य (योग्यः) इक^५ (सः) अगलङ्क (कोपविषयः) यद्यपिन् (यद्यपि) तन् (न) उजरन (उच्यते) क्त य (तस्मै) रि दोषन्य (दोषमधिकृत्य) । तन् (न) अपहासन् (अपहस्यते) । इवौ (ध्रुवं) जुग (हि) इकँत् (सक्तिः) निकं दोष (दोषस्य) इरिय (तस्मिन्) । मतंन्यन् (अतः) कलक्न^६ (घोरः स्यात्) सलक्न नि उजर् (शब्ददोषेषु) ॥

When one speaks what is not so, why be angry. And why be angry with what is so. Without being said it is so.

१. क छ—तत्कथा ।

३. ख—मप ।

५. क—तिक । ६. क—कलक्न,

२. क—य ।

४. ख च छ ज—अप ।

च छ—कलक्न, ज—कलक्न ।

ममकिकुङ्कः पुङ्गुः कङ्कः पङ्कः ।

पङ्कः सङ्कः पुङ्कः कङ्कः पुङ्कः ॥ ३३ ॥

अप्युक्तं पुङ्कः । पुङ्कः पुं लङ्गि कङ्कः पुङ्कः मम । मम मङ्कः पुङ्कः
नि सङ्कः । कङ्कः पुं लङ्गि मम । अङ्कः कङ्कः मङ्कः । कङ्कः मङ्कः
पुङ्कः नि अङ्कः पुङ्कः । पुङ्कः पुं लङ्गि पुं लङ्गि । अङ्कः कङ्कः
पङ्कः मङ्कः पुङ्कः नि लङ्गः । अङ्कः पुं लङ्गः । पुं लङ्गः ॥

रागाभिभूतः पुरुषः कामेन परिगम्यते ।

इच्छा सञ्जायते चास्य ततस्तृष्णा प्रवर्तते ॥ ४५३ ॥

बलुयक्न^१ (निवर्तामहे) उजर् (वचनं) । इकं व् (पुरुषः) यन् (यदि) कावेश (आविष्टः)
वेनि राग (रागेण) । राग (रागः) इरन्य^२ (नाम) ह्यन् (कामः) रि सर्वविषय (सर्वविषयेषु) ।
ककवश (वशीकृतः) प्व य (सः) वेनि राग (रागेण) । दवि त (अधुना) काम निक (कामः) ।
काम (कामः) इरनि (नाम) ह्यन्^३ (सङ्गमस्य) रि आलिङ्गनावि (आलिङ्गनादेः) चुम्बन (चुम्बनस्य) ।
इमकँत् व् (सक्तो भवति) काम (कामः) रि हितन्य (तद्दये) । दवि (संजायते) त (अथ) इच्छान्य
(इच्छास्य) । इच्छा (इच्छा) इरनि (नाम) ह्यन् (कामस्य) रि विशेष (विशेषे विषये) । दवि^५ प्व
(संजातायां) इच्छान्य^४ (इच्छायां) । स्तु त (प्रवर्तते ततः) तृष्णान्य (तृष्णा) ॥

The sequence is rāga, then kāma, then icchā, and finally tr̥ṣṇā.

MBh.3.2.33. b) परि- B1.4 De D1-3.5. (सदण्डः) ।

कृष्यते for परिगम्यते. १. √वलय् to turn. ४-४. ख—त्वतिच्छान्य ।

c) तस्य for चास्य. चास्य २. क—डरनि ।

is supported by Ś1 K3 ३. क च छ ज—ह्यन् ।

आह्वा उं संप्रसारितं विप्रसृज्यते च ।

अथैवमस्मात् सप्तमोऽध्यायः ॥ ३३ ॥

तस्मात् आह्वा उं संप्रसारितं विप्रसृज्यते च । तस्मात् सप्तमोऽध्यायः ॥ ३३ ॥
पिप्रसृज्यते । तस्मात् विप्रसृज्यते च । तस्मात् सप्तमोऽध्यायः ॥ ३३ ॥

तृष्णा^१ हि सर्वपापिष्ठा नित्योद्वेगकरी^२ मता ।

अधम्मं बहुला चंघ घोरा पापानुबन्धिनी^३ ॥ ४५४ ॥

इकं तृष्णा (तृष्णा) डरन्त्य (नाम) । सत्त्विर् (सर्वविधानि) नि हल (पापानि) हिननाकन्त्य
(क्रियन्ते तया) । इलिक् (उद्वेगः) सवन् (च) तकुत् (भयं) पिनुहरन्त्य (क्रियेतेऽनया) । इनकुर्
(स्वीकृता) तिकान् (एषा) कगाँडन् (वाहुल्यं) इं अधम्मं (अधर्माणां) । कञ्चसून् (योगा) नियत
(नियतं) फल कपापन् (पापफला) ॥

Tr̥ṣṇā is the wickedest of all. It keeps a man excited all the while. It is infested with adharmā. It is terrible. Its consequences are dire sin.

MBh.3.2.34. b) स्मृता २. ख—षकरी, च छ ज—^०वन्दिनि ।

is the Northern reading, ^०षकरि । ४. √अकु I, पिनकु made

S has तृष्णाम्. ३. क—^०वन्धिनी, ख—^०वन्घनी, one's own.

१. ख च छ ज—तृष्णो । च ज—^०वन्धिनि, छ—

अथैवमस्मात् सप्तमोऽध्यायः ॥ ३३ ॥

अथैवमस्मात् सप्तमोऽध्यायः ॥ ३३ ॥

अथैवमस्मात् सप्तमोऽध्यायः ॥ ३३ ॥

විකපත්‍රා ශී කෘත්‍යාකි කච්චි 1 පපුකි කිකි කෘත්‍යාකි චරිතීකිකිකි ශී කච්චි
 කෘතීකෘතී 1 කෘත්‍යාකි පාක පච්චි චච්චි පපුකි පුකි පුකි 1 පුකිකිකිකිකි ශී කෘත්‍යාකි
 කෘත්‍යාකි කෘත්‍යාකි 1 ප ප පපුකිකිකි කෘත්‍යාකි 1 1

आसन्नान् पुरतो भोगान् ददर्शयित्वा पुनः पुनः ।

छागो हरितमुष्टयेव दूरं¹ नीतोऽस्मि तृष्ण्या ॥ ४५५ ॥

අප්‍ය ක්‍ය (ව්‍ය) මඤ්ඤ (දුර) 1 ²තොන්ත (පර්‍ය) තිරු³ (අනුසර) ක්‍ය (අස්මාන්) 1 කින-
 වෂාකි⁴ (වෂිකූතා:) 1 ⁵තූණා (තූණ්‍යා) 1 ⁶කිකිකිකිකි (විචාලිතා:) 1 ⁷කිකිකිකි (නීතා:) ⁸රි⁹
 කච්චි (දුර) ක්‍ය (ව්‍ය) 1 ¹⁰පපුකි (අසන්නතා) ¹¹කිකි කිකි (භොගානා) කිකි (දූෂ්ටානා) ¹²මඤ්ඤ-
 කිකිකිකි (කාම ජනනති) ¹³රි¹⁴ ක්‍ය (අස්මාසු) සාරිසාරි (ප්‍රත්‍යහ්) 1 ¹⁵තාත (නේව) තු (විච්ඡිතේ)
 පච්චි (භේද:) මම් (මම) තුකි ¹⁶කිකි¹⁷ (ච්ඡාගේ) 1 ¹⁸කිකිකිකිකි (කාමයමාන:) ¹⁹රි කුකු (භාස-)
 සාගි²⁰ (-මුෂ්ටි) තුමු (අනුසරති) ත ය (ස:) මඤ්ඤකිකි²¹ (උත්තරේ) කිකිකි²² (දකුණේ) 1 1

Like a goat, whom men delude by holding in its front a tuft of green twigs,
 I have been tempted far out of the way by tr-nā, repeatedly showing me nearby
 pleasures.

1. ත්‍ය ච ච්ඡ—දුර, ක—දුර 1

4. ක—රි 1

6. ක—සගිකි 1

2-2. ක—තොන්තතිරුකි [තො-
 ති (පර්‍ය) ති (න) තිරු
 (අනුසර, ✓තිරු)].

5-5. ක—කිකි කිකි කුකු 1

10. ක—මඤ්ඤ 1

6-6. ක—පඤ්ඤකිකිකිකි රි 1 11. ක ත්‍ය ච ච්ඡ—¹ල, ක-

7. ක—කිකි 1

¹ලා 1

3. ✓අහස් to swerve.

8. ත්‍ය ච ක නාස්ති දඤ්ඤ 1

ච්ඡාගි කෘත්‍යාකි පුකිකිකිකිකි 1

කිකිකි පුකිකිකිකිකි කිකිකිකිකි 1 392 1

කි කිකිකිකි කිකිකි පච්චිකි කි කිකි 1 කිකි පුකි කිකි 1 කි කිකි
 කිකි 1 පුකි කිකි කිකිකිකි කිකි 1 කි කි කි කි 1 කිකිකි කිකි 1 පුකිකි
 කිකිකි පුකි කිකි කිකි 1 කිකිකි කිකි 1 පුකිකි කිකිකි කිකි 1

ଦୁଇ ଲାଭ ମାତ୍ର । କ୍ଷଣେ ଦୁଇ ଗ୍ରହ । କିନ୍ତୁ ତୁମ ପିତାଙ୍କୁ ଗୋପନ । ଉପକ୍ରମ ଶାଳି
 ଧାରା ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ଧାରା ମି ଲାଭକୁ ଗ୍ରହ । ଗ୍ରହଣୀ ତୁମ ଧାରା ଧାରା ଶାଳି ଶାଳି
 ଶାଳିମାତ୍ର ॥

ଯୌବନଂ ଜରଯା ଘଟମାରୋଗ୍ୟଂ ବ୍ୟାଧିଭିର୍ହୃତମ୍ ।

ଜୀବିତଂ ମୃତ୍ୟୁରଭ୍ୟେତି ତୃଷ୍ଣକା ନିରୁପଦ୍ରବା ॥ ୪୪୬ ॥

ନାଂ କଘୌବନନ୍ (ଯୌବନଂ) ସକଞ୍ଚଂ^୧ (ଅପୁନା) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ^୨ (ସଂଘଟିତ) ନି ଶରୀର (ଶରୀରଂ) । ତନ୍ (ନ)
 ଲଞ୍ଜଂ^୩ (ନିତ୍ୟଂ) ଇକ (ତଦ୍) । ବର୍ତ୍ତଂ^୪ (ଘଟନ୍ତ) ଦେନି ତୁହ (ଜରଯା) । ମଞ୍ଜୁନ (ଏବଂ) ଇକଂ ଆରୋଗ୍ୟ (ଆରୋଗ୍ୟଂ)
 ଇରନ୍ୟ (ନାମ) । ସି ତସ୍ୟ (ଅଭାବଃ) ନି ଲର (ରୋଗାଣାଂ) । ଅନିତ୍ୟ (ଅନିତ୍ୟଂ) ଇକ (ତଦ୍) । ଅପନ୍ (ଯତଃ)
 ଅଗନ୍ତି (ବ୍ୟତ୍ୟସ୍ୟତେ) ଲବନ୍ ଲର (ବ୍ୟାଧିନା) । ମଞ୍ଜୁନ (ଏବଂ) ଇକି ଗୁରିପ୍ (ଜୀବିତଂ) । ଅନିତ୍ୟ (ଅନିତ୍ୟଂ)
 ଇକ (ତଦ୍) । ଅପନ୍ (ଯତଃ) ନିୟତଂ (ନିୟତଂ) ଲକ (ଅଭ୍ୟେତି) ଇକଂ ପାତି (ମୃତ୍ୟୁଃ) ଇରନ୍ୟ । କୁନଂ (ପରଂ)
 ଇକଂ (ଯା) ତୃଷ୍ଣା (ତୃଷ୍ଣା) । ନିତ୍ୟ (ନିତ୍ୟଃ) ଜୁଗ (ହି) ପିନକସ୍ବଭାବନ୍ୟ (ମତଃ ସ୍ବଭାବୋଽସ୍ୟାଃ) । ଅପ
 [ନ୍] (ଯତଃ) ତନ୍ (ନ) ହନଂ (ବିଚ୍ଛତେ) ଗୁମିଲଞ୍ଜକନ୍ (ନାଶନଂ) ଯ (ନସ୍ୟାଃ) । ରି ପାତିନ୍ତି (ମରଣେ) ଲୁବି
 (ଅପି) । ତୁମୃତ୍ (ଅନୁସରତି) ଜୁଗ (ହି) ଯଂ (ମା) । ଯ[ନ୍] (ଯଦି) ତନ୍ (ନ) କତ୍ମ (ପ୍ରାପ୍ୟତେ)
 କକ୍ଷବନ୍ୟ (ନାଶନମସ୍ୟାଃ) ॥

Old age devours youth, disease carries away health, death pounces upon life,
 tr-nā alone has no enemies

Ind.Spr.5682.

୨. ✓ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ।

୪-୪ ଚ ଇ—ଅପନିୟନ ।

୧. ଚ—ସକଞ୍ଚଂ ।

୩. କ—ବର୍ତ୍ତଂ ।

୫. ଲ—ହୁନିତଂ । ୬. ଚ ନାମ୍ନି ।

ନିତ୍ୟନ୍ତି ନିତ୍ୟନ୍ତଂ ଲବନ୍ ଲବନ୍ ନିତ୍ୟନ୍ତି ନିତ୍ୟନ୍ତଂ ।

ନିତ୍ୟନ୍ତଂ ଲବନ୍ତଂ ଲବନ୍ ନିତ୍ୟନ୍ତଂ ଲବନ୍ ନିତ୍ୟନ୍ତି ॥ ୫୫୭ ॥

ଲବନ୍ତି ଧି ପ୍ରେ ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି । ଧିନଂ ଧନ ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି । ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି
 ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି । ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି । ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି । ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି । ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି ।
 ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି । ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି । ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି । ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି । ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି ।
 ଲବନ୍ତି ଲବନ୍ତି ॥

जीविताशा घनाशा च जीर्यन्तोऽपि न जीर्यन्ति' ॥ ४५७ ॥

When the body decays, hair and teeth too decay along with, But not so the hope to live and to gain wealth.

६. ख च छ ज नास्ति ।

७. क नास्ति दण्डः ।

३. क—क्षया, ज—क्षयं ।

८. छ नास्ति ।

४. क—रिगरि ।

५. क—अरडरड् ।

သမ္ပန္နိကဿာယ ပုပ္ဖာမာ စ ဓာတုဗ္ဗာစ ပုပ္ဖိကော ။ ဒုတိယံ ။

ගතහැකි පාලන පද්ධති තිබේද ? ප්‍රධාන පරිපූරක මාර්ග 1. වෙළඳාමේ ප්‍රතිපත්ති
 ගැනීමේ මාර්ග 2. ගතවූ පාලන පද්ධති පරීක්ෂා කිරීම 3. සමස්ත විකේන්ද්‍රීකරණය
 කිරීම 4.

न तल्लोके द्रव्यमस्ति यत् तृष्णामभिपूरयेत् ।

समूहकल्पः पुरुषो न कथञ्चन पूर्यते ॥ ४५८ ॥

तातम् (नैव) हन (अस्ति) वस्तु (वस्तु) ऊँ (इह) रि लोक (लोके) । झङ् ([यत्]शक्तं) पञ्चिकनं^१ (तर्पयितुं) तृष्णा (तृष्णां) । अपन^२ (यतः) इकं व्वं (नरः) अगों तृष्णान्य (महातृष्णः) । तम् (न) हन (विद्यते) पह्न्य (तद्भेदः) लवन् तसिक् (समुद्रेण) । कप्व (उभो) पिसनिङुन् (न कथञ्चन) कन (शक्येते) रि हिबैक्^३ (पूरयितुं) ॥

There is no matter that can fulfil avidity. Like the ocean an avid person is never fully filled.

MBh. (Citrāsālā ed.) d) All mss. कदाचन. ३. क—हिबक् ।
13.93.46. b) Mss. यल्लोभं १. क—पडिक् ।
(or यल्लोकं) प्रतिपूरयेत्. २. च—आन् ।

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ।

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ ३५ ॥

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ।
यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ।
यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ।
यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ।

यथैव शृङ्गं गोः काले वर्द्धमानस्य वर्द्धते ।

तथैव तृष्णा वित्तेन वर्द्धमानेन वर्द्धते ॥ ४५६ ॥

अपन् इकं (या) तृष्णा (तृष्णा) इरन्य (नाम) । अगौ (महती) जुग (हि) य (मा) ।
मबुवः^१ ([यदा] वर्धते) प्व^२ इकं विभव (विभवः) । सावकनि (शरीरभूतः) कितृष्णान् (तृष्णायाः) ।
हुम्बत् (वर्धते) त (अथ) य (सा) मज्जिन् अगौ (महत्तरी) । कवि (यथा) क्रम (क्रमः) नि^३ सुहु
(शृङ्गस्य) नि^३ लम्ब (गोः) । अन् (यदा) मज्जिन् (अधिकं) हुम्बत् (वर्धते) । हुम्बत् (वर्धते) इकं^४ लम्ब
(गोः) मकमुहु (शृङ्गवती) य (या) । हुम्बत् (वर्धन-) क्रमन् (क्रमः) मज्जिन् अगौ (महत्तरी) । मज्जिन्
(एवं) तिकं (सा) तृष्णा (तृष्णा) ।^५ मज्जिन् अगौ (महत्तरी) रि ह्वत् (वर्धने) निकं कितृष्णान्
(तृष्णितवस्तुनां) ॥

Just as a horn grows with the growing bull, so does avidity grow with growing possessions.

MBh. 12.268.7 (same). २. ख नास्ति । ४. ज—टिकं ।
१. क—अवुवः । ३. ज नास्ति । ५. च छ ज नास्ति दण्डः ।

ហាចន គឺជា ប្រាណ ។ ឧបាស បរាហសត្យ ។ ឧបាសត្យ ហាច ប្រ ។ ឧបាស ។
 ហាស គឺ ឧបាស ប្រាណ ។ បរាហស គឺ ប្រាណ គាសិកា ។ ឧបាស ប្រាណ ។ ឧបាស ប្រាណ ។
 ប្រ ឧបាស បរាហស គឺ ប្រាណ ។ ឧបាស ហាច ប្រាណ ។ ឧបាស ហាច ប្រាណ ។
 ឧបាស ហាច ប្រាណ ។ ឧបាស ហាច ប្រាណ ។ ឧបាស ហាច ប្រាណ ។

តុណ្ហា លោកត្រយស្វាស្វ វិញ្ញ័យបរិមាណ ។

យស្តុ វិញ្ញ័យកត ត្រយស្វ កូ វិញ្ញ័យ ក វិញ្ញ័យ ។ ៤៤១ ॥

បរមាថ (បរមាថៈ) វិញ្ញ័យ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) ។ អហ (បាបៈ) បដាបេសន្យ^១ (ប្រវេសន្យៈ) ។
 មត័ន្យ (មតៈ) ហ្គ (វិញ្ញ័យ) វ (វិញ្ញ័យ) ។ តុក (កលៈ) ។ តុក (បាបៈ) វិញ្ញ័យ មត័ន្យ (មត័ន្យៈ)
 វិញ្ញ័យ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) ។ បដាបេស (ប្រវេសៈ) វិញ្ញ័យ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) កលៈ (កលៈ) វិញ្ញ័យ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ)
 តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) ។ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) វិញ្ញ័យ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) ។ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) វិញ្ញ័យ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ)
 វិញ្ញ័យ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) ។ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) វិញ្ញ័យ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) ។ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) វិញ្ញ័យ តុណ្ហា (តុណ្ហាថៈ) ។

Avidity curdles and tortures the three worlds, though the worlds have done no wrong to it. When avidity is shaken off like a slough, there is no one who is left poor or rendered rich.

១. ឧ ឧ—ប បដាបេសន្យ ។

២. ក—វិ ។

៣. វ វិញ្ញ័យ ។

៤. ត—វ ។

ហា ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។ ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។

ប្រាណ ប្រាណ ប្រាណ ប្រាណ ប្រាណ ប្រាណ ប្រាណ ប្រាណ ប្រាណ ប្រាណ ។

ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។ ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។ ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។
 ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។ ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។ ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។
 ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។ ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។ ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។
 ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។ ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។ ឧបាស ប្រាណ គឺ ប្រាណ ។

ਪਰ ਭੀ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ਹੀ ਭਾਗ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ਮੇਂ ਭਾਗ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥
ਪ੍ਰ ਹੀ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥

या दुस्त्यजा' दुर्मतिभिर्या न जीर्यति जीर्यतः ।

ਯੋਸੋ ਪ੍ਰਾਣਾਨ੍ਤਿਕੋ^੨ ਰੋਗਸ੍ਤਾਂ ਤ੍ਰਣਾਂ ਟ੍ਰਣਤ: ਸੁਖਮ ॥ ੪੬੨ ॥

न्य करि (कि तु) वस्तु (वस्तु) नि तृष्णा (तृष्णा) डरन्य (नाम) । न्य अपन् (अथ)
तहन्^੩ (मतं) क्वङ्कजर्^੪ (वचिम्) । निहन्^੫ (एषा) इकं तन् (न) पावक् (सञ्जरीरा) ।^੬ अन् (यथा)
कतोन् (दृश्येत) अपर्णः (दृढं) रक्त्तन् (सक्तिरस्याः) रि अवक् (शरीरे) । तर् (न) वन (शक्यते)
सिनिङ्गहन् (अपसारयितुं) । लुपुत् (रक्षिता) इनिलगन्^੭ (अपसारणात्) एवः कतिङ्गलन् (दुस्त्याज्या)
वेनि दुब्बद्धि (दुर्बद्धिभिः) । अन् (यदा) रक्त्तन् (सक्ता) रि शरीर (शरीरे) । तातन् (नैव) इलु (सह)
शीर्णं (शीर्णा भवति) रि दुर्बान्य (काले) अन् शीर्णं (यदा शीर्णो भवति) दुर्बल (दुर्बलत्वे) इकं
शरीर (शरीरस्य) अर्बलन् (तद्वासस्य) तुवि (अपि) । लर (रोगः) घोर (घोरः) अनवनकन्^੮ (वन्दी-
करोति) । करक्त्तन् (सक्तः) रि^੯ शरीर (शरीरे) । न्वः यतिक (सा) सि तृष्णा (तृष्णा) डरन्य
(नाम) । क्वग^{੧੦} (वशिन भाव्यं) प्व रि^{੧੧} कतिङ्गलन् (तत्त्यागे) इक वेन्त (त्वया) । यतिकु^{੧੨}
(एवं) प्रसिद्ध^{੧੩} (साध्यते) नि अन् (प्राप्तिः) सुख डरन्य (सुखस्य) ॥

Ill-minded men can hardly give up avidity. It grows with them. It is a disease which terminates in death. He who renounces it, becomes happy.

MBh. 1.80. *840 lines	੩. ਕ—ਹਹਾਨ੍ਯ, ਖ—ਤਹਨ੍ਯ ।	prisoner.
5-6, 3.2.35, etc. (as above).	੪. ਖ—ਨਡੁਜਰ ।	ਕੁ-ਅੰ- ੬. ਛ—ਰਿ ।
c) v.l. ਪ੍ਰਾਣਾਨ੍ਤਿਕੋ.	੧/੩ਜਰ । ਕੁ 'ਅਹਮ' ।	੧੦. ਕ ਚ ਛ—ਕਵਸ਼, ਜ—
੧. ਛ—ਦੁਸ੍ਤ੍ਯਜ੍ਯਾ ।	੫. ਛ—ਨਹਨ੍ਯ ।	ਕਵਸ਼ ।
੨. ਕ ਚ ਛ—ਪ੍ਰਾਣਾਨ੍ਤਿਕੋ,	੬. ਖ ਨਾਸ੍ਤਿ ਦਛਡ: ।	੧੧. ਕ ਖ ਜ ਨਾਸ੍ਤਿ ।
ਖ—°ਨ੍ਤਿਕੋ, ਜ—	੭-੭. ਖ—ਲੁਪੁਨ੍ਤਿਨਿ° ।	੧੨. ਕ—ਯਤ੍ਰ ਤਿਨੁਤ ।
ਪ੍ਰਾਣਨ੍ਤਿਕੋ ।	੮ ਅ-੧/ਤਵਨ੍-ਅਕੰਨ੍ਯ ।	੧੩. ਜ—ਪ੍ਰਸਿਧ ।

ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥

ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥

ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥ ਭਾਗਵਤੀ ॥

३. ख नास्ति दण्डः ।

मकालयनं ।

८. ख—यदिन् ।

४. ज—°विषयन् ।

६. क—पिसनिङुन् ।

५. क च छ ज—°लयनं, ख— ७. क—पंहिरिबन् ।

एकं लोभो महाप्राहो' लोभात् पापं प्रवर्तते ।

ततः पापादधर्माप्तिस्ततो दुःखं प्रवर्तते ॥ ४६४ ॥

एतं हि लोभो महाप्राहो' लोभात् पापं प्रवर्तते । ततः पापादधर्माप्तिस्ततो दुःखं प्रवर्तते ॥ ४६४ ॥

एको लोभो महाप्राहो' लोभात् पापं प्रवर्तते ।

ततः पापादधर्माप्तिस्ततो दुःखं प्रवर्तते ॥ ४६४ ॥

इह (केवलं) सि तृष्णा^२ (तृष्णा) तिकं (या) मनुबुहकन्^३ (वर्धयते) कलोभन् (लोभं) । तातन् (नैव) हन (विद्यते) भेद (भेदः) निकं कलोभन् (लोभस्य) लवन् बृहय (ग्राहेण) । रि^४ कप्वन्^५ (सर्वथा) क्रूर (क्रूरा) अङ्गुलकन्^६ (निमज्जयति) रि संसार (संसारे, संसाराणांवे) । तुमुबुः (वर्धते) प्वं कलोभन् (लोभः) । म्नु (उद्भवति) तं बुद्धिपाप (पापबुद्धिः) । इकं (या) बुद्धिपाप (पापबुद्धिः) । य तिकामङ्गुन् (सा करोति) अधर्मं (अधर्मं) । इकं (यः) अधर्मं (अधर्मः) । य त^८ (सः) फलदुःख (दुःखफलः) । निवन्ध (निबन्धः) नि अमुक्ति (भोगस्य) लर प्रिहति (व्याधिशोकयोः) इक त ॥

Greed alone is a great shark. From greed proceeds sin. From sin arises adharma. Thence pain and torture.

MBh.12.252.2cd 3ab. १. क च छ ज —°ग्रहो ।

६. √कल् to sink.

c) अतः पापमधर्मश्च. ततः oc-

२. क—तृष्णान् ।

७-७. ख च छ ज नास्ति ।

curs in V1 B1.2 Da D4 T2 ३. च—पनुबुहकन् ।

८-८. ज नास्ति ।

G2 M. पापाद् occurs in M4. ४. क—रि ।

९. ख—ता ।

d) तथा दुःखमनुत्तमम्.

५. क—कप्व, ख—कप्वा ।

॥ ប្រការ ៥ ៥ បទដ្ឋត្ថក្នុងកាលដែល យើង ត្រូវបាន កែប្រែ ។
 ១ ក្នុងកាលដែលយើង កំពុង កែប្រែ ។

MBB.3.198.54. b) **ભેમ** - ૧. **વ**—**વિજીવિભાવે, હ**—**વિહ** - ૨. **ક**—**ત** ।
મૃદુ દિગોતમ । **વિહાનો** । ૪-૫. **ક** **વ** **હ** **વ** **મૃદિતમ** ।
 c) **અવચ્ચિત્તિ for પ્રકૃતિ** । ૨. **વ**—**ભેમ** ।
 d) **મરા ગાતિવર્ધમા**.. ૩. **વ**—**ક** ।

(१२) O best of men, know thou that the seat of sins is in greed. It is the greedy, who sin, even though they be highly learned.

[illegible][illegible]

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

၁။ ရွှေ ဃာဇာဏ္ဍ ဖြေဉာဏ် ၊ ဖြေဉာဏ် နှင့် ဖြေဉာဏ်
က ယင်း ဇာဏ္ဍ ၊ ဖြေဉာဏ် ဖြေဉာဏ္ဍ ဝိ ၊ မိမိ နှင့် ဖြေဉာဏ် ၊ ဝါဒိဏ် နှစ်ဦး
ဇာဏ္ဍ ၊ ဖြေဉာဏ် နှင့် ၊ ဖြေဉာဏ် ဖြေဉာဏ် နှင့် နှစ်ဦး နှစ်ဦး

၁၆၅၄။ လောကော ကုလသမ္မတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။

១. កម្រិតនៃ ការ ចូលរួម ផ្នែក ផ្សេងៗ

તે ભરે પાનપુ, નીકે પું । જાની જાણ ને ભરે જાણી મિજાણી ॥

¹અસન્તોષોઽમુખાયંવ લોભાવિન્દ્રિયવિભ્રમઃ ।

તતોઽસ્ય નશ્યતિ પ્રજ્ઞા વિદ્યેવાભ્યાસર્વાજ્જિતા ॥ ૪૬૬ ॥

યાવત્ (યાવત્) મ્તું (પ્રવર્તતે) કલોભન્ (લોભઃ) ।¹ નિયત (નિયતં) ²તન્ (ન) સન્તોષ (સન્તોષઃ) નિકં ઇં (પુરુષસ્ય) ।³ તન્ સન્તોષ (અસન્તોષે) ઇવ ય ત (સતિ) । નિયત (નિયતં) ત ય અમઙ્ગઃ (પ્રાપ્યતે) લર (વ્યાધિઃ) પ્રિહતિ (શોકઃ) । લવન્ મઙ્કિન્ (અધિકં) વૃદ્ધિ (વર્ધતે) પઙ્કાવેશ⁴ (આવેશઃ) નિકં⁵ ઇન્દ્રિય⁶ (ઇન્દ્રિયાણાં) ⁷દેનિ કલોભન્⁸ (લોભેન) । મઙ્કાવેશ (આવેશઃ) ઇં (યદા) ઇન્દ્રિય (ઇન્દ્રિયાણાં) । હિલં (નશ્યતિ) તં કપ્રજ્ઞાન્ (પ્રજ્ઞા) ।⁹ મ્વં સત્તિર્ (સર્વવિધા) નિ અજિ (વિદ્યા) પઙ્કુઃ (જ્ઞાનં) નિકં ઇં (મનુષ્યાણાં) । કદિ (યથા) ક્રમ (ક્રમઃ) નિ અજિ (વિદ્યાયાઃ) તન્ (ન) મિન્વાધ્યાય¹⁰ (સ્વધીતાયાઃ) ॥

Non-contentment is painful. Greed confounds the senses. That leads to the loss of wisdom. It is like the loss of learning due to want of practice.

MBh.12,284.25 (same

પડવપ ।

નિમિત્ત કલોભન્ ।

as above)

૪. ક—નિ ।

૭. ક નાસ્તિ ઢણઃ ।

૧-૧. ય ચ છ જ ત્રુટિનમ્ ।

૫. ક—°ય ।, ય—ઇન્દ્રિયાન્,

૮. ✓સ્વાધ્યાય-°ઇન્° ।

૨-૨. ય નાસ્તિ ।

ચ છ જ—ઇન્દ્રિયન્ ।

૩. ય ચ છ—પઙ્કવેશ, જ— ૬-૬. ય ચ છ જ—પઙ્કવેશ મક-

અજાકારેણ જ્ઞાન-ઉદ્ધેશાદિ મ મજાનમ ॥

જાન જ્ઞાન નિજાન જ્ઞાન મિજાન જ્ઞાન-ઉદ્ધેશાદિ ॥ ૩૮૮ ॥

નબની જ પાજા, ઝરે જુલ પિપાત્રી મી જાન ને પલેજા, પ્રજાત ની જાનનાજી જુલ, મિજા પ્ર જાન પલેજા, પાનિ, ઝજા પલેજાનિ ઝેલિધ્ધિ, જાનના જ પિપાત્રી મી જાનનાજી, ઝપપપની મિજાનિજી જુલ પું ઝલ્લપ્પની ઝેલ, જાનનાજી જાનિ ઝેલિધ્ધિ, જાનના ઝેલિધ્ધિ મી પાન, પાન પ્ર ય મિજાનિ, પિજાનનાજી જાન મી જાનિધ્ધિ પાજા, જાનનાજી ઝેલિધ્ધિ

କାଶିପାଣି । ୧୨ । ଶାନ୍ତି ସିଂହ ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି । ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତିଶାଳୀ
 ଶାନ୍ତି । ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି । ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ॥

ଅର୍ଥାନାମଜ୍ଞାନେ ଦୁଃଖମର୍ଜିତାନାଂ ଚ ରକ୍ଷଣେ ।

ନାଶେ ଦୁଃଖଂ ଶ୍ୟେ ଦୁଃଖଂ ସିଂହଶାନ୍ତି ଦୁଃଖସଂହତାନାଂ ॥ ୪୬୭ ॥

ଲବନ୍ ତ ବନେ: (ଅନ୍ୟଚ୍ଚ) । ଅଗ୍ନିଂ (ମହତ୍ତା) ଇକଂ ପ୍ରିହତି (ଦୁଃଖସ୍ୟ) ରି କାଳ (କାଳେ) ନି ମଞ୍ଜୁର୍ଜନ
 (ଅର୍ଜନସ୍ୟ) । ପ୍ରଭାବ (ପ୍ରଭାବଃ) ନି କଳୋଭନ୍ (ଲୋଭସ୍ୟ) ଇକଂ (ସଃ) । ସିଦ୍ଧ (ସିଦ୍ଧେ) ଫ୍ବ ଦେନି ମଞ୍ଜୁ-
 ଝର୍ଜନ (ଅର୍ଜନେ) ।^୧ ମୋଳି: (ପ୍ରାପଣଂ) ଅତଃ^୨ (ଅପି) ପର୍ବତ୍ୟଂ (ସୁରକ୍ଷଣଂ) ଇଂ^୩ ଅନିମ୍ବିତମ୍ (ଭାଞ୍ଜନିଧାନଂ) ।
 ମବୁବୁଃ^୪ (ବର୍ଦ୍ଧତେ) ତଂ ପ୍ରିହତି (ଦୁଃଖଂ) ରି କରକ୍ଷନ୍ୟ (ତଦ୍ରକ୍ଷଣେ) । ଅପୟପନ୍ (ଯତଃ) ସର୍ବ୍ବାଭିଶଞ୍ଜୁରୀ (ସର୍ବାଭି-
 ଶଞ୍ଜୁରୀ) ଜୁଗ (ହି) ଛୁଂ (ପୁରୁଷଃ) ମଞ୍ଜୁଞ୍ଜୁନଂ^୫ (ଭୁକ୍ତେ) ଅର୍ଥଂ (ଅର୍ଥଂ) । କତୁହ୍ନନ୍ (ସତ୍ୟଂ) ତନ୍ (ନ) ଅପିଲି:
 (ଅତ୍ପା) ଇଂପ୍ୟା (ଇଂପ୍ୟା) । ଶ୍ରୋଷ (କ୍ରୋଷଃ) ଅକିରକିରଂ (ଚିନ୍ତନଂ) ରି ହଲ (ପାପେ) । ମର୍ତ୍ତ୍ୟଂ^୬ (ଶ୍ଳୀୟତେ)
 ଫ୍ବ ଯ ସଞ୍ଜୁପିସନ୍^୭ (ପ୍ରଥମତଃ) । ପିନକବ୍ୟୟ (ବ୍ୟୟଃ କ୍ରିୟତେ) ବଦଃ (ଦାନସ୍ୟ) ରି ଶଂକପରିପୂର୍ଣ୍ଣଂ ପକ୍ଷନ୍ୟଂ^୮
 (ପରିପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରୟୋଜନେ) । ଛୁନିବେ: (ଦ୍ଵିତୀୟଂ) ଯନ୍ (ଯଦା) ଅର୍ତ୍ତଂ^୯ (ଶ୍ଳୀୟତେ) ଦେନି କତିବସନ୍ (ଦୁର୍ଦ୍ଦେବେନ) ।
 ଯଦଃ (ତଦା) ତନ୍ ସିପି (ଅନର୍ତ୍ତଂ) ତ ଦେନ୍ୟ (ତେନ) ଅମଞ୍ଜୁନ୍ (କ୍ରିୟତେ) ଲର (ବ୍ୟାଧିଃ) ପ୍ରିହତି (ଶୋକଦତ୍ତ) ।^{୧୦}
 ରସ (?) ଅତୁତୁଞ୍ଜ (ଶିଖରାୟତେ) ପାତି (ମୃତ୍ୟୁଃ) । ସଂକ୍ଷେପ (ସଂକ୍ଷେପଃ) ନିକଂ ଅର୍ଥଂ (ଅର୍ଥସ୍ୟ) । କଞ୍ଜମଳ
 (କଞ୍ଜମଳଃ) ଜୁଗ (ହି) ଯ (ମଃ) । ସାବସ୍ଥାନଂ^{୧୧} (ସର୍ବାବସ୍ଥା) ପମଞ୍ଜୁନ୍ (କର୍ତ୍ତ୍ତା) ଦୁଃଖ (ଦୁଃଖସ୍ୟ) ॥

Earning of money is painful, so is its guarding. Its loss is painful, as also its
 wasting away. At all stages money augments pain.

Cf. MBh.3.2.42.

—ମାଞ୍ଜୁଞ୍ଜନ ।

ସ୍ବ—ସପରିପୂର୍ଣ୍ଣଂ ପକ୍ଷନ୍ୟ,

୧. କ—ଇକା ନ ।

୭-୭. ସ୍ବ—କ୍ରୋଷ । କିରକିର,

ଚ—ଗପରିପୂର୍ଣ୍ଣଂ ପକ୍ଷନ୍ୟ ।

୨. ଚ ଛ ନାସ୍ତି ଦଞ୍ଜଃ ।

କ ଛ ଜ—କ୍ରୋଷ କିରକିର ।

୧୧. କ—ପର୍ତ୍ତଂ ।

୩. କ—ଞ୍ଜୁତତ ।

୮. କ—ଅର୍ତ୍ତଂ, ଜ—ମ୍ବଂ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଂ ।

୧୨. କ ଚ ଛ ଜ ନାସ୍ତି ଦଞ୍ଜଃ ।

୪. କ—ଞ୍ଜ ।

୯. ପିସନ୍ one, ସଞ୍ଜୁପିସନ୍

୧୩. କ—ସ୍ଥାନ୍ୟନ୍, ସ୍ବ—ସ୍ବା-

୫. କ—ଅବୁବୁ ।

from the first.

ନ୍ୟା, ଚ ଛ—ସବସ୍ତନ୍, ଜ—ସବସ୍ତନ୍ୟନ୍ ।

୬. କ—ମାଂ, ସ୍ବ—ନ, ଚ ଛ ୧୦-୧୦. କ—ପରିପୂର୍ଣ୍ଣକ୍ଷନ୍ୟ,

ଜ—ସବସ୍ତନ୍ୟନ୍ ।

ଞ୍ଜୁତତାଞ୍ଜୁ ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ॥

ଞ୍ଜୁତତାଞ୍ଜୁ ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ॥ ୩୬୭ ॥

३६६

भक्ष्यते सलिले मत्स्यंस्तथा सर्व्वेण वित्तवान् ॥ ४७० ॥

Just as in air flesh is consumed by birds, on ground by beasts, in water by fish, so a moneyed man is eaten up by all.

५. क च छ—आप, ज—अप ।

३. ख च छ ज नास्ति दण्डः ।

४. क ख ज नास्ति दण्डः ।

သိသောက ဝိပဿနာကုန္တ ဘဝ ဝိနွေ ပြုအပ်သနွေက၊ ။ နေရာ ။

३७१

संयोगे विप्रयोगान्ते को वित्ते प्रणयेन्मनः' ॥ ४७१ ॥

When accumulation must end in dispersal, life in death and association in separation, who would put his mind in money?

नृ विप्रणयेन्मनः. छ—म^० । ६. ज—रि ।

येन्तनः, ज—^०येनरः । ४. स्व—तिक ।

ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပြည်သူတို့၏ အကျိုးကို စောင့်ရှောက် ။ သောတာပန် ။

३७२

३: क—बश, ख—भाष, च छ— बषबष ।

२. क ज—चिपत्तो, ख च छ—
चिपत्तो ।

वष, ज—बशा ।

५. क—तोवि ।

४. ख—भाषभाष, च छ— ६-६. ख—त तर्मेमेरीय

ស្រុក ឃុំ ឃោរឆ្នាំ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

[illegible]

နှစ် ပွဲ ယခင် ပဓာနု၏ ဝမ်း ၊ အပင်၏ နှစ် ပွဲသို့ ခြံ အပင်၏ ဝမ်း ၊ နှစ်
 အပင်၏ ပဓာနု၏ ခြံ အပင်၏ ၊ ပဓာနု၏ ၊ နှစ် ၊ အပင်၏ ဝမ်း ၊ နှစ်
 နှစ်၏ ခြံ အပင်၏ ဝမ်း ၊ နှစ် ပွဲ ခြံ၏ နှစ်၏ ၊ နှစ်၏ အပင်၏ နှစ်၏ ခြံ
 နှစ်၏ နှစ်၏ ။

त्रयो मदा महाराज मोहयन्त्यविचक्षणम् ।

स्त्रियोऽन्नपानमंश्चय्यं तेषु सक्ता न जायति ॥ ४७४ ॥

तुषि प्व (अपि) य न् (ये) पमङ्गन् (कुर्वन्ति) मव (मदं) । अपन् (अथ) तिग (त्रयः) प्रसिद्ध (प्रमिद्धाः) नि अमङ्गन् मव (मदकारकाणां) । इक् (ये) अमुहर (कुर्वन्ति) वुसङ्गन् (मोह) रि अपुङ्गन् (अविचक्षणं) । प्रत्येकन्य (प्रकारास्तेषां) । स्त्री (स्त्री) । अन्नपानादि भोग (अन्नपानादिभोगः) । ऐश्वर्य्यं (ऐश्वर्यं) । नहन् तं (एते) अमङ्गन् (कुर्वन्ति) मव (मदं) । हन (विद्यते) प्व (कश्चित्) ज्जंक् (भवतः) इरिक् (तेषु) । य तिक (सः) अतुर (स्वपिति) तन् वि^३ रात् (अलोकजः) इरन्य (नाम) ॥

There are three intoxicants, O great king, that confound the undiscerning -- women, food and drink, power. Given to them, he sleeps, he does not wake.

१. स्व—ममङ्गन् ।

२. क—त्री, च—त्रि । त्रि=तुः द्वं ।

အသံ၊ ပြဿနာ၊ အကျိုးအမြတ်တို့ ၊

သန္ဓေပျက်စီးသွားလေသည်။ ။

ကုသ ဝိသေ ၁၊ ဂုဏ် ၆၆၊ ၂။ ဟု ကုသ (၁) ဝိသေ ၁၊ ဂုဏ် ၆၆၊ ၂။

अङ्गजं (अङ्गं) विभव (विभवं) । सवुवैकुण्ठं त य । अपन् (यतः) इकिं (एतद्) अबक् तुवि (शरीरमपि) । ववि (भवति) इक (एतद्) अमुहर (करोति) मुकैर् (दुःखं) ।^५ तत्^५ (न) ज्ञं (शक्नोषि) रि कववन्य (सह नेतुं) । केङ्कन्य^५ (पालयितुं) । कतुलङ्कन्य (त्रातुमेतद्) । यन् (यदा) य^५ त्का (भवति) ललिस्^५ (कूरता) नि विविवश (विधिवशस्य) ॥

My dear one, infatuated by possessions, do not expand too far. At the turn of fate even one's limbs become a burden.

१. क—प्रतिमोहितः, च—प्रवि-	३. ख—संक्षिप्तन्य ।	६. क-✓इङु-अन्-न्य ।
पोहितः ।	४. क ज नास्ति दण्डः ।	७. क नास्ति ।
२. ज—सुवगत्रन्यपि ।	५. छ नास्ति ।	८. च छ—लनिसल्लिस् ।

आकिञ्चन्ये च राज्ये च विशेषः सुमहानयम् ।
 नित्योद्विग्नो हि धनवान् सर्वं त्यक्त्वा सुखी भवेत् ॥ ४७७ ॥
 अत्यन्तं (अत्यन्तं) भेद (भेदः) मारिकं^१ कदरिद्वन् (दरिद्रतायाः) । लवन् करतुन् (राज्येन) ।
 अपन् (यतः) इक सं (योऽसौ) मकदुव्यं (संघारयति) लक्ष्मी (लक्ष्मी) । हुन (विद्यते) जुग (हि)
 पोत्तिक (उद्वेगः) नि^२ हति निर (तद्दये) । कुनं (परं) इक सं (योऽसौ) त्यक्तपरिग्रह
 (त्यक्तपरिग्रहः) । मकदुव्यं (मन्यते द्रव्यं) कदरिद्वन् (दरिद्रतां) । सिर (सः) वस्तु (वस्तु, पात्रं) नि
 अमङ्गलः सुख (सुखार्जनस्य) ।^३ अपन् (यतः) निस्संगय (निस्संगयं) सोलः निर (सर्वं दत्तं तस्य) ॥

आकिञ्चन्ये च राज्ये च विशेषः सुमहानयम् ।
 नित्योद्विग्नो हि धनवान् सर्वं त्यक्त्वा सुखी भवेत् ॥ ४७७ ॥
 अत्यन्तं (अत्यन्तं) भेद (भेदः) मारिकं^१ कदरिद्वन् (दरिद्रतायाः) । लवन् करतुन् (राज्येन) ।
 अपन् (यतः) इक सं (योऽसौ) मकदुव्यं (संघारयति) लक्ष्मी (लक्ष्मी) । हुन (विद्यते) जुग (हि)
 पोत्तिक (उद्वेगः) नि^२ हति निर (तद्दये) । कुनं (परं) इक सं (योऽसौ) त्यक्तपरिग्रह
 (त्यक्तपरिग्रहः) । मकदुव्यं (मन्यते द्रव्यं) कदरिद्वन् (दरिद्रतां) । सिर (सः) वस्तु (वस्तु, पात्रं) नि
 अमङ्गलः सुख (सुखार्जनस्य) ।^३ अपन् (यतः) निस्संगय (निस्संगयं) सोलः निर (सर्वं दत्तं तस्य) ॥
 Between pauperhood and kingship the vast difference is this—the wealthy man is always worried.

MBh.12.170.11. d)	१. क—मातिकं ।	३. क च नास्ति दण्डः ।
मृत्योरस्यागतो यथा.	२. क—नि ।	

ක පා සංඝායනාති කණ්ඩානි භුත්තානි සිග්ගහප්පා 1

භුත්තානි සංඝායනාති ප්‍රාසාදා ක්‍රමි සංඝායනා ස 1 300 11

පෙති සැප්පා කිසි සි පෙති 1 සපාකිසි සි පෙති ප්‍රාසාදා 1 ගාති
පාස ප්‍රාස සි සැප්පාති කිප්පිසි 1 ප්‍රාස ප්‍රාස පාස 1 පෙති 1 පාස කිසි සි
පෙති 1 ගිග්ගප්පා කි ප්‍රාස ප්‍රාස 1 ප්‍රාස ප්‍රාස ප්‍රාස 11

न हि सञ्चयवान् कश्चिद् दृश्यते निरुपद्रवः ।

त्यजेत सञ्चयांस्तस्मान् प्राज्ञः क्लेशं सहेव¹ च ॥ ४७८ ॥

अपन् (अथ) सव्येः (सर्वे) निक सं ममास् (धनिनः) । सहनिक (सर्वे) सं मडर्जन अभ्युदय
(अभ्युदयार्जकाः) । तन् (न) हन (विद्यन्ते) जुग (हि) सिर (ये) कतोन् (दृश्यन्ते) निर्विघ्न (निर्वि-
घ्नाः) । मङ्कन (एवं) प्व य त² (एतद्) । मतन्व (तथा) देय निक (तद्वत्) सं (ये) मेडत् (जानन्ति) ।
तिङ्कलन (त्यक्तव्यः) निर³ (तेभिः) जुगेकं (हि सः) अर्थ (अर्थः) । इलन⁴ (परित्याज्यः) इकं
(सः) क्लेश (क्लेशः) ॥

There is not to be seen a single accumulative person who is without trouble.
Therefore an intelligent person should give up both accumulations and worries.

MBh.3.2.46cd ab. d) 1. क ज—सहेत, ख—सहेक, (सदण्डः) ।

तज्जं क्लेशं सहेत कः. Ś1 D1-3 च छ—सहेव । 3. ख च छ ज नास्ति ।

तज्जः for प्राज्ञः. 2. ख ज—त । मङ्कन क्रमन्व । 4. क—लगन ।

ප්‍රාසාදානාති ප්‍රාසාදානාති සිග්ගහප්පා 1

පා සංඝායනාති ප්‍රාසාදානාති සිග්ගහප්පා 11 300 11

පෙති ක්‍රමි කිසි සි සැප්පාති කිසි 1 සපාති සි පෙති සි පාස 1
පෙති සි ප්‍රාස 1 සැප්පාති සපාති කිසි ප්‍රාස 1 පෙති ප්‍රාස 1
පිග්ගප්පා 1 ගාති ප්‍රාස 1 සැප්පාති පාස 1 පිග්ගප්පා 1 පිග්ගප්පා 11

प्रत्यहपटहो राज्ञः^१ सामान्यपुरवासिभिः ।

^२मा ममेवमिति^३ यो भावः स तस्य प्रीतिकारकः ॥ ४७६ ॥

मनः (मनः) क्त (खलु) निमित्त (निमित्तं) नि सुखदुःखन् कस्म (सुखदुःखप्राप्तेः) । महन् यं (एवं) पटहि (पटहः) सजि नि^३ राज्य (राज्यस्य) । मङ्गल (मङ्गली) *सं प्रभु* (प्रभुः) । सामान्य (सामान्याः) सहन (सर्वे) निकं ब्भं (नराः) रि अन्तःपुर (अन्तःपुरे) रुम्हों (श्रुत्वा) य । हन (भवति) एव कुम्भ (नूनं) विवेकम्य (विवेकस्तेषां) । तन् (न) ग्राही (ग्रहः) । कम्हों (श्रुतः) मर (यः) य* बेङ्ग (मया) । हिलं (नष्टं) पापङ्गु* (पापं मे) बे निक (अनेन) । य (सः) इक* सुख (सुखी) बे निक (तेन) ॥

१. ख—प्रज्ञाः ।

३. ज—नि ।

६. ख—पाङ्क ।

२-२. ख—ममेवमिति, क च ४-४. च—मप्रभु ।

७. ख—इकं ।

छ ज—ममेवमिति ।

५. च नास्ति ।

अथैवमिति बुल्लभात्लोके क्लेशादिव सुलभास्तया ।

बुल्लभात् सुलभास्तया यः पश्यति स मुच्यते ॥ ४७७ ॥

सुलभात् क्लेशात् । सुलभात् सुलभास्तया यः पश्यति स मुच्यते ॥ ४७७ ॥
 बुल्लभात् सुलभास्तया यः पश्यति स मुच्यते ॥ ४७७ ॥
 सुलभात् क्लेशात् । सुलभात् सुलभास्तया यः पश्यति स मुच्यते ॥ ४७७ ॥
 सुलभात् क्लेशात् । सुलभात् सुलभास्तया यः पश्यति स मुच्यते ॥ ४७७ ॥

अथैवमिति बुल्लभात्लोके क्लेशादिव सुलभास्तया^१ ।

बुल्लभात् सुलभास्तया यः पश्यति स मुच्यते ॥ ४७७ ॥

लवन् त वनेः (अथान्यच्च) । इक सं (योऽपि) मेङ्गत् (जानाति) रि त्लु (श्रीणि) । अबक् (शरीरं) नि त्लु (त्रयाणां) । न्य बुल्लभ (दुल्लभत्वं) नि अर्ब (अर्थस्य) । सुलभ (सुलभत्वं) नि क्लेश (क्लेशस्य) । बुल्ल (दुःखं) नि मरक्ष कुटुम्ब (कुटुम्बरक्षणस्य) । महन् (एतद्) तावक् (शरीरं) नि त्लु (त्रयाणां) । सं (यः) यत्न (यत्नते) रि* कालोचित निक (तेषामालोचने) । सिर (सः) तिक लपुत् (मुच्यते) तन् (न) कपाश (पाशैर्बध्यते) ॥

One who realizes that looking after the family involves the strife for hard

monies and easy afflictions, gets released.

MBh.12.277.43.   b)   c) Only B3 margin sup-
Lontars suggest त्रिषा, sup-   ports our कुटुम्बार्थ, others
ported by Kawi. MBh. mes.   कुटुम्बार्थ.
have only तथा.   १. क ज—°स्त्रिषध,   ख—

°स्त्रीघः, च—°स्त्रीघा,
छ—°स्त्रीष्ठा।
२. चछ—रि।

१. क ज—°स्त्रिध, ख—

ဒေဝီ ပရိဗ္ဗဟုနာမ ဂုဏ်မာရ်၊ သမိဗ္ဗဟု၊

၂၂၂
 ပြီမိ ဂုဏ်ဇာတိ ဟိ ကန္တုဗ္ဗေ ဟိ ဟိ ॥ ၁၁ ॥

[illegible]

अलं परिग्रहेणैव दोषवान् सपरिग्रहः ।

क्रिमिर्हि कोशकारो' हि बद्धयते स्वपरिग्रहात् ॥ ४८१ ॥

मतन्वन् (अतः) तिङ्प्रत्ययः (अलं) २ कपरिग्रहन् (परिग्रहेण) इ^२ सर्व्ववस्तु^३ (सर्व्ववस्तूनां) । अपन्
(यतः) अगो (महान्) हल (दोषः) नि मपरिग्रह (परिग्रहस्य) । तोनेन्त (पश्यत) । नां उलृत् (क्रि-
मिः) मगवे (करोति) स्तर्^४ (कोशं) । हुत्वं (व्यर्थः) विनरिग्रहन्य (परिग्रहस्तस्य) । य मर^५ (तद्)
निमित्तान्^६ (निमित्तं) कबन्ध (बन्धनस्य) क्सन् (अन्ते) ॥

Enough of surrounding oneself with accumulations. They are dangerous. The silkworm making the cocoon is imprisoned thereby.

MBh.12.316.29.   a) spelling कोश° is dominant
ग्रहेणेह (v.l. ग्रहेणेति).   as against कोष°.

३. क—वस्तु ।

४. क—चमुर ।

b) हि for सः.

१.क—कोशा°, ख—कोश°,

५. ख नास्ति ।

c) तु for हि. The spelling क्रिमि is supported by Ś1 K1.2.4.6 Da3.a4 G2, other mss. read कमि. The

च ज—कोशकरो, छ—
कोचकरो ।

६. क—निमित्तनिक, ख—

°त्तन्य, ज—°न्यन् ।

२-२. ख च ज—कपरिग्रहण्यं,

छ—^०ह । न्यं ।

३८०

The psychological root of pain is affection. It is affection which ties creature and ultimately leads to pain.

- MBh.3.2.26. a) मनसो Ś1 B4 Dc D1 G2 M1, २. ख—निः । (सदण्डः) ।
 (no v.l.) for मानसं. others तु. ३. छ नास्ति ।
 c) च is supported by १. ख छ—सार्जते । ४. क—नि ।

ਪ੍ਰਾਣਾਸ਼੍ਰਿਤਾਸ਼੍ਰਿਤਾ ਸਾਭਾ, ਸਿੰਘੀ ਭਗਤਾ ।

ਸਾਧੁਪੁਸ਼੍ਟਾਸ਼੍ਰਿਤਾ ਚਰਾ ਨਿੰਦਾ ਪਾਸਨਾ ਕੁਝ ॥ ੩੭੩ ॥

ਗੁਣਵਾਨੀ ਪੁ ਸਿੰਘੀ ਨਿੰਦਾ ਪੁੰ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ । ਗਰੀ । ਪੁੰ ਸ਼੍ਰਿਤਾਸ਼੍ਰਿਤਾ । ਚਰਾ ਨਿੰਦਾ
 ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ । ਪਾਸਨਾ ਪਾਸਨਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ॥

पुत्रदारकुटुम्बेषु सक्ताः सोदन्ति जन्तवः ।

सरःपङ्कान्णंदे मग्ना जीर्णा वनगजा इव ॥ ४८४ ॥

इमकंत् (सक्तः) प्व (चेत्) सिः (स्नेहः) निकं वं (नराणां) रि अनक् (पुत्र-) ।^१ रवि
 (दार-) । म्वं कुटुम्ब (कुटुम्बेषु) । मन्हें^२ (ततः) तिक (ते) कल्लम्^३ (निमग्नाः) एवः (कष्टं)
 कान्तसन्त्य (उद्धरणीयाः) । पड (समाः) लवन् लिमन् (गजेन) अतुह (जीर्णेन) कल्लंक् (मग्नेन) रि
 अण्डत्^४ (पङ्के) ॥

Creatures attached to sons, wives and families sink down like the aged wild elephant in a mass of muddy swamp.

- MBh.12.316.30 (same १. च छ ज नास्ति दण्डः । ३. च छ—कल्लंम् ।
 as above). २. क—अन्हें । ४. क—अण्डत् ।

ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਪ੍ਰਾਣਾਸ਼੍ਰਿਤਾਸ਼੍ਰਿਤਾ ਸਾਭਾ ।

ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਸਾ ਪ੍ਰਿਥਾਵਾਨੀ ਸਾ ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਪ੍ਰਾਣਾਸ਼੍ਰਿਤਾਸ਼੍ਰਿਤਾ ਸਾਭਾ ॥ ੩੭੪ ॥

ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਪ੍ਰਾਣਾਸ਼੍ਰਿਤਾਸ਼੍ਰਿਤਾ ਸਾਭਾ । ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ
 ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ । ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ । ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ।
 ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ । ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ । ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ਚਰਾ ਨਿੰਦਾਵਾਨੀ ॥

जायन्ते च म्रियन्ते च यत् पीत्वा मोहिताः प्रजाः ॥ ४८५ ॥

The poison exuded by sons and wife is invincible. Infatuated creatures drink this poison and are born and die time and again.

७. क—रि ।

८. क—हम्बान्य ।

५-५. क—निकं ।

६. क- $\sqrt{I}$ इदं cycle.

ပုဂံ၊ ကုန်းပုဂံ၊ ကုန်းပုဂံ၊ ကုန်းပုဂံ " ၁၁၁ " ၁၁၁

३८२

स्वदेहजानस्वसंज्ञान् यद्वदद्भ्यात् क्रिमीस्त्यजेत् ।

स्वसंज्ञानस्वजास्तद्वत्^१ सुतसंज्ञान् क्रिमीस्त्यजेत् ॥ ४८६ ॥

हन मर (विद्यन्ते) वस्तु (वस्तूनि) म्नु (जातानि) सङ्कुं शरीर (शरीरात्) । ^२न्वातन् (न तु) इनकु (स्वीकृतानि) य (तानि) दे निकं मशरीर (शरीरिणा) । ^३तन् (न) स्वङ्कु (स्वं मम) इक (तानि) । सन् (न) सपकु (सम्बन्धो मम) लवन् इक (एतैः) । मङ्कून (एवं) लिन्यन् (वचनं) आय्यकंन् (त्यजतः) य (तानि) । क्रिमि (क्रिमयः) इक^४ मङ्कून (एवं) क्रमन्य (क्रमाः) । म्नु (जायन्ते) सङ्कुं शरीर निक^५ (शरीरात्) । तिनिङ्ग^६अकंन्^७ (त्यज्यन्ते) तन् (न) ^८इनकुन्य (स्वी-क्रियन्ते) देनि^९ मशरीर ^{१०}निक (शरीरिणा) । हन (विद्यन्ते) तातन् (नैव) ^{११}म्नु (जायन्ते) सङ्कुं^{१२} शरीर (शरीरात्) । ^{१३}न्वान् (अथ) इनकु (स्वीक्रियन्ते) स्व (स्वे) दे । निकं (इति) मशरीर (शरीरिणा) । अनुङ्कु (स्वं मम) इक (एते) । सपकु (सम्बन्धो मम) लवन् इक (एतैः) । मङ्कून (एवं) लिन्य (तद्विचारः) । पुत्र (पुत्राः) इक^{१४} मङ्कून (तथा) । यतिक (अथ तान्) तिङ्गलकन (त्यजेत्) । कवि (यथा) क्रम (क्रमः) निकं क्रिमि (क्रिमीणां) । ^{१५}मवन्^{१६} हन मत मरुक्^{१७} निकं क्रिमि । ^{१८}अपन् (यतः) साक्षात् (माक्षात्) म्नु (जायन्ते) सङ्कुं शरीर (शरीरात्) । तथापि (तथापि) तिनिङ्ग^{१९}अकंन् (त्यज्यन्ते) । वुः (जानीमः) एव कित (वयं) अन् (यद्) देवेनि (विचलनं) मनः (मनसः) इक (नद्) । ^{२०}मतंन्यन् (अतः) इक साधनन्त^{२१} (साधनं ते, यत्नमे) अम्गतासिः^{२२} (छेतुं स्नेहं) नि मानक् अरवि^{२३} (पुत्रदायिणां) ॥

MBh.12.206.10 (same as above). K1 B8 support our spelling क्रिमि, other mss. mostly कृमि.

१. ख च छ—स्वसंज्ञानसजा-
स्तद्वत् ज—स्वसंज्ञानसज-
स्तद्वत् ।

२-२. ख च छ ज नाम्नि ।

३. ख ज छ ज—इकं ।

४. क नास्ति ।

५. √तिङ्गल्-इत्-अकंन् ।

६-६. क—इनकु दे निकं, ज—
इनकुन्य देनि ।

७-७. क नास्ति ।

८-८ ख—वृ सङ्कुं, ज—
वैन् मुके ।

९ ख च छ ज—इकं ।

१०-१०. ख नाम्नि ।

११. क—मव्यन् ।

१२. ज—परुक् ।

१३-१३. ख—मतंन्य पिनका-
माधनान्त ।

१४. क—म्गतासिः, ज—

अमंगग मिः ।

१५. ख—मरवि ।

अङ्गु शरीरान् देनिङ्ग अङ्गु शरीरान् देनिङ्ग अङ्गु शरीरान् देनिङ्ग

अङ्गु शरीरान् देनिङ्ग अङ्गु शरीरान् देनिङ्ग अङ्गु शरीरान् देनिङ्ग ॥ ४८६ ॥

යකි තුම පසු කාමි; । තුම ၇၀၅ မိ ကယකိ ဆူ ၁ ဇာပကိ ပာဗပကိ
 ဟူက တွမိ မိ; ကာကျ ၁ မိကမိပူကိ တွမိ မိ; ပြီဂါ မိမိ ဟူက ၅ ပြ ယ ၁
 မိဂူပကိ ပြ တွမိ ၁ ဆူ ၆ ပာဗ မူက ၁

यत्र स्नेहो भयं तत्र स्नेहो दुःखस्य भाजनम् ।

स्नेहमूलानि दुःखानि तस्मिंस्त्यक्ते महत् सुखम् ॥ ၄၄၅ ॥

ယ ဣကံ (ယာနိ) ခန္တု (ဝန္တုနိ) ကာနိ: (ခန္တုဂ္ဃာနိ) ၊ ဣကံ (တနိ) ဧတု (ဧတု:) နိ
 ဗယန္ ကန္တု (ဗယန္တ) ၊ ဗပန္ (ယတ:) ပရမဟန္ (ဗပစ္စာနိ) ဣံ ဒု:ဗ (ဒု:ဗန္တ) ဣကံ နိ: (ဧတု:)
 ဣရန္တ ၊ နိဗ္ဗိဏန္တ (နိဗ္ဗိဏန္တ:) ဣကံ (ယ:) နိ: (ဧတု:) ဗိဗ္ဗိ နိကံ (မူလံ) ဒု:ဗ (ဒု:ဗန္တ) တ ပ
 ယ (န:) ၊ နိဗ္ဗိဏန္တ (နိဗ္ဗိဏန္တ) ပ ဣကံ (တस्မိန္) ၊ ကန္တု (နိဗ္ဗိဏန္တ) တံ ပရမ (ပရမံ) နုဗ
 (နုဗန္တ) ။

Where there is affection, there is fear. Affection is the pot of pain. Affec-
 tion is the root of pain. Giving that up brings great relief.

Cf.MBh.3.2.27.

၃. က—ယ ဣကံ ၊

မူက က ယ ၇၀ မိကိ ကိဗ္ဗိဏန္တ ၇၀၀၀၀၀၀၀၀ ၊

ကာဗ ပာဗ ပိက ၅၀၀ ကိဗ္ဗိဏန္တ ကိဗ္ဗိ နိဂါ ။ ၃၅၀ ။

ဟူ ၅ ဇာကိကိကိ မူက ၁ ကိဗ္ဗိ ပိဂူ ၁ ယ ၅ မူက ကာဗကိ ၁

နိကိ ပာ ၅ နိကိ ကိ ကိကိ ၅ ကိဗ္ဗိ ၁ နိကိ ပာ ၁ ဟူ ကိ ၁

स्वप्नने न च ते चिन्ता कर्त्तव्या मोक्षवृद्धिना ।

इमे मया विना तात अभिष्यन्ति कथं न्विति ॥ ၄၄၆ ॥

ဟူ (န) တ ကိဗ္ဗိဏန္တ (နိဗ္ဗိဏန္တ) ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ၊ ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ၊
 ယ တ (ယဒိ) ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ၊ ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ၊
 ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ၊ ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ၊
 ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ကိဗ္ဗိဏန္တ (ကိဗ္ဗိဏန္တ) ။

If you aspire after mokṣa, you have not to worry about your family members

MBh.12.277.15. c) by K1.2 V1 B0.7.9 D4 २. ख—लीङन्त ।, च छ—न्त ।,
विनाभूता for विना तात. T2. G1.2, other mss. त. ज—न्त । (सदण्डः) ।
d) Our नु is supported १. क—साध्या । ३. ज—इकि ।

MBh.12.277.15. c) by K1.2 V1 B0.7.9 D4 २. ख—लीङन्त ।, च छ—न्त ।,
विनाभूता for विना तात. T2. G1.2, other mss. त. ज—न्त । (सदण्डः) ।
d) Our नु is supported १. क—साध्या । ३. ज—इकि ।

ပြောဆိုတတ်၍ အနွှံ့ ပြောလေ ဝိသိသ္ဋကဏ္ဍ ၊
 မှုန-ဟူ၍ အဘ ဖြစ်၍ ပြောလေတတ်ကုသ္ဋကဏ္ဍ ။ ခေမ ။
 အေရိ အရိ ပြုသိသ္ဋကဏ္ဍ ကာဠု ၊ ဂုဏ် မာဠိ အေရိ ၊ ဂုဏ် စာဂါ
 ပကဓာမကဏ္ဍ ၊ ဂုဏ် ဘိန္ဒု ကာဠု ၊ အေရိ ကာဠု ၊ ဝိသိ ပြု ယ ၊
 ဝိသိ ပြု ဝိသိ ကာဠု ၊ အေရိ ဂုဏ် ကာဠု ၊ ဝိသိ ပြု ယ မှုန-ဟူ၍ ၊
 ဟိန္ဒု ၊ ပြုဟိန္ဒု ၊ အေရိ အေရိ ကာဠု ၊ အေရိ ပြုဟိန္ဒု ဟိန္ဒု ၊
 ကာဠု ။

सुखदुःखे तथा मृत्युं स्वयमेवाधिगच्छति ॥ ४८६ ॥

अप[न्] (किन्तु) तन्^१ प्रसिद्धकारण (असिद्धिकारण) डरन्य (नाम) । लेन (अन्यत्) सङ्को^२ अवक् (स्वशरीरात्) । इकि (एषः) शरीर (आत्मा) परमार्थकारण (परमं कारणं) । इकि^३ इदि (उदाद्यते) कबेः (सर्वः) ।^४ अवक्न्य (स्वात्मा) कारण (कारणं) ^५नि हनन्य^५ (तदस्तित्वस्य) । बृद्धि (वधंते) प्व (हि) य (सः) । निर्विघ्न (निर्विघ्नं) र्के (यावत्) कतुहन्य (जरां प्राप्तः) । अवक्न्य (स्वात्मा) जुग (हि) कारण (कारणं) निक (तस्य) । मन्मु (अधिगच्छति) प्व य (सः) सुखदुःख^६ (सुखदुःखे) । पाति (शोकं) । प्रिहति (मृत्युं) । अवक्न्य (स्वात्मा) अतः (केवलं) कारण (कारणं) निक (तस्य) । अपन् (यतः) प्वक्कम्मं^७ (पूर्वकर्मणि) तिन्नूत् निक (अनुस्रियन्ते) कबेः (सर्वैः) ॥

MBh.12.277.16 (same as above). १. क—तन् हन, ख च छ ज— २. क—सकं ।
त । ३. ज—इकि ।

४. च ज नास्ति दण्डः ।

६. क—सुक ।

५-५. क—निकान् हना ।

७. छ—सर्वकामम् ।

यथा काष्ठं च काष्ठं च समेयातां महोदधौ ।

समेत्य च व्यपेयातां तद्वद्भूतसमागमः ॥ ४६० ॥

काष्ठं हि पते कान्येन वसुधैव कुटुम्बकम् । इति च काष्ठं च व्यपेयातां महोदधौ ।
समेत्य च व्यपेयातां तद्वद्भूतसमागमः ॥ ४६० ॥
इति च काष्ठं च व्यपेयातां तद्वद्भूतसमागमः ॥ ४६० ॥
इति च काष्ठं च व्यपेयातां तद्वद्भूतसमागमः ॥ ४६० ॥
इति च काष्ठं च व्यपेयातां तद्वद्भूतसमागमः ॥ ४६० ॥

यथा काष्ठं च काष्ठं च समेयातां महोदधौ ।

समेत्य च व्यपेयातां तद्वद्भूतसमागमः ॥ ४६० ॥

कचुण्डः (यथा) नि बतं (स्कन्धः) कहल (वृक्षस्य) मकम्बडन् (ज्वन्) रि तसिक् (महोदधौ) ।
इति (भवति) य^१ (एतद्) ^२कचुण्डक (संह्यात्) अपङ्क्तिः^३ (समेयात्) लवन् कचुण्ड (स्वसमेन)
बतं (काष्ठेन) । ^४नियतन्य (नियतं) अपसः^५ (व्यपेयात्) मुबः (पुनः) । इति (भवति) त^६ य (एतद्)
अपङ्क्तिः^७ (समेयात्) मुबः (पुनः) । मङ्कन (तथा) ^८त पपङ्क्तिः^९ (समागमः) निक^{१०} सर्वभाष
(सर्वभावानां) । लवन् (सह) कचुण्ड (स्वसमेन) । अनित्य (अनित्यं) इक (तद्) । नियत (नियतं)
मकान्तं (मानं) अपसः (व्यपेयात्) । इति (भवति) त^{११} य (ते) अपङ्क्तिः^{१२} (समेयात्) मुबः (पुनः) ॥

Just as in an ocean one log of wood meets another and drifts apart again, so is the coming together of creatures.

MBh.12.168.15 (same as above).

३-३. क—नियत यासः, ज—
नियतन्यपमः ।

६. क—नि ।

७-७. ख—यापङ्क्तिः, ज—

१. क नास्ति ।

४-४. क—कपङ्क्तिः, ख छ ज—

यपङ्क्तिः ।

२-२. क ख च छ ज—कचुण्ड

यपङ्क्तिः ।

कपङ्क्तिः ।

५-५. छ—पङ्क्तिः ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

MRB.12.168.16. b) for अति :
 Our सहायता is supported
 by \$1 K1.2.4.6, other mss.
 supported by B0.3.9 Da3.
 a4 Dn1.m4 Ds D2.3.5.8
 c) नेष (v.l. नेष, न व)
 M16, other mss mostly
 ४. क—क्षीर ।
 ३-३. क—व । (सदृशः) ।
 २. क गति ।
 १ क—ति ।
 हि वैद्यव्य.

[illegible][illegible]

ମାତାପିତୃସହସ୍ରାଣି ପୁତ୍ରବୀରଶତାନି ଚ ।
 ଯୁଗେ ଯୁଗେ ପ୍ୟତୀତାନି କସ୍ୟ ତେ କସ୍ୟ ବା ବୟମ୍ ॥ ୪୬୨ ॥

ମାତାପିତୃସହସ୍ରାଣି ପୁତ୍ରବୀରଶତାନି ଚ ।

ଯୁଗେ ଯୁଗେ ପ୍ୟତୀତାନି କସ୍ୟ ତେ କସ୍ୟ ବା ବୟମ୍ ॥ ୪୬୨ ॥

ଅନାଦି (ଅନାଦି) କ୍ତଂ (କ୍ତଂ) ଜନ୍ମ (ଜନ୍ମ) ଇନ୍ଦ୍ର (ନାମ) । ତନ୍ (ନ) କିନବୁହନ୍ (ଜାୟତେ)
 ତେନ୍ଦ୍ରେନ୍ୟ' (ତଦ୍ଭବିଷ୍ୟତ୍) । ଲୁପ୍ତ କିନକରନ୍' । ବିଲଂ (ସଂଖ୍ୟା) ନି ଜନ୍ମାନ୍ତର (ଜନ୍ମାନ୍ତରାଣାଂ) ।
 ମେଷ୍ଟିବୁତ୍' (ସହସ୍ରଶଃ) ପ୍ବ (ଅଥ) ବ୍ୟନ୍ତ (ଅସ୍ମତ୍ପିତରଃ) । ଇବୁନ୍ତ (ଅସ୍ମନ୍ମାତରଃ) । ଅନକ୍ତ (ଅସ୍ମ-
 ତ୍ପୁତ୍ରାଃ) । ରବିନ୍ତ (ଅସ୍ମଦ୍ଦାରାଃ) । ରି' ସୟଗସୟଗ' (ଯୁଗେଯୁଗେ) । ପରମାର୍ଥନ୍ୟ (ଅସ୍ୟ ପରମୋର୍ଥଃ) ।
 ନ୍ଦଂ (କଥଂ) 'ଏନକ୍ (ସୁଖଂ) କର୍ତ୍ତେନ' (ସ୍ଥିରୀକ୍ରିୟେନ) ସାନ୍ (ସ୍ବାମୀ) ଲବନ୍ ଇକ୍ (ଏତେନ) । ନ୍ଦଂ
 (କଥଂ) ତୁବୁହନ୍ (ନିଶ୍ଚୟଃ, ପ୍ରମାଣଂ) ଅନୁନ୍ତ (ସ୍ବମସ୍ମାକମିତି) ॥

Thousands of mothers and fathers, hundreds of sons and wives have
 passed away in ages gone by. Whose are they, whose are we ?

MBh.12.309.84.

c) rial ପ୍ରକୃତି.

୬-୬. କ ଶ ଚ ଛ ଜ—ଏନକ-

ଅନାଗତାନ୍ୟତୀତାନି.

୩. ମ-୧/୬ବ-୧/୬ବ-୧ ।

ତ୍ପେନନ ।

୧. ଛ—ତେନ୍ଦ୍ରେନ୍ୟ ।

୪. ଚ—ରି ।

୨. ୧/୬ବ original mate-

୫. ଛ—ସୟଗସୟଗ ।

କାୟପିତୃସହସ୍ରାଣି ପୁତ୍ରବୀରଶତାନି ଚ ।

ଯୁଗେ ଯୁଗେ ପ୍ୟତୀତାନି କସ୍ୟ ତେ କସ୍ୟ ବା ବୟମ୍ ॥ ୪୬୨ ॥

ଅନାଦି ଯକ୍ ଅନାଦି କିନ୍ତୁ ପଞ୍ଚୁତ୍ତ ମାତ୍ର । ଦିନକି ପଞ୍ଚୁ ଦିନ । ଦିନକି
 ଅକି ହୁ ଦିନ । କିନ୍ତୁ ଅକି ଲଞ୍ଜି ଦିନ । ପଞ୍ଚୁତ୍ତ ଲଞ୍ଜି ଦିନି ଲଞ୍ଜି ହୁ । ଅକି
 ଲଞ୍ଜି ଦିନ । ପଞ୍ଚୁତ୍ତ ଲଞ୍ଜି ଦିନି ଲଞ୍ଜି ଲଞ୍ଜି । ଲଞ୍ଜି ଲଞ୍ଜି
 ଦିନେ ଲଞ୍ଜି ॥

ନାୟମତ୍ୟନ୍ତସଂବାସଃ କଦାଚିତ୍ କେନଚିତ୍' ସହ ।

ଅପି ଥ୍ବେନ ଶରୀରେଣ କିମୁତାନ୍ୟେନ କେନଚିତ୍ ॥ ୪୬୩ ॥

There is no eternity of association with any one, not even with one's body, not to mention with any other.

३८६

२. क—त्क, ख ज—क्ता । ५. च—संक्षिप, छ—संक्षिप । ७-७: क ज—अपोलह, ख—
३. च छ—सङ्क्षे । ६-६. च व्रुटितम्, ख—मप अमोलह । ५-१/उल:-अ
४. ख—मरि । तोजर, छ—अप हो° ।

[illegible]

नष्टे धने वा दारेषु पुत्रे पितरि मातरि ।

अहो कष्टमिति ध्यात्वा दुःखस्यापर्घिति चरेत् ॥ ४६५ ॥

हिलं (नष्टं) प्व^१ (मर्व) मास् (घनं) । माति (मृतः) प्वं अनक् (पुत्रः) । रबि
(दाराः) । बप (पिता) । ^२इबु (माता) । इकान् (इत्येते) त्सस्^३ (गनाः) परत्र (परत्र) ।
अतिशय (अतिशयं) त गो^४ (अथ महत्त्वं) निकं^५ लर (शोकम्य) । म्वं दुःख नि हति (हृद्ःखस्य) ।
एक्त् (जानीमः) प्व कितान् (वयं) मज्जुन (यदेव) । गवयन्त (चर्यनामस्माभिः) तिकं तम्बा
(अपचिन्तिः) नि दुःख^६ (दुःखस्य) ॥

Gone are wealth and wife, son and parents. How painful ! Brooding over one should follow the path of diminishing pain.

MBh.12.26.17 a) दारे other mss. घ्यायन.

Cf. MBh.12.168.7.

वा for दारेण्.

d) Our दःखस्य is sup-

१. स्व ज—त्वं ।

b) वा मने for मानगि

ported by V1 B0.1.3-5

२-२. क—इषु कुनं ।

e) Our ध्यात्वा is sup-

Dn D2.3.5.6.8 T1 G M1.3,

३. क—निक ।

ported by B2 DaT1 G M3, other mss. शोकस्य.

४. स्व—लर ।

ប្រតិ ភា ហ្មឹ ហា គង្វិ ហេតុនិភាពតាមព្រឹ ។

ဘုရားနဲ့ ဘုရားသတို့တရား ဘာလဲနော် ပြောကြရအောင် ။ မိမိ ။

ගත වන ට්‍රි ක්‍රී වර්තමානී තුළ පානී 1 පසු වර්තමානී 1 මාර්ග ප්‍රිපානීත්‍ර
 තුළ 1 තුළ ති 1 ප්‍රිපානීත්‍ර 1 මාර්ග වෙනුවෙන් 1 ප්‍රිපානීත්‍ර 1 තුළ ති 1 ප්‍රිපානීත්‍ර
 තුළ ති 1 මාර්ග වෙනුවෙන් 1 තුළ ප්‍රිපානීත්‍ර 1 තුළ ප්‍රිපානීත්‍ර 1 තුළ ප්‍රිපානීත්‍ර 1
 ගත වන 1

मृतं वा यदि वा नष्टं योऽतीतमनुशोचति ।
 दुःखेन दुःखमाप्नोति द्वावन्तर्था प्रपद्यते ॥ ४६६ ॥

හන මර (විච්ඡේද) ව්‍යං (නර:) ක්වා මර්තමානී (අනුශෝචනී) ඉක¹ මාති (මූත) 1 වස්තු (වස්තු)
 හිල (නෂ්ට) කුන (ච) 1 අග්‍ර (මහත්) ප්‍රිහතිය (තද:භංග) දෙය (තේන) 1 ඉක (තද) ග්‍ර (මහත්) නි²
 ප්‍රිහතිය (ශෝකය) 1 යතික (අතද) මර්තමානී (කරොති) ලර (ආචි) 1³ ව (ද්ව) ඉක (ආතේ)
 ලර (දු:භංග) කවර්තමානී (කුතේ) වෙ නික මර්තමානී (අනුශෝචනේන) ඉක⁴ තුර්තමානී (පූර්ව) හිල (නෂ්ටය) 1
 'ඉක' (ය:) ව්‍යං (මනුෂ්‍ය:) මර්තමානී (ආත්ම) 1 ය (අත) ත මර්තමානී (කරණ) හල⁵ (අනර්ථය) 1
 ඉතර්තමානී (නාම) 1⁶

One who laments over the dead, the lost and the past, the sorrow is doubled thereby.

MBh.12.317.9. c) දු:භංග	3. ත නාස්ති දණ්ඩ: 1	3. ත—ව්‍යං 1
ලබතේ දු:භංග.	4. ත—මර්තමානී 1	4. ත—ලර 1
1. ත—ඉ නික 1	5. ත—ඉ 1	
2. ත නාස්ති 1	6-6. ත නාස්ති 1	

අනුශෝචනී තුළ පානී 1 පසු වර්තමානී 1 මාර්ග ප්‍රිපානීත්‍ර 1
 මාර්ග වෙනුවෙන් 1 ප්‍රිපානීත්‍ර 1 තුළ ති 1 ප්‍රිපානීත්‍ර 1 තුළ ප්‍රිපානීත්‍ර 1

ට්‍රි ප්‍රිපානීත්‍ර 1 ප්‍රිපානීත්‍ර 1 ප්‍රිපානීත්‍ර 1 ප්‍රිපානීත්‍ර 1 ප්‍රිපානීත්‍ර 1
 තුළ 1 තුළ ති 1 ප්‍රිපානීත්‍ර 1 මාර්ග වෙනුවෙන් 1 ප්‍රිපානීත්‍ර 1 තුළ ති 1 ප්‍රිපානීත්‍ර
 තුළ ති 1 මාර්ග වෙනුවෙන් 1 තුළ ප්‍රිපානීත්‍ර 1 තුළ ප්‍රිපානීත්‍ර 1 තුළ ප්‍රිපානීත්‍ර 1

॥ ७ ॥ अङ्गुलीयिकां प्रीतिं । धर्मेण ननु ननु ननु ननु ॥

भेषज्यमेतद्ऋषस्य यदेतन्नानुचिन्तयेत् ।

चिन्तयमानं हि न व्येति भयइवापि प्रवर्तते ॥ ४६७ ॥

न्यं (एतद्) प्रसिद्ध (हि) तम्बा (भेषज्यं) नि प्रिहति (दुःखस्य) । कमन्य (अस्य क्रमः) ।
इकं^१ (यानि) वस्तु (वस्तूनि) हिलं (नष्टानि) । लुङ्गुन (अतीतानि) । माति (मृतानि) कुनं^२ (च) ।
तन् (न) सिद्ध (सिध्यति) काञ्चनन्य (तदर्जनं) कुनं । यतिक (तानि) तन्^३ (न) अङ्गनङ्गनं^४
(अनुचिन्त्येरन्) । अपन् (यतः) अपंगः (स्थिरा भवति) रकंस्य^५ (तेषां सक्तिः) रि हति (हृदये)
यन् (यदा) इनङ्गनङ्गनं^६ (चिन्त्यन्ते) । समकत् प्व य (सक्तिः) ।^७ मङ्गिन् (भूयः) अबुधः (प्रवर्धनं)
कमन्य (तत्क्रमः) । य त अनुबुहकन् (प्रवर्धयति) प्रिहति (दुःखं) । मतन्य^८ (अतः) हय्य (न) इक
(तानि) इनङ्गनङ्गनं (काम्येरन्) ॥

Not lamenting is the medicament for sorrow. When one thinks about it, it does not disappear. It goes even farther.

MBh.12.317.12. d) ६. ख—अङ्गनङ्गनं ।

Our प्रवर्तते is supported by D5.7 T2 G1, other mss. mostly प्रवर्धते.

१. ज—ङ्गिकं ।

२. क नास्ति ।

३. ख नास्ति ।

४. क—अङ्गनङ्गनं ।

५. क—रकंसिका ।

७. Here lontar क comes to an abrupt end. (On the next page follows a fragment of śloka 386 मनलम्बम दे सकम् ।

तमःकन्नरमध्वान । कृत-
मेको गमिष्यमि । and

Kawi comment: लवन

त वनेः । नियत जुग लव-
न्त । इक लवन । हत्यन्त
रि दुर्गम । तन् परय्यन्त ।
तातन् हनं भक्त डरन् ।
भ्यं तन् हनं भुजालम्ब ।
त्कन् । गंगान्य प्रकार ।
तन् हन तिनञ्जन् ।

८. च ज—मतन्यन् ।

॥ ७ ॥ अङ्गुलीयिकां प्रीतिं । धर्मेण ननु ननु ननु ननु ॥

अङ्गुलीयिकां प्रीतिं । धर्मेण ननु ननु ननु ननु ॥ ७ ॥

प्रीतिं ननु ननु ननु ननु । धर्मेण ननु ननु ननु ननु ।
अङ्गुलीयिकां प्रीतिं । धर्मेण ननु ननु ननु ननु ।
अङ्गुलीयिकां प्रीतिं । धर्मेण ननु ननु ननु ननु ।

धनं^१ वा पुरुषो राजन् पुरुषं वा पुनर्धनम्^२ ।

अवश्यं प्रजहात्येव तद्विद्वान् नानुशंसयेत्^३ ॥ ४६८ ॥

. पिलिः (वा) सं ममास् (धनी) तुमिङ्गलकन् (प्रजहाति) मास्य (स्वधनं) । पिलिः (वा) इकं मास् (धनं) तुमिङ्गलकन् (प्रजहाति) सं ममास् (धनिनं) । उपलक्षण (उपलक्षणं) रि असि (सर्वस्य) मसम्बन्ध (सम्बन्धस्य) । तन् (न) लङ्गन् (नित्यः) त प्व (अथ) पत्सु (सम्बन्धः) नि सानु (स्वामिनः) म्बं (च) अनुन्य (तत्स्वस्य) । वुः (जानाति) प्व सं पण्डितेरिक (पण्डितस्तद्) । मतन्यन् (अतः) तक् (न) करवतन् (सक्तः) सिर (मः) ॥

Either man leaves money, or money leaves man. This cannot be helped. Knowing this why should one sing its praises.

MBh.12.105.45. a) text पुरुषः.

१. च छ—दान ।

K1.3.5 V1 B Dn D2-8 T1

c) Our एव is supported

२. च छ—दानम् ।

G M2.4 support पुरुषो,

b) K2.3 D7 S, other mss.

३. ख च छ ज—सङ्गयेत् ।

other mss. mostly पुरुषं.

एतत्.

४-६. ख ज—नकरवतन्, च

b) All mss. (except Ś1

d) कोऽनुमंज्वरेत् (or चरेत्)

छ—नकरवतन् ।

K1.2.4 M1.3) पुरुषं, Poona

for नानुशंसयेत्.

पुरुषो वा राजन् पुरुषं वा पुनर्धनम् ।

अवश्यं प्रजहात्येव तद्विद्वान् नानुशंसयेत् ॥ ४६८ ॥

इति के लुङ्गि सेपुत्राय । अतिशयं सुप्रसङ्गः । अत्रापि अस्मिन् अत्रापि अस्मिन्
सेपुत्राय । अत्रापि अस्मिन् अत्रापि अस्मिन् । अत्रापि अस्मिन् अत्रापि अस्मिन् ।
अत्रापि अस्मिन् अत्रापि अस्मिन् । अत्रापि अस्मिन् अत्रापि अस्मिन् ।

पुरस्तादेव ते बुद्धिरयं कार्य्या विजानता ।

अनित्यं सर्व्वमेवेदमहं च मम चास्ति यत् ॥ ४६९ ॥

ग्यन्^१ (एषा) तं बुद्धि (बुद्धिः) सर्व्वंदाय (सर्व्वंदायेषु) ।^२ पगंहुन (स्थिरीकरणीया) कमुहुन् (पुरस्तात्) । लिङ्ग्य (उच्यते) अनित्य (अनित्यं) तत्त्व (तत्त्वं) निकं सर्व्वभाष (सर्व्वभावाना) । इकि (एषा) गतिङ्गु (मम गतिः) मङ्गु (इह) । अनुङ्गु (मम स्वं) नां (यद्) इकि^३ (एतद्) हन (विद्यते) मङ्गु (अथ) म्ने^४ (श्वः) ह्मं (भविष्यत्काले) । अनित्य (अनित्यं) इक (तद्) । मङ्गुन (एवं) लिङ्ग निकं (वचनं) तुतुर (उपदेशस्य) कतुतुरन^५ (उपदेष्टव्यस्य) ॥

From the very start you should fix it in your mind that all this—I and what pertains to me—will not last forever.

MBh.12.105.12. b) M1.3. other mss. विज्ञानतः. ३. छ—इकि ।
विज्ञानता is supported by १. ख—नितन् । ४. क—मे । (सदण्डः) ।
K3.5 V1 B D (except D7) २. ख च छ नास्ति दण्डः । ५. छ—कतुतुने, ज—न ।

अस्मिन्नास्ति ज्ञानतः विज्ञानतः विज्ञानतः ।

विज्ञानतः विज्ञानतः विज्ञानतः विज्ञानतः ॥ ३०० ॥

एतत् स एतत् विज्ञानतः विज्ञानतः । एतत् विज्ञानतः एतत् विज्ञानतः ।
के अस्मिन् विज्ञानतः विज्ञानतः । एतत् विज्ञानतः विज्ञानतः ।
अस्मिन्नास्ति विज्ञानतः विज्ञानतः विज्ञानतः ॥

अनित्यत्वे कृतमतिम्लानमास्येन शोचति ।

नित्यत्वे कृतबुद्धिस्तु भिन्नभाण्डेन शोचति ॥ ५०० ॥

इक सं (यः) एस्त् (विज्ञानाति) र्यनित्य (अनित्यत्वं) नि सम्बन्धस्तु (सर्ववस्तूनां) । यद्यन्
(यद्यपि) अलुम (म्लायते) इकं स्कर् (पुष्पं) सुहृनिर (स्वमस्तके) । तर् (न) अकिञ्चु (शोचति)
सिर तर् (न) मनस्ताप (मनस्तापः) । कुनं (परं) इकं (यः) म्बं (पुरुषः) करवत्तन् (रवनः) । तर्
(न) बवश्चुङ्गः (ध्यायति) रि अनित्यत्वस्व (नित्यत्वानित्यत्व) । अगो (महान्) मनस्ताप निक (मनस्ता-
पस्तस्य) दोनि विह्वले सुवि (पात्रे मिल्ने) ॥

When the mind is conscious of transitoriness, it is not saddened by the withering garland. But the mind which takes things to be eternal, even a broken pot makes it grieved.

१. ख—न । (सदण्डः) । २. छ नास्ति ।

अस्मिन्नास्ति विज्ञानतः विज्ञानतः विज्ञानतः ।

विज्ञानतः विज्ञानतः विज्ञानतः विज्ञानतः ॥ ३०० ॥

एतत् स एतत् विज्ञानतः विज्ञानतः । एतत् विज्ञानतः एतत् विज्ञानतः ।

અપુર્ણ ૧ વસ્તુ જા યા એવુંવડું જીવિતું પાછળ ૧ જાકે ધુણવું ૧ જા જાગાયા મે
 જાકે સુખ શીલે પાછળ ૧ જાકે છે વસ્તુના જીવણ ૧ જાકે પશ્ચિમ તાજીના એપણી
 જાજાકે વસ્તુકે મે પશ્ચિમ તાજીના ૧ વાગા મેજાકે પાગપા જીજાવું એપણી
 શી મેજા મેજાકે જીજાવુંકે ૨ ॥

સ્વયમ્ત્પાછતે^૧ વહ્નિઃ^૨ પરીતસ્તેન^૩ વહ્નિના^૪ ।

વહ્નમાનઃ પરીતાપં^૫ ભજતે ન સ પણ્ડિતઃ ॥ ૫૦૧ ॥

ન્યં (યઃ) અમોં (પાલયતિ) અપુય (વહ્નિ) । કુર્મલિ^૬ રિ^૭ (પર્વેતિ) કહનન્ય (સ્વસ્થાનં) ।
 કસૂબન્^૮ (દહ્યતે) વ્હ^૯ ય વે નિકં^{૧૦} (સઃ) અપુય (વહ્નિના) । મઙ્ગ ત ય અંલમ્બ^{૧૧} (ભજતે)
 દુમિહંપં પનસ્ (પરિતાપં) । દેનિ^{૧૨} મૂઢન્ય (સ્વમૂઢત્વાત્) । ત[ર્] (ન) પોપાય (ઉપાયઃ) રિ તન્
 સૂબ^{૧૩} (અદહનસ્ય) નિકં પનસ્ (પરિતાપાત્) । ફકં (યઃ) વ્હં મઙ્ગુન (નરઃ) ક્રમન્ય (અવંક્રમઃ) ।
 તન્ (ન) પણ્ડિત (પણ્ડિતઃ) ડરનિક (ઉચ્યતે) । અપ[ન્] (યતઃ) તાતન્ (ન) મઙ્ગુન (અવં) સં
 પણ્ડિત (પણ્ડિતઃ) ડરનિર (નામ) । મહા (ઈહતે) સિરાન્^{૧૪} (સઃ) પગથે (કર્તુ) દુઃખન્ય (દુઃખં)
 અવક્ નિર (આત્મનિ) લોલા (મોદતે) સિરાન્^{૧૫} (સઃ) હિલકકન્ ય (નાશયિતું) ॥

If one should generate fire, and the fire should surround him, he would not be wise if he were to complain of having been scorched.

Ind.Spr.7310.	૫. સ્વ ચ છ જ—પરિ ^૭ ।	૧૧. અન્-√લમ્પુ-અ ।
૧. સ્વ છ જ—ઉત્પાદ્યતે ।	૬. √કૃલિલિ to go round.	૧૨. જ—દેનિ ।
૨. સ્વ જ—વહ્નિ, ચ છ— વહ્નિ ।	૭. જ—રિ ।	૧૩. સ્વ ચ છ—સૂત, જ—સુત ।
	૮. √શુભ glow.	√શુભ glow.
૩. સ્વ ચ છ જ—પરિ ^૭ ।	૯. સ્વ—ન ।	૧૪. જ—સિરન્ ।
૪. સ્વ ચ છ જ—ર્વ ।	૧૦. જ—નિ ।	૧૫. ચ છ જ—સિરન્ ।

પુરુષે ન જીવેતિ ય જાગરજીવન ન જાગરજીવન વાચી શિક્ષિતે ૨ ॥

પ્રાણીયજા સંપદ સંપાદિતશ્ચિ જાગરજીવન જીવન જાગરજીવન પ્રાણીયજા ॥ ૩૦૧ ॥

જાગર પ્રાણી પાછળ પુરુષ શીલે સુખ છે જીવન ૧ પાછળ સુખજી જાગ ૧ મે મુરુગ

कालं प्राप्तमुपासीत^२ सत्यानामिव कर्षकः ॥ ५०३ ॥

One should nurse the happiness that befalls one, and withstand the calamity. Like a farmer the crops, so one should meet what time brings.

နက် ဘ ခက် ဘ ကျိန် နုတ်ကံ ပျော်ပျော်တော် ၂

မြန်မာ့သမိုင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အကျဉ်းချုပ် ရေးသားပါ။ ။

ဒါက သိင်္ဂါတို့ နှစ် ခုက ကျင်းပခဲ့သော ပထမဆုံး အကြိမ်ပါ။ အကယ်၍
ဒါက သိင်္ဂါတို့ နှစ် ခုက ကျင်းပခဲ့သော ပထမဆုံး အကြိမ်ပါ။

प्राप्तव्यमवशः सर्वं परिहारो न विद्यते ॥ ५०४ ॥

Be it comfort or discomfort that presents itself, all that has to be suffered.
There is no release.

सुखं भुङ्क्तेऽपि दुःखं भुङ्क्तेऽपि सुखं च ।

उपपन्नं दुःखं न भवति न च भवति ॥ २०३ ॥

दुःखं विद्मः कदाचित् । उपपन्नं दुःखं । विद्मः । दुःखं उपपन्नं विद्मः ।
कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् ।
सुखं भुङ्क्तेऽपि । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् ।
विद्मः । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् । कदाचित् ।

सुखस्यानन्तरं दुःखं दुःखस्यानन्तरं सुखम् ।

पर्यायेणोपवर्तन्ते नरं नेमिमरा इव ॥ ५०५ ॥

इकं (यः) विधि (विधिः) इरनिक । पूर्वकर्म (पूर्वकर्माणि) तिनूत्य (अनुवर्त्यन्तेऽनेन) ।
संज्ञरन् इकं (आवरणमस्य) पूर्वकर्म नियतस्य (पूर्वकर्मनियतत्वं) । आतिम्य (स्वजानिः) इकान्^१
(या मा) पकावक् हल (शरीरं) । लवन् (अशुभस्य) ह्यु (शुभस्य च) । मतन्त्यन्^२ (तस्मात्) पगन्ति
(पययिण) इकं सुखदुःख (सुखदुःखानि) इरन्त्य^३ । तातन् (न) हन (विद्यते) पहि (भेदः) निकं सख-
भाव (सर्वभावानां) लवन् चक (चक्रेण) नि गलुहन् (भ्राम्यन्) । नियत (नियतं) कविसोर् (अधोगतं)
इकं (यद्) अरुहूर् (उपरिस्थं) इनि (पूर्व) । सुवः (च) नियतनिक (नियतं तद्) कपिण्डुहूर्^४ (उपरि-
गतं) इकं^५ (यद्) इ सोर् (अधःस्थं) ॥

Pain follows joy. Joy follows pain. They come to man in turns, like the spokes attached to the felly of the wheel.

MBh.3.247-45 (same २. ज—मतङ्गन् ।

५. ख—रिक् ।

a- above).

३. ख—इरन्त्यर ।

१ ज—इकन् ।

४. ज—कर्मि ।

सुखं भुङ्क्तेऽपि दुःखं भुङ्क्तेऽपि सुखं च ।

उपपन्नं दुःखं न भवति न च भवति ॥ २०३ ॥

හත පු භූතාති භක්ති භක්ති 1 සහිත පසුක පාත් 1 සහති පු පාති
 පු පසුක 1 භක්ති භක්ති පාති හා සහති ප්‍රිපාති හි පසුක 1 පාති හා සිකප්ප
 පසුක පාති ॥

ज्ञानवानेव पुरुषः संयुक्तः परया धिया ।

उदयास्तमनसो हि न शोचति न हृष्यति¹ ॥ ५०६ ॥

හන (භවති) පු තුරුන්² (අපදෙෂ්ටව්‍ය) මජුන (ඒව්) තත්ව (තත්ව) 1 යතික (ය ඒව්) මජුන
 (භ්‍යානව්) ජරන්‍ය (නාම) 1 යාච් (යාච්) පු (හි) ඒක ව් (නර:) මජුන (භ්‍යානව්) 1 ත්
 (න) රක් (සක්:) ඒක හ් (හ්:) ලව් ප්‍රිහිති (ශොච්) රි මන:න්‍ය (තන්‍යසි) 1 ඒක ත³
 (ත) සිනද්‍ර: (පරිහරති) ප්‍රිහිති (ප්‍රිහිති:) ජරනිර (නාම) ॥

A man of wisdom, endowed with supreme intelligence, not being a fool, neither worries nor gets excited over rise or fall.

MBh.3.245.14. a) प्रज्ञा- 3 52 G3 support our read- 2. ख च छ ज—तुतुश्च ।
 वास्त्वेव पुरुषः. ing, other mss. उदयास्तमयज्ञो. 3 छ नास्ति ।
 c) K4 B D (except D1. १. ख—ऋष्यति । ४. ज—मिनद्गुः ।

ප්‍රජ්‍යා- පාති භූතාති භක්ති භක්ති පාති 1

පාති භක්ති පාති 1 පාති පාති පාති ॥ 506 ॥

පාති පාති පාති පාති 1 සහිත පසුක පාති 1 සහ හා සහති පාති පාති
 පාති පාති පාති පාති 1 පාති පාති පාති පාති 1 පාති පාති පාති පාති 1
 පාති පාති පාති පාති 1 සහිත පසුක පාති පාති 1 පාති පාති පාති පාති 1
 පාති පාති පාති පාති ॥

प्रज्ञया मानसं दुःखं हन्याच्छारीरबोधधैः ।

एतद्धि¹ ज्ञानसामर्थ्यं न बालैः समतामियात् ॥ ५०७ ॥

ඒක මන: (මන:) මජුන ක්‍රමන්‍ය (ඒව්ක්‍රම:) 1 යතික ප්‍රජා (ප්‍රජා) ජරන්‍ය (නාම) 1 ය ත (තා)

साधनन्तत् (साधनं कुर्याः) कलबकंन् (निमज्जयितुं) दुःख (दुःखं) नि^२ चित्त (चित्तस्य) । कुनं (परं) इकं(यद्) तम्बापलपः (औषधं) । रुड (तेलं) ^३गुल्लिग (गुटिका) अक^३ (मूलं) । प्रभृति (प्रभृति) लर (व्याधिः) नि शरीर (शरीरस्य) हिलं (हन्यते) हेन्ध (तेन) । यतिक (यद्) ज्ञानबल (ज्ञानबलं) डरन्ध (नाम) इक^५ । कशक्त्तिन् (शक्तिः) इं ज्ञान (ज्ञानस्य) । लुविः (वरा) सज्जे कायबल (काय-बलात्) । कशक्त्तिन् (शक्तेः) इं शरीर (शरीरस्य) ॥

One should not be like children. With wisdom he should cure mental troubles and with medicines physical diseases. This is within the power of knowledge.

MBh.3.206.15. c) एतद्धि read वाले: with व. १. च छ—एतदि ।
for एतद्धि. Cf. MBh.12.317.13 २. ख—नि ।
d) इयात् is supported (एतद्धि is supported by M7. ३-३. ज—गुल्लिगर् ।
by B Dn1 n2 D4.6 G3. इयात् is the general read- ४. ख नास्ति ।
other mss. व्रजेत्. Lontars ing and not व्रजेत्).

मानसेन हि दुःखेन शरीरमुपताप्यते ।
अयःपिण्डेन तप्तेन कुम्भसंस्थमिबोदकम् ॥ ५०८ ॥
अपन् (अयः) दुःख (दुःखं) नि मनः (मनसः) अनुब्रुहकंन् (वर्धयति) इ^२ कलरन् (व्याधिः)
इं शरीर (शरीरस्य) । कछङ्ग (यथा) नि म्मि (अयः) तिनन् (तप्तं) पिननसन् (उष्णं) । पिनस्य-
कंन्^३ (क्षिप्तं) अं (उदकं) रि कुम्भ (कुम्भसंस्थे) । पनस्य (अस्य तापः) य अमूहर (करोति)
पनस् (तापं) इरिकं अं (जले) ॥

मानसेन हि दुःखेन शरीरमुपताप्यते ।
अयःपिण्डेन तप्तेन कुम्भसंस्थमिबोदकम् ॥ ५०८ ॥
Mental worry scorches the physical frame, like a heated iron ball the water inside a jar.

MBh.3.2.24. b) तप्यते. १. च ज—तप्यते । २. च—इं । ३. छ—पिननस्यकंन् ।

පාකසී තප්පානං භාසිති පුත්තං භාසිති පාසුකා ॥

පුත්තං භාසිති පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥ 305 ॥

පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥ පිටිති පිටිති ॥ පාසුකා ॥ පාසුකා ॥ පාසුකා ॥ පාසුකා ॥ පාසුකා ॥ පාසුකා ॥ පාසුකා ॥ පාසුකා ॥ පාසුකා ॥

मानसं शमयेत् तस्मात् प्रज्ञयाऽग्निमिवाम्भसा ।

प्रशान्ते मानसे ह्यस्य शरीरमुपशम्यति ॥ ५०६ ॥

मतन्य (तस्मात्) दुःख (दुःखं) नि मनः (मानसं) । प्रहन् (यतेत) पड्डं (शमयितुं) रि कप्रज्ञान् (प्रज्ञया) । अपन् (यतः) नियत (नियतं) जुग (हि) हिलं (नाश्यते) देनि कप्रज्ञान् (प्रज्ञया) । कछङ्ग (यथा) नि अपुम् (अग्निः) दुमिलः (दहन्) ।³ नियत (नियतं) पड्डम् (शाम्यते) निक देनि छं (अम्भसा) । पड्डम् / प्रशान्ते) प्व (च) दुःख (दुःखे) नि मनः (मानसे) । पड्डम् (हन्यते) त लर (व्याधिः) निकं शरीर (शरीरस्य) ॥

Therefore quieten mental pain with prajñā like fire with water. When mental pain is eliminated, the bodily pain will also subside.

MBh.3.2.25. b) ज्ञाने- S has दुःखे.

ज—अग्निरिवाम्भसं ।

नाग्निमिवाम्भसा. Our अम्भसा १. ख—प्रज्ञयाग्निरिवाम्भसां,

२. छ—पड्डं ।

is supported by K3 G2.

च—प्राज्ञयाग्निरिवाम्भसां,

३. ख नास्ति दण्डः ।

c) ह्यस्य is N reading,

छ—प्रज्ञयाग्निरिवाम्भसां,

पिपित्तं च कषायं पित्तं च कषायं ॥

पुत्तं पित्तं च कषायं पित्तं च कषायं ॥ 306 ॥

භාසිති පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥ පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥ පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥ පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥ පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥ පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥ පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥ පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥ පාසුකා භාසිති පාසුකා ॥

प्रज्ञावबोधितस्थानामव्यापारोऽत्र जन्मनः ॥ ५१० ॥

Those who have mastered the essence of wisdom and enlightenment, they suffer neither from wrinkles nor from grey hair. Even birth does not operate.

ကျွန်း-မြို့နယ်များ မှာ-မှ မိမိတို့လည်း

ဝိဇ္ဇာဘာသာသမဂ္ဂကော်မရှင်၊ သိက္ခာသိက္ခိယျာဒါ ၇ ခုတို့ကို ၇

သံ ခါးပာကိ ခါးပတ္တန်၊ ကာကိ၊ အနိ၊ အလှ၊ ယနိ၊ ပန္နု၊ ဟူက၊ အန၊
 အကိ၊ ယနိ၊ ပန္နု၊ မှုက၊ အာအနိ၊ အာအနိ၊ အလှ၊ ပွဲ၊ အလှ၊ ပြိ၊ ပြိ၊
 လှ၊ ပတ္တိ၊ ကာ၊ ကာ၊ ကိ၊ အလှ၊ ပတ္တန်၊ ပွဲ၊ ပွဲ၊ ကာ၊ ပတ္တန်။

दीतशोकभयक्रोधः स्थिरधीर्मुनिरुच्यते ॥ ५११ ॥

When the mind is not agitated in disasters, when there is no longing for pleasures, when sorrow, fear and anger are gone then the ascetic is termed inflexible-minded.

c) राग for शोक (cf. वीत- रागभयक्रोधाः in 6.26.10a).

d) स्थिरधीः is supported १. ख—प्रज्ञान् ।
by Ś2-4.6 K6 D2 G1 Cg, २-२. ख ज नास्ति ।
others स्थितधीः. ३. च छ—कतम ।

४. अपर्=अपन् ।
५. च छ ज—पज्ञान ।

गणनासुखमप्युच्यते नान्यसुखमप्युच्यते ॥ १ ॥

अपि च अपि च अपि च अपि च अपि च ॥ १ ॥

अपि च अपि च अपि च अपि च अपि च ॥ १ ॥
अपि च अपि च अपि च अपि च अपि च ॥ १ ॥
अपि च अपि च अपि च अपि च अपि च ॥ १ ॥

शोकस्थानसहस्राणि भयस्थानशतानि च ।

दिवसे दिवसे मूढमाविशन्ति न पण्डितम् ॥ ५१२ ॥

मातुसतुस् (शतशः) ।^१ मेधिवु (श्रहसशः) मरिक् (आगच्छति) तर (व्याधिः) । भय (भयं) ।
प्रहति (शोकः) । त्क (आयान्ति) सारिसारि (दिवसे दिवसे) । गान् हति (हृदयं) नि मूढ^२ (मूढस्य)
इनावेशनिक (आविश्यते तैः) । कुनं (परं) रि हति (हृदये) सं पण्डित (पण्डितस्य) । पिसनिडु (कथं
नु) इकान् तमा (प्रविशेयुः) ॥

Day after day a fool meets thousands of occasions for grief and hundreds for
danger. Not so a paṇḍita.

MBh. 3.2.15 (same as 168.31, 317.2.

२. च ज सदण्डः ।

above). Cf. also 12.26.20, १. ख नास्ति दण्डः ।

अपि च अपि च अपि च अपि च अपि च ॥ १ ॥

अपि च अपि च अपि च अपि च अपि च ॥ १ ॥

अपि च अपि च अपि च अपि च अपि च ॥ १ ॥
अपि च अपि च अपि च अपि च अपि च ॥ १ ॥
अपि च अपि च अपि च अपि च अपि च ॥ १ ॥

૩. જો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો
 સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો

बुद्धिस्वाभावि पुरुषः सर्वं तरति किल्बिषम् ।

विपापो लभते सत्त्वं^१ सत्त्वस्थः सम्प्रसीदति^२ ॥ ५१३ ॥

અપન્ (અય) ઇક સં (યોગી) સ્વસ્ તુમેવું (લગ્ધવાન્) કપ્રજ્ઞાન્ (પ્રજ્ઞાં) । હિલં
 (નાશિતવાન્) કલકુ (કલકું) નિ^૩ જ્ઞાનનિર (સ્વજ્ઞાનસ્ય) । ^૪નિષ્કલકુ (નિષ્કલકું) પ્વ (અધુના)
 જ્ઞાન નિર (તજ્ઞાનં) । ^૫કમ્ (પ્રાપ્તાઃ) તં સત્ત્વગુણ (સત્ત્વગુણાઃ) વેનિર (તેન) । સત્ત્વ (સત્ત્વવાન્)
 કેવલ (કેવલં) । તન્ (ન) કરકતન્ (સક્તઃ) રજઃ તમઃ (રજસ્તમસોઃ) । સત્ત્વ (સત્ત્વં) ઇરનિ (નામ)
 સતઃ (સતઃ) ભાવઃ (ભાવસ્ય) । સિ ઉત્તમજ્ઞાન (ઉત્તમં જ્ઞાનં) । ચિત્ત સત્ત્વ સ્વભાવ (ચિત્-સત્-
 સ્વભાવઃ) । તર્ (ન) કવનન્^૬ (પીડિતઃ) તૃષ્ણાવિ (તૃષ્ણાદિભિઃ) । ^૭કમ્ (પ્રાપ્તઃ) પ્વ^૮ સત્ત્વગુણ
 (સત્ત્વગુણઃ) વેનિર (તેન) । પ્રસન્નાત્મક (પ્રમન્નાત્મકઃ) ત સિર (અથ સઃ) । તન્ (ન) કરકત્
 (સક્તઃ) રિ શરીર (શરીરે) । લુપ્ત (વિગતઃ) રિ કમ્મંફલ (કમ્મંફલેભ્યઃ) ॥

It is through intelligence that one crosses over sin. when cleared of sin he attains sattva. Thereafter he gets perfect serenity.

MBh.12.217.11.	a) કિલ્બિષ with વ.	૩. સ્વ—નિ ।
V1 B0.6-9 Da3.a4 D5	૧. સ્વ ચ છ જ—મત્વ ।	૪-૪. સ્વ ચ નાસ્તિ ।
support બુદ્ધિસ્વાભાવિ, others	૨. સ્વ છ—સમ્પ્રામાદતિ ચ—	૫. ચ જ—કવનનન્, છ—
‘લાભાત્ and ‘લાભે હિ.	મમ્પ્રામાદત્, જ—મમ્પ્રમ-	કવનનન્ । (મદળઃ) ।
b) નુદતિ for તરતિ. Note	દતિ ।	૬-૬. છ—કમ્ પ્વ ।

૩. જો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો

સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો

સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો
 સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો
 સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો સત્ત્વ ગુણો વધુ હોય તો

एतन्मूर्तिः । अतः प्रीतिं नृणां यः । अहं अहं, अहंभूतिः ॥

वसन् विषयमध्येऽपि न वसत्येव बुद्धिमान् ।

संवसत्येव दुर्बुद्धिरवसन् विषयेऽपि ॥ ५१४ ॥

लवन् त वनेः (अथान्यच्च) । इक (यः) सं (असौ) किनहनन्^१ (वासितः) इं कप्रज्ञान् (प्रज्ञया) । यद्यपिन् (यद्यपि) पण्डह^२ (मध्ये भवति) रि विषय (विषयाणां) सिर (सः) । कम्बुलन^३ (आक्रान्तः) पञ्चविषय (पञ्चविषयैः) । पञ्चकन (उपगतः) भोगोपभोग (भोगोपभोगैः) सारिसारि (प्रस्थं) । तर् (न) ज्ञेक् (रमते) जुग (हि) सिर (सः) । तन् (न) कपाश (पाशितः) वे निक (तैः) । तन् (न) कवि (तथा) क्रम (क्रमः) निकं अपुङ्गुं (दुर्बुद्धेः) । यद्यपिन् (यद्यपि) अत्यन्त (अत्यन्तं) तय (अभावः) निकं विषय (विषयाणां) इरिय (तत्र) । पिसनिडु (न हि) यन् काम्बुलन^४ (प्लावितः) भोगोपभोग मात्र (भोगोपभोगमात्रैः) तुवि । तथापि (तथापि) ज्ञेक् (रमते) जुग (हि) य (सः) । तन् (न) अरि (विरमति) हृष्टहृष्टप् (कामेभ्यः) ॥

The wise man is not engrossed in objects of sense, though he lives among them. The ignorant man, though not living among them, is still engrossed by them.

MBh.12 287.6. d) Ds २. ज—पण्डह । √तँडः ५. क-√अम्बु-अन्-अ । अम्बु
supports अवसन्, other mss. middle. water.
अमत्स. ३. √अम्बुल् to attack.
१. छ—किनहनन् । ४-४. ख नास्ति ।

अतः प्रीतिं नृणां यः । अहं अहं, अहंभूतिः ॥

अतः प्रीतिं नृणां यः । अहं अहं, अहंभूतिः ॥ ५१४ ॥

इह तं (अथ) कप्रज्ञान् (प्रज्ञा) । यन् (यदा) कबोरन् (मिश्रा) मल (मलेन) नि ज्ञान
लोहयुक्तं^१ यथा हेम विपक्वं न विराजते ।
तथाऽपक्वकषायस्य विज्ञानं न प्रकाशते ॥ ५१५ ॥

(ज्ञानस्य) । तन् (न) अहलुप् (प्रकाशते) इक (सा) । कच्छङ्गन्थं (यथा) मास् (सुवर्णं) हिनपि (द्राव्यते) । न्व (अथ) तत्त्वन् (न च) शुद्ध (शुध्यते) । तुवं हन (भवति) रक्तं (सक्तिः) निकं (लोहस्य) रि य (अस्मिन्) । तन् (न) अहलुप् (प्रकाशते) इक (तद्) ॥

Just as gold mixed with iron does not shine brilliantly on being heated, so knowledge of an immature defiled person does not illuminate.

MBh.12.205.6. c) °कषायाख्यं.

१. ख च छ ज—लोहयुक्त ।

लोहयुक्तं अहलुप् इक सा कच्छङ्गन्थं मास् हिनपि न्व तत्त्वन् शुद्ध तुवं हन रक्तं निक रि य तन् अहलुप् इक तद् ॥

लोहयुक्तं अहलुप् इक सा कच्छङ्गन्थं मास् हिनपि न्व तत्त्वन् शुद्ध तुवं हन रक्तं निक रि य तन् अहलुप् इक तद् ॥

लोहं यद्येवम् । तत् त्वं लोहं अहलुप् इक सा कच्छङ्गन्थं मास् हिनपि न्व तत्त्वन् शुद्ध तुवं हन रक्तं निक रि य तन् अहलुप् इक तद् ॥

बीजान्यान्युपदग्धानि न रोहन्ति यथा पुनः ।

ज्ञानदग्धस्तथा क्लेशैर्नात्मा सम्पद्यते पुनः ॥ ५१६ ॥

कुनं (अथ) परमार्थं (अस्यार्थः) । हिलं (नाशिताः) इकं क्लेश (क्लेशाः) नि अबक् (आत्मनः) । अन् (यदा) पिननसन् (उष्टाः) रि ज्ञान (ज्ञानेन) । हिलं (नाशिताः) प्वं (अथ) क्लेश (क्लेशाः) । रि कर्तस्वर्नि^२ (लाभे) सम्यग्ज्ञान (सम्यग्ज्ञानस्य) । हिलं (नाशितं) तं (अथ) जन्म (जन्म) । जरि (विरमति) पुनर्भव^३ (पुनर्भवः) । कच्छङ्ग (उपमा) नि बीज (बीजानां) । पिननसन् (उष्टानां) सिनह (उपदग्धानां) । हिलं (नाशिता) तुषुः (वृद्धिः) निक (तेषां) । जरि (विरतं) मर्तर्वा (रोहणं) ॥

Just as seeds burnt by fire do not sprout, so once the shortcomings are burnt by true knowledge, one is not born again.

MBh.12.204.16.

d) 5.6.8.9, other mss. सम्बध्यते

२. छ—वत्सुनि, ज—नि ।

सम्पद्यते is supported by K6 (v.l. संयुज्यते, संबध्यते).

३. ख छ—पुनर्भाव ।

Da3.a4 Dn1.n4 Ds D2.3. १. ख ज नास्मि दण्डः ।

ବନ୍ଧୁକାଣି ଧରାକାଶେ ପଶୁପକ୍ଷୀରାସି ଧରାକାଶେ ।

ଧର୍ମ ଧରା ଓ ଧୂମ୍ରାସି ଧରା ଧୂମ୍ରାସି ନାହିଁ ॥ ୧୧୯ ॥

ଆତ୍ମାକି ସ୍ବ ରୂପକାଶୀକାକି । ଆକାଶକାଶୀକାକି । ଧୂମ୍ରାସି ପିଣ୍ଡିକାଧର । ଧୂମ୍ରାସି
କିଣା ଓ ଧୂମ୍ରାସି ନାହିଁ । ଧୂମ୍ରାସି ଓ ଧୂମ୍ରାସି ପକ୍ଷୀକି ଧୂମ୍ରାସି ଧୂମ୍ରାସି । ଆତ୍ମାକି
କାଶୀକାକି ଧୂମ୍ରାସି ଧୂମ୍ରାସି । ଧୂମ୍ରାସି ଆତ୍ମାକି କାଶୀକାକି ଧୂମ୍ରାସି ଧୂମ୍ରାସି ॥

शकुनानां यथाकाशे मत्स्यानामिव चोदके ।

'पवं यथा' न दृश्येत^२ तथा ज्ञानविदां गतिः ॥ ५१७ ॥

ताତନ୍ (ନେବ) ବନ (ଶକ୍ୟ) ଲିନକ୍ଷଣାନ୍ (ଲକ୍ଷୟିତୁ) । ତନ୍ୟକତୋନ (ନ ଦୃଶ୍ୟ) । ଲୁପୁତ୍ ବିନିକଲ୍ପ
(ବିଗତବିକଲ୍ପ) । ଜ୍ଞାନ ନିକ (ଜ୍ଞାନ) ସଂ ଜ୍ଞାନୀ (ଜ୍ଞାନିନ:) ଡରନିର (ନାମ) । କଷ୍ଟଜ୍ଞ (ଯଥା) ନି ତପକ୍
(ପଦ) ଇ ମନୁକ୍ (ଶକୁନାନା) ଅଲ୍ୟ (ଉତ୍ପତତା) ରି ଆକାଶ (ଆକାଶେ) । ତନ୍ (ନ) କତୋନ୍ (ଦୃଶ୍ୟ)
ତପକ୍ୟ^३ (ତପକ୍) ରି ଲଞ୍ଜିନ୍ (ଆକାଶେ) । ସ୍ବ ଇକାନ୍ (ମତ୍ସ୍ୟାନା ଚ) ତନ୍ (ନ) କତୋନ୍ (ଦୃଶ୍ୟ) ତପକ୍ୟ^३
(ପଦ) ରି ଧ୍ବ (ଉଦକେ) ॥

Just as the path traced by birds in the sky or by fishes in the water is not to be seen, so the path of wise men is not to be divined.

MBh.12.174.19. a) ୧-୧. ଶ ଚ ଛ—ପାଦ୍ୟଥା, ୩. ଜ—ତମ୍ପକ୍ୟ ।

ଶକୁନୀନା (v.l. ଶକୁନାନା, ଶକୁ- ଜ—ପଦ୍ୟଥ ।

ନ୍ତାନା) ଇବାକାଶେ. ୨. ଶ ଚ ଛ ଜ—ଦୃଶ୍ୟେ ।